

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Министарство за људска права и избјеглице

УПОРЕДНА АНАЛИЗА приступа правима избјеглица и расељених лица

Сарајево, децембар 2005. године

Наслов:

Упоредна анализа приступа правима избјеглица и расељених лица

Издавач:

Министарство за људска права и избјеглице

Аутори:

**Марио Ненадић, Нермина Џепар-Ганибеговић,
Меџид Липјанкић, Драго Боровчанин, Нада Спасојевић, Абела Побрић и Драгана Ковач**

Уредници:

Марио Ненадић и Нермина Џепар-Ганибеговић

Редакција:

**Илијас Бошњовић, Даворка Иштук-Араповић, Азем Мујан,
Весна Вигњевић, Данијела Торбица, Лејла Риђановић, Лејла Храсница, Фарук Арсланагић,
Шевка Пало, Ладислава Хамзић, Јагода Петровић, Љиљана Орешковић, Енес Шерифовић и Мујо Мустафић**

Издање:

Српски језик

Лектор и коректор:

Џемалудин Потуровић

Тираж:

150 примјерака

Бесплатан примјерак

Ова публикација штампана је уз подршку Владе Краљевине Данске путем MARRI Регионалног центра

Захвалност

Ову брошуру припремио је Сектор за избјеглице из БиХ и расељена лица у БиХ Министарства за људска права и избјеглице.

Анализе и налази у брошури одраз су вишегодишњег праћења стања у области повратка расељених лица и избјеглица, а посебно релевантних статистика које су обједињавале компетентне домаће и међународне организације и институције.

Велику захвалност за укупан допринос на систематичном прикупљању презентованих показатеља дугујемо ресорним министарствима на нивоу БиХ и ентитета, као и службама у Брчко Дистрикту БиХ.

Кроз редовну и, можемо рећи, свакодневну сарадњу са Федералним министарством за расељена лица и избјеглице, Министарством за избјеглице и расељена лица Р Српске, Одјељењем за расељена лица, избјеглице и стамбене послове Брчко Дистрикта БиХ, успоставили смо Централну базу података, која садржи највећи број доступних показатеља о резултатима на плану повратка, поврата имовине и станарских права, пријавама за повратак, пријавама за реконструкцију с циљем повратка у БиХ, стању разрушености стамбеног фонда, потребама у реконструкцији, а заједничком и од стране Министарства за људска права и избјеглице координираном активношћу проведена је и (ре)регистрација расељених лица у БиХ, тако да су и најновији показатељи из ове активности исказани у брошури.

Такође, изузетно је важно изразити задовољство и захвалност за кооперативан однос свих општина на подручју БиХ у процесу верификације података у Централној бази, чиме су дале свој пуни допринос на усклађивању званичних статистика са стварним стањем на терену.

У овој првој групи наших сталних партнера, а у оквиру системских напора за рјешавање проблема расељених лица и избјеглица, изражавамо захвалност и Представништву UNHCR-а у БиХ, које је својом несебичном стручном, финансијском и материјалном помоћи обезбиједило да се реализују одређени сегменти ове упоредне анализе.

Овом приликом захваљујемо се нашим партнерима из ентитетских структура, Брчко Дистрикта БиХ и UNHCR-а.

Брошура у својој суштини даје преглед широког спектра загарантованих права, али посебно обрађује права којима је до сада кроз системске мјере обезбијеђен потпун или дјелимичан приступ.

У припреми и анализи стања у области безбједности, здравства, школства, социјалне заштите, деминирања и других области које су на директан или индиректан начин везане за питања повратка и реинтеграције расељених лица и повратника, велику помоћ пружила су нам и сљедећа министарства и службе, којима се овом приликом такође захваљујемо: Министарство безбједности БиХ, Федерално министарство здравства, Министарство здравља и социјалне заштите Р Српске, Одјељење за здравство Брчко Дистрикта БиХ, Федерално министарство образовања и науке, Министарство просвјете и културе Р Српске, Одјељење за образовање Брчко Дистрикта БиХ, Федерално министарство рада и социјалне политике, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Р Српске, Одјељење за стручне и административне послове Брчко Дистрикта БиХ - Служба за запошљавање и др.

Иако смо још почетком 2004. године од институција међународне заједнице преузели одговорност за реализацију Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, још увијек се у раду ослањамо и радо консултујемо UNHCR, OSCE, OHR, ЕК, УНДП и друге организације и институције. Међународно искуство које ови партнери имају на пољу заштите избјеглица и расељених лица, као и заштите људских права уопште, непроцјењиво је. Користимо прилику да се захвалимо свим међународним организацијама и институцијама на помоћи коју су нам пружили приликом рада на овом захтјевном пројекту.

Министарство за људска права и избјеглице увијек се поносило сарадњом са цивилним сектором и бројним владиним и невладиним организацијама и удружењима која се баве питањима повратка и заштите људских права. Овим путем захваљујемо се на пруженој помоћи и сарадњи на указивању на проблеме, њиховом препознавању и систематизовању, а што је у завршници помогло и при изради једног прегледног документа какав је ова брошура.

Овом приликом желимо се захвалити и нашим регионалним партнерима, тј. ресорним институцијама у Р Хрватској и Србији и Црној Гори на сарадњи коју смо, у смислу закључака Регионалне министарске конференције и рјешавању расељеничко-избјегличких питања, одржали у Сарајеву 31.01.2005.године. Поменућемо Министарство мора, туризма, промета и развита Р Хрватске, Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе, Комесаријат за избјеглице Србије, Комесаријат за расељена лица Црне Горе и др. Резултате заједничког рада, који се односе на БиХ, такође смо презентовали у брошури.

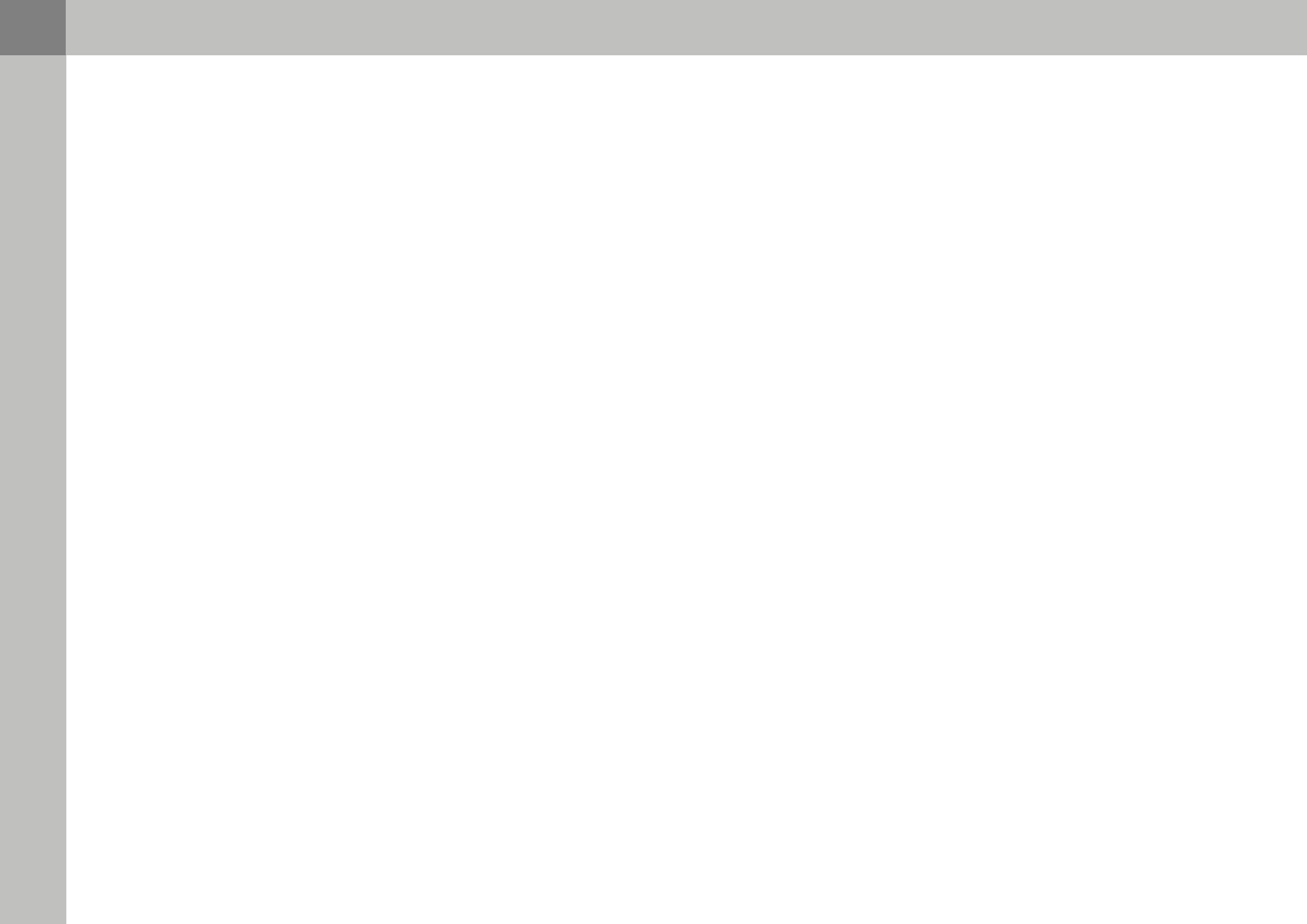
На крају, захваљујемо Регионалном центру MARRI на укупним активностима које су имплементирали у Босни и Херцеговини, јер су ангажовањем домаћих стручњака и техничком подршком при изради упоредне анализе приступа правима избјеглица и расељених лица, штампањем брошуре и др., омогућили да овај значајан пројекат буде реализован.

Средства за реализацију овог пројекта, обезбиједила је Влада Краљевине Данске путем MARRI регионалног центра, на чему се посебно захваљујемо.

Вјерујемо да постоји велики број корисних сервисних информација које могу помоћи да заинтересовани корисници, тј. они којима је брошура и намијењена, а то су избјеглице, расељена лица и повратници, на што једноставнији и практичнији начин остваре неко од својих права у БиХ.

У изради брошуре били смо реални, држали се стварног стања, али били бисмо захвални и на конструктивним критикама, како би смо ту повратну енергију усмјерили на дораду појединих сегмената из материјала, а све у функцији унапређења стања у области приступа правима расељених лица, избјеглица из БиХ и повратника.

Уредници

Предговор

Овај преглед стања у области provedбе Анекса 7 (Споразум о повратку избјеглица и расељених лица) Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини припремили смо у вријеме обиљежавања десетогодишњице од потписивања Дејтонског мировног споразума.

На плану повратка избјеглица и расељених лица Босна и Херцеговина свакако биљежи значајне резултате. Посматрано у регионалним оквирима - најбоље, а доста добре и изнад просјека гледано историјски кроз друге сличне избјегличке кризе у свијету.

Без обзира на постигнуте успјехе и резултате, на пола смо пута, јер још увијек је много лица које чекају на повратак и приступ свим правима која иду уз повратак. Наш је интерес и опредјељење градити систем тако да се сваком лицу омогући повратак и приступ правима у БиХ, те да се о завршетку provedбе Анекса 7 не може говорити док год постоје групе или појединци заинтересовани за повратак или приступ неком другом загарантованом праву у БиХ.

У овој публикацији осликано је све оно што ми у Министарству за људска права и избјеглице тренутно радимо на плану повратка и реинтегрисања повратника, скупа са нашим партнерима из различитих домаћих и међународних организација и институција.

Практично, публикација је потпун и заокружен извјештај о раду, са детаљним анализама стања у области повратка избјеглица и расељених лица, provedби билатералних споразума о повратку, (ре)регистровању расељених лица, пријављивању за реконструкцију с циљем повратка, страдању стамбеног фонда и поратној обнови, приступа правима избјеглица из БиХ, расељених лица и повратника, преосталим проблемима, као и могућностима и потребама.

Методологија упоредног праћења стања, према попису становништва из 1991. године и другим изворима и подацима са стањем након потписивања Дејтонског споразума и стањем данас, омогућава веома прегледан и јасан приказ демографских и других промјена насталих као посљедица ратних сукоба у региону, како је Дејтонски споразум назвао дешавања у региону од 1991. до 1995. године.

Период након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини обиљежен је и масовним прихватам избјеглица из Р Хрватске и Србије и Црне Горе у Босни и Херцеговини, те смо и ову проблематику обрадили овом публикацијом и то, углавном, у оној мјери колико је то у вези са повратком избјеглица и расељених лица, држављана БиХ.

Десет година повратка и репатријације, реинтегрисања и поратне обнове у БиХ, обиљежено је паралелним активностима на изналагању средстава и конкретној помоћи на поменутих активностима, али и напорима на упостави система који на један транспарентан начин омогућава поштивање принципа правде и праведности у приступу правима унутар процеса повратка.

То је период у коме смо први пут након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини један посао, који је био у надлежности институција међународне заједнице, јасним државним стратешким документом пренијели на домаће власти.

Читајући материјал, може да се закључи још нешто значајно за будућност Босне и Херцеговине. Сви који буду читали овај материјал схватиће да смо, унутар реализовања текућег процеса provedбе Анекса 7, определијени и за трајне реформе и допринос европским интеграцијама Босне и Херцеговине.

Са једне стране, централизовање политика и њихова координација унутар или путем Министарства за људска права и избјеглице, а са друге стране, децентрализована имплементација пројеката и трајан пренос надлежности при примјени процедура везаних за повратак и реинтегрисање, са државног на општински ниво управе, сарадња са цивилним друштвом и регионална сарадња, јасно су препознатљиви правци у којима се крећемо радећи на послу повратка.

Публикацијом смо обрадили и одређене сегменте важне за повратак иако оне нису у искључивој надлежности Министарства за људска права и избјеглице, него су у надлежности других министарстава и служби на нивоу БиХ, ентитета, чак кантона и општина.

Безбједност, здравство, школство, запошљавање, социјална заштита, деминирање и друге области важне за повратак и реинтегрисање обрадили смо обједињавањем показатеља из различитих компетентних извора.

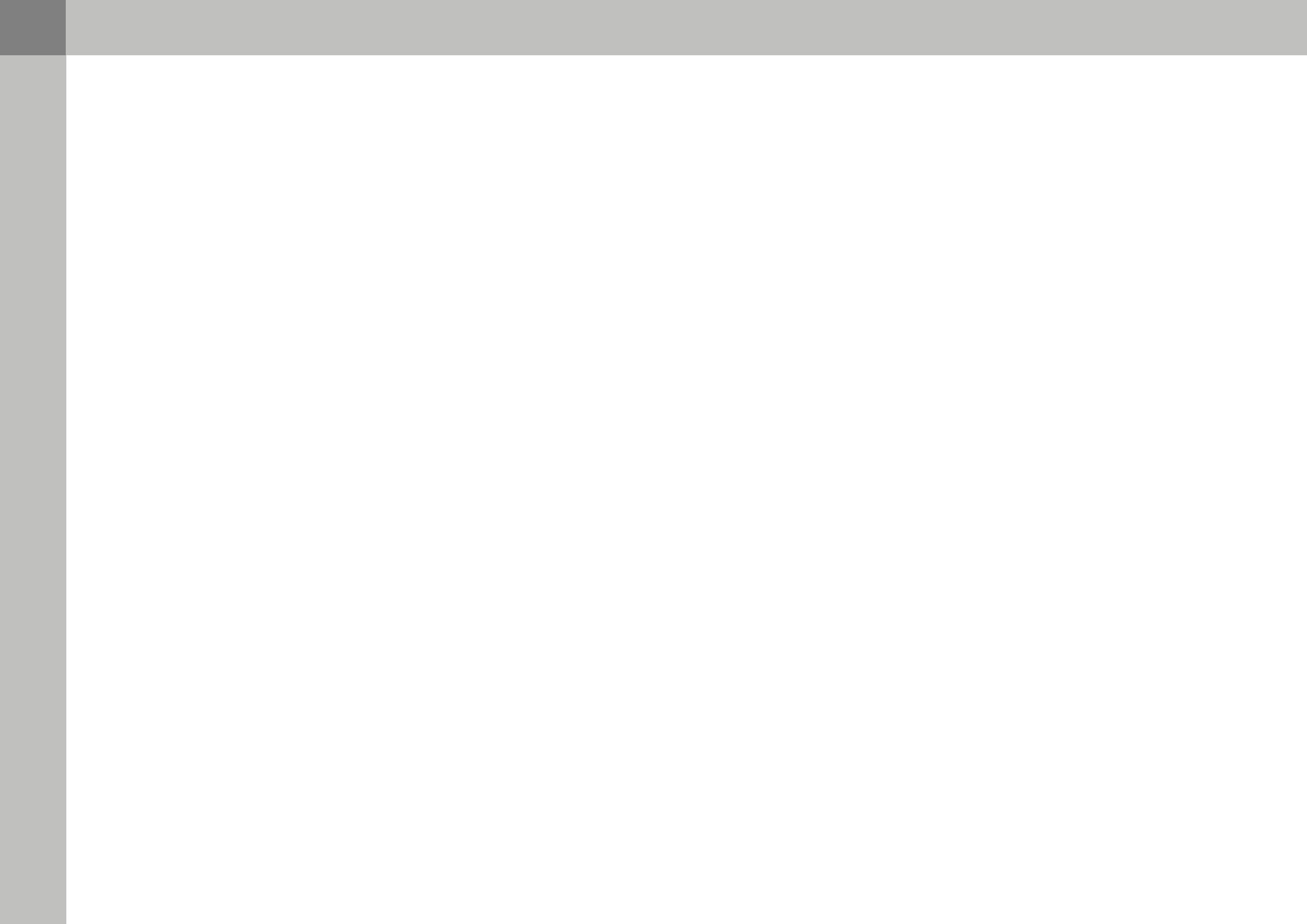

Мислим да се у публикацији може да пронађе много корисних сервисних и практичних информација.

Задовољство ми је представити ову публикацију, а такође очекујем да ће иста изазвати пажњу и критике ресорних домаћих и међународних институција, организација цивилног друштва и појединаца.

Министар за људска права и избјеглице

Мирсад Кебо

Садржај

Сажетак	21
ПРОФИЛ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	27
Административно-територијално устројство БиХ	29
Становништво у БиХ	31
Становништво у БиХ 1991. године	31
Национална структура становништва из 1991.	31
Бошњачко становништво 1991. године	32
Хрватско становништво 1991. године	33
Српско становништво 1991. године	34
Процјена распореда становништва на основу пописа из 1991. године - према садашњим општинама БиХ	35
Распоред становништва из 1991. године према садашњим административним јединицама у БиХ	42
Постотак становништва из 1991. године према садашњим административним јединицама у БиХ	43
Национална структура становништва из 1991. године	43
Посљедице сукоба 1992. - 1995. на демографску слику земље	45
Избјеглице из Босне и Херцеговине од 1992. до 1995. године	46
Интеграција избјеглица из БиХ у земљама прихвата	47
Бројчани показатељи о миграцијама избјеглица из БиХ	47
Преглед избјеглица из БиХ - према земљама прихвата	48
Расељена лица у Босни и Херцеговини	49

Правци расељавања у БиХ од 1992. до 1995. године _____	50
Расељена лица 1995. године _____	51
Стамбени фонд Босне и Херцеговине _____	53
Стамбени фонд Босне и Херцеговине 1991. године _____	53
Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године _____	54
Укупан број и постотак стамбених јединица 1991. године - према ентитетима и националностима _____	60
Постотак стамбених јединица из 1991. године – према ентитетима _____	61
Власничка структура стамбеног фонда у БиХ у 1991. години _____	61
Национална структура власника и корисника стамбених јединица у 1991. години _____	62
Посљедице сукоба од 1992. до 1995. на стање стамбеног фонда у БиХ _____	63
Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ _____	64
Стање стамбеног фонда 1995. године према ентитетима у БиХ _____	72
Степен оштећености стамбених јединица 1995. _____	73
Постотак девастираности стамбених јединица 1995. _____	73
10 ГОДИНА ПОСЛИЈЕ _____	75
Промијењена демографска слика Босне и Херцеговине _____	77
Од 1991. године у Босни и Херцеговини није вршен званичан попис становнишва _____	77
Десетогодишње демографске промјене од 1991. до 2001. године _____	77
Процјена броја и структуре становништва Босне и Херцеговине у 2005. години _____	79

Више од 180.000 лица још увијек је расељено у БиХ	81
Увод	81
Евидентирани захтјеви за (ре)регистрацију расељених лица - према мјестима боравка	83
Број и постотак (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	84
Преглед евидентираних захтјева за (ре)регистрацију расељених лица - према ентитетима боравка	85
Расељена лица (ре)регистрована у Федерацији БиХ	86
Расељена лица (ре)регистрована у Републици Српској	95
(Ре)регистрација на подручју Брчко Дистрикта БиХ	105
Статус пријератних стамбених јединица (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	107
Национална структура (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	108
Полна и старосна структура (ре)регистрованих расељених лица у БиХ - према ентитетима боравка	110
Образовна, квалификациона и структура запослености (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	112
Радни статус носиоца расељених домаћинстава у старосној групи од 18 до 65 година	115
Структура (ре)регистрованих расељених породица у БиХ - према броју чланова и ентитетима боравка	117
Посебне потребе (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	118
Евидентирани интерес за повратком (ре)регистрованих расељених лица у БиХ	118
Детаљан преглед (ре)регистрованих расељених лица према општинама у БиХ	120
Више од 7.000 лица у БиХ још увијек живи у колективним облицима збрињавања	129
Опште напомене	129
Садржај базе података о корисницима колективних облика збринјаванја у БиХ	129
Локалитети смјештаја/садашњег боравка корисника колективних облика збрињавања у БиХ	130
Преглед броја и постотка корисника колективних облика збрињавања у БиХ	130
Корисници колективног смјештаја на подручју ФБиХ	130

Корисници колективног смјештаја на подручју РС _____	132
Структура породица/корисника колективног смјештаја _____	133
Национална структура корисника колективног смјештаја у БиХ _____	134
Статус пријератне имовине корисника колективног смјештаја у БиХ _____	134
Посебне потребе корисника колективног смјештаја у БиХ _____	137
Више од 180.000 стамбених јединица у БиХ још увијек је необновљено _____	139
Упоредни показатељи о стању стамбеног фонда у БиХ 2005. године - према ентитетима _____	139
Детаљан преглед стања стамбеног фонда - према општинама у БиХ _____	140
Више од 120.000 лица још увијек чека на обнову и повратак у своје домове у БиХ _____	151
Методологија _____	152
Објављени текст јавног позива _____	155
Евидентиране пријаве - према ентитетима повратка _____	157
Преглед евидентираних потенцијалних корисника _____	160
Национална структура потенцијалних корисника помоћи _____	161
Мјесто садашњег боравка евидентираних потенцијалних корисника помоћи _____	163

ПРИСТУП ПРАВИМА И ПОВРАТАК, ПОВРАТ ИМОВИНЕ/СТАНАРСКИХ ПРАВА И ОБНОВА	197
Значај права на повратак и поврат имовине	198
Избор одредишта	198
Амнестија	199
Високи комесаријат Уједињених народа за избјеглице - UNHCR	199
Комисија за расељена лица и избјеглице	200
Конвенција о статусу избјеглица из 1951. године и Протокол о статусу избјеглица из 1967. године	200
Релевантни прописи Босне и Херцеговине	201
Повратак избјеглица и расељених лица	207
Повратак у БиХ од 1996. до 31.10.2005. године	207
„Мањински“ повратак	215
Поврат имовине и станарских права	225
PLIP-ове смјернице општинама за утврђивање суштинског завршетка имплементације имовинских закона	231
Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица - CRPC	234
Детаљан преглед provedбе имовинских закона у БиХ	236
Реконструкција стамбених јединица за потребе повратка	245

ПРИСТУП ПРАВИМА И РАСЕЉЕНА ЛИЦА	247
Правни оквир	249
Право на здравствену заштиту	255
Федерација БиХ	256
Република Српска	263
Брчко Дистрикт БиХ	265
Право на образовање	267
Предшколско васпитање и образовање	268
Основно образовање	269
Средње образовање	270
Високо образовање	272
Позитивни рефлекси и резултати имплементације Оквирног закона и привременог Споразума у пракси:	275
Преглед статистичких података о provedби привременог споразума о дјечи повратницима	276
Ученици повратници	279
Наставници повратници	280
Отворена питања/изазови и још увијек присутни проблеми у пракси:	281
Прописи којима је регулисана нострификација диплома које су стечене ван БиХ	281
Право на рад	283
Федерација БиХ	284
Република Српска	288
Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине	289

Право на социјалну заштиту	291
Федерација БиХ	291
Република Српска	292
Брчко Дистрикт БиХ	292
Присутни проблеми и могућа рјешења за њихово превазилажење	292
Безбједност	295
Деминирање	299
Успостава система и преглед операција хуманитарног деминирања	300
Жртве мина	302
Општа процјена минске ситуације	303
Хуманитарно деминирање по намјени земљишта	304
Остали елементи одрживости повратка	305
Меморандум о разумијевању о прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибуцијску мрежу у Босни и Херцеговини	305
(Микро)кредитирање у циљу запошљавања и самозапошљавања повратника	306
Други пројекти на плану одрживости повратка	306

ПРИСТУП ПРАВИМА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ СА ПРИЗНАТИМ СТАТУСОМ	309
Увод	311
Основна права избјеглица са признатим статусом у БиХ	313
Посебно загарантована права избјеглица са признатим статусом у БиХ	315
Право на образовање	318
Право на рад	321
Право на здравствену заштиту	322
Право на социјалну заштиту	324
Право на држављанство	326
Регионални аспект и разлози доласка у БиХ избјеглих лица из Р Хрватске и Савезне Републике Југославије	329
ПРИСТУП ПРАВИМА И САРАДЊА СА ЗЕМЉАМА ПРИХВАТА	333
Уопштено о приступу правима избјеглица из Босне и Херцеговине	335
Билатерално споразумијевање о повратку	337
Ток и резултати provedбе билатералних споразума о повратку	338
Босна и Херцеговина – СР Њемачка	340
Босна и Херцеговина - Швајцарска Конфедерација	346
Босна и Херцеговина - Република Хрватска	349
Босна и Херцеговина – Србија и Црна Гора	351
Општи проблеми у реализовању споразума о прихвату	353

Проблеми у вези са репатријацијом и прихватам рањивих категорија избјеглица из БиХ _____	354
Сарадња са сусједним земљама у региону _____	357
Регионална министарска конференција о рјешавању избјегличко-расељеничких питања _____	359
Рад заједничке Радне групе за provedбу закључака Регионалне министарске конференције _____	363
Нацрт заједничког плана активности на рјешавању избјегличко-расељеничких питања _____	367
Статистике и размјена података – актуелно стање _____	367
Статистике и размјена података - расположиви подаци и размјена података _____	377
ПРИСТУП ПРАВИМА- ПЛАНОВИ АКТИВНОСТИ _____	395
Мапа пута Босне и Херцеговине _____	397
АКРОНИМИ, СКРАЋЕНИЦЕ И ТЕРМИНОЛОГИЈА _____	417

Сажетак

Босна и Херцеговина је земља југоисточне Европе која се простире на површини од око педесет хиљада квадратних километара.

Обална граница у дужини око 20 километара је на Јадранском мору, а копненом границом од близу хиљаду и по километара, на дужини од преко 900 километара, Босна и Херцеговина граничи са сусједном Хрватском и, на дужини од преко 500 километара, са Србијом и Црном Гором.

Према посљедњем попису, који је проведен 1991. године, становништво Босне и Херцеговине чинило је око 4,3 милиона људи у нешто мање од 1,3 милиона домаћинстава, па је просјечна величина домаћинства била око 3,4 лица.

Просјечна густина насељености 1991. године у Босни и Херцеговини била је 86 становника по квадратном километру, а готово 40% становника живјело је у урбаним зонама.

Пописом из 1991. године, поред преко 1,9 милиона Бошњака, готово 1,4 милиона Срба и око 760 хиљада Хрвата, регистровано је готово 250 хиљада Југословена и око 100 хиљада осталих.

Трагичан сукоб у региону, како су Општим оквирним споразумом за мир у Босни и Херцеговини потписаним крајем 1995. године у Дејтону дефинисана ратна разарања од 1992. до 1995. године резултовао је огромним директним и индиректним демографским губицима и промјенама у БиХ.

Око 250 хиљада људи је погинуло, а још око 17 хиљада званично се води као нестало.

Рат је за посљедицу имао и повећану стопу морталитета, с једне, и смањење природног прираштаја у БиХ, с друге стране.

Поред тога, од 1992. до 1995. године, своје пријератне домове у Босни и Херцеговини напустило је око 2,2 милиона лица, што чини више од половине предратног домицилног становништва. Од тог броја, око 1,2 милиона лица потражило је избјегличку заштиту у преко 100 земаља широм свијета, док је у исто вријеме око милион лица расељено унутар Босне и Херцеговине.

Као посљедица ратних сукоба, повећане су и добровољне миграције бх. држављана, који су и након успостављања мира наставили да се исељавају из Босне и Херцеговине.

Повратак у БиХ отпочео је одмах по окончању сукоба. До сада је регистровано преко милион повратника у БиХ, од којих готово половина тзв. мањинских.

Највећи број повратака остварен је у прве три године по успостављању мира, у којима је остварено више од половине укупних повратака у БиХ до сада. Био је то период "лакших" повратака, јер су се избјеглице и расељена лица враћала својим кућама по принципу спајања породица. Исто тако, значајан број повратака регистрован је у годинама након увођења Плана за provedбу имовинских закона и веома уско је везан за поврат имовине њиховим пријератним власницима и носиоцима станарских права у посјед.

Данас, десет година након успостављања мира, готово половина избјеглих и расељених становника БиХ још увијек је изван својих предратних домова.

Министарство за људска права и избјеглице процјењује да изван БиХ тренутно борави још око пола милиона лица која су БиХ напустила од 1992. до 1995. године и која су, као таква, евидентирана као избјеглице из БиХ. Од овог броја, око 80% се интегрисало у земљама прихвата, док још увијек око 100 хиљада избјеглица из БиХ треба трајна рјешења, првенствено кроз повратак у БиХ.

И поред тога што су се од почетка сукоба 1992. године у Босни и Херцеговини дешавале радикалне демографске промјене, након 1991. године није проведен службени попис у БиХ.

Показатељи о броју, саставу и распореду становништва ослањају се на истраживања, која на основу најактуелнијих процјена сугеришу незнатно више од 4 милиона босанскохерцеговачких становника.

Стамбени фонд Босне и Херцеговине у 1991. години састојао се од око 1,2 милиона стамбених јединица у приватној и друштвеној својини, распоређених у око 7 хиљада насеља. Просјечна површина стамбене јединице била је око 60 квадратних метара по домаћинству, односно око 17 по становнику.

Уз демографска разарања рат је, такође, радикално измијенио ситуацију у стамбеном сектору у Босни и Херцеговини, са дјелимичним или потпуним уништавањем готово пола милиона пријератних стамбених јединица. Од овог броја, око 80% стамбених јединица било је или разорено или тешко оштећено, што чини око једну трећину пријератног стамбеног фонда БиХ.

Обнова је пратила процес повратка, тако да је од Дејтонског мировног споразума до сада реконструисано око 260 хиљада стамбених јединица, од чега преко 170 хиљада донаторским средствима.

У годинама непосредно послије рата учешће међународне заједнице у финансирању обнове у Босни и Херцеговини било је готово стопроцентно, након чега су се постепено почели укључивати и домаћи извори издвајањем веома значајних буџетских средстава на свим нивоима власти у БиХ.

Трансфером одговорности за процес повратка са страних на домаће институције, може да се очекује драстично смањење финансијске потпоре повратку од стране међународне заједнице.

Трошкови обнове цјелокупног преосталог уништеног и оштећеног стамбеног фонда, према исказаном степену оштећења на терену, могу да се процијене на око 2,5 милијарде КМ.

Стратегијом за provedбу Анекса 7 Дејтонског мировног споразума, Босна и Херцеговина се опредјелила за приоритетну обнову дијела стамбеног фонда за потребе повратка избјеглица и расељених лица, те обезбјеђење његове одрживости са становишта стамбених потреба у складу са стандардима о минимуму стамбених услова.

Зато, на основу показатеља о интересу за повратак исказаном кроз жељу и намјеру за повратком и показатеља о броју преосталих, необновљених, оштећених и уништених стамбених јединица на терену, врши се идентификација приоритетних подручја у којима ће се имплементирати пројекти реконструкције и повратка у наредном периоду.

И данас, по протоку дугог низа година након што су напустили своје домове, огроман број људи чека на обнову и повратак.

Актуелни показатељи о броју поднесених захтјева за регистрацију потенцијалних корисника помоћи на основу Јавног позива Министарства за људска права и избјеглице, објављеног половином 2004. године, свједоче о близу 38 хиљада породица, односно око 130 хиљада лица која требају помоћ у реконструкцији у циљу добровољног повратка у БиХ.

Ови индикатори су изузетно значајни са становишта динамичности процеса, јер је само у три мјесеца након обраде података на основу којих је сачињен званичан Извјештај¹ Министарства за људска права и избјеглице и објављен у септембру ове године евидентирано три хиљаде нових захтјева за добивање помоћи у реконструкцији и повратку око 10 хиљада лица. Дакле, изузетно је важно истаћи да је регистрација трајан и динамичан процес који остаје отворен на неодређено вријеме.

Само за потребе реконструкције у циљу повратка лица која су до сада евидентирана од стране Министарства за људска права и избјеглице, на основу просјечних трошкова санације по стамбеној јединици, за ове намјене потребно је обезбједити готово 700 милиона КМ.

Министарство за људска права и избјеглице ријешено је да, у сарадњи са осталим релевантним учесницима у БиХ, Споразум о повратку избјеглица и расељених лица², координираним активностима проведе у цјелини и стоји на становишту да све док се и посљедњем избјеглом, расељеном лицу и повратнику не осигура приступ правима која су овим Споразумом загарантована – процес не може бити закључен.

Прогрес у бх. друштву успорен је у многим областима. Ово се посебно односи на економски и социјални развој. Као посљедица тога, потенцијални повратници су често суочени са обесхрабрујућим реалностима живота у БиХ, као што су висок степен сиромаштва, забрињавајућа стопа незапослености и, с тим у вези, недостатак могућности за запошљавање, неусклађен образовни систем, често проблематичан приступ пензијама, медицинским услугама, неопходној социјалној помоћи итд.

Међутим, оно што посебно охрабрује је то што, уз све присутне проблеме и поред вишегодишњег боравка изван својих пријератних пребивалишта, интерес за повратком у БиХ не опада, већ је, напротив, евидентно у порасту.

---

1 Извјештај је у овом документу пренесен у цијелости

2 Анекс 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини

Једино успјешан повратак може да привлачи нове повратнике, што ће, заузврат, допринијети стабилизацији не само босанскохерцеговачког друштва него и ширег региона.

Зато се напори свих надлежних власти морају да усмјере на континуирану подршку приступу правима за безбједан, достојанствен повратак у БиХ и пуну реинтеграцију повратника.

ПРОФИЛ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Административно-територијално устројство БиХ

Пријерата Босна и Херцеговина имала је 109 административних јединица – општина³.

Постдејтонска Босна и Херцеговина, дуж 1537 км државне границе, са површином од 51.129 квадратних километара, састоји се од два ентитета – Федерације БиХ, која обухвата око 51% територије, и Републике Српске, која се простире на око 49% територије. Додатну административну јединицу, под суверенитетом БиХ, али под међународном супервизијом, чини Брчко Дистрикт БиХ на сјевероистоку земље.

Дејтонским разграничењем укупан број општина порастао је на 147, од којих је на подручју Федерације БиХ било формирано 85, на подручју Републике Српске 61, те Брчко Дистрикт БиХ као једна административна јединица у БиХ. Накнадно је у РС формирана још једна општина, а недавно је и седам мостарских општина на подручју ФБиХ, укључујући Централну зону као посебну административну јединицу, уједињено у градску администрацију Мостара.

Данас БиХ има укупно 142 основне административно-територијалне јединице, од којих је 79 на подручју Федерације БиХ, 62 на подручју Републике Српске, те Брчко Дистрикт БиХ.

³ Општина је основна јединица локалне самоуправе коју чини заједница становника одређене територије утврђене законом

Становништво у БиХ

Становништво у БиХ 1991. године

Према попису из 1991. године, становништво Босне и Херцеговине чинило је око 4,3 милиона људи, са просјечном густоћом насељености од 86,6 становника по квадратном километру.

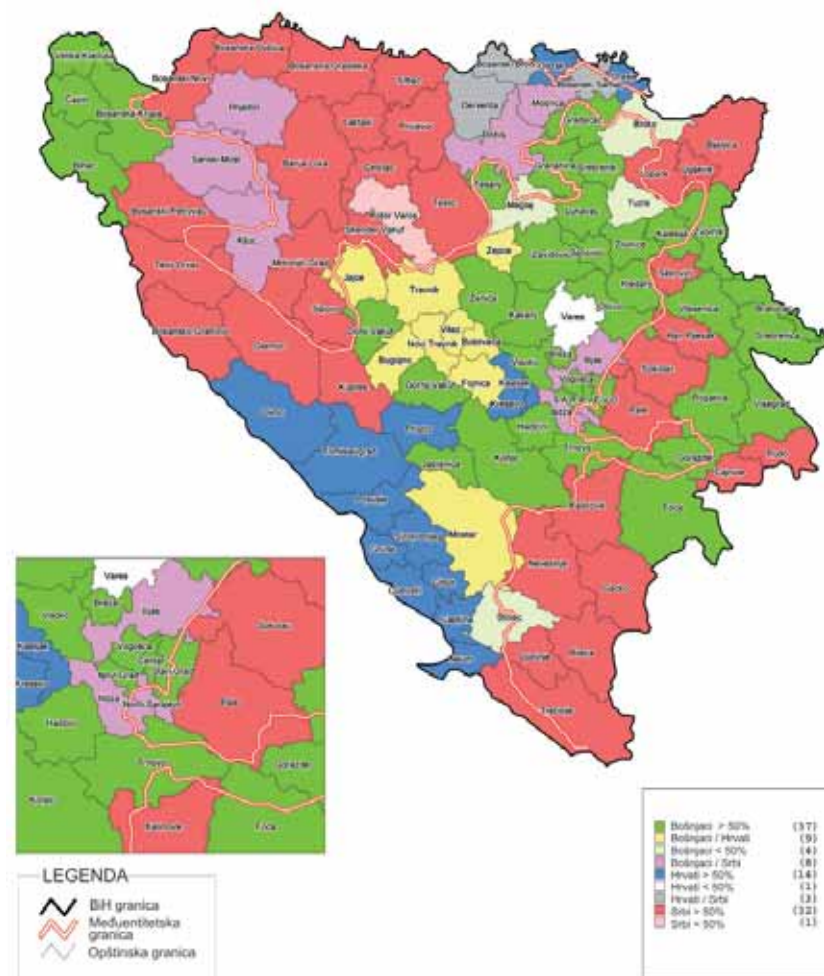
Готово 40%, односно 1,7 милиона становника, живјело је у урбаним зонама. Сарајево, Бања Лука, Зеница, Тузла, Мостар, Приједор и Бијељина били су настањени са по више од 100.000 становника, гдје је била и највиша густоћа насељености.

1991. године Босна и Херцеговина је имала око 1,3 милиона домаћинстава, што је чинило просјечну величину домаћинства од око 3,4 лица.

Национална структура становништва из 1991.

Пописом из 1991. године, поред становника бошњачке, хрватске и српске националности, обухваћено је и 242.682 Југословена који су чинили 5,54% националне структуре. 104.439 становника било је осталих националности, односно 2,39%.

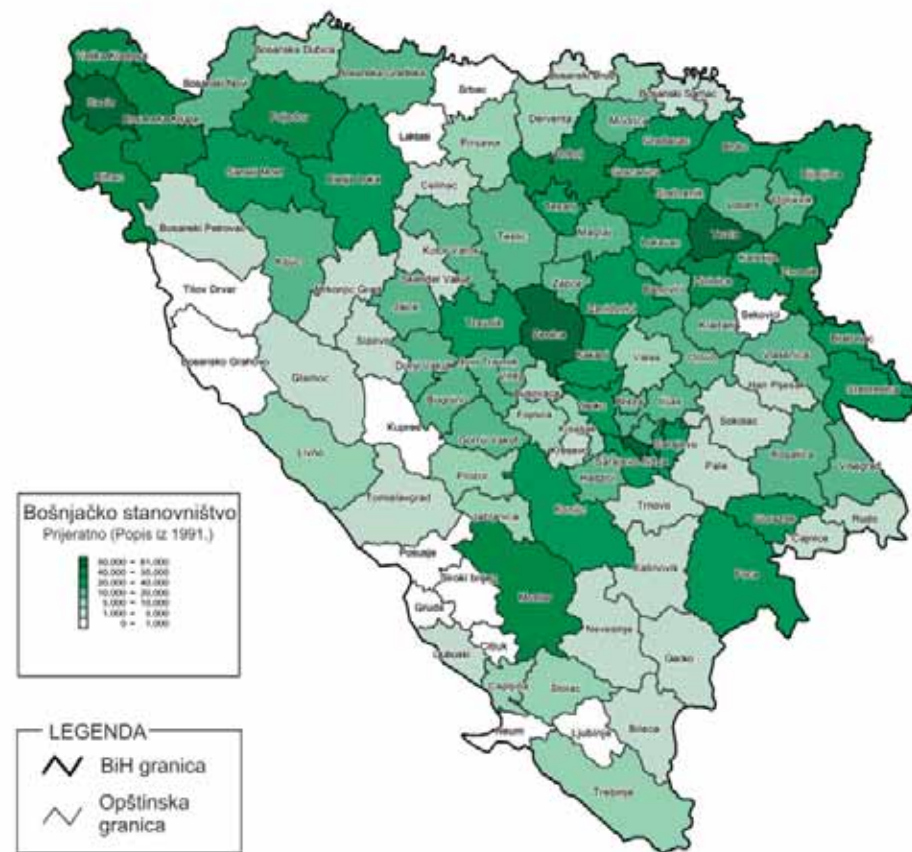
STRUKTURA STANOVNIŠTVA U BiH - Popis iz 1991.

Бошњачко становништво 1991. године

Број и постотак Бошњака према попису из 1991. године	1.902.956	43,48%
Највиши број Бошњака на основу пописа из 1991. у општинама > 20.000		
Зеница, Нови Град Сарајево, Тузла, Цазин, Приједор, Велика Кладуша, Бихаћ, Мостар, Живинице, Грачаница, Центар Сарајево, Стари Град Сарајево, Брчко, Лукавац, Зворник, Тешањ, Високо, Градачац, Ново Сарајево, Завидовићи, Травник, Сребреник, Какањ, Бијељина, Калесија, Добој, Бања Лука, Илиџа, Сански Мост, Сребреница, Босанска Крупа, Коњиц, Горажде, Братунац		
Садашњи број општина према процентима Бошњака у структури становништва из 1991. године	>90%	6
	80%-90%	6
	70%-80%	12
	60%-70%	12
	50%-60%	15
	40%-50%	15
	30%-40%	15
	20%-30%	13
	10%-20%	13
1%-10%	18	
<1%	17	

BOŠNJAČKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

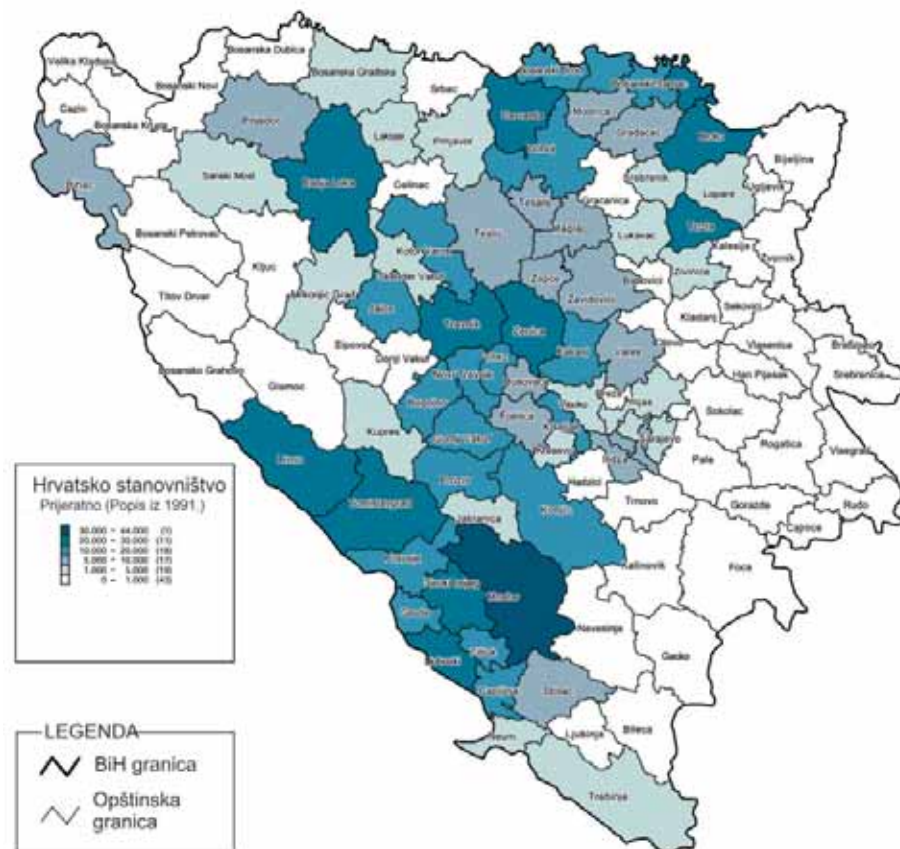
Predstavništvo UNHCR u BiH
GIS jedinica

Хрватско становништво 1991. године

Број и постотак Хрвата према попису из 1991. године	760.852	17,38%
Највиши број Хрвата на основу пописа из 1991. у општинама > 20.000		
Мостар, Ливно, Бања Лука, Широки Бријег, Љубушки, Томиславград, Травник, Зеница, Брчко, Дервента, Тузла		
Садашњи број општина према процентима Хрвата у структури становништва из 1991. године	>90%	8
	80%-90%	3
	70%-80%	2
	60%-70%	1
	50%-60%	5
	40%-50%	9
	30%-40%	8
	20%-30%	8
10%-20%	9	
1%-10%	38	
<1%	51	

HRVATSKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

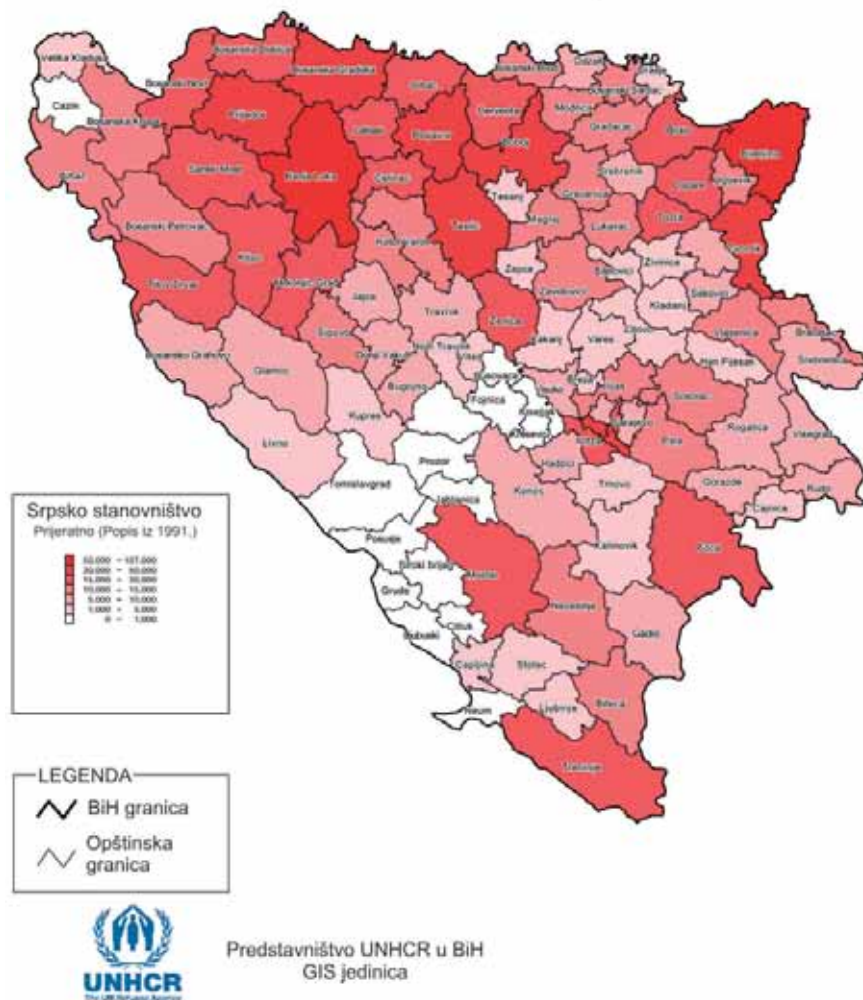

Predstavništvo UNHCR u BiH
GIS jedinica

Српско становништво 1991. године

Број и постотак Срба према попису из 1991. године	1.366.104	31,21%
Највиши број Срба на основу пописа из 1991. у општинама > 20.000		
Бања Лука, Бијељина, Приједор, Добој, Нови Град Сарајево, Градишка, Прњавор, Теслић, Ново Сарајево, Зворник, Босански Нови, Лакташи, Мостар, Зеница, Дервента, Сански Мост, Босанска Дубица, Мркоњић Град, Требиње		
Садашњи број општина према процентима Срба у структури становништва из 1991. године	>90%	12
	80%-90%	8
	70%-80%	10
	60%-70%	9
	50%-60%	10
	40%-50%	11
	30%-40%	12
	20%-30%	15
	10%-20%	22
1%-10%	21	
<1%	12	

SRPSKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

Процјена распореда становништва на основу пописа из 1991. године⁴ - према садашњим општинама БиХ

Федерација БиХ												
ОПШТИНА ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Бановићи	19.162	72,06	550	2,07	4.514	16,98	436	1,64	1.928	7,25	26.590	0,61
Бихаћ	46.740	64,51	5.582	7,7	14.391	19,86	1.371	1,89	4.370	6,03	72.454	1,66
Босанска Крупа	26.362	68,29	129	0,33	11.053	28,63	377	0,98	683	1,77	38.604	0,88
Босански Петровац	3.288	21,57	46	0,3	11.322	74,26	224	1,47	366	2,4	15.246	0,35
Босанско Грахово	12	0,14	226	2,72	7.888	94,91	50	0,6	135	1,62	8.311	0,19
Бреза	13.079	75,53	851	4,91	2.122	12,25	264	1,52	1.001	5,78	17.317	0,4
Бугојно	19.697	42,01	16.031	34,19	8.673	18,5	927	1,98	1.561	3,33	46.889	1,07
Бусовача	8.451	44,76	9.093	48,16	623	3,3	202	1,07	510	2,7	18.879	0,43
Бужим	16.680	98,47	5	0,03	91	0,54	141	0,83	23	0,14	16.940	0,39
Цазин	61.693	97,29	139	0,22	778	1,23	369	0,58	430	0,68	63.409	1,45
Чапљина	7.672	27,52	14.969	53,69	3.753	13,46	441	1,58	1.047	3,76	27.882	0,64
Челић	9.294	73,18	1.208	9,51	1.918	15,1	156	1,23	124	0,98	12.700	0,29
Читлук	111	0,74	14.823	98,28	19	0,13	113	0,75	17	0,11	15.083	0,34
Добој-Исток	9.291	96,32	13	0,13	185	1,92	80	0,83	77	0,8	9.646	0,22
Добој-Југ	3.045	93,43	97	2,98	19	0,58	39	1,2	59	1,81	3.259	0,07
Добретићи	3	0,06	4.720	98,54	6	0,13	42	0,88	19	0,4	4.790	0,11
Доњи Вакуф	13.509	55,43	682	2,8	9.364	38,42	227	0,93	590	2,42	24.372	0,56
Дрвар	29	0,19	31	0,2	14.846	96,76	67	0,44	370	2,41	15.343	0,35
Фоча-Устиколина	3.531	69,84	0	0	1.455	28,78	57	1,13	13	0,26	5.056	0,12
Фојница	8.024	49,24	6.623	40,64	157	0,96	1.085	6,66	407	2,5	16.296	0,37

4 ИЗВОР ПОДАТАКА: Федерални завод БиХ за статистику

Федерација БиХ												
ОПШТИНА ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Гламоч	2.257	17,92	184	1,46	9.951	79,02	83	0,66	118	0,94	12.593	0,29
Горажде	22.676	68,5	76	0,23	9.071	27,4	518	1,56	764	2,31	33.105	0,76
Горњи Вакуф-Ускопље	14.063	55,85	10.706	42,52	110	0,44	144	0,57	158	0,63	25.181	0,58
Грачаница	42.518	89,09	77	0,16	2.817	5,9	991	2,08	1.324	2,77	47.727	1,09
Градачац	33.838	81	2.369	5,67	3.544	8,48	728	1,74	1.297	3,1	41.776	0,95
Груде	4	0,02	16.210	99,1	9	0,06	130	0,79	5	0,03	16.358	0,37
Јабланица	9.099	71,7	2.291	18,05	504	3,97	216	1,7	581	4,58	12.691	0,29
Јајце	17.615	39,94	15.811	35,85	7.582	17,19	638	1,45	2.462	5,58	44.108	1,01
Какањ	30.528	54,56	16.556	29,59	4.929	8,81	1.383	2,47	2.554	4,56	55.950	1,28
Калесија	29.334	85,42	31	0,09	4.042	11,77	675	1,97	259	0,75	34.341	0,78
Кисељак	9.778	40,47	12.550	51,94	740	3,06	496	2,05	600	2,48	24.164	0,55
Кладањ	11.820	74,07	35	0,22	3.645	22,84	180	1,13	277	1,74	15.957	0,36
Кључ	17.636	61,64	324	1,13	9.862	34,47	249	0,87	539	1,88	28.610	0,65
Коњиц	24.164	54,58	11.530	26,04	6.647	15,01	573	1,29	1.361	3,07	44.275	1,01
Крешево	1.531	22,75	4.714	70,03	34	0,51	201	2,99	251	3,73	6.731	0,15
Купрес	802	9,09	3.812	43,19	4.081	46,24	64	0,73	67	0,76	8.826	0,2
Ливно	5.793	14,27	29.324	72,23	3.913	9,64	445	1,1	1.125	2,77	40.600	0,93
Лукавац	38.080	67,22	2.159	3,81	11.761	20,76	1.237	2,18	3.416	6,03	56.653	1,29
Љубушки	1.592	5,62	26.127	92,19	65	0,23	329	1,16	227	0,8	28.340	0,65
Маглај	18.872	54,95	3.667	10,68	9.788	28,5	586	1,71	1.431	4,17	34.344	0,78
Мостар	38.628	2,1619	32.592	1,41	18.844	1,03	2.452	0,1	9.411	0,31	101.927	2,33
Неум	190	4,39	3.792	87,68	207	4,79	46	1,06	90	2,08	4.325	0,1

Федерација БиХ												
ОПШТИНА ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Нови Травник	11.625	37,85	12.162	39,6	4.097	13,34	697	2,27	2.132	6,94	30.713	0,7
Оџак	6.216	21,6	15.976	55,52	4.796	16,67	674	2,34	1.113	3,87	28.775	0,66
Олово	12.220	73,35	642	3,85	3.372	20,24	140	0,84	285	1,71	16.659	0,38
Орашје	1.879	7,78	19.818	82,06	1.599	6,62	262	1,08	593	2,46	24.151	0,55
Пале-Прача	1.428	69,86	4	0,2	596	29,16	11	0,54	5	0,24	2.044	0,05
Посушје	6	0,04	16.963	99	9	0,05	130	0,76	26	0,15	17.134	0,39
Прозор	7.225	36,56	12.259	62,04	45	0,23	131	0,66	100	0,51	19.760	0,45
Равно	21	1,19	800	45,17	917	51,78	13	0,73	20	1,13	1.771	0,04
Сански Мост	27.841	50,49	2.840	5,15	22.100	40,08	1.195	2,17	1.170	2,12	55.146	1,26
Сапна	10.145	75,15	15	0,11	3.198	23,69	98	0,73	44	0,33	13.500	0,31
Сарајево-Центар	39.761	50,15	5.428	6,85	16.631	20,98	4.436	5,59	13.030	16,43	79.286	1,81
Сарајево-Хацици	15.392	63,6	746	3,08	6.362	26,29	859	3,55	841	3,48	24.200	0,55
Сарајево-Илиџа	27.923	46,21	6.835	11,31	19.367	32,05	1.391	2,3	4.914	8,13	60.430	1,38
Сарајево-Илијаш	10.162	41,09	1.736	7,02	11.299	45,68	369	1,49	1.167	4,72	24.733	0,57
Сарајево-Нови Град	68.990	50,89	8.868	6,54	37.194	27,43	5.121	3,78	15.405	11,36	135.578	3,1
Сарајево-Ново Сарајево	33.707	37,02	8.760	9,62	29.249	32,12	4.320	4,74	15.015	16,49	91.051	2,08
Сарајево-Стари Град	39.347	79,28	1.122	2,26	4.117	8,3	1.678	3,38	3.368	6,79	49.632	1,13
Сарајево-Трново	2.703	78,9	2	0,06	663	19,35	29	0,85	29	0,85	3.426	0,08
Сарајево-Вогошћа	12.499	50,71	1.071	4,35	8.813	35,76	534	2,17	1.730	7,02	24.647	0,56
Сребреник	30.528	74,65	2.752	6,73	5.308	12,98	1.105	2,7	1.203	2,94	40.896	0,93
Столац	7.386	48,68	5.542	36,53	1.806	11,9	157	1,03	280	1,85	15.171	0,35
Шамац-Домањевац	7	0,11	6.131	93,57	290	4,43	63	0,96	61	0,93	6.552	0,15

Федерација БиХ												
ОПШТИНА ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Широки Бријег	9	0,03	26.864	98,91	148	0,54	119	0,44	20	0,07	27.160	0,62
Теочак	7.338	91,73	5	0,06	235	2,94	397	4,96	25	0,31	8.000	0,18
Тешањ	34.663	84,45	3.506	8,54	1.547	3,77	414	1,01	918	2,24	41.048	0,94
Томиславград	3.148	10,49	25.976	86,56	576	1,92	202	0,67	107	0,36	30.009	0,69
Травник	31.813	45,39	25.945	37,02	7.300	10,42	1.296	1,85	3.736	5,33	70.090	1,6
Тузла	62.669	47,72	20.396	15,53	20.002	15,23	6.261	4,77	21.990	16,75	131.318	3
Усора	413	4,64	8.019	90,16	95	1,07	155	1,74	212	2,38	8.894	0,2
Вареш	6.714	30,24	9.016	40,61	3.644	16,41	758	3,41	2.071	9,33	22.203	0,51
Велика Кладуша	48.305	91,3	740	1,4	2.266	4,28	604	1,14	993	1,88	52.908	1,21
Високо	34.373	74,46	1.872	4,06	7.471	16,19	980	2,12	1.464	3,17	46.160	1,05
Витез	11.514	41,33	12.675	45,5	1.501	5,39	792	2,84	1.377	4,94	27.859	0,64
Завидовићи	33.623	64,19	3.429	6,55	11.626	22,2	1.012	1,93	2.689	5,13	52.379	1,2
Зеница	80.359	54,74	22.510	15,33	23.705	16,15	4.561	3,11	15.664	10,67	146.799	3,35
Жепче	11.676	35,54	17.916	54,53	2.398	7,3	258	0,79	608	1,85	32.856	0,75
Живинице	44.017	80,35	3.976	7,26	3.525	6,43	1.135	2,07	2.130	3,89	54.783	1,25
УКУПНО ФБИХ	1.423.593	52,34%	594.362	21,85%	478.122	17,58%	62.059	2,28%	161.938	5,95%	2.720.074	62,14%

Република Српска												
ОПШТИНА РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Бања Лука	28.558	14,59%	29.026	14,83%	106.826	54,59%	7.626	3,90%	23.656	12,09%	195.692	4,47%
Берковићи	715	20,37%	646	18,40%	2.111	60,14%	11	0,31%	27	0,77%	3.510	0,08%
Бијељина	30.229	31,17%	492	0,51%	57.389	59,17%	4.452	4,59%	4.426	4,56%	96.988	2,22%
Билећа	1.947	14,66%	39	0,29%	10.628	80,01%	448	3,37%	222	1,67%	13.284	0,30%
Бос. Костајница	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п
Босански Брод	4.087	12,10%	13.986	41,40%	11.105	32,88%	955	2,83%	3.646	10,79%	33.779	0,77%
Братунац	21.535	64,06%	40	0,12%	11.475	34,13%	346	1,03%	223	0,66%	33.619	0,77%
Чајниче	4.024	44,93%	5	0,06%	4.709	52,58%	141	1,57%	77	0,86%	8.956	0,20%
Челинац	1.446	7,73%	76	0,41%	16.554	88,46%	260	1,39%	377	2,01%	18.713	0,43%
Дервента	7.086	12,54%	21.952	38,86%	22.938	40,61%	1.165	2,06%	3.348	5,93%	56.489	1,29%
Добој	28.692	33,18%	10.333	11,95%	39.591	45,78%	2.331	2,70%	5.532	6,40%	86.479	1,98%
Доњи Жабар	14	0,33%	1.490	35,34%	2.636	62,52%	43	1,02%	33	0,78%	4.216	0,10%
Фоча	17.284	48,70%	94	0,26%	16.869	47,53%	794	2,24%	450	1,27%	35.491	0,81%
Гацко	3.858	35,76%	29	0,27%	6.661	61,74%	156	1,45%	84	0,78%	10.788	0,25%
Градишка	15.851	26,43%	3.417	5,70%	35.753	59,61%	1.642	2,74%	3.311	5,52%	59.974	1,37%
Хан Пијесак	2.543	41,72%	7	0,11%	3.424	56,18%	53	0,87%	68	1,12%	6.095	0,14%
Источни Дрвар	1	1,64%	0	0,00%	60	98,36%	0	0,00%	0	0,00%	61	0,00%
Источни Мостар	299	54,17%	155	28,08%	95	17,21%	2	0,36%	1	0,18%	552	0,01%
Источни Стари Град	63	5,67%	4	0,36%	1.033	92,90%	6	0,54%	6	0,54%	1.112	0,03%
Језеро	695	35,51%	120	6,13%	1.082	55,29%	24	1,23%	36	1,84%	1.957	0,04%
Калиновик	1.342	31,46%	17	0,40%	2.803	65,71%	61	1,43%	43	1,01%	4.266	0,10%
Касиндо	1.837	23,08%	99	1,24%	5.688	71,48%	67	0,84%	267	3,36%	7.958	0,18%

Република Српска												
ОПШТИНА РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Кнежево	1.068	6,91%	223	1,44%	13.903	89,95%	103	0,67%	160	1,04%	15.457	0,35%
Котор Варош	11.090	30,09%	10.695	29,02%	14.056	38,14%	267	0,72%	745	2,02%	36.853	0,84%
Козарска Дубица	6.440	20,38%	488	1,54%	21.728	68,75%	1.099	3,48%	1.851	5,86%	31.606	0,72%
Крупа на Уни	62	2,23%	5	0,18%	2.697	97,15%	10	0,36%	2	0,07%	2.776	0,06%
Купрес	0	0,00%	1	0,13%	783	98,86%	8	1,01%	0	0,00%	792	0,02%
Лакташи	408	1,37%	2.565	8,60%	24.176	81,04%	1.153	3,86%	1.530	5,13%	29.832	0,68%
Лопаре	2.696	13,74%	54	0,28%	16.112	82,13%	300	1,53%	455	2,32%	19.617	0,45%
Лукавица	635	12,51%	59	1,16%	4.047	79,73%	76	1,50%	259	5,10%	5.076	0,12%
Љубиње	332	7,96%	39	0,93%	3.748	89,84%	34	0,81%	19	0,46%	4.172	0,10%
Милићи	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п
Модрича	10.375	29,13%	9.805	27,53%	12.534	35,20%	1.048	2,94%	1.851	5,20%	35.613	0,81%
Мркоњић Град	2.342	8,89%	2.019	7,67%	21.056	79,95%	329	1,25%	591	2,24%	26.337	0,60%
Невесиње	2.785	20,09%	193	1,39%	10.673	76,99%	88	0,63%	123	0,89%	13.862	0,32%
Нови Град	14.040	33,70%	403	0,97%	25.101	60,24%	564	1,35%	1.557	3,74%	41.665	0,95%
Осмаци	3.803	50,92%	4	0,05%	3.617	48,43%	28	0,37%	16	0,21%	7.468	0,17%
Оштра Лука	295	5,72%	1.482	28,72%	3.263	63,22%	44	0,85%	77	1,49%	5.161	0,12%
Пале	2.958	20,53%	125	0,87%	10.763	74,70%	171	1,19%	391	2,71%	14.408	0,33%
Пелагићево	18	0,12%	6.244	42,17%	7.677	51,85%	727	4,91%	139	0,94%	14.805	0,34%
Петровац	0	0,00%	2	0,53%	372	99,20%	1	0,27%	0	0,00%	375	0,01%
Петрово	81	0,71%	55	0,48%	10.741	94,16%	324	2,84%	206	1,81%	11.407	0,26%
Приједор	49.351	43,85%	6.316	5,61%	47.581	42,28%	2.836	2,52%	6.459	5,74%	112.543	2,57%
Прњавор	7.143	15,18%	1.721	3,66%	33.508	71,21%	2.926	6,22%	1.757	3,73%	47.055	1,08%

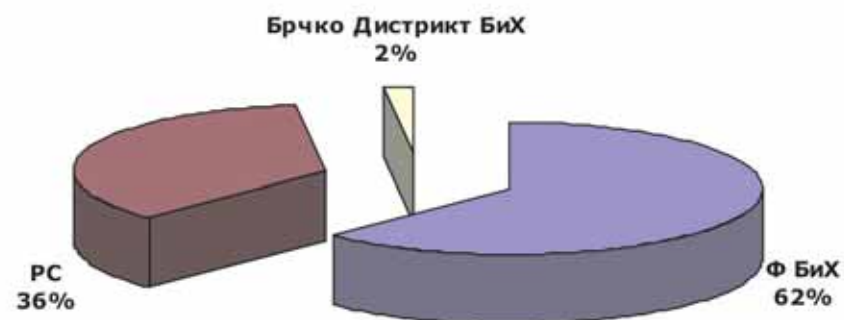

Република Српска												
ОПШТИНА РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
Рибник	60	0,68%	6	0,07%	8.644	98,44%	31	0,35%	40	0,46%	8.781	0,20%
Рогатица	13.187	60,27%	19	0,09%	8.316	38,01%	173	0,79%	186	0,85%	21.881	0,50%
Рудо	3.130	27,05%	5	0,04%	8.150	70,43%	180	1,56%	106	0,92%	11.571	0,26%
Соколац	4.493	30,19%	19	0,13%	10.195	68,50%	93	0,62%	83	0,56%	14.883	0,34%
Србац	940	4,30%	140	0,64%	19.382	88,75%	567	2,60%	811	3,71%	21.840	0,50%
Сребреница	27.572	75,20%	38	0,10%	8.315	22,68%	361	0,98%	380	1,04%	36.666	0,84%
Шамац	2.223	8,85%	7.456	29,69%	13.307	52,98%	464	1,85%	1.665	6,63%	25.115	0,57%
Шековићи	326	3,39%	10	0,10%	9.030	93,78%	134	1,39%	129	1,34%	9.629	0,22%
Шипово	2.965	19,03%	31	0,20%	12.333	79,16%	95	0,61%	155	0,99%	15.579	0,36%
Теслић	12.802	21,86%	9.525	16,26%	31.690	54,10%	1.100	1,88%	3.455	5,90%	58.572	1,34%
Требиње	5.550	18,99%	446	1,53%	20.432	69,91%	1.175	4,02%	1.622	5,55%	29.225	0,67%
Трново	2.087	58,54%	14	0,39%	1.396	39,16%	25	0,70%	43	1,21%	3.565	0,08%
Угљевик	2.903	16,30%	52	0,29%	14.446	81,13%	137	0,77%	269	1,51%	17.807	0,41%
Устипрача	3.620	81,02%	4	0,09%	772	17,28%	47	1,05%	25	0,56%	4.468	0,10%
Вишеград	13.471	63,55%	32	0,15%	6.743	31,81%	634	2,99%	319	1,50%	21.199	0,48%
Власеница	18.528	54,96%	39	0,12%	14.327	42,50%	477	1,41%	340	1,01%	33.711	0,77%
Вукосавље	8	0,27%	1.513	51,59%	1.186	40,44%	145	4,94%	81	2,76%	2.933	0,07%
Зворник	37.957	55,99%	107	0,16%	27.665	40,81%	862	1,27%	1.204	1,78%	67.795	1,55%
УКУПНО РС	440.746	28,08%	144.238	9,19%	869.854	55,43%	39.481	2,52%	75.013	4,78%	1.569.332	35,85%

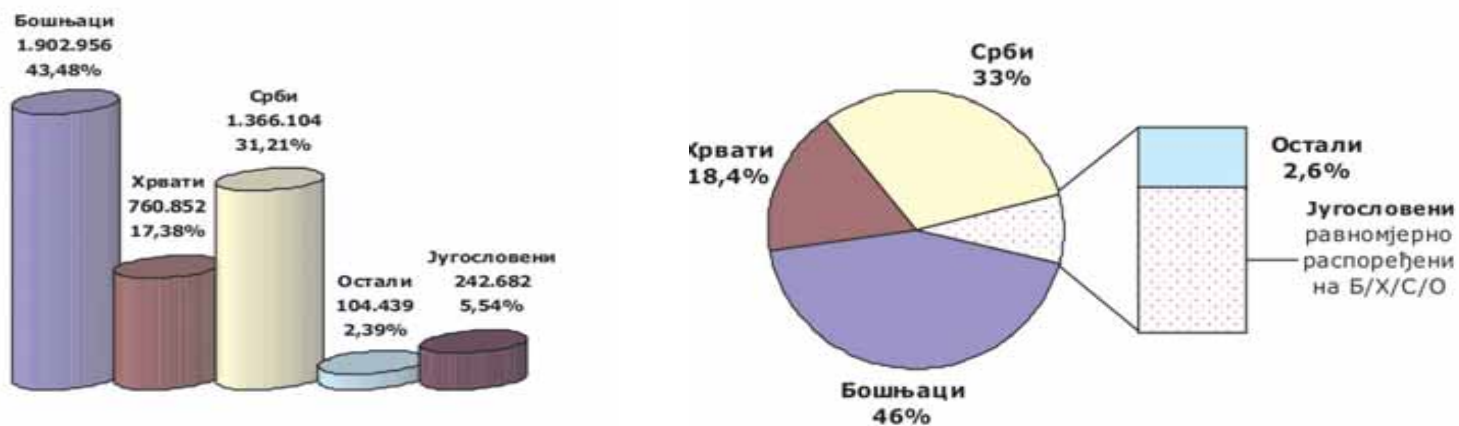
Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине											
Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	Југословени	%	УКУПНО	%
38.617	44,07%	22.252	25,39%	18.128	20,69%	2.899	3,31%	5.731	6,54%	87.627	2,00%

Распоред становништва из 1991. године према садашњим административним јединицама у БиХ				
ЕНТИТЕТ	ФЕДЕРАЦИЈА БиХ	РЕПУБЛИКА СРПСКА	БРЧКО ДИСТРИКТ БиХ	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Бошњаци	1.423.593	440.746	38.617	1.902.956
%	52,34%	28,08%	44,07%	43,48%
Хрвати	594.362	144.238	22.252	760.852
%	21,85%	9,19%	25,39%	17,38%
Срби	478.122	869.854	18.128	1.366.104
%	17,58%	55,43%	20,69%	31,21%
Остали	62.059	39.481	2.899	104.439
%	2,28%	2,52%	3,31%	2,39%
Југословени	161.938	75.013	5.731	242.682
%	5,95%	4,78%	6,54%	5,54%
УКУПНО	2.720.074	1.569.332	87.627	4.377.033
%	62,14%	35,85%	2,00%	100,00%

Постотак становништва из 1991. године према садашњим административним јединицама у БиХ

Национална структура становништва из 1991. године

Посљедице сукоба 1992. - 1995. на демографску слику земље

Трагичан сукоб у региону, како је Општи оквирни споразум за мир дефинисао ратна разарања у Босни и Херцеговини од 1992. до 1995., оставио је огромне, директне посљедице на демографску слику земље: око 250.000 лица је погинуло, а око 17.000 лица званично се води као нестало.

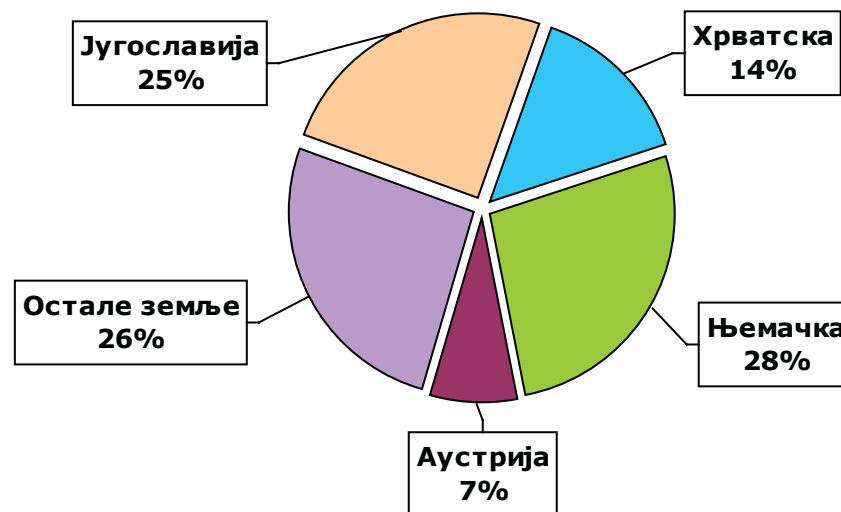
Поред тога, од почетка рата до потписивања Општег оквирног споразума за мир у БиХ (ДМС), из својих пријератних домова у Босни и Херцеговини покренуто је око 2,2 милиона лица, што чини више од 50% предратног домицилног становништва. Од тог броја, око 1,2 милион лица потражило је избјегличку заштиту у више од 100 земаља широм свијета, док је, у исто вријеме, око милион људи расељено унутар Босне и Херцеговине.

Избјеглице из Босне и Херцеговине од 1992. до 1995. године

Најчешће дестинације привременог прихвата биле су земље Западне Европе, док су такође значајан број избјеглица из БиХ прихватиле традиционалне усељеничке прекоокеанске земље: САД, Канада, Аустралија и Нови Зеланд.

Најзначајније земље прихвата избјеглица из БиХ

Земље региона: СР Југославија¹ и Р Хрватска прихватиле су готово 40% избјеглица из БиХ, док су СР Њемачка и Аустрија пружиле заштиту највећем броју бх. избјеглица изван региона.

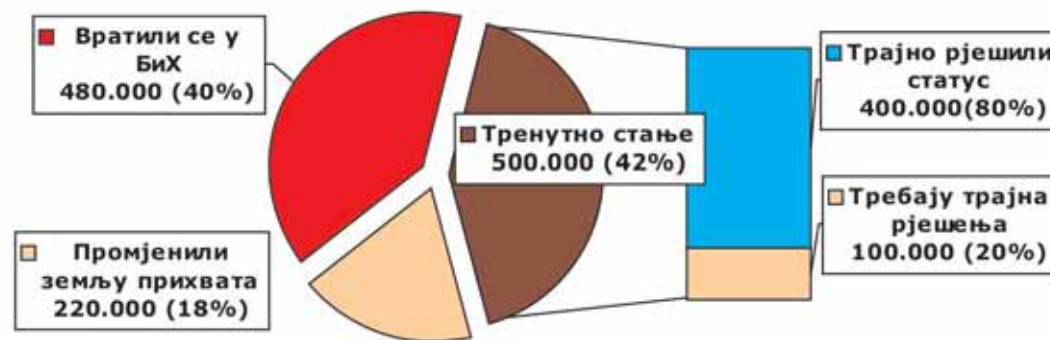
Ове четири земље прихватиле су готово 80% свих лица, која су, као избјеглице, напустиле Босну и Херцеговину.

Интеграција избјеглица из БиХ у земљама прихвата

Данас, десет година након потписивања Дејтонског мировног споразума, у око 40 земаља широм свијета борави још близу пола милиона лица која су Босну и Херцеговину напустила од 1992. до 1995. и, као таква, евидентирана су као избјеглице из БиХ.

Међу њима је релативно мали број оних који још увијек требају трајна рјешења, што значи да у земљама прихвата нису ријешили свој статус кроз држављански однос или дозволу трајног боравка, азил, радно-правни статус или на неки други легалан начин.

Бројчани показатељи о миграцијама избјеглица из БиХ

Преглед избјеглица из БиХ - према земљама прихвата

Земља прихвата избјеглица из БиХ 1992. – 1995.	Евидентирано бх. избјеглица 1992. - 1995.	Промијенили земљу прихвата	Репатријација у БиХ 1996. – 2005.	Тренутно стање бх. избјеглица у земљи прихвата
Аустралија	15.000		800	14.200
Аустрија	86.500	5.500	10.100	70.900
Белгија	5.500		500	5.000
Чешка	5.000	1.000	1.000	3.000
Данска	17.000		1.600	15.400
Француска	6.000	100	900	5.000
Грчка	4.000	400	600	3.000
Холандија	22.000	2.000	4.000	16.000
Хрватска	170.000	52.000	56.000	62.000
Италија	12.100	2.000	2.000	8.100
Канада	20.000	1.000	600	18.400
Мађарска	7.000	1.000	2.500	3.500
Македонија	9.000	4.800	3.750	450
Норвешка	12.000	1.300	2.500	8.200
Њемачка	320.000	52.000	246.000	22.000
САД	20.000	1.000	1.500	17.500
Словенија	43.100	23.200	15.000	4.900
Србија и Црна Гора	297.000	50.000	110.000	137.000
Шпанија и Португал	4.500	1.000	1.000	2.500
Шведска	58.700		1.900	56.800
Швајцарска	24.500	2.600	11.000	10.900
Турска	23.500	17.800	4.650	1.050
Велика Британија и Ирска	4.100	100	1.000	3.000
Остале земље	13.500	1.200	1.100	11.200
УКУПНО	1.200.000	220.000	480.000	500.000

Расељена лица у Босни и Херцеговини

Расељена лица у БиХ су лица која су због посљедица сукоба прогнана са свог пребивалишта, или су напустила своје пребивалиште након почетка сукоба бојећи се, оправдано, да ће бити прогоњена због своје расе, вјере, националности, припадности некој социјалној групи или због својих политичких мишљења, а која су се привремено настанила на неком другом мјесту у Босни и Херцеговини.

Правци расељавања у БиХ од 1992. до 1995. године

Правце расељавања у БиХ у вријеме сукоба у највећој мјери карактерише помјерање становништва одређене етничке припадности према подручјима која су била под контролом тадашњих војних формација, углавном, према сљедећем обрасцу: Бошњаци су се концентrirали на подручја под контролом Армије БиХ, Хрвати на подручја под контролом Хрватског вијећа одбране, а Срби на подручја под контролом Војске Републике Српске.

Истовремено, велики број лица расељен је и услед физичког уништавања или оштећивања стамбених јединица у којима су имали ранија пребивалишта, пресељавања у "безбједније" објекте, привременог запосједања напуштених стамбених јединица, као и економских потреба за одрживост породица у ратном периоду.

Расељена лица 1995. године

Потписивање мировног споразума, крајем 1995. године, око милион лица дочекало је расељено у БиХ, од чега готово трећина унутар својих домицилних општина, углавном преко линија административног разграничења и посљедичне подјеле пријератно јединствених територијалних јединица.

Стамбени фонд Босне и Херцеговине

Стамбени фонд Босне и Херцеговине 1991. године

1991. године стамбени фонд у Босни и Херцеговини састојао се од преко милион стамбених јединица у 6823 насеља. Просјечна површина стамбене јединице била је $60,45 \text{ m}^2$ по домаћинству, односно $16,68 \text{ m}^2$ по становнику.

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Бановићи	ФБиХ	4.485	69,9	203	3,2	1.232	19,2	500	7,8	6.420
Бања Лука	РС	8.202	16,3	8.136	16,1	27.519	54,6	6.550	13,0	50.407
Бихаћ	ФБиХ	10.471	62,1	1.620	9,6	3.562	21,1	1.199	7,1	16.852
Бијељина	РС	7.646	29,5	140	0,5	16.063	62,0	2.075	8,0	25.924
Билећа	РС	463	14,6	16	0,5	2.545	80,0	158	5,0	3.182
Босанска Дубица	РС	1.627	18,6	148	1,7	6.340	72,3	652	7,4	8.767
Босанска Градишка	РС	4.030	25,0	934	5,8	10.027	62,1	1.143	7,1	16.134
Босанска Крупа	ФБиХ	8.238	68,1	42	0,3	3.611	29,8	213	1,8	12.104
Босански Брод	РС	1.183	12,7	3.776	40,6	3.379	36,3	964	10,4	9.302
Босански Нови	РС	3.266	30,4	115	1,1	6.928	64,5	428	4,0	10.737
Босански Петровац	ФБиХ	849	19,5	11	0,3	3.386	77,7	111	2,5	4.357
Босански Шамац	РС	679	7,9	3.557	41,4	3.859	44,9	493	5,7	8.588
Босанско Грахово	ФБиХ	4	0,2	41	1,8	2.134	96,1	41	1,8	2.220
Братунац	РС	4.283	58,3	9	0,1	2.937	40,0	112	1,5	7.341
Брчко	Дистрикт	9.701	43,9	5.066	22,9	5.284	23,9	2.072	9,4	22.123
Бреза	ФБиХ	3.481	73,8	299	6,3	645	13,7	290	6,2	4.715
Бугојно	ФБиХ	4.112	40,7	3.463	34,3	2.083	20,6	445	4,4	10.103
Бусовача	ФБиХ	1.837	43,0	2.121	49,7	172	4,0	138	3,2	4.268
Цазин	ФБиХ	12.072	96,8	34	0,3	218	1,7	151	1,2	12.475

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Чајниче	РС	1.050	45,1	2	0,1	1.222	52,5	55	2,4	2.329
Чапљина	ФБиХ	1.795	27,8	3.417	52,9	989	15,3	263	4,1	6.464
Челинац	РС	329	7,5	18	0,4	3.944	89,5	114	2,6	4.405
Читлук	ФБиХ	33	1,1	3.067	98,5	5	0,2	8	0,3	3.113
Дервента	РС	2.011	13,3	5.883	38,9	6.287	41,6	923	6,1	15.104
Добој	РС	10.145	37,2	3.585	13,2	11.651	42,8	1.870	6,9	27.251
Доњи Вакуф	ФБиХ	3.007	54,5	161	2,9	2.193	39,7	159	2,9	5.520
Фоча	РС	5.229	50,4	22	0,2	4.800	46,3	323	3,1	10.374
Фојница	ФБиХ	1.854	52,2	1.537	43,2	47	1,3	116	3,3	3.554
Гацко	РС	900	35,3	11	0,4	1.585	62,2	54	2,1	2.550
Гламоч	ФБиХ	519	15,3	45	1,3	2.781	82,1	42	1,2	3.387
Горажде	ФБиХ	6.503	67,8	32	0,3	2.754	28,7	306	3,2	9.595
Горњи Вакуф	ФБиХ	2.864	56,1	2.149	42,1	28	0,5	61	1,2	5.102
Грачаница	ФБиХ	10.181	68,6	32	0,2	3.900	26,3	734	4,9	14.847
Градачац	ФБиХ	7.998	58,4	2.066	15,1	3.004	21,9	629	4,6	13.697
Груде	ФБиХ	1	0,0	3.590	99,4	3	0,1	16	0,4	3.610
Хан-Пијесак	РС	642	35,5	2	0,1	1.129	62,5	33	1,8	1.806
Јабланица	ФБиХ	1.958	71,1	499	18,1	136	4,9	160	5,8	2.753
Јајце	ФБиХ	4.121	40,5	3.147	31,0	2.248	22,1	648	6,4	10.164

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Какањ	ФБиХ	6.886	53,4	3.818	29,6	1.366	10,6	815	6,3	12.885
Калесија	ФБиХ	7.264	77,9	4	0,0	1.890	20,3	168	1,8	9.326
Калиновик	РС	496	36,3	5	0,4	834	61,1	30	2,2	1.365
Кисељак	ФБиХ	2.220	38,7	3.069	53,5	217	3,8	229	4,0	5.735
Кладањ	ФБиХ	2.664	69,7	12	0,3	1.052	27,5	96	2,5	3.824
Кључ	ФБиХ	3.841	41,4	103	1,1	5.175	55,8	152	1,6	9.271
Коњиц	ФБиХ	5.316	53,3	2.614	26,2	1.703	17,1	348	3,5	9.981
Котор-Варош	РС	2.376	30,3	2.036	26,0	3.226	41,2	192	2,5	7.830
Крешево	ФБиХ	365	21,2	1.254	72,7	8	0,5	98	5,7	1.725
Купрес	РС	173	8,1	776	36,1	1.179	54,9	20	0,9	2.148
Лакташи	РС	95	1,2	676	8,5	6.549	82,2	647	8,1	7.967
Ливно	ФБиХ	1.313	15,4	5.907	69,3	1.037	12,2	268	3,1	8.525
Лопаре	РС	2.838	34,2	308	3,7	4.928	59,3	231	2,8	8.305
Лукавац	ФБиХ	10.084	65,5	655	4,3	3.597	23,4	1.049	6,8	15.385
Љубиње	РС	76	7,6	8	0,8	902	90,3	13	1,3	999
Љубушки	ФБиХ	392	6,5	5.523	91,7	11	0,2	97	1,6	6.023
Маглај	ФБиХ	4.693	45,1	1.758	16,9	3.532	33,9	422	4,1	10.405
Модрича	РС	2.720	30,0	2.337	25,7	3.499	38,6	520	5,7	9.076
Мостар	ФБиХ	10.366	35,0	9.957	33,6	6.218	21,0	3.100	10,5	29.641

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Мркоњић-Град	РС	844	11,8	458	6,4	5.693	79,4	171	2,4	7.166
Неум	ФБиХ	44	4,6	820	86,1	65	6,8	23	2,4	952
Невесиње	РС	761	21,0	53	1,5	2.764	76,3	43	1,2	3.621
Нови Травник	ФБиХ	2.527	35,3	2.766	38,7	1.214	17,0	643	9,0	7.150
Оџак	ФБиХ	1.639	22,3	3.801	51,7	1.520	20,7	397	5,4	7.357
Олово	ФБиХ	2.963	71,7	174	4,2	913	22,1	81	2,0	4.131
Орашје	ФБиХ	593	8,4	5.102	72,1	1.205	17,0	180	2,5	7.080
Посушје	ФБиХ	2	0,1	3.151	99,3	3	0,1	16	0,5	3.172
Приједор	РС	11.590	40,7	1.792	6,3	13.180	46,3	1.883	6,6	28.445
Прњавор	РС	1.787	14,6	428	3,5	8.739	71,5	1.266	10,4	12.220
Прозор	ФБиХ	1.501	40,1	2.195	58,7	11	0,3	35	0,9	3.742
Рогатица	РС	3.370	58,1	4	0,1	2.355	40,6	71	1,2	5.800
Рудо	РС	919	29,4	1	0,0	2.126	68,1	78	2,5	3.124
Сански Мост	ФБиХ	6.087	41,8	1.085	7,4	6.875	47,2	525	3,6	14.572
Сарајево-Центар	ФБиХ	10.691	46,8	2.096	9,2	5.547	24,3	4.525	19,8	22.859
Сарајево-Хаџићи	ФБиХ	3.648	62,0	226	3,8	1.737	29,5	269	4,6	5.880
Сарајево-Илиџа	ФБиХ	6.459	40,3	1.782	11,1	6.478	40,4	1.312	8,2	16.031
Сарајево-Илијаш	ФБиХ	2.519	39,4	491	7,7	3.080	48,2	301	4,7	6.391
Сарајево-Нови Град	ФБиХ	17.134	47,5	2.993	8,3	11.062	30,7	4.866	13,5	36.055

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Сарајево - Ново Сарајево	ФБиХ	9.281	34,0	3.254	11,9	9.888	36,2	4.855	17,8	27.278
Сарајево-Пале	ФБиХ	1.127	25,8	34	0,8	3.075	70,4	129	3,0	4.365
Сарајево-Стари Град	ФБиХ	10.179	76,3	411	3,1	1.594	12,0	1.149	8,6	13.333
Сарајево-Трново	ФБиХ	1.229	66,3	5	0,3	598	32,3	21	1,1	1.853
Сарајево-Вогошћа	ФБиХ	2.835	46,8	319	5,3	2.412	39,8	492	8,1	6.058
Скендер-Вакуф	РС	266	6,5	862	21,2	2.875	70,6	71	1,7	4.074
Соколац	РС	1.113	28,1	4	0,1	2.812	70,9	37	0,9	3.966
Србац	РС	253	4,2	31	0,5	5.355	89,3	357	6,0	5.996
Сребреница	РС	5.417	70,1	13	0,2	2.156	27,9	142	1,8	7.728
Сребреник	ФБиХ	7.487	74,0	696	6,9	1.412	14,0	521	5,2	10.116
Столац	ФБиХ	1.842	42,6	1.349	31,2	1.044	24,1	89	2,1	4.324
Шековићи	РС	75	3,1	2	0,1	2.269	94,5	55	2,3	2.401
Шипово	РС	666	17,4	4	0,1	3.113	81,3	48	1,3	3.831
Широки Бријег	ФБиХ	2	0,0	5.503	99,0	48	0,9	7	0,1	5.560
Теслић	РС	3.116	21,8	2.116	14,8	8.052	56,3	1.007	7,0	14.291
Тешањ	ФБиХ	7.890	71,8	1.995	18,2	794	7,2	309	2,8	10.988
Титов Дрвар	ФБиХ	10	0,2	10	0,2	4.923	97,5	105	2,1	5.048
Томиславград	ФБиХ	670	11,4	5.022	85,4	144	2,4	43	0,7	5.879
Травник	ФБиХ	7.187	44,6	5.913	36,7	1.947	12,1	1.058	6,6	16.105

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године

Општина из 1991. године	Ентитет	Укупан број стамбених јединица (у приватном власништву и у друштвеној својини)								
		Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Остали	%	УКУПНО
Требиње	РС	1.387	17,4	463	5,8	5.550	69,5	583	7,3	7.983
Тузла	ФБиХ	17.057	47,7	6.013	16,8	6.176	17,3	6.476	18,1	35.722
Угљевик	РС	2.405	36,9	12	0,2	3.930	60,3	174	2,7	6.521
Вареш	ФБиХ	1.647	28,5	2.488	43,0	1.046	18,1	606	10,5	5.787
Велика Кладуша	ФБиХ	9.573	89,3	184	1,7	673	6,3	287	2,7	10.717
Високо	ФБиХ	8.475	73,0	459	4,0	2.120	18,3	548	4,7	11.602
Вишеград	РС	3.446	62,0	5	0,1	1.990	35,8	115	2,1	5.556
Витез	ФБиХ	2.564	40,6	2.963	46,9	394	6,2	393	6,2	6.314
Власеница	РС	3.949	49,6	14	0,2	3.834	48,1	172	2,2	7.969
Завидовићи	ФБиХ	7.644	58,1	1.771	13,5	3.022	23,0	726	5,5	13.163
Зеница	ФБиХ	18.801	52,5	6.239	17,4	6.477	18,1	4.270	11,9	35.787
Зворник	РС	10.384	55,7	20	0,1	7.798	41,8	441	2,4	18.643
Жепче	ФБиХ	2.306	46,3	1.948	39,1	583	11,7	148	3,0	4.985
Живинице	ФБиХ	10.039	78,4	1.107	8,6	907	7,1	746	5,8	12.799

ИЗВОР: Републички завод БиХ за статистику

НАПОМЕНА: Стамбене јединице по попису из 1991. године, према општинама које се већим дијелом територије након ентитетског разграничења налазе на подручју садашњих административно-територијалних јединица у БиХ

Број и распоред стамбених јединица - према попису из 1991. године										
ЕНТИТЕТ	Укупан број и постотак стамбених јединица 1991. године - према ентитетима и националностима									
	<i>Бошњаци</i>	<i>%</i>	<i>Хрвати</i>	<i>%</i>	<i>Срби</i>	<i>%</i>	<i>Остали</i>	<i>%</i>	<i>УКУПНО</i>	<i>%</i>
Федерација БиХ	325.439	49,20	136.615	20,70	149.924	22,70	49.223	7,40	661.201	61,53%
Република Српска	112.207	28,70	38.782	9,90	215.923	55,20	24.314	6,20	391.226	36,41%
Брчко Дистрикт БиХ	9.701	43,90	5.066	22,90	5.284	23,90	2.072	9,40	22.123	2,06%
УКУПНО БИХ	447.347	41,63%	180.463	16,79%	371.131	34,54%	75.609	7,04%	1.074.550	100%

ИЗВОР: Републички завод БиХ за статистику

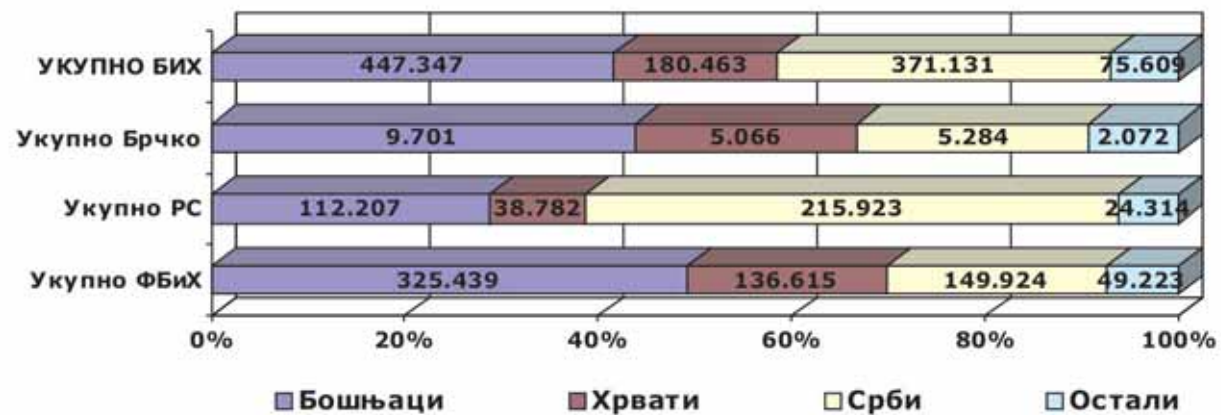
Постотак стамбених јединица из 1991. године – према ентитетима

Власничка структура стамбеног фонда у БиХ у 1991. години

Национална структура власника и корисника стамбених јединица у 1991. години

Посљедице сукоба од 1992. до 1995. на стање стамбеног фонда у БиХ

Поред демографских разарања, рат је радикално измијенио ситуацију у стамбеном сектору у Босни и Херцеговини.

Од 1992. до 1995. године, дјелимично или потпуно је уништено око 452.000 стамбених јединица, односно готово половина стамбеног фонда у БиХ. Од овог броја, готово 80% стамбених јединица било је или разорено или тешко оштећено.

Такође, у највећи број усељивих, напуштених, стамбених јединица привремено су се настанила лица расељена унутар БиХ. На тај начин промијењени су корисници више од 200.000 стамбених јединица, од којих, готово подједнаког постотка друштвених и приватних.

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ

Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Бања Лука	РС	61.799	58	494	100	652	1,06%
Бановићи	ФБиХ	7.490	664	419	505	1.588	21,20%
Берковићи	РС	1.005	24	275	9	308	30,65%
Бихаћ	ФБиХ	20.901	1.321	3.956	370	5.647	27,02%
Бијељина	РС	29.796	532	1.011	141	1.684	5,65%
Билећа	РС	3.900	-	110	116	226	5,79%
Босанска Костајница	РС	2.050	119	202	18	339	16,54%
Босанска Крупа	ФБиХ	10.063	725	2.692	699	4.116	40,90%
Босански Брод	РС	10.566	458	5.996	1.157	7.611	72,03%
Босански Петровац	ФБиХ	5.435	119	2.353	313	2.785	51,24%
Босанско Грахово	ФБиХ	3.054	322	1.163	189	1.674	54,81%
Братунац	РС	8.333	151	3.138	691	3.980	47,76%
Брчко Дистрикт	БД	24.920	1.163	12.109	2.094	15.366	3,40%
Бреза	ФБиХ	5.452	74	607	308	989	18,14%
Бугојно	ФБиХ	11.877	41	1.315	543	1.899	15,99%
Бусовача	ФБиХ	5.889	308	885	178	1.371	23,28%
Бужим	ФБиХ	2.991	34	257	26	317	10,60%
Цазин	ФБиХ	13.656	721	2.763	86	3.570	26,14%
Чајниче	РС	3.086	14	619	252	885	28,68%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ

Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Чапљина	ФБиХ	7.840	179	715	250	1.144	14,59%
Челић	ФБиХ	3.361	100	1.360	309	1.769	52,63%
Челинац	РС	5.615	5	203	41	249	4,43%
Читлук	ФБиХ	3.572	0	0	0	0	0,00%
Дервента	РС	17.014	505	10.892	3.068	14.465	85,02%
Добој	РС	30.033	899	8.227	1.152	10.278	34,22%
Добој-Исток	ФБиХ	2.310	794	161	54	1.009	43,68%
Добој-Југ	ФБиХ	945	390	217	26	633	66,98%
Добретићи	ФБиХ	930	0	75	740	815	87,63%
Домаљевац-Шамац	ФБиХ	1.856	335	222	305	862	46,44%
Доњи Вакуф	ФБиХ	6.054	985	1.845	1.105	3.935	65,00%
Доњи Жабар	РС	927	128	445	90	663	71,52%
Дрвар	ФБиХ	5.671	784	882	395	2.061	36,34%
Фоча	РС	11.888	331	2.955	1.263	4.549	38,27%
Фоча-Устиколина	ФБиХ	1.815	0	188	1.181	1.369	75,43%
Фојница	ФБиХ	4.152	421	1.001	352	1.773	42,70%
Гацко	РС	3.797	48	393	284	725	19,09%
Гламоч	ФБиХ	4.148	114	1.553	327	1.994	48,07%
Горажде	ФБиХ	10.773	1.000	2.200	2.000	5.200	48,27%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ							
Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Горњи Вакуф-Ускопље	ФБиХ	5.711	274	838	366	1.478	25,88%
Грачаница	ФБиХ	14.471	1.316	4.622	207	6.145	42,46%
Градачац	ФБиХ	12.183	1.036	4.617	900	6.553	53,79%
Градишка	РС	18.473	408	2.590	288	3.286	17,79%
Груде	ФБиХ	3.922	0	0	0	0	0,00%
Хан-Пијесак	РС	2.130	148	466	167	781	36,67%
Илиџа	РС	3.381	153	1.569	12	1.734	51,29%
Источни Дрвар	РС	39	-	7	8	15	38,46%
Источни Купрес	РС	309	64	48	197	309	100,00%
Источни Мостар	РС	147	-	23	6	29	19,73%
Источни Стари град	РС	567	21	120	22	163	28,75%
Јабланица	ФБиХ	3.317	35	412	253	700	21,10%
Јајце	ФБиХ	11.901	755	2.550	1.410	4.715	39,62%
Језеро	РС	647	2	353	28	383	59,20%
Какањ	ФБиХ	15.445	462	0	1.504	1.966	12,73%
Калесија	ФБиХ	8.475	754	3.057	1.004	4.815	56,81%
Калиновик	РС	1.812	40	795	485	1.320	72,85%
Кисељак	ФБиХ	6.965	9	237	365	611	8,77%
Кладањ	ФБиХ	4.588	577	2.453	91	3.121	68,03%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ

Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Кључ	ФБиХ	7.550	86	2.545	326	2.957	39,17%
Кнежево	РС	4.130	127	452	7	586	14,19%
Коњиц	ФБиХ	13.833	707	2.898	553	4.158	30,06%
Котор-Варош	РС	9.388	65	3.794	602	4.461	47,52%
Козарска Дубица	РС	10.167	278	1.073	139	1.490	14,66%
Крешево	ФБиХ	1.998	7	168	120	295	14,76%
Крупа на Уни	РС	910	6	494	152	652	71,65%
Купрес	ФБиХ	2.570	0	357	447	804	31,28%
Лакташи	РС	11.011	8	232	142	382	3,47%
Ливно	ФБиХ	9.703	176	378	654	1.208	12,45%
Љубиње	РС	1.317	13	72	34	119	9,04%
Љубушки	ФБиХ	6.856	0	0	0	0	0,00%
Лопаре	РС	6.219	272	1.003	193	1.468	23,61%
Лукавац	ФБиХ	18.237	212	2.905	1.558	4.675	25,63%
Лукавица	РС	1.762	-	342	1	343	19,47%
Маглај	ФБиХ	10.707	2.227	2.741	1.520	6.488	60,60%
Милићи	РС	3.481	2	693	499	1.194	34,30%
Модрича	РС	11.023	179	3.177	282	3.638	33,00%
Мостар	ФБиХ	34.831	3551	14120	6677	24348	69,90%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ							
Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Мркоњић-Град	РС	8.513	348	2.199	523	3.070	36,06%
Неум	ФБиХ	1.867	291	132	75	498	26,67%
Невесинје	РС	5.065	20	555	48	623	12,30%
Нови Град	РС	10.753	346	1.310	291	1.947	18,11%
Нови Травник	ФБиХ	7.964	1.147	1.011	269	2.427	30,47%
Оцак	ФБиХ	8.413	7	6.403	1.317	7.727	91,85%
Олово	ФБиХ	4.731	1.030	1.180	884	3.094	65,40%
Орашје	ФБиХ	7.094	190	384	259	833	11,74%
Осмаци	РС	1.839	91	746	283	1.120	60,90%
Оштра Лука	РС	1.440	31	464	93	588	40,83%
Пале	РС	7.583	1	521	55	577	7,61%
Пале-Прача	ФБиХ	943	57	146	377	580	61,51%
Пелагићево	РС	2.617	112	1.544	166	1.822	69,62%
Петровац	РС	150	-	87	42	129	86,00%
Петрово	РС	3.805	244	685	41	970	25,49%
Посушје	ФБиХ	3.569	0	0	0	0	0,00%
Приједор	РС	33.003	22	9.211	2.803	12.036	36,47%
Прњавор	РС	13.620	128	329	2	459	3,37%
Прозор	ФБиХ	4.551	135	519	902	1.556	34,19%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ

Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Равно	ФБиХ	992	70	463	54	587	59,17%
Рибник	РС	3.678	45	1.165	623	1.833	49,84%
Рогатица	РС	7.612	109	1.991	1.382	3.482	45,74%
Рудо	РС	4.021	-	274	286	560	13,93%
Шамац	РС	7.144	121	1.526	144	1.791	25,07%
Сански Мост	ФБиХ	15.372	82	3.747	440	4.269	27,77%
Сапна	ФБиХ	3.280	312	1.471	552	2.335	71,19%
Сарајево-Центар	ФБиХ	27.112	6.169	4.739	921	11.829	43,63%
Сарајево-Хаџићи	ФБиХ	8.456	1.075	2.125	603	3.803	44,97%
Сарајево-Илиџа	ФБиХ	19.303	2.388	5.909	2.340	10.637	55,11%
Сарајево-Илијаш	ФБиХ	8.486	900	1.236	1.669	3.805	44,84%
Сарајево-Нови град	ФБиХ	41.628	22.667	11.438	2.679	36.784	88,36%
Сарајево-Ново Сарајево	ФБиХ	30.281	13.148	6.816	3.209	23.173	76,53%
Сарајево-Стари град	ФБиХ	17.146	4.994	10.562	531	16.087	93,82%
Сарајево-Трново	ФБиХ	2.011	409	151	967	1.527	75,93%
Сарајево-Вогошћа	ФБиХ	8.286	1.609	3.322	1.212	6.143	74,14%
Скелани	РС	4.060	6	2.144	993	3.143	77,41%
Соколац	РС	5.719	17	437	234	688	12,03%
Србац	РС	6.748	328	447	11	786	11,65%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ							
Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Сребреница	РС	4.934	75	3.194	586	3.855	78,13%
Сребреник	ФБиХ	13.208	83	899	123	1.105	8,37%
Столац	ФБиХ	4.091	905	2.206	403	3.514	85,90%
Шековици	РС	3.125	84	216	6	306	9,79%
Шипово	РС	4.851	196	2.120	617	2.933	60,46%
Широки Бријег	ФБиХ	6.413	0	0	0	0	0,00%
Теочак	ФБиХ	1.922	794	949	143	1.886	98,13%
Тешањ	ФБиХ	10.834	1.143	1.022	273	2.438	22,50%
Теслић	РС	16.332	629	3.537	301	4.467	27,35%
Томиславград	ФБиХ	6.489	94	22	15	131	2,02%
Травник	ФБиХ	19.558	2.465	6.040	2.790	11.295	57,75%
Требиње	РС	9.920	1.100	1.294	96	2.490	25,10%
Трново	РС	1.868	41	1.033	198	1.272	68,09%
Тузла	ФБиХ	42.831	190	2.133	1.173	3.496	8,16%
Угљевик	РС	5.169	65	629	36	730	14,12%
Усора	ФБиХ	2.198	258	355	215	828	37,67%
Устипрача	РС	1.944	6	1.229	387	1.622	83,44%
Вареш	ФБиХ	7.194	134	836	1.125	2.095	29,12%
Велика Кладуша	ФБиХ	11.951	354	1.414	112	1.880	15,73%

Процјена девастираности стамбеног фонда крајем 1995. године - према садашњим општинама БиХ							
Општина	Ентитет	Стање из	Број уништених и оштећених стамбених јединица 1992. – 1995.				
		1991. године	до 20%	20 - 70%	преко 70%	Укупно	%
Вишеград	РС	7.275	-	1.696	561	2.257	31,02%
Високо	ФБиХ	13.723	1.258	1.649	504	3.411	24,86%
Витез	ФБиХ	8.087	665	1.692	520	2.877	35,58%
Власеница	РС	5.718	232	3.450	216	3.898	68,17%
Вукосавље	РС	605	210	163	199	572	94,55%
Завидовићи	ФБиХ	16.643	853	2.475	571	3.899	23,43%
Зворник	РС	18.338	295	5.294	1.079	6.668	36,36%
Зеница	ФБиХ	45.677	89	77	197	363	0,79%
Жепче	ФБиХ	6.057	185	499	146	830	13,70%
Живинице	ФБиХ	14.834	393	939	242	1.574	10,61%

ИЗВОР: IMG (Међународна управна група), 1995, Попис

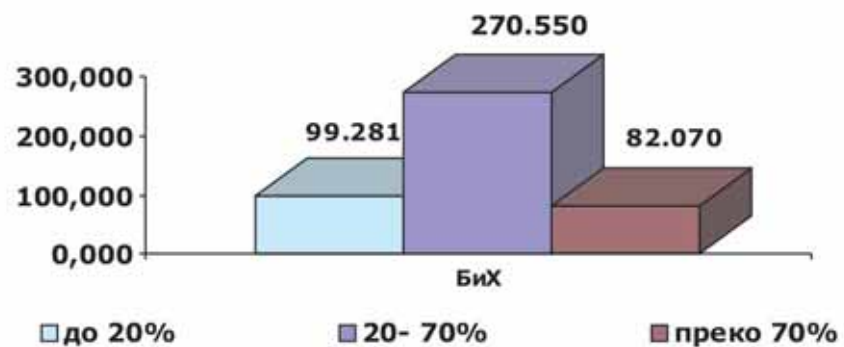
НАПОМЕНА: Већи број стамбених јединица из 1991. године процијењен од стране IMG, у односу на стање по званичном попису из 1991. године, појавио се као посљедица евидентирања стварног стања на терену.

Стање стамбеног фонда 1995. године према ентитетима у БиХ

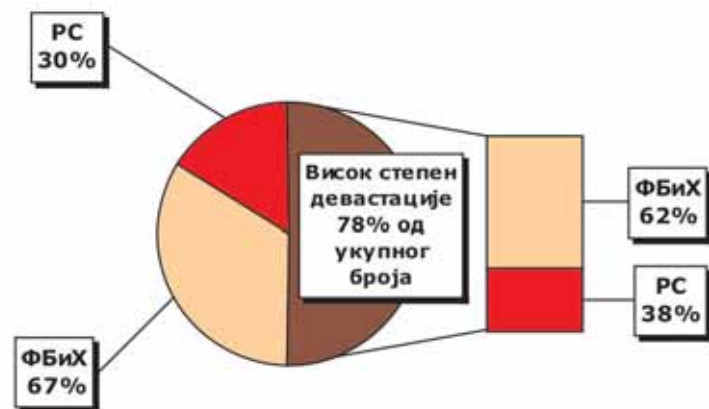
<i>Ентитет</i>	<i>ФБиХ</i>	<i>%</i>	<i>РС</i>	<i>%</i>	<i>Брчко Дистрикт</i>	<i>%</i>	<i>БиХ</i>	
ст. јединица 1991.	786.693	60,71%	484.171	37,37%	24.920	1,92%	1.295.784	% девастираних
до 20%	88.158	88,80%	9.960	10,03%	1.163	1,17%	99.281	21,97%
20 - 70%	156.688	57,91%	101.753	37,61%	12.109	4,48%	270.550	59,87%
преко 70%	56.028	68,27%	23.948	29,18%	2.094	2,55%	82.070	18,16%
Укупно	300.874	38,25%	135.661	28,02%	15.366	3,40%	451.901	34,87%
%	66,58%		30,02%		3,40%		100,00%	

Степен оштећености стамбених јединица 1995.

Постотак девастираности стамбених јединица 1995.

10 ГОДИНА ПОСЛИЈЕ

Промијењена демографска слика Босне и Херцеговине

Од 1991. године у Босни и Херцеговини није вршен званичан попис становнишва

Због оперативних потреба за показатељима о актуелном броју становника, након рата вршена су веома опсежна и врло често озбиљна истраживања и демографске процјене. Међутим, турбулентна времена која су проузроковала радикалне промјене броја, структуре и распореда босанскохерцеговачког становништва – узрок су да се досадашње процјене разликују у чак и до милион становника, у зависности од времена када је истраживање провођено и извора.

Десетогодишње демографске промјене од 1991. до 2001. године

Десетогодишње демографске промјене⁵ од 31.3.1991. до 31.3.2001. године, наводе сљедеће научне⁶ процјене на основу праћења демографских кретања.

Демографска промјена по ентитетима

Број становника	БиХ	Федерација БиХ	Република Српска
На дан 31.3.1991.	4.377.033	2.783.711	1.593.322
На дан 31.3.2001.	3.364.825	2.298.501	1.066.324

⁵ Извјештај о хуманом развоју за 2001. годину, објављен 2002. године

Додатак 2: Становништво Босне и Херцеговине у периоду 1991.–2001. године

⁶ Истраживање проф. др. Илијаса Бошњовића дијелом је објавио Међународни форум Босна у француској књизи *La guerre aux civils – Bosnie – Herzegovinie 1992 – 1996* L'Harmattan, Парис 1997, а објављивано је и у Ослобођењу и другим дневним новинама у БиХ. Пројекат професора Илијаса Бошњовића, Становништво БиХ, 1878-2001., у вријеме објављивања Извјештаја о хуманом развоју је био у истраживању.

Демографска промјена по националној припадности⁷

Број становника	Укупно	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали
На дан 31.3.1991.	4.377.033	2.012.718	805.892	1.444.384	111.039
На дан 31.3.2001.	3.364.825	1.626.843	519.478	1.142.948	75.556
Састав					
1991	100	46,0	18,4	33,1	2,4
2001	100	48,3	15,4	34,0	2,3

Демографски биланс БиХ на дан 31. 3. 2001. године⁸

Потенцијални број становника на дан 31. 3. 2001. године да није било рата: 4.539.457

Губитак прираштаја:	157.472	3,5
Поинули, нестали и виша стопа ратног морталитета:	269.810	5,9
Лица у иностранству:	749.700	16,5
Лица у земљи:	3.362.474	74,1
	4.539.457	100

Резимирано, према овом извору, 2001. године Босна и Херцеговина имала је 4.251.425 становника, од којих 3.364.825 у земљи, односно око 80% и око 20%, односно 886.600 становника изван БиХ.

Дакле, десетогодишњи демографски биланс забиљежио је губитак од 288.032 становника у односу на потенцијални број становника да није било рата.

⁷ Извјештај о хуманом развоју за 2001. годину, објављен 2002. године
Додатак 2: Становништво Босне и Херцеговине у периоду 1991.-2001. године

⁸ Ибид

Процјена броја и структуре становништва Босне и Херцеговине у 2005. години

У погледу броја и структуре становништва Босне и Херцеговине у 2005. години, најактуелнија је процјена која наводи број од 4.025.476 милиона становника, према етничкој припадности: 48% Бошњака, 14,3% Хрвата, 37% Срба и 0,6% осталих.⁹

Уважавајући исказане демографске промјене на основу статистика и истраживања презентованих у овом документу, Министарство за људска права и избјеглице процјењује да тренутно у Босни и Херцеговини живи мање од 3,5 милиона њених становника, односно 87,5%, док преостали број, од око пола милиона држављана Босне и Херцеговине, тренутно борави изван земље.

---

9 *The World Fact Book on Bosnia and Herzegovina, ажурирано 1 новембра 2005*

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство за људска права и избјеглице

Више од 180.000 лица још увијек је расељено у БиХ

**Министарство за људска права и избјеглице
Извјештај о (ре)регистрацији расељених лица у БиХ, децембар 2005.**

Увод

Први, свеобухватан, службени попис расељених лица на подручју Босне и Херцеговине извршен је крајем 2000. године, када је евидентирано 556.214 расељених лица (183.355 породица).

Иако је значајан број расељених лица, након што су се регистровале, изнашао трајна рјешења, првенствено кроз повратак, али и на друге начине, није вршена њихова систематска дерегистрација.

Оцјењујући потребу за утврђивањем стварног броја расељених лица у БиХ, као једну од најважнијих претпоставки за успјешан наставак активности у циљу имплементације Анекса 7 ДМС, почетком прошле године, Министарство за људска права и избјеглице, Министарство за избјеглице и расељена лица Републике Српске, Федерално министарство расељених лица и избјеглица и Влада Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, у сарадњи са UNHCR-ом, потписали су заједнички Протокол о провођењу процеса ревизије бројчаног стања и статуса расељених лица у БиХ.

Протокол је заснован на *Закону о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ* ("Службени гласник БиХ", бројеви 23/99, 21/03 и 33/03), *Закону о расељеним лицима, избјеглицама и повратницима у Републици Српској* ("Службени гласник РС" број 33/99 и 65/01), *Закону о расељеним особама-прогнаницима и избјеглицама-повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине* ("Службене новине ФБиХ", бројеви 19/00, 56/01 и 18/03) и Протоколу о успостављању и условима кориштења Централне базе података о расељеним лицима у БиХ, а у складу са циљевима из Стратегије Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 Дејтонског мировног споразума.

Протоколом су се потписнице усагласиле да се све активности везане за провођење ревизије бројчаног стања и статуса расељених лица у Босни и Херцеговини проведу у три фазе, којима ће се евидентирати промјене у односу на информације

садржане у Централној бази података о расељеним лицима, провести процес (ре)регистрације преосталих расељених лица, уредити статусна питања и идентификовати њихове потребе с циљем проналажења трајног рјешења.

У првој фази, најприје је, на један систематски начин, а на основу искључиво административних мјера, коригован број расељених лица на око 470.000. Након тога, извршено је упоређивање показатеља из базе података о расељеним лицима са прикупљеним информацијама о реконструкцији и поврату имовине, додјели земљишта и неким другим показатељима, те се дошло до процјене да свега још око 295.000 расељених лица у БиХ има потребу за статусом расељеног лица.

Потом је, прикупљањем захтјева за ревизију статуса расељеног лица у БиХ, проведен поступак (ре)регистрације на цјелокупном подручју БиХ, који је успјешно окончан у предвиђеном року и закључен са 31.03.2005. године.

На основу показатеља из прелиминарног извјештаја, који су учесници објавили одмах по истеку рока за прикупљање пријава, изнесени су подаци да је на подручју БиХ поднесено 59.825 захтјева за (ре)регистрацију 186.451 расељених лица, од чега 32.926 захтјева (95.995 лица) у ФБиХ, 26.135 захтјева (88.859 лица) у РС, а 764 захтјева (1.597 лица) у Брчко Дистрикту БиХ.

Прелиминарни показатељи, указали су на то да је број расељених лица, која су поднијела захтјеве за ре-регистрацију, смањен на свега једну трећину регистрованих пописом из 2000. године.

Када се подаци о прелиминарно објављеним резултатима (ре)регистрације расељених лица у БиХ, упореде са показатељима о регистрованим поврацима у истом периоду, долази се до охрабрујућих спознаја, које указују на то да је већина лица која нису приступила (ре)регистрацији, свој статус рјешила управо повратком на пријератне адресе.

Евидентно је такође, да се одређени број лица одлучио на интеграцију у мјестима свога расељења, док је извјестан број расељених лица, трајна рјешења нашао и у одласку изван БиХ.

Активности проведене на (ре)регистрацији расељених лица помоћи ће при елиминирању двојних корисника, идентификацији стварних преосталих потреба и усмјеравању помоћи на истинске приоритете, доприносећи на тај начин трајном рјешавању проблема расељености, не само у БиХ, него и у региону.

Све проведене активности омогућиће Министарству за људска права и избјеглице да координира политику у области повратка и скупа са надлежним домаћим и међународним институцијама, креира планове и приоритете за наредни период, а све са циљем успјешне provedбе Стратегије БиХ за реализацију Анекса 7 Дејтонског мировног споразума.

Очигледно је да ће се неки од успостављених циљева требати модификовати и прилагодити на основу прецизних показатеља до којих се у процесу (ре)регистрације дошло.

Овај Извјештај сачињен је обрадом података које су ентитети и Брчко Дистрикт БиХ прикупили у процесу (ре)регистрације и обухвата информације из компилираних база података на основу поднесених породичних захтјева за ревизију статуса расељеног лица.

Тренутно, у току је ревизија статуса расељених лица, за што су у координираним активностима учесници припремили неопходан правни оквир, како би се осигурало хармонизирано и уједначено рјешавање у поступку утврђивања и престанка статуса расељених лица на подручју читаве БиХ.

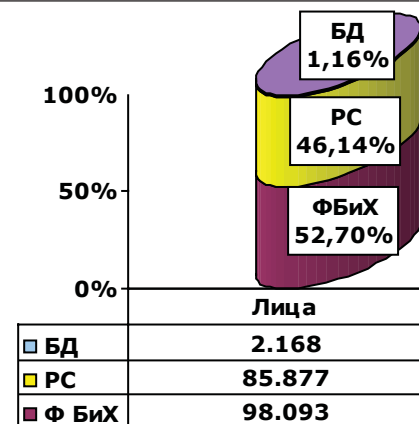
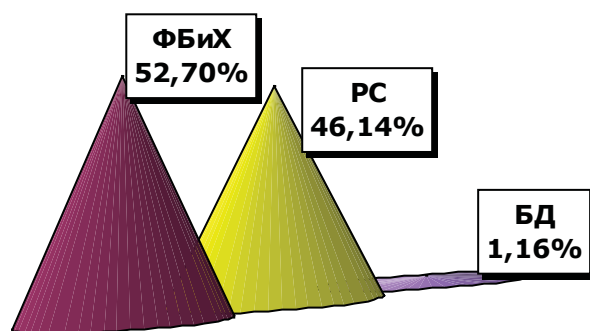
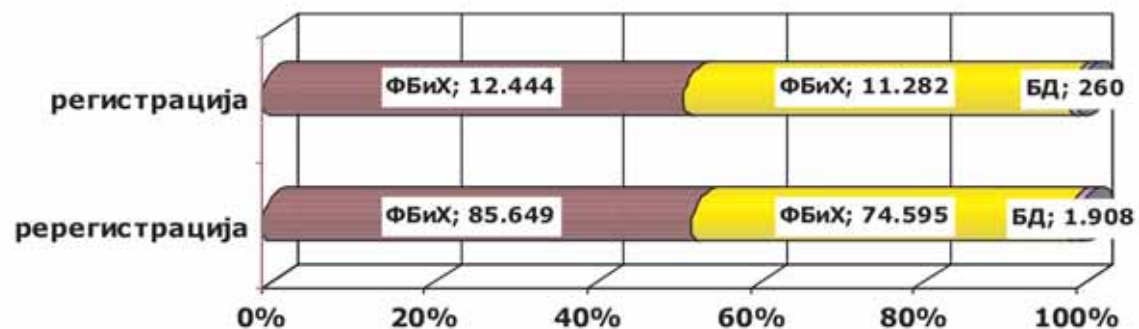
Евидентирани захтјеви за (ре)регистрацију расељених лица - према мјестима боравка

Данас, 10 година након потписивања мировног споразума у Дејтону, према евидентираним породичним захтјевима за ревизију статуса, готово 190.000 расељених лица у БиХ још увијек треба трајна рјешења.

Од укупног броја од 59.892 поднесених захтјева за (ре)регистрацију 186.138 расељених лица у Босни и Херцеговини, 33.148 захтјева поднијела су 98.093 лица која тренутно бораве на подручју Федерације БиХ, што чини 52,70% од укупног броја, 25.979 захтјева поднијело је 85.877 лица на подручју РС, што чини 46,14%, док је свега 765 породичних захтјева, односно 1,16% од укупног броја поднијело 2168 расељених лица на подручју Брчко Дистрикта БиХ.

Од овог броја, 87% се односи на 52.131 захтјев за ревизију статуса 162.152 расељених лица из 2000. године, које су се у процесу (ре)регистрације у 2004/2005. години поново регистровале, док се преосталих 13% односи на 7761 захтјев за утврђивање статуса 23.986 расељених лица, који су први пут поднесени у овом процесу.

Број и постотак (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

Лица	Број
БД	2.168
РС	85.877
Ф БиХ	98.093

Преглед евидентираних захтјева за (ре)регистрацију расељених лица - према ентитетима боравка

Ентитет боравка	ререгистрација	%	1. регистрација	%	укупно
Породица	29.225	88,17%	3.923	11,83%	33.148
Лица	85.649	87,31%	12.444	12,69%	98.093
ФБиХ	52,88%		51,88%		52,70%
Породица	22.248	85,64%	3.731	14,36%	25.979
Лица	74.595	86,65%	11.282	13,35%	85.877
РС	46,05%		47,04%		46,14%
Породица	658	86,01%	107	13,99%	765
Лица	1.908	88,01%	260	11,99%	2.168
Брчко Дистрикт БиХ	1,18%		1,08%		1,16%
Укупно БиХ	Породица	52.131	7.761		59.892
	Лица	162.152	23.986	13%	186.138
		87%			

Детаљан преглед евидентираних захтјева који су поднесени у процесу (ре)регистрације расељених лица у Босни и Херцеговини, према мјестима пребивалишта из 1991. године, ентитетима, те кантонима/регијама и општинама привременог/садашњег боравка/пребивалишта, дат је у табелама које слиједе:

Расељена лица (ре)регистрована у Федерацији БиХ

Број расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПШТИНА ФБИХ/КАНТОН ФБИХ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
1. Бихаћ	255	824	125	378			380	1.202
2. Босанска Крупа	406	1.405	131	436	1	2	538	1.843
3. Босански Петровац	9	22	305	816			314	838
4. Бужим	21	115	11	33			32	148
5. Цазин	28	119	20	62			48	181
6. Кључ	254	710	97	268			351	978
7. Сански Мост	65	197	1.079	3.358	1	3	1.145	3.558
8. Велика Кладуша	340	1.338	22	74			362	1.412
01- УНСКО-САНСКИ	1.378	4.730	1.790	5.425	2	5	3.170	10.160
%	12,2%	13,1%	8,2%	8,8%	1,9%	1,7%	9,6%	10,4%
9. Домањевац-Шамац	1	1	27	97			28	98
10. Оџак	48	152	12	35	1	3	61	190
11. Орашје	2	8	29	78			31	86
02- ПОСАВСКИ	51	161	68	210	1	3	120	374
%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	1,0%	1,0%	0,4%	0,4%
3. Бановићи	175	496	507	1.321	1	2	683	1.819
4. Челић	20	50	154	437	26	81	200	568
5. Добој-Исток	2	9	134	409			136	418
6. Грачаница	4	13	553	1.657	4	12	561	1.682

Број расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПШТИНА ФБИХ/КАНТОН ФБИХ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
7. Градачац	60	166	455	1.381	13	40	528	1.587
8. Калесија	7	14	526	1.691			533	1.705
9. Кладањ	20	69	274	856			294	925
10. Лукавац	214	517	716	2.110	2	4	932	2.631
11. Сапна	4	18	143	401			147	419
12. Сребреник	3	9	1.242	3.623	8	21	1.253	3.653
13. Теочак	7	30	77	206			84	236
14. Тузла	26	68	2.287	6.877	25	70	2.338	7.015
15. Живинице	5	16	1.456	4.077			1.461	4.093
03- ТУЗЛАНСКИ	547	1.475	8.524	25.046	79	230	9.150	26.751
%	4,8%	4,1%	39,3%	40,7%	75,2%	78,0%	27,6%	27,3%
16. Бреза	10	32	69	183	2	2	81	217
17. Добој-Југ	7	20	76	213			83	233
18. Какањ	59	184	159	447	1	4	219	635
19. Маглај	349	998	44	145			393	1.143
20. Олово	165	512	118	337			283	849
21. Тешањ	17	50	403	1.230			420	1.280
22. Усора	48	137	8	24			56	161
23. Вареш	205	570	18	47			223	617
24. Високо	55	166	380	1.102			435	1.268

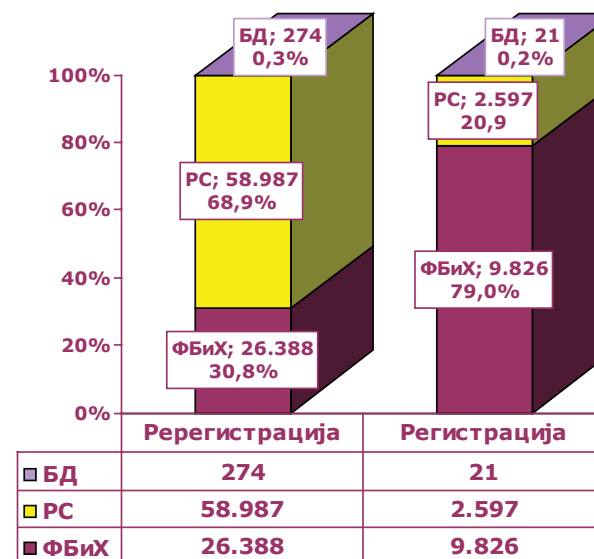
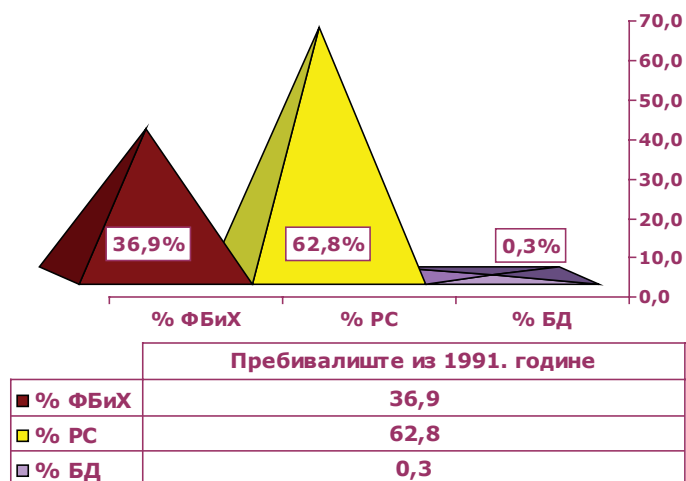
Број расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПШТИНА ФБИХ/КАНТОН ФБИХ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
25. Завидовићи	293	975	233	641	1	1	527	1.617
26. Зеница	230	648	627	1.661	1	3	858	2.312
27. Жепче	126	357	85	286			211	643
04- ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ	1.564	4.649	2.220	6.316	5	10	3.789	10.975
%	13,8%	12,8%	10,2%	10,3%	4,8%	3,4%	11,4%	11,2%
28. Фоча-Устиколина	72	79	59	59			131	138
29. Горажде	282	1.072	543	1.977			825	3.049
30. Пале	46	139	19	49			65	188
31. Пале-Прача	1	2					1	2
05- БОСАНСКОПОДРИЊСКИ	401	1.292	621	2.085			1.022	3.377
%	3,5%	3,6%	2,9%	3,4%	0,0%	0,0%	3,1%	3,4%
32. Бугојно	270	937	95	321			365	1.258
33. Бусовача	153	474	1	1			154	475
34. Добретићи	34	116					34	116
35. Доњи Вакуф	357	1.409	36	121			393	1.530
36. Фојница	71	182	33	85			104	267
37. Горњи Вакуф-Ускопље	157	562	1	3			158	565
38. Јајце	505	1.763	50	173			555	1.936
39. Кисељак	172	534					172	534
40. Крешево	42	138					42	138

Број расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПШТИНА ФБИХ/КАНТОН ФБИХ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
41. Нови Травник	358	1.338	7	30			365	1.368
42. Травник	381	1.267	205	662			586	1.929
43. Витез	175	571					175	571
06- СРЕДЊОБОСАНСКИ	2.675	9.291	428	1.396			3.103	10.687
%	23,6%	25,7%	2,0%	2,3%	0,0%	0,0%	9,4%	10,9%
44. Чапљина	859	2.946	14	42	1	6	874	2.994
45. Читлук	2	4					2	4
46. Јабланица	200	703	29	72			229	775
47. Коњиц	282	979	93	298	1	1	376	1.278
48. Мостар	981	3.125	204	647	1	4	1.186	3.776
49. Прозор	81	229	1	4			82	233
50. Столац	94	270	2	5			96	275
07- ХЕРЦЕГОВАЧКО-НЕРЕТВАНСКИ	2.499	8.256	343	1.068	3	11	2.845	9.335
%	22,0%	22,8%	1,6%	1,7%	2,9%	3,7%	8,6%	9,5%
51. Груде	43	144	2	5			45	149
52. Љубушки	37	158	2	5			39	163
53. Посушје	1	1					1	1
54. Широки бријег	14	45					14	45
08- ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКИ	95	348	4	10	0	0	99	358
%	0,8%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,4%

Број расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПШТИНА ФБИХ/КАНТОН ФБИХ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
55. Сарајево-Центар	155	418	451	1.184	3	5	609	1.607
56. Сарајево-Хаџићи	110	330	308	863	1	3	419	1.196
57. Сарајево-Илиџа	268	763	1.789	4.794	2	5	2.059	5.562
58. Сарајево-Илијаш	221	618	1.131	3.181			1.352	3.799
59. Сарајево-Нови Град	241	598	1.760	4.065	5	15	2.006	4.678
60. Сарајево-Ново Сарајево	255	678	814	2.085	2	5	1.071	2.768
61. Сарајево-Стари Град	119	279	268	558	2	3	389	840
62. Сарајево-Трново			2	2			2	2
63. Сарајево-Вогошћа	133	402	1.034	2.811			1.167	3.213
09- САРАЈЕВСКИ	1.502	4.086	7.557	19.543	15	36	9.074	23.665
%	13,2%	11,3%	34,8%	31,7%	14,3%	12,2%	27,4%	24,1%
64. Босанско Грахово	33	98	1	1			34	99
65. Дрвар	306	892	10	24			316	916
66. Гламоч	94	327	124	385			218	712
67. Купрес	62	164	1	4			63	168
68. Ливно	63	208	11	58			74	266
69. Томиславград	66	237	5	13			71	250
10- КАНТОН 10	624	1.926	152	485	0	0	776	2.411
%	5,5%	5,3%	0,7%	0,8%	0,0%	0,0%	2,3%	2,5%

**Број и постотак (ре)регистрованих расељених лица у ФБиХ
- према мјестима пребивалишта из 1991. године**

Број расељених особа (ре)регистраних у ФБиХ према кантонима расељења и мјестима пребивалишта из 1991.					
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ	РС	БД	УКУПНО	
КАНТОН	особа	особа	особа	породица	особа
01-УНСКО-САНСКИ	4.730	5.425	5	3.170	10.160
	13,10%	8,80%	1,70%	9,60%	10,40%
02-ПОСАВСКИ	161	210	3	120	374
	0,40%	0,30%	1,00%	0,40%	0,40%
03-ТУЗЛАНСКИ	1.475	25.046	230	9.15	26.751
	4,10%	40,70%	78,00%	27,60%	27,30%
04-ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ	4.649	6.316	10	3.789	10.975
	12,80%	10,30%	3,40%	11,40%	11,20%
05-БОСАНСКОПОДРИЊСКИ	1.292	2.085		1.022	3.377
	3,60%	3,40%	0,00%	3,10%	3,40%
06-СРЕДЊОБОСАНСКИ	9.291	1.396		3.103	10.687
	25,70%	2,30%	0,00%	9,40%	10,90%
07-ХЕРЦЕГОВАЧКО-НЕРЕТВАНСКИ	8.256	1.068	11	2.845	9.335
	22,80%	1,70%	3,70%	8,60%	9,50%
08-ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКИ	348	10	0	99	358
	1,00%	0,00%	0,00%	0,30%	0,40%
09-КАНТОН САРАЈЕВО	4.086	19.543	36	9.074	23.665
	11,30%	31,70%	12,20%	27,40%	24,10%
10-КАНТОН 10	1.926	485	0	776	2.411
	5,30%	0,80%	0,00%	2,30%	2,50%
УКУПНО ФБИХ	36.214	61.584	295	33.148	98.093
%	36,90%	62,80%	0,30%	100%	

Као што је из табеларних прегледа и графичких приказа уочљиво, највећи број (ре)регистрованих расељених лица у ФБиХ борави на подручју Кантона Тузла и Кантона Сарајево, односно више од половине (ре)регистрованих лица је расељено на подручју ова два кантона.

Истовремено, у општинама које се налазе на подручјима Кантона 10 и Посавског кантона укупно је (ре)регистровано мање од 1% расељених лица у ФБиХ.

У Општини Тузла евидентирано је преко 7% од укупног броја (ре)регистрованих расељених лица на подручју ФБиХ, а одмах потом слиједе општине: Илиџа и Нови Град Сарајево, Живинице, Илијаш, Град Мостар, Сребреник, Сански Мост, Вогошћа и Горажде, све са по преко 3000 евидентираних расељених лица.

Индикативно је да је готово половина свих (ре)регистрованих лица у ФБиХ концентрисана у свега 10 општина.

Исто тако је уочљиво да највећи број расељених лица (ре)регистрованих на подручју ФБиХ потиче са 10 општина на подручју РС.

У погледу праваца расељавања, видљиво је да највећи број лица, која су (ре)регистрована у ФБиХ, потиче са подрињског подручја, тако да је око 40% (ре)регистрованих расељених лица пријератна пребивалишта имало у општинама Подриња: Сребреница (10.153), Зворник (7423) и Братунац (6431), Фоча (3971), Власеница (3897), Вишеград (2959) и Рогатица (2930), а одмах потом слиједе општине Добој (2285), Приједор (1748) и Соколац (1748).

Дакле, само са 10 наведених општина, потиче готово половина свих лица расељених на подручју ФБиХ.

Надаље, када се проматра расељавање унутар ФБиХ, може да се утврди да је више од половине од укупног броја (ре)регистрованих интерно расељених лица концентрисано у 13 општина Федерације: Јајце, Коњиц, Босанска Крупа, Травник, Доњи Вакуф, Велика Кладуша, Какањ, Нови Травник, Вареш, Горажде, Маглај, Прозор и Завидовићи, у којима је евидентирано по преко 1000 интерно расељених лица. Ипак, са скоро 3.000 евидентираних лица, у овом погледу, истиче се Општина Јајце.

Као закључак се намеће повезаност provedбе имовинских закона и поврата имовине њиховим пријератним власницима/носиоцима станарских права, као и девастираности стамбеног фонда са интерним расељавањем у овим општинама.

Ови индикатори, скупа са другим детаљним показатељима који се односе на пријератну демографску слику становништва

и тренутну структуру расељности у БиХ, биће изузетно корисни за будуће планирање процеса повратка, јер су очигледни као могући правци на које треба да се фокусира пажња.

Смјештај (ре)регистрованих расељених лица у ФБиХ

Међу расељеним лицима у ФБиХ чији су носиоци домаћинства означили врсту смјештаја у обрасцу за (ре)регистрацију највише је оних који алтернативно користе приватну имовину других лица, а одмах потом слиједе корисници објеката колективног смјештаја.

Од осталих врста смјештаја највише породица је назначило да су подстанари (9067), да станују код родбине и пријатеља (6780), затим у импровизираним смјештајним објектима, дјелимично поправљеним, неусловним, привременим објектима, али доста је и оних који су навели да у мјестима расељења имају властите куће или станове.

Врсте смјештаја расељених лица (ре)регистрованих у ФБиХ			
Врста смјештаја	породица	лица	%
Није означено	15.324	44.681	45,5%
Објекти колективног смјештаја	3.109	8.565	8,7%
Друштвена имовина/стан	2.644	8.199	8,4%
Индивидуални закуп	1.217	3.908	4,0%
Приватна имовина других лица	7.488	22.028	22,5%
Остало	3.366	10.712	10,9%
Укупно	33.148	98.093	100%

Расељена лица (ре)регистрована у Републици Српској

Број расељених лица (ре)регистрованих у РС према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПЋИНА РС/ОМИ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
1. Бања Лука	3.807	13.002	9	27			3.816	13.029
2. Челинац	46	154					46	154
3. Кнежево	37	117					37	117
4. Котор Варош	144	449	25	80			169	529
5. Лакташи	355	1.122	1	3			356	1.125
6. Мркоњић Град	459	1.499	40	128			499	1.627
7. Рибник	138	490					138	490
8. Шипово	166	542	3	11			169	553
01-БАЊА ЛУКА	5.152	17.375	78	249			5.230	17.624
%	20,8%	21,2%	6,6%	6,4%			20,1%	20,5%
9. Бијељина	2.235	7.296	6	18	1	4	2.242	7.318
10. Лопаре	82	272	32	98			114	370
11. Угљевик	202	649	3	9			205	658
02-БИЈЕЉИНА	2.519	8.217	41	125	1	4	2.561	8.346
%	10,2%	10,0%	3,5%	3,2%	50,0%	44,4%	9,9%	9,7%
12. Босански Брод	197	598	56	197			253	795
13. Дервента	493	1.684	24	82			517	1.766
14. Прњавор	282	942	1	3			283	945

Број расељених лица (ре)регистрованих у РС према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПЋИНА РС/ОМИ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
03-ДЕРВЕНТА	972	3.224	81	282			1.053	3.506
%	3,9%	3,9%	6,9%	7,2%			4,1%	4,1%
15. Добој	1.541	5.395	14	47			1.555	5.442
16. Петрово	76	238					76	238
17. Теслић	485	1.608	83	259			568	1.867
04-ДОБОЈ	2.102	7.241	97	306			2.199	7.547
%	8,5%	8,8%	8,3%	7,8%			8,5%	8,8%
18. Модрича	1.362	4.318	12	45			1.374	4.363
19. Пелагићево	40	139	1	3			41	142
20. Шамац	346	1.104	13	49	1	5	360	1.158
21. Вукосавље	181	606					181	606
05-МОДРИЧА	1.929	6.167	26	97	1	5	1.956	6.269
%	7,8%	7,5%	2,2%	2,5%	50,0%	55,6%	7,5%	7,3%
22. Босанска Костајница	5	12					5	12
23. Козарска Дубица	144	462					144	462
24. Нови Град	148	486	12	36			160	522
25. Приједор	2.170	7.069	27	89			2.197	7.158
06-ПРИЈЕДОР	2.467	8.029	39	125			2.506	8.154
%	9,9%	9,8%	3,3%	3,2%			9,6%	9,5%
26. Осмаци	72	249	6	20			78	269

Број расељених лица (ре)регистрованих у РС према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПЋИНА РС/ОМИ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
27. Зворник	1.791	5.901	56	201			1.847	6.102
07-ЗВОРНИК	1.863	6.150	62	221			1.925	6.371
%	7,5%	7,5%	5,3%	5,7%			7,4%	7,4%
28. Чајниче	116	392	43	137			159	529
29. Фоча	371	1.176	95	296			466	1.472
30. Калиновик	37	141	9	25			46	166
08-ФОЧА	524	1.709	147	458			671	2.167
%	2,1%	2,1%	12,5%	11,7%			2,6%	2,5%
31. Хан Пијесак	51	180	2	6			53	186
32. Источни Стари Град	17	56					17	56
33. Касиндо	137	424	8	36			145	460
34. Лукавица	276	937	9	31			285	968
35. Пале	510	1.640	4	17			514	1.657
36. Соколац	219	716	4	14			223	730
37. Трново	52	175	25	80			77	255
09-ИСТОЧНО САРАЈЕВО	1.262	4.128	52	184			1.314	4.312
%	5,1%	5,0%	4,4%	4,7%			5,1%	5,0%
38. Братунац	591	1.969	159	530			750	2.499
39. Сребреница	236	813	155	552			391	1.365

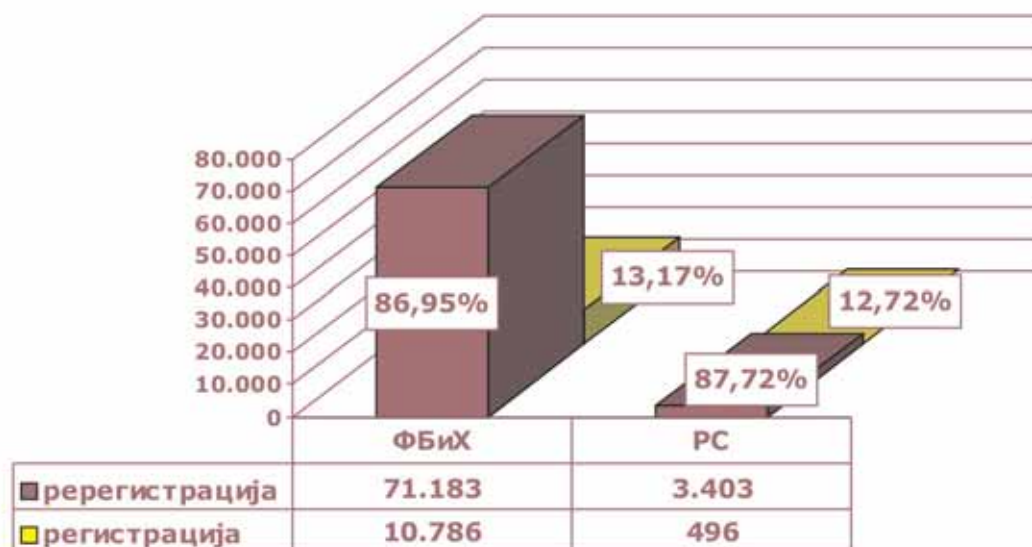
Број расељених лица (ре)регистрованих у РС према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
ОПЋИНА РС/ОМИ	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
10-СРЕБРЕНИЦА	827	2.782	314	1.082			1.141	3.864
%	3,3%	3,4%	26,8%	27,8%			4,4%	4,5%
40. Берковићи	56	182	3	6			59	188
41. Билећа	286	942	3	10			289	952
42. Гацко	429	1.406	1	2			430	1.408
43. Љубиње	64	228	10	34			74	262
44. Невесиње	786	2.660					786	2.660
45. Требиње	692	2.227	29	98			721	2.325
11-ТРЕБИЊЕ	2.313	7.645	46	150			2.359	7.795
%	9,3%	9,3%	3,9%	3,8%			9,1%	9,1%
46. Рогатица	293	962	82	277			375	1.239
47. Рудо	50	167	38	125			88	292
48. Устипрача	124	387	2	7			126	394
49. Вишеград	956	3.154	2	3			958	3.157
12-ВИШЕГРАД	1.423	4.670	124	412			1.547	5.082
%	5,7%	5,7%	10,6%	10,6%			6,0%	5,9%
50. Милићи	107	314	33	104			140	418
51. Шековићи	14	45	5	17			19	62
52. Власеница	626	1.980	26	77			652	2.057
13-ВЛАСЕНИЦА	747	2.339	64	198			811	2.537
%	3,0%	2,9%	5,5%	5,1%			3,1%	3,0%

Број расељених лица (ре)регистрованих у РС према мјестима расељења и пребивалишта из 1991.								
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ		РС		БД		УКУПНО	
	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
53. Градишка	631	2.051	2	10			633	2.061
54. Србац	73	242					73	242
14-ГРАДИШКА	704	2.293	2	10			706	2.303
%	2,8%	2,8%	0,2%	0,3%			2,7%	2,7%
УКУПНО РЕПУБЛИКА СРПСКА	24.804	81.969	1.173	3.899	2	9	25.979	85.877
%	95,45%	4,54%	0,01%	100,0%				

Број расељених особа (ре)регистраних у РС према регијама расељења и мјестима пребивалишта из 1991.					
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ	РС	БД	УКУПНО	
	лица	лица	лица	породица	лица
ОМИ					
01-Бања Лука	17.375	249		5.230	17.624
%	21,2%	6,4%		20,1%	20,5%
02-Бијељина	8.217	125	4	2.561	8.346
%	10,0%	3,2%	44,4%	9,9%	9,7%
03-Дервента	3.224	282		1.053	3.506
%	3,9%	7,2%		4,1%	4,1%
04-Добој	7.241	306		2.199	7.547
%	8,8%	7,8%		8,5%	8,8%
05-Модрича	6.167	97	5	1.956	6.269
%	7,5%	2,5%	55,6%	7,5%	7,3%

Број расељених особа (ре)регистраних у РС према регијама расељења и мјестима пребивалишта из 1991.					
Пребивалиште из 1991. године	ФБИХ	РС	БД	УКУПНО	
ОМИ	лица	лица	лица	породица	лица
06-Приједор	8.029	125		2.506	8.154
%	9,8%	3,2%		9,6%	9,5%
07-Зворник	6.150	221		1.925	6.371
%	7,5%	5,7%		7,4%	7,4%
08-Фоча	1.709	458		671	2.167
%	2,1%	11,7%		2,6%	2,5%
09-Источно Сарајево	4.128	184		1.314	4.312
%	5,0%	4,7%		5,1%	5,0%
10-Сребреница	2.782	1.082		1.141	3.864
%	3,4%	27,8%		4,4%	4,5%
11-Требиње	7.645	150		2.359	7.795
%	9,3%	3,8%		9,1%	9,1%
12-Вишеград	4.670	412		1.547	5.082
%	5,7%	10,6%		6,0%	5,9%
13-Власеница	2.339	198		811	2.537
%	2,9%	5,1%		3,1%	3,0%
14-Градишка	2.293	10		706	2.303
%	2,8%	0,3%		2,7%	2,7%
УКУПНО РЕПУБЛИКА СРПСКА	81.969	3.899	9	25.979	85.877
%	95,45%	4,54%	0,01%	100,0%	

Број и постотак (ре)регистрованих расељених лица у РС - према мјестима пребивалишта из 1991. године

Ситуација у погледу концентрираности расељених лица на подручју РС понавља се по сличном моделу који је образложен за ФБиХ.

Готово трећина свих расељених лица (ре)регистрованих у РС борави на подручјима која географски гравитирају граду Бања Луци, те општинама Бијељина и Приједор, у којима је, уједно, (ре)регистровано и највише расељених лица како слиједи: Бања Лука (13.029), Бијељина (7318), Приједор (7158), а одмах потом у општинама: Зворник, Добој, Модрича и Вишеград, у којима је (ре)регистровано по преко 3000 расељених лица. На подручјима ових седам општина тренутно борави више од половине свих расељених лица (ре)регистрованих у РС.

Најмањи број (ре)регистрованих расељених лица борави на подручјима, углавном, мањих општина: Босанска Костајница, Шековићи, Кнежево, Пелагићево, Челинац, Калиновик, Хан-Пијесак и Берковићи, у којима свеукупно борави мање од 1000 расељених лица.

Такође, омјер од 86,9% (ре)регистрованих у односу на 13,1% први пут регистрованих расељених лица у РС је готово идентичан постотку од 87,3%:12,7% у ФБиХ, уз незнатно већи постотак први пут евидентираних расељених лица у РС.

Када се посматра мјесто пријератног пребивалишта, уочљиво је да, за разлику од ФБиХ која има значајан број расељених унутар свога подручја, лица расељена у РС готово стопостотно (преко 95%) потичу са подручја ФБиХ.

Овдје је посебно потребно напоменути да је у Бази утврђен нелогично велики број унесених "непознатих" пријератних општина пребивалишта у ФБиХ. Таквих рекорда је 13,7%, односно за чак 3517 породица са укупно 11.729 чланова, пребивалиште прије расељавања није познато, као што се, у највећем броју оваквих случајева, не зна ни статус предратне имовине. Даљњом анализом података установљава се да су сва ова лица први пут регистрована као расељена. Како само око 50 носиоца ових домаћинстава, која укупно броје 180 лица, није рођено у БиХ, може да се са сигурношћу претпостави да се не ради о избјеглицама, већ уистину о расељеним лицима која, највјероватније, трајна рјешења свога статуса неће моћи да изнађу кроз повратак, што је обрађено у наставку ове анализе и извјештаја.

Правци расељавања указују на закономјерност концентрације расељених лица која потичу са одређених подручја.

Тако, нпр., само са подручја општина у Кантону Сарајево пријератно пребивалиште је имало преко 10.000 расељених лица, а из свега 10 општина ФБиХ, потиче преко 40% лица расељених у РС. То су: Мостар (4404), Сански Мост (4209),

Завидовићи (3738), Маглај (3201), Кључ (2845), Бихаћ (2496), Зеница (2431), Доњи Вакуф (2345), Лукавац (2277) и Гламоч (2022).

Наведени статистички показатељи за оба ентитета упућују на потребу једне детаљније додатне анализе на основу које би проистекле препоруке за ефикасније изналажење трајних рјешења у правцу реализације циљева Анекса 7 Дејтонског мировног споразума.

Смјештај (ре)регистрованих расељених лица у РС

Расељена лица у алтернативном смјештају у РС		
Врста алтернативног смјештаја	породица	лица
Није означено	19.115	62.998
Колективни закуп	842	2.744
Станови владе	1.355	4.500
Индивидуални закуп	2.899	9.862
Адаптирани станови/санирани објекти	671	2.189
Непотраживани станови	1.097	3.584
УКУПНО	25.979	85.877

Остале врсте смјештаја расељених лица у РС		
Остали типови смештаја	породица	лица
Није означено	6.947	23.127
Родбина и пријатељи	3.357	11.004
Подстанар	8.474	28.018
Остало	7.201	23.728
УКУПНО	25.979	85.877

Смјештај расељених лица у РС је организован на нешто другачији начин него у ФБиХ. У РС, званично, нема колективних центара, али категорија означена као “колективни закуп” подразумева колективне облике збрињавања.

Значајан је број расељених лица која су смјештена у индивидуалним стамбеним јединицама закупљеним за потребе смјештаја расељених лица од стране Владе РС. Исто тако, у РС, према самом обрасцу, није било предвиђено да се назначи кориштење приватне имовине других лица, па се може да претпостави да је имплементацијом имовинских прописа, која је верификована од стране међународних (PLIP) агенција, овакав вид смјештаја укинута.

У оквиру осталих типова смјештаја највише расељених лица означило је да су смјештени код родбине и пријатеља те као подстанари.

(Ре)регистрација на подручју Брчко Дистрикта БиХ

Попис расељених лица на подручју Брчко Дистрикта у 2000. години провела су надлежна ентитетска министарства, у сарадњи са UNHCR-ом, за оне дијелове пријератне општине Брчко који припадају територији ФБиХ, односно РС.

Влада Брчко Дистрикта, као једна од страна потписница *Протокола о провођењу процеса ревизије бројчаног стања и статуса расељених лица у БиХ* из 2004. године, путем своје надлежне канцеларије за избјеглице и расељена лица, активно се укључила у процес (ре)регистрације.

Исти образац за пријављивање који је кориштен у ентитетима употријебљен је и у Брчко Дистрикту БиХ. Међутим, софтвер за унос података прикупљених у процесу (ре)регистрације је тек недавно инсталисан, тако да одређени показатељи, углавном они који се односе на социјалну структуру (ре)регистрованих расељених лица у БиХ, за потребе овог Извјаштаја, још увијек нису били доступни.

Независно од тога, најрелевантнији подаци су обрађени већ у претходном дијелу извјештаја, а додатно смо у могућности да презентујемо податке о смјештају, правцима расељавања и националу структуру (ре)регистрованих расељених лица на подручју Брчко Дистрикта.

Смјештај (ре)регистрованих расељених лица у Брчко Дистрикту БиХ

Врсте смјештаја лица расељених у Брчко Дистрикту БиХ		
Тип смјештаја	породица	лица
Алтернативни смјештај	362	1.070
%	47,32%	49,35%
Остале врсте смјештаја	403	1.098
%	52,68%	50,65%
УКУПНО	765	2.168

Готово је подједнак број (ре)регистрованих расељених лица у Брчко Дистрикту које су смјештене у алтернативним/замјенским врстама смјештаја и оних који користе остале врсте смјештаја.

Највећи број породица као алтернативни смјештај користи намјенски изграђене станове за потребе збрињавања расељених лица у Брчко Дистрикту, а потом друштвене/непотраживане станове и приватну имовину других лица.

Међутим, из евидентираних врста смјештаја очигледно је да значајан број породица не испуњава законске услове за уживање права на додјелу замјенског или плаћеног смјештаја, па се може да претпостави да се већина ових породица, на индивидуалан начин, настанила у мјесту расељења.

Наведене процјене не могу ни на који начин да прејудицирају будуће рјешавање правног статуса (ре)регистрованих расељених лица у Брчко Дистрикту, али могу да послуже као индикатор у правцу изналажења трајних рјешења.

Правци расељавања (ре)регистрованих расељених лица у Брчко Дистрикту БиХ

Готово половина (ре)регистрованих породица (више од 47%), интерно је расељена у Брчко Дистрикту, док преостали број расељених лица потиче, углавном, са подручја ФБиХ. Највише их је пријератна пребивалишта имало у општини Јајце (360 породица, 978 лица) и Лукавац (51 породица, 110 лица), а затим из општина Кантона Сарајево, Травника, Вареша и Бихаћа.

Из РС, тачније 5 општина подрињске области, потиче свега 9 расељених породица са укупно 19 чланова домаћинства.

Статус пријератних стамбених јединица (ре)регистрованих расељених лица у БиХ - према ентитетима расељења									
Тренутни статус стамбене јединице	ФБиХ	%	РС	%	БД	%	Укупно	%	Лица
Није означено	478	1%	269	1%	4	1%	751	1,3%	2.298
Продана	201	1%	541	2%	2	0%	744	1,2%	2.336
Замијењена	102	0%	139	1%	2	0%	243	0,4%	749
Изнајмљена неком другом лицу	82	0%	35	0%		0%	117	0,2%	365
Подстанарски уговор истекао	169	1%	810	3%	6	1%	985	1,6%	3.198
Чл. породице из 1991 ту станују	781	2%	247	1%	11	1%	1.039	1,7%	3.377
Уз одобрење уселили рођаци/пријатељи	65	0%	46	0%		0%	111	0,2%	328
Уселио неко други	867	3%	571	2%	14	2%	1.452	2,4%	4.239
Станарско право је поништено	92	0%	302	1%	8	1%	402	0,7%	1.330
Уништена/неусловна	27.792	83%	20.679	80%	669	87%	49.140	82,0%	152.609
Кућа је поправљена	1.262	4%	277	1%	11	1%	1.550	2,6%	4.833
Ушао у посјед - добио кључеве	773	2%	827	3%	21	3%	1.621	2,7%	5.013
Не знам/остало	484	1%	1.236	5%	17	2%	1.737	2,9%	5.463
УКУПНО	33.148	55%	25.979	43%	765	1%	59.892	100%	186.138

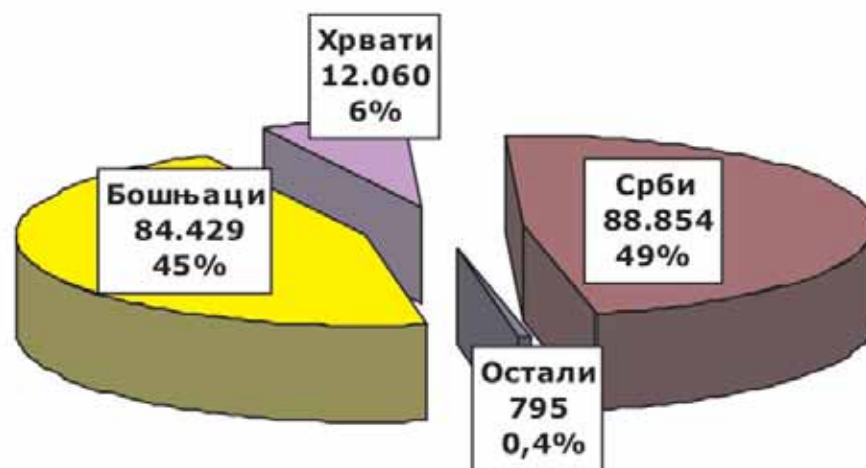
Показатељи о тренутном статусу пријератне стамбене јединице значајни су са становишта изналажења трајних рјешења за расељена лица.

За повратак око 150.000 расељених лица чије су пријератне стамбене јединице уништене и/или оштећене потребно је обновити готово 50.000 објеката, што значи да би, према просјечним трошковима санације једне стамбене јединице од 18.000, само за ове намјене требало издвојити готово милијарду КМ.

У условима када се учешће међународне заједнице у финансирању реконструкције у БиХ драстично смањује, осигурање потребних средстава за обнову у циљу повратка биће изузетно тежак задатак за домаће власти на које је у потпуности пренесена одговорност за процес повратка.

Национална структура (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

Националност	Б		Х		С		О		Укупно	
Број	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
(ре)регистрација	25.748	75.046	2.790	8.911	550	1.233	137	459	29.225	85.649
%	90,6%	89,8%	76,7%	75,5%	61,9%	60,6%	70,6%	69,0%	88,2%	87,3%
регистрација	2.682	8.538	846	2.899	338	801	57	206	3.923	12.444
%	9,4%	10,2%	23,3%	24,5%	38,1%	39,4%	29,4%	31,0%	11,8%	12,7%
ФБиХ Укупно	28.430	83.584	3.636	11.810	888	2.034	194	665	33.148	98.093
%	85,8%	85,2%	11,0%	12,0%	2,7%	2,1%	0,6%	0,7%	55,3%	52,7%
(ре)регистрација	23	57	52	162	22.143	74.292	30	84	22.248	74.595
%	30,7%	24,2%	81,3%	84,8%	85,8%	87,1%	75,0%	70,0%	85,6%	86,9%
регистрација	52	179	12	29	3.657	11.038	10	36	3.731	11.282
%	69,3%	75,8%	18,8%	15,2%	14,2%	12,9%	25,0%	30,0%	14,4%	13,1%
РС Укупно	75	236	64	191	25.800	85.330	40	120	25.979	85.877
%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	99,3%	99,4%	0,2%	0,1%	43,4%	46,1%
(ре)регистрација	157	464	5	13	492	1.421	4	10	658	1.908
%	72,4%	76,2%	20,0%	22,0%	94,8%	95,4%	100,0%	100,0%	86,0%	88,0%
регистрација	60	145	20	46	27	69			107	260
%	27,6%	23,8%	80,0%	78,0%	5,2%	4,6%	0,0%	0,0%	14,0%	12,0%
БД Укупно	217	609	25	59	519	1.490	4	10	765	2.168
%	28,4%	28,1%	3,3%	2,7%	67,8%	68,7%	0,5%	0,5%	1,3%	1,2%
(ре)регистрација	25.928	75.567	2.847	9.086	23.185	76.946	171	553	52.131	162.152
%	90,3%	89,5%	76,4%	75,3%	85,2%	86,6%	71,8%	69,6%	87,0%	87,1%
регистрација	2.794	8.862	878	2.974	4.022	11.908	67	242	7.761	23.986
%	9,7%	10,5%	23,6%	24,7%	14,8%	13,4%	28,2%	30,4%	13,0%	12,9%
БИХ Укупно	28.722	84.429	3.725	12.060	27.207	88.854	238	795	59.892	186.138
%	48,0%	45,4%	6,2%	6,5%	45,4%	47,7%	0,4%	0,4%	100,0%	100,0%

У односу на националну структуру према попису из 1991. године, када је 1.902.956 Бошњака чинило 46% становништва у БиХ, 760.852 Хрвата 18,4%, 1.366.104 Срба 33% и 104.939 осталих 2,6%, уз напомену да је учешће Југословена у структури становништва пропорционално распоређено према постоцима конститутивних и осталих народа у БиХ, уочљив је значајно нижи постотак хрватске и виши постотак српске расељене популације, док је постотак бошњачког расељеног становништва приближан пријератном.

Полна и старосна структура (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

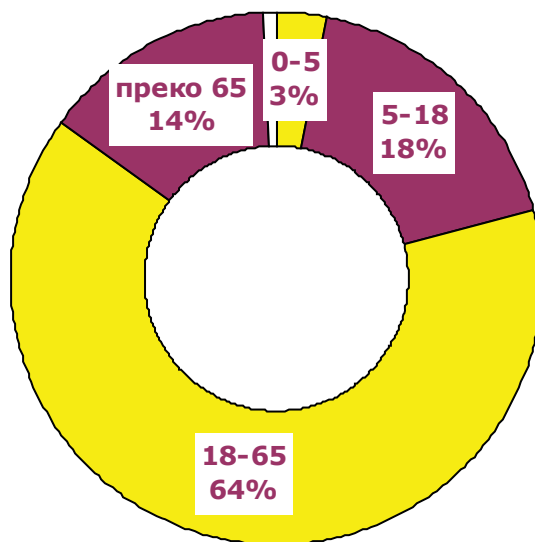
Полна и старосна структура (ре)регистрованих расељених лица у БиХ - према ентитетима боравка								
Пол	М	Ж	М	Ж	М	Ж	УКУПНО	%
Старосна група	ФБиХ		РС		БиХ			
0-5	1.661	1.618	1.273	1.206	2.934	2.824	5.758	3%
5-18	9.919	9.518	6.737	6.615	16.656	16.133	32.789	18%
18-65	28.641	32.598	28.780	27.800	57.421	60.398	117.819	64%
преко 65	5.093	7.947	5.595	7.496	10.688	15.443	26.131	14%
н/п	436	662	134	243	570	905	1.475	1%
Укупно	45.750	52.343	42.519	43.360	88.269	95.703	183.972	100%
%	47%	53%	50%	51%	48%	52%	100%	

У полној структури уочљиво је нешто више (ре)регистрованих расељених лица женског пола. Ово се, прије свега, односи на подручје ФБиХ гдје је та разлика чак око 6%.

Овдје је веома значајно истакнути да је евидентиран значајан постотак од готово 32% жена-носиоца домаћинства у процесу (ре)регистрације расељених лица у БиХ. У ФБиХ је таквих домаћинстава чак 33.148, а у РС готово двоструко мање (18.861).

У погледу старосне структуре, показатељи о преко 21% малољетне дјеце и око 14% лица старијих од 65 година у оквиру расељеничке популације упућују на додатну рањивост великог броја расељених лица и потребу посебно сензитивног приступа код изналагажења адекватних рјешења не само у мјестима расељења већ и након повратка и реинтеграције.

С друге стране, евидентно је да највећи број расељених лица спада у категорију радно способног становништва, што у комбинацији са показатељима о структури запослености који слиједе такође има додатну димензију.

Образовна, квалификациона и структура запослености (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

Образовна и квалификациона структура расељених лица у БиХ - према ентитетима боравка				
Образовање	ФБиХ	РС	БиХ	%
0-никакво, непознато	8.762	3.919	12.681	21,45%
1-НКВ, ПКВ, НСС	10.015	6.396	16.411	27,76%
2-КВ	3.950	4.905	8.855	14,98%
3-ВКВ	1.194	2.120	3.314	5,60%
4-ССС	7.102	6.543	13.645	23,08%
5-ВШС	612	1.039	1.651	2,79%
6-ВСС	490	632	1.122	1,90%
7-МР	13	18	31	0,05%
8-ДР	11	7	18	0,03%
9-остало	999	400	1.399	2,37%
Укупно	33.148	25.979	59.127	100%

Структура занимања (ре)регистрованих расељених лица у БиХ - према ентитетима боравка							
Занимање	ФБиХ	запослено	РС	запослено	БиХ	незапослено	
лијечник	26	16	28	21	54	17	31,5%
ветеринар	2	2	3	2	5	1	20,0%
учитељ	235	156	323	240	558	162	29,0%
инжињер	211	110	314	161	525	254	48,4%
правник	71	31	147	91	218	96	44,0%
економиста	182	72	266	122	448	254	56,7%
радник	12.899	2.634	9.232	2.923	22.131	16.574	74,9%
чиновник	1.082	448	1.091	540	2.173	1.185	54,5%
занатлија	413	82	435	112	848	654	77,1%
пољопривредник	1.158	4	617	3	1.775	1.768	99,6%
домаћин/ица	6.974	35	1.486	9	8.460	8.416	99,5%
ученик	91	0	2	0	93	93	100,0%
студент	69	3	25	0	94	91	96,8%
пензионер	8.258	4	8.804	0	17.062	17.058	100,0%
остало	1.477	93	3.206	458	4.683	4.132	88,2%
УКУПНО	33.148	3.690	25.979	4.682	59.127	50.755	85,8%

Структура запослености (ре)регистрованих расељених лица у БиХ – према ентитетима боравка						
Радни статус носиоца породице	ФБиХ	%	РС	%	БИХ	%
никакав - не радим	16.308	49,2%	7.603	29,3%	23.911	40,4%
стално, пуно радно вријеме	3.692	11,1%	4.682	18,0%	8.374	14,2%
стално, пола радног времена	103	0,3%	120	0,5%	223	0,4%
привремено, пуно рад. вријеме	605	1,8%	671	2,6%	1.276	2,2%
привремено, пола рад. времена	204	0,6%	119	0,5%	323	0,5%
приватник	108	0,3%	98	0,4%	206	0,3%
тражи посао	1.981	6,0%	3.399	13,1%	5.380	9,1%
студира	102	0,3%	23	0,1%	125	0,2%
пензионер/умировљеник	9.432	28,5%	9.262	35,7%	18.694	31,6%
остало	613	1,8%	2	0,0%	615	1,0%
УКУПНО	33.148	56,1%	25.979	43,9%	59.127	100,0%

Из горње табеле се види да је свега око 17% носиоца домаћинства (ре)регистрованих расељених лица у БиХ запослено, од којих је само 14,2% са пуним радним временом.

Највећи је број лица која не раде или траже посао, а одмах по том број пензионера.

Знатно је повољнија ситуација у погледу радног статуса расељених лица у РС, гдје је незапослено око 30%, док у ФБиХ овој категорији припада готово половина од укупног броја (ре)регистрованих расељених лица.

Надаље, међу радно способним расељеним становништвом стопа незапослености је далеко изнад просјека на бх. нивоу, с тим што се и у овом погледу ситуација значајно разликује у два ентитета, што приказује сљедећа табела.

Радни статус носиоца расељених домаћинстава у старосној групи од 18 до 65 година

ОПИС	ЕНТИТЕТ	ФБиХ	%	РС	%	БиХ	%
никакав - не радим		12.910	53,9%	6.123	33,6%	19.033	45,1%
стално, пуно радно вријеме		3.649	15,2%	4.643	25,4%	8.292	19,6%
стално, пола радног времена		102	0,4%	119	0,7%	221	0,5%
привремено, пуно радно вријеме		601	2,5%	665	3,6%	1.266	3,0%
привремено, пола рад.времена		204	0,9%	115	0,6%	319	0,8%
приватник		105	0,4%	95	0,5%	200	0,5%
тражи посао		1.968	8,2%	3.378	18,5%	5.346	12,7%
студира		77	0,3%	22	0,1%	99	0,2%
пензионер		3.969	16,6%	3.084	16,9%	7.053	16,7%
остало		383	1,6%	1	0,0%	384	0,9%
УКУПНО		23.968	56,8%	18.245	43,2%	42.213	100,0%

Овакви показатељи о радном статусу носиоца домаћинства упућују на логично питање које се поставља: На који начин се издржавају расељене породице у БиХ?

У следећој табели дат је приказ начина издржавања расељених лица у БиХ из које је уочљиво да се око половине породица издржава комбинавањем побројаних извора финансирања, док је истовремено преко 20% њих у обрасцима означило да нема никакав извор прихода.

Начин издржавања (ре)регистрованих расељених породица у БиХ							
ОПИС	ЕНТИТЕТ	ФБиХ	%	РС	%	БИХ	%
никако		9.713	26,7%	4.089	13,7%	13.802	20,9%
запослење		4.654	12,8%	7.149	24,0%	11.803	17,8%
приватник		612	1,7%	1.012	3,4%	1.624	2,5%
мировина, пензија		10.923	30,0%	10.241	34,4%	21.164	32,0%
инвалиднина/РВИ		2.886	7,9%	3.190	10,7%	6.076	9,2%
социјална помоћ		1.148	3,2%	399	1,3%	1.547	2,3%
породица погинулог борца		3.991	11,0%	1.918	6,4%	5.909	8,9%
хуманитарна помоћ		317	0,9%	119	0,4%	436	0,7%
остало		2.177	6,0%	1.637	5,5%	3.814	5,8%
УКУПНО		36.421	55,0%	29.754	45,0%	66.175	100,0%

Структура (ре)регистрованих расељених породица у БиХ

Структура (ре)регистрованих расељених породица у БиХ - према броју чланова и ентитетима боравка					
БРОЈ ЧЛАНОВА	ФБиХ	РС	БД	БиХ	%
1	7.553	3.799	195	11.547	19,28%
2	7.315	5.381	183	12.879	21,50%
3	6.032	5.050	138	11.220	18,73%
4	6.835	6.369	133	13.337	22,27%
5	3.319	3.025	75	6.419	10,72%
6	1.335	1.490	22	2.847	4,75%
7	475	543	9	1.027	1,71%
8	148	177	4	329	0,55%
9	62	77	4	143	0,24%
10	38	43	1	82	0,14%
11	19	19	1	39	0,07%
12	8	3		11	0,02%
13	9	2		11	0,02%
14		1		1	н/п
ПРОСЈЕЧНО ЧЛАНОВА ПО ПОРОДИЦИ	2,96	3,31	2,83	3,11	100,00%

У просјеку, највише је четворчланих расељених породица у БиХ, али исто тако значајан је и број породица са два члана, као и самаца.

Овај податак значајан је са становишта ефеката обезбјеђења основних предуслова за повратак кроз реконструкцију, јер према раније исказаним укупним потребама за ове намјене од готово милијарду КМ, просјечно по расељеном лицу, за које може да се обезбиједи повратак обновом њихових пријератних домова, требало би да се издвоји по 6000КМ.

Посебне потребе (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

У процесу (ре)регистрације евидентирано је да, на жалост, немали број расељених лица у БиХ, њих око 27.000, припада посебно рањивим категоријама становништва, као што су: тјелесно и ментално онеспособљена лица (8845, међу којима је 377 слијепих лица), хронични болесници (10.926), породице са једним родитељем (2725), старија лица без средстава за живот (2467) и сл.

У оваквим случајевима неопходно је на посебно сензибилан начин приступити изналажењу трајних рјешења, било кроз смјештај у установе специјалне намјене или provedбом далеко комплекснијих програма помоћи него што су пројекти реконструкције стамбених јединица.

Евидентирани интерес за повратком (ре)регистрованих расељених лица у БиХ

Приликом пријављивања, подносиоци захтјева за ревизију статуса расељених лица у обрасцу су требали да назначе намјеру за повратак одговором на питања да ли су поднијели пријаву за добровољни повратак и да ли желе да се врате.

У сљедећој табели дат је преглед одговора на ова питања.

Евидентирана намјера и жеља за повратком (ре)регистрованих расељених лица у БиХ						
Питање	Да ли сте поднијели пријаву за повратак?			Да ли желите ли да се вратите?		
Одговор	ДА	НЕ	Без одговора	ДА	НЕ	Нисам сигуран
ФБиХ	25.759	5.609	1.780	28.348	2.521	2.279
%	77,7%	16,9%	5,4%	85,5%	7,6%	6,9%
РС	16.228	7.855	1.896	9.532	10.588	5.859
%	62,5%	30,2%	7,3%	36,7%	40,8%	22,6%
БиХ	41.987	13.464	3.676	37.880	13.109	8.138
%	71,0%	22,8%	6,2%	64,1%	22,2%	13,8%

Из табеле је уочљиво да је интерес за повратком исказало преко 64% расељених породица у БиХ, а исто тако и да је исказана жеља за повратком расељених лица у ФБиХ далеко виша него у РС.

Посебно је значајно истаћи да је, када се упореде показатељи о намјери за повратак на основу на исти начин евидентираног интереса за повратак према попису расељених лица у 2000. години, када је свега 46,4% подносилаца захтјева за ревизију статуса изјавило да жели да се врати - интерес за повратак преосталих расељених лица у БиХ знатно виши. У то вријеме, 33% породица је одговорило да не жели да се врати, а 20,6% није било сигурно.

Овај пораст постотка породица које желе да се врате нарочито је евидентан код лица расељених у РС, јер је 2000. године свега 15,5% њих одговорило да жели да се врати, чак 58,3% било је оних који то нису жељели и 26,2% није било сигурно.

Расељена лица у ФБиХ такође желе да се врате у већем постотку него што су то исказала по попису из 2000. године, када је 74,8% расељених породица у БиХ одговорило да жели да се врати, 8,5% то није жељело, а чак 16,7% није било сигурно у погледу опредјељења за повратак или не.

Детаљан преглед (ре)регистрованих расељених лица према општинама у БиХ

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина ФБиХ	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Бановићи	426	6	904	9	1.345	425	1.693	2	28	96	1.819	683
Бихаћ	797	5	2.528	15	3.345	996	1.184	4	4	10	1.202	380
Босанска Крупа	1.421	4	1.936	13	3.374	1.007	1.751	1	80	11	1.843	538
Босански Петровац	11	4	1.499	1	1.515	443	826	3	3	6	838	314
Босанско Грахово	6	45	1.020	1	1.072	328		59	40		99	34
Бреза	24	16	322	3	365	110	212			5	217	81
Бугојно	146	460	1.188	4	1.798	555	1.123	122	9	4	1.258	365
Бусовача	147	237	86	7	477	149	93	365	7	10	475	154
Бужим	56				56	10	148				148	32
Цазин	115		32		147	40	179		2		181	48
Чапљина	643	25	897	12	1.577	490	242	2.471	281		2.994	874
Челић	21	2	153		176	65	540	4	24		568	200
Читлук		1			1	1		4			4	2
Добој-Исток			6		6	2	418				418	136
Добој-Југ	22	10			32	11	229	4			233	83
Добретићи		146		1	147	42		116			116	34
Домањевац-Шамац		1	29		30	11	13	85			98	28
Доњи Вакуф	1.304	56	2.343	3	3.706	1.064	1.522		5	3	1.530	393
Дрвар		15	1.962	13	1.990	628		493	403	20	916	316
Фоча-Устиколина	365	2	553		920	347	137		1		138	131

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина ФБиХ	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Фојница	32	207	6		245	90	195	70	2		267	104
Гламоч	198	19	2.064		2.281	673	84	572	56		712	218
Горажде	1.129	2	1.814	3	2.948	865	3.046			3	3.049	825
Горњи Вакуф-Ускопље	274	340	17		631	177	237	328			565	158
Грачаница	2		536		538	162	1.681		1		1.682	561
Градачац	140	13	331		484	154	1.553	13	17	4	1.587	528
Груде		1			1	1		149			149	45
Јабланица	417	133	85		635	178	756	15		4	775	229
Јајце	2.061	747	1.303	61	4.172	1.233	950	867	72	47	1.936	555
Какањ	74	1.200	992	5	2.271	661	616	15	3	1	635	219
Калесија	30		729		759	222	1.705				1.705	533
Кисељак	312	139	44	7	502	157	127	406	1		534	172
Кладањ	51	3	1.474		1.528	478	923			2	925	294
Кључ	641	14	2.860	28	3.543	1.115	907	3	34	34	978	351
Коњиц	598	1.075	1.362		3.035	937	1.264	12	2		1.278	376
Крешево	72	28			100	29	17	119	2		138	42
Купрес	86	99	891		1.076	341	12	137	19		168	63
Ливно	22	36	443		501	153	14	242	10		266	74
Лукавац	437	5	2.491	6	2.939	960	2.519		105	7	2.631	932
Љубушки	57			1	58	16	3	160			163	39
Маглај	635	173	3.470	3	4.281	1.311	720	141	282		1.143	393

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина ФБиХ	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Мостар	1.422	837	4.434	25	6.718	2.023	2.556	1.137	69	14	3.776	1.186
Неум	3	1	35		39	13						
Нови Травник	32	1.195	385		1.612	455	96	1.269	3		1.368	365
Оџак	25	144	561		730	239	36	154			190	61
Олово	571	20	934	2	1.527	483	843	4		2	849	283
Орашје	6	6	54		66	24	63	22	1		86	31
Пале	193		26		219	73	162		26		188	65
Пале-Прача			289		289	88	2				2	1
Посушје			2		2	1				1	1	1
Прозор	951	73	5		1.029	305	101	132			233	82
Равно			376		376	119						
Сански Мост	154	45	4.175	8	4.382	1.316	3.539	4	15		3.558	1.145
Сапна	24	5	594		623	180	413	6			419	147
Сарајево			13		13	5						
Сарајево-Центар	253	32	818	17	1.120	371	1.545	21	18	23	1.607	609
Сарајево-Хаџићи	189	7	823	6	1.025	309	1.185			11	1.196	419
Сарајево-Илица	571	145	1.435	27	2.178	712	5.412	45	28	77	5.562	2.059
Сарајево-Илијаш	757	32	2.049		2.838	889	3.762	14	9	14	3.799	1.352
Сарајево-Нови Град	319	43	1.569	24	1.955	635	4.584	37	47	10	4.678	2.006
Сарајево-Ново Сарајево	391	128	1.826	37	2.382	789	2.650	31	47	40	2.768	1.071
Сарајево-Стари Град	246	5	357	4	612	197	829	5	3	3	840	389

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина ФБиХ	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Сарајево-Трново	99		272	4	375	132	2				2	2
Сарајево-Вогошћа	276	30	1.080	2	1.388	435	3.193	16	4		3.213	1.167
Сребреник	19	5	585		609	199	3.625	4		24	3.653	1.253
Столац	404	117	450	8	979	316	90	166	11	8	275	96
Широки бријег			2		2	1		45			45	14
Теочак	32		47		79	20	229			7	236	84
Тешањ	11	32	200		243	76	1.242	25	9	4	1.280	420
Томиславград	3	4	34		41	14	13	232		5	250	71
Травник	437	1.020	2.080	38	3.575	1.059	1.396	477	5	51	1.929	586
Тузла	29	3	1.519	2	1.553	484	6.972	4	1	38	7.015	2.338
Усора		136	8		144	49	10	148	3		161	56
Вареш	435	685	1.161	13	2.294	737	494	107	7	9	617	223
Велика Кладуша	1.199	7	281	21	1.508	389	1.273	7	111	21	1.412	362
Високо	49	109	1.004	10	1.172	373	1.235	13	3	17	1.268	435
Витез	139	141	135		415	139	68	490	8	5	571	175
Завидовићи	922	71	3.756	13	4.762	1.453	1.560	10	45	2	1.617	527
Зеница	8	607	2.469	3	3.087	932	2.276	19	16	1	2.312	858
Жепче	262	65	518	2	847	282	407	184	52		643	211
Живинице	1	5	480		486	148	4.082			11	4.093	1.461
Непознато	51	17	11.365	6	11.439	3.430						
УКУПНО ФБиХ	23.255	11.041	84.576	468	119.340	36.531	83.584	11.810	2.034	665	98.093	33.148

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина РС	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Бања Лука	772	45		7	824	288	36	39	12.941	13	13.029	3.816
Берковићи	39	12	6		57	19			188		188	59
Бијељина	1.391	1	3	85	1.480	498	10	9	7.285	14	7.318	2.242
Билећа	94				94	40		3	943	6	952	289
Бос. Костајница	28				28	12			12		12	5
Босански Брод	134	13	191	4	342	109	2	5	788		795	253
Братунац	6.411	3	480	22	6.916	2.336	5	2	2.492		2.499	750
Чајниче	1.262		172	2	1.436	486			527	2	529	159
Челинац	131				131	41	2		152		154	46
Дервента	392	28	87	6	513	195		4	1.760	2	1.766	517
Добој	2.224	31	48	22	2.325	790		8	5.425	9	5.442	1.555
Фоча	3.955	1	246	20	4.222	1.676	4	1	1.467		1.472	466
Гацко	592	3			595	209	4		1.404		1.408	430
Градишка	334	2	5	2	343	117		8	2.053		2.061	633
Хан Пијесак	507		10		517	200			186		186	53
Источни Дрвар			3		3	1						
Источни Мостар	6				6	2						
Источни Стари Град			15		15	3			56		56	17
Језеро	30				30	10						

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године

Општина РС	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Калиновик	461	1	36	1	499	214			166		166	46
Касиндо	143	7	33		183	59			460		460	145
Кнежево	327	115	6		448	139			117		117	37
Котор Варош	1.194	5	74		1.273	365			529		529	169
Козарска Дубица	264				264	88	3		454	5	462	144
Крупа на Уни	3		3		6	2						
Лакташи	15	7			22	7		2	1.123		1.125	356
Лопаре	480		23		503	184			370		370	114
Лукавица	19		15		34	10	40	3	922	3	968	285
Љубиње	78		30		108	32			259	3	262	74
Милићи	554		49		603	209			418		418	140
Модрича	604	23	19	4	650	231	19	6	4.330	8	4.363	1.374
Мркоњић Град	371	398	139	13	921	283	19	4	1.604		1.627	499
Невесиње	340	20	2		362	114		20	2.634	6	2.660	786
Нови Град	761		40	10	811	252		2	516	4	522	160
Осмаци	470				470	147	3		266		269	78
Оштра Лука	22		17		39	13						
Пале	402			3	405	158	1		1.656		1.657	514
Пелагићево					0				142		142	41

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године												
Општина РС	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
Националност	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Петровац	7				7	2						
Петрово	9				9	3			236	2	238	76
Приједор	1.830	27	24	7	1.888	670	51	16	7.071	20	7.158	2.197
Прњавор	702	3		3	708	243		3	942		945	283
Рибник	20		4		24	8		4	486		490	138
Рогатица	2.923	3	263	7	3.196	1.242	1	5	1.233		1.239	375
Рудо	530		115	4	649	270	1		291		292	88
Соколац	1.744		10	4	1.758	603			730		730	223
Србац	17				17	5			242		242	73
Сребреница	10.117	5	639	36	10.797	3.904	6		1.359		1.365	391
Шамац	69	79			148	48		14	1.140	4	1.158	360
Шековићи	58		44		102	27			62		62	19
Шипово	487	1	15		503	160			551	2	553	169
Теслић	1.155	111	269	4	1.539	491		2	1.864	1	1.867	568
Требиње	108	2	99	7	216	70		5	2.317	3	2.325	721
Трново	319		127		446	148			255		255	77
Угљевик	408			5	413	141			658		658	205
Устипрача	627		18		645	196			394		394	126
Вишеград	2.953	1	17	2	2.973	1.184	5	3	3.144	5	3.157	958
Власеница	3.879	2	73	19	3.973	1.377	4	2	2.048	3	2.057	652

(Ре)регистрована расељена лица у БиХ – према општинама боравка и општинама пребивалишта из 1991. године

Општина РС	пребивалишта из 1991. године						(ре)регистрације/расељења					
	Б	Х	С	О	Лица	Породица	Б	Х	С	О	Лица	Породица
Вукодавље	130	1	2		133	43	14	4	588		606	181
Зворник	7.403	2	177	22	7.604	2.433	6	17	6.074	5	6.102	1.847
Непознато			290		290	87						
УКУПНО РС	60.305	952	3.938	321	65.516	22.894	236	191	85.330	120	85.877	25.979
Брчко - Дистрикт	869	67	340	6		467	609	59	1.490	10		765
УКУПНО БИХ	84.429	12.060	88.854	795	186.138	59.892	84.429	12.060	88.854	795	186.138	59.892

Више од 7.000 лица у БиХ још увијек живи у колективним облицима збрињавања

Министарство за људска права и избјеглице

Извјештај и анализа корисника колективних облика збрињавања у БиХ, новембар 2005.

Опште напомене

Овај Извјештај сачињен је на основу листи корисника колективних облика збрињавања на подручју ФБиХ, достављених од стране надлежних кантоналних министарстава путем Федералног министарства расељених лица и избјеглица и листи корисника колективних облика алтернативног смјештаја на подручју РС, достављених од стране Министарства за расељена лица Републике Српске.

Генерално, достављени спискови су веома неуједначени како у погледу обима и садржаја, тако и у погледу квалитета достављених информација и варирају од потпуно обрадивих до готовоне су извјесне допуне и прилагођавања за потребе ове анализе као полазне основе за систематски и методолошки приступ одабиру приоритетних корисника „Пројекта повратка корисника из колективних центара и алтернативног смјештаја у Босни и Херцеговини“, уз напомену да је алтернативни смјештај у Брчко Дистрикту организован у индивидуалним, а не у колективним облицима смјештаја.

Садржај базе података о корисницима колективних облика збринјаванја у БиХ

Обједињавањем листи, стручна служба Сектора за избјеглице и расељена лица при Министарству за људска права и избјеглице оформила је базу података у којој су садржане све информације о корисницима које су биле изворно уписане у предвиђене обрасце, а то су: презиме (име оца) име корисника, ЈМБГ, број чланова породице, кантон, општина боравка, назив смјештаја, врста/тип смјештаја, пријератна општина пребивалишта и адреса становања, статус и опис имовине, примједбе.

Локалитети смјештаја/садашњег боравка корисника колективних облика збрињавања у БиХ

Достављене листе обухватају укупно 2540 породица (7311 лица), од којих је 61,1% односно 1677 породица (4467 лица) смјештено у колективним облицима збрињавања на подручју Федерације БиХ, а 38,9% односно, 863 породице (2844 лица) на подручју Републике Српске.

Преглед броја и постотка корисника колективних облика збрињавања у БиХ - према ентитету смјештаја/садашњег боравка			
Мјесто смјештаја	ФБиХ	РС	Укупно
Породица	1.677	863	2.540
Лица	4.467	2.844	7.311
% (породица/ст.јединица)	61,1%	38,9%	100%

Корисници колективног смјештаја на подручју ФБиХ

Колективно збрињавање у ФБиХ организовано је на 51 локалитету на подручјима 24 општине у свим кантонима Федерације изузев Посавског кантона и Кантона 10.

Као што је уочљиво из доње табеле по кантонима, највећи број колективно смјештених породица/лица је у Тузланском кантону (56,26%), затим у Зеничко-добојском (13,63%), Босанскоподрињском кантону (11,84%) итд.

**Преглед броја и постотка корисника колективних облика збрињавања у ФБиХ
- према кантонима смјештаја/садашњег боравка**

Кантон	Породица	Лица	% од укупног броја
03-Тузлански	945	2.513	56,26%
04-Зеничко-добојски	212	609	13,63%
05-Босанскоподрињски	182	529	11,84%
07-Херцеговачко-неретвански	179	430	9,63%
09-Сарајевски	99	252	5,64%
08-Западнохерцеговачки	22	64	1,43%
06-Средњобосански	32	54	1,21%
01-Унско-сански	6	16	0,36%
УКУПНО ФБиХ	1.677	4.467	100,00%

Корисници колективног смјештаја на подручју РС

Колективно збрињавање у РС организовано је на 55 локалитета на подручју 19 општина.

567 лица, што чини 20% од укупног броја колективно смјештених лица у РС, збринута је на подручју општине Добој, 320 лица, односно 11% на подручју општине Приједор, 258, тј. 9% у Приједору итд.

Највећа концентрација колективно смјештених породица у РС је у Дому пензионера у Добоју (148 породица), кампу „Кравице“ у Братунцу (72 породице), кампу „Подроманија“ на Сокоцу (45 породица) итд.

Структура корисника колективних облика збрињавања према броју чланова заједничког домаћинства

Просјечан број чланова заједничког домаћинства колективно збринутих породица у БиХ је око 3, и то у Републици Српској 3,3, док је у ФБиХ знатно нижи, гдје породица броји просјечно 2,7 чланова.

Највећи број корисника колективног смјештаја су двочлане породице, потом породице са 3 члана и одмах затим самци.

Генерално се може уочити да са бројем чланова домаћинства опада број колективно збринутих породица у БиХ.

Структуру корисника колективног смјештаја – породица према броју чланова домаћинства приказује сљедећа табела.

Структура породица/корисника колективног смјештаја
– према броју чланова домаћинства

Број чланова	ФБиХ		РС		Укупно	
	породица	лица	породица	лица	породица	лица
1	503	503	34	34	537	537
2	373	746	282	564	655	1.310
3	304	912	251	753	555	1.665
4	289	1.156	123	492	412	1.648
5	136	680	83	415	219	1095
6	49	294	57	342	106	636
7	13	91	23	161	36	252
8	5	40	7	56	12	96
9	5	45	3	27	8	72
УКУПНО	1.677	4.467	863	2.844	2.540	7.311
просјечан број чланова по породици	2,7		3,3		2,9	

Национална структура корисника колективног смјештаја у БиХ

Национална структура корисника колективног смјештаја у БиХ								
Ентитет	Бошњаци		Хрвати		Срби		Укупно	
	породица	лица	породица	лица	породица	лица	породица	лица
ФБиХ	1.560	4.203	113	257	4	7	1.677	4.467
РС					863	2.844	863	2.844
% (породица/стамбених јединица)	61,4%		4,4%		34,1%		2.540	7.311

Као што је из прегледа у горњој табели евидентно, највећи постотак корисника колективног смјештаја у БиХ су Бошњаци, Срба је готово упола мање, док је постотак колективно смјештених Хрвата нижи од 5%.

Што се тиче распореда по ентитетима, јасно је да су корисници колективног смјештаја у РС стопостотно српске националности, а у ФБиХ бошњачке и хрватске.

Статус пријератне имовине корисника колективног смјештаја у БиХ

У достављеном обрасцу који су надлежни органи требали попунити, предвиђене су рубрике у које је требало уписати статус имовине и опис. Међутим, услед различитих интерпретација од стране лица која су сачињавала листе корисника, ове рубрике су веома разноврсно попуњаване, или су, у највећем броју случајева, остале непопуњене. За потребе ове анализе извршена је категоризација на неколико типичних врста статуса и описа (уколико су се из унесених података могли да утврде). За све остале случајеве, у Базу података статус је унесен као н/п (није познато/није примјењиво).

Анализом података утврђено је **сљедеће стање имовине према статусу и опису:**

Стање имовине лица смјештених у колективним облицима збрињавања у БиХ - према статусу				
Статус имовине	Мјесто боравка	ФБиХ	РС	УКУПНО
Власник	Породица/ст.јединица	452		452
	Лица	1.268		1.268
Враћена	Породица/ст.јединица	99	363	462
	Лица	245	1.217	1.462
НСП	Породица/ст.јединица	11	2	13
	Лица	32	4	36
СРРС	Породица/ст.јединица		21	21
	Лица		74	74
Није враћена	Породица/ст.јединица	15		15
	Лица	32		32
Породична	Породица/ст.јединица	29	1	30
	Лица	88	2	90
Сувласник	Породица/ст.јединица	43	1	44
	Лица	121	4	125
Спорна	Породица/ст.јединица	5	24	29
	Лица	11	74	85
Нема имовину	Породица/ст.јединица	90	7	97
	Лица	245	26	271
н/п	Породица/ст.јединица	933	444	1.377
	Лица	2.425	1.443	4.413
УКУПНО	Породица/ст.јединица	1.677	863	2.540
	Лица	4.467	2.844	7.856

Стање имовине лица смјештених у колективним облицима збрињавања у БиХ - према опису				
Опис	Мјесто боравка	ФБиХ	РС	УКУПНО
Уништена	Породица/ст.јединица	1.352	713	2.065
	Лица	3.593	2.422	6.015
Оштећена	Породица/ст.јединица	33	1	34
	Лица	85	3	88
Неусловна	Породица/ст.јединица	3	1	4
	Лица	6	3	9
Обновљена	Породица/ст.јединица	35		35
	Лица	85		85
Корисник донације	Породица/ст.јединица	28	1	29
	Лица	103	3	106
Условна	Породица/ст.јединица	5	6	11
	Лица	13	16	29
Обнова у току	Породица/ст.јединица	21	2	23
	Лица	60	5	65
Замјењена	Породица/ст.јединица	1		1
	Лица	1		1
Дислокација објекта	Породица/ст.јединица	5		5
	Лица	19		19
н/п	Породица/ст.јединица	194	139	333
	Лица	502	392	894
УКУПНО	Породица/ст.јединица	1.677	863	2.540
	Лица	4.467	2.844	7.311

Из горњих табела је уочљиво да значајан број корисника колективног смјештаја у БиХ не испуњава један или више законских критеријума за добивање помоћи у обнови у сврху повратка, а уколико се узме у обзир да у достављеним

листама није уписана жеља за повратком, с обзиром на то да је добровољност први и основни предуслов за уврштавање на листу потенцијалних, па самим тим и приоритетних корисника програма реконструкције – засигурно ће број породица смјештених у колективним облицима збрињавања, за које се трајна рјешења могу изнаћи кроз повратак на пријератне адресе становања, бити значајно мањи од исказаног броја.

Посебне потребе корисника колективног смјештаја у БиХ

На жалост, значајан број корисника колективног смјештаја у ФБиХ и РС припада посебно рањивим категоријама становништва као што су: ментално обољела лица, непокретна лица, нервни болесници, лица неспособна за самосталан живот, социјални случајеви и сл., чији повратак није могуће обезбиједити кроз обнову њихове пријератне домове (уколико су их уопште и имали).

У оваквим случајевима неопходно је на посебно сензибилан начин приступити изналажењу трајних рјешења, било кроз смјештај у установе специјалне намјене или provedбом далеко комплекснијих програма помоћи него што су пројекти реконструкције стамбених јединица.

Више од 180.000 стамбених јединица у БиХ још увијек је необновљено

Упоредни показатељи о стању стамбеног фонда у БиХ 2005. године - према ентитетима

Опис/Ентитет		ФБИХ	%	РС	%	Брчко	%	БИХ	%
Обновљене стамбене јединице (1996.-2005.)		210.901	80,99%	41.779	16,04%	7.708	2,96%	260.388	
Степен обновљености стамбеног фонда (укупан број обновљених стамбених јединица у односу на укупан број оштећених и уништених)		66,70%		39,18%		46,39%		57,94%	
Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према степену оштећености)	I (5%-20%)	14.362	79,95%	3.215	17,90%	386	2,15%	17.963	9,59%
	II (25%-40%)	12.496	50,09%	8.969	35,96%	3.480	13,95%	24.945	13,32%
	III (45%-65%)	16.129	54,94%	10.650	36,28%	2.576	8,78%	29.355	15,67%
	IV (75%-100%)	43.104	52,43%	37.319	45,39%	1.796	2,18%	82.219	43,90%
	н/п	13.605	41,49%	19.186	58,51%	0	0,00%	32.791	17,51%
	УКУПНО	99.696	53,24%	79.339	42,37%	8.238	4,40%	187.273	
Степен необновљености стамбеног фонда (укупан број преосталих необновљених ст. јединица у односу на број уништених и оштећених)		33,30%		60,82%		53,61%		42,06%	

Детаљан преглед стања стамбеног фонда - према општинама у БиХ

Федерација БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Бановићи	493	0	0	0	393	0	393
Бихаћ	6.680	1.099	717	2.135	479	0	4.430
Босанска Крупа	3.917	0	0	0	2.608	0	2.608
Босански Петровац	2.973	20	21	104	2.004	0	2.149
Босанско Грахово	1.037	10	25	106	1.056	0	1.197
Бреза	753	102	5	6	133	0	246
Бужим	115	609	92	35	0	0	736
Бугојно	2.129	132	154	129	759	0	1.174
Бусовача	591	148	54	100	225	0	527
Цазин	465	275	131	115	91	0	612
Чапљина	1.714	63	51	282	417	0	813
Челић	1.186	266	246	186	146	0	844
Читлук	0	0	0	9	4	0	13
Добој Југ	313	257	61	27	23	0	368
Добој-Исток	918	60	15	15	10	0	100
Добретићи	183	0	0	0	632	0	632
Домањевац-Шамац	564	97	16	114	111	0	338

Федерација БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Доњи Вакуф	1.053	404	255	385	348	0	1.392
Дрвар	1.690	167	167	930	463	0	1.727
Фоча-Устиколина	700	0	0	0	1.115	0	1.115
Фојница	268	9	36	76	237	0	358
Гламоч	771	0	0	259	200	0	459
Горажде	1.278	0	0	0	827	0	827
Горњи Вакуф - Ускопље	2.386	96	77	261	469	0	903
Грачаница	492	3.111	995	92	205	0	4.403
Градачац	1.872	0	0	130	520	0	650
Груде	195	20	0	0	4	0	24
Јабланица	222	0	0	0	200	0	200
Јајце	2.530	174	331	1.470	505	0	2.480
Какањ	556	0	0	50	1.650	0	1.700
Калесија	3.595	0	70	180	1.100	0	1.350
Кисељак	772	31	49	86	307	0	473
Кладањ	185	0	1.984	0	955	0	2.939
Кључ	3.711	0	211	303	2.113	0	2.627
Коњиц	1.268	1.247	н/а	н/а	н/а	1.633	2.880

Федерација БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Крешево	293	17	18	18	24	0	77
Купрес	939	0	0	197	460	0	657
Ливно	614	0	43	33	518	0	594
Лукавац	1.787	66	260	0	2.703	0	3.029
Љубушки	30	0	22	19	64	0	105
Маглај	2.246	0	1.392	0	2.281	0	3.673
Мостар – укупно	10.299	472	592	1.317	2.075	0	4.456
Неум	443	25	0	0	30	0	55
Нови Травник	723	0	0	107	795	0	902
Оџак	6.000	0	416	510	801	0	1.727
Олово	1.858	0	0	143	627	0	770
Орашје	712	0	0	66	131	0	197
Пале, ФБиХ	220	32	41	12	123	0	208
Посушје	0	0	0	0	0	0	0
Прозор	867	49	70	120	500	0	739
Равно	520	0	0	0	440	0	440
Сански Мост	6.515	0	12	0	2.276	0	2.288
Сапна	1.161	0	0	434	740	0	1.174
Сарајево-Центар	1.584	5	43	115	175	0	338

Федерација БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
1	2	3	4	5	6	7	8
Сарајево-Хаџићи	1.457	0	0	277	249	0	526
Сарајево-Илиџа	2.060	н/а	н/а	н/а	н/а	8.577	8.577
Сарајево-Илијаш	1.926	н/а	н/а	н/а	н/а	1.196	1.196
Сарајево-Нови Град	2.818	95	209	795	398	0	1.497
Сарајево-Ново Сарајево	2.560	0	118	1.045	241	0	1.404
Сарајево- Стари Град	2.936	80	73	81	211	0	445
Сарајево-Вогошћа	3.417	1.746	420	380	126	0	2.672
Сребреник	54	320	125	57	304	0	806
Столац	1.050	565	331	379	206	0	1.481
Широки Бријег	1.028	2	0	3	17	0	22
Тешањ	937	0	54	0	110	0	164
Теочак	1.680	0	40	5	189	0	234
Томиславград	197	12	2	1	30	0	45
Травник	4.182	461	656	1.510	1.084	0	3.711
Трново	707	0	0	0	820	0	820
Тузла	1.354	0	0	118	1.132	0	1.250
Усора	253	0	426	0	149	0	575
Вареш	733	0	0	0	0	1.999	1.999

Федерација БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Велика Кладуша	380	1.040	795	158	201	0	2.194
Високо	440	349	185	184	1.585	0	2.303
Витез	1.896	60	258	353	322	0	993
Завидовићи	1.051	289	0	38	148	0	475
Зеница	339	205	132	69	285	0	691
Жепче	13	н/а	н/а	н/а	н/а	200	200
Живинице	227	75	0	0	225	0	300
УКУПНО ФБИХ	210.901	14.362	12.496	16.129	43.104	13.605	99.696

Република Српска	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	УКУПНО
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Бања Лука	1.737	0	2.049	0	316	0	2.365
Берковићи	77	19	64	56	92	0	231
Бијељина	380	50	130	80	85	0	345
Билећа	2	65	35	0	40	0	140
Босанска Костајница	65	19	70	100	85	0	274
Босански Брод	6.075	400	450	1.050	2.100	0	4.000
Братунац	1.504	0	0	300	2.476	0	2.776
Чајнице	74	0	0	0	862	0	862
Челинац	66	19	30	41	93	0	183
Дервента	806	н/а	н/а	н/а	н/а	13.658	13.658
Добој	н/а	н/а	н/а	н/а	н/а	1.164	1.164
Доњи Жабар	391	34	52	46	42	0	174
Фоча	630	0	0	0	2.092	0	2.092
Гацко	79	0	41	40	400	0	481
Градишка	568	0	0	384	164	0	548
Хан Пијесак	223	0	0	0	300	0	300
Источни Дрвар	6	0	0	0	9	0	9
Источни Мостар	30	0	8	0	41	0	49

Република Српска	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					УКУПНО
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	
1	2	3	4	5	6	7	8
Источни Стари Град	12	1	0	24	1	0	26
Језеро	577	0	15	66	6	0	87
Калиновик	0	н/а	н/а	н/а	н/а	1.320	1.320
Касиндо	65	н/а	н/а	н/а	н/а	1.669	1.669
Кнежево	34	0	0	0	131	0	131
Котор Варош	1.548	0	0	761	2.618	0	3.379
Козарска Дубица	278	28	42	140	825	0	1.035
Крупа на Уни	157	0	0	69	36	0	105
Купрес	210	0	0	0	99	0	99
Лакташи	18	0	0	105	27	0	132
Лопаре	651	60	90	160	179	0	489
Лукавица	205	136	71	36	6	0	249
Љубиње	4	73	0	31	9	0	113
Милићи	558	10	60	25	1.597	0	1.692
Модрича	1.508	432	316	217	1.165	0	2.130
Мркоњић Град	1.729	0	262	432	616	0	1.310
Невесинје	300	0	82	42	248	0	372
Нови Град	1.019	55	177	227	720	0	1.179
Осмаци	782	120	130	53	45	0	348

Република Српска	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	УКУПНО
1	2	3	4	5	6	7	8
Оштра Лука	233	41	86	104	181	0	412
Пале	93	0	0	0	40	0	40
Пелагићево	589	100	0	453	680	0	1.233
Петровац	110	0	0	0	33	0	33
Петрово	98	62	105	50	50	0	267
Приједор	5.500	50	100	150	300	0	600
Прњавор	147	0	0	91	0	0	91
Рибник	1.534	0	28	80	191	0	299
Рогатица	562	0	0	0	2.866	0	2.866
Рудо	38	н/а	н/а	н/а	н/а	522	522
Соколац	432	550	0	0	0	0	550
Србац	29	н/а	н/а	н/а	н/а	203	203
Сребреница	1.229	0	1.933	0	4.177	0	6.110
Шамац	580	307	395	452	123	0	1.277
Шековићи	173	65	27	20	21	0	133
Шипово	1.215	0	0	344	1.374	0	1.718
Теслић	1.100	80	230	2.607	450	0	3.367
Требиње	15	170	113	44	70	0	397
Трново	740	200	130	128	94	0	552

Република Српска	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	УКУПНО
1	2	3	4	5	6	7	8
Угљевик	80	н/а	н/а	н/а	н/а	650	650
Устипрача	353	28	48	76	1.482	0	1.634
Вишеград	543	0	0	0	1.714	0	1.714
Власеница	371	0	1.497	0	2.000	0	3.497
Вукосавље	1.098	41	103	109	387	0	640
Зворник	2.569	0	0	1.457	3.561	0	5.018
УКУПНО РС	41.779	3.215	8.969	10.650	37.319	19.186	79.339

Брчко Дистрикт БиХ	Укупан број обновљених стамбених јединица	Број преосталих оштећених и уништених стамбених јединица (према катагоријама и степену оштећености)					
		I категорија оштећености (5%-20%)	II категорија оштећености (25%-40%)	III категорија оштећености (45%-65%)	IV категорија оштећености (75%-100%)	н/п	УКУПНО
1	2	3	4	5	6	7	8
Укупно	7.708	386	3,480	2.576	1.796	0	8.238

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство за људска права и избјеглице

Више од 120.000 лица још увијек чека на обнову и повратак у своје домове у БиХ

Министарство за људска права и избјеглице

Извјештај о евидентираним потенцијалним корисницима помоћи за обнову и повратак у БиХ, септембар 2005.

У јуну прошле године Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине јавно је позвало све избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратнике, који испуњавају опште критеријуме за утврђивање потенцијалних корисника пројеката повратка и реконструкције стамбених јединица у БиХ да поднесу пријаве за регистрацију потенцијалних корисника помоћи за реконструкцију и повратак.

Позив је упућен у циљу утврђивања потреба за реконструкцију и повратак, идентификације приоритетних подручја повратка и планирања активности на суштинском окончању процеса повратка у БиХ кроз обезбјеђивање једнообразне и усклађене реализације циљева Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, на цијелој територији БиХ.

Министарство за људска права и избјеглице је, у сарадњи са Министарством иностраних послова БиХ, Федералним министарством расељених лица и избјеглица, Министарством за избјеглице и расељена лица Републике Српске и Владом Брчко Дистрикта, обезбиједило дистрибуцију позива у земље прихвата избјеглица из Босне и Херцеговине, истицање позива на огласним таблама свих општина у БиХ, као и довољан број образаца за регистрацију.

Позив и обрасци пријаве дистрибуисани су и прикупљани директно, путем Регионалних центара Министарства за људска права и избјеглице у Сарајеву, Бања Луци, Мостару и Тузли, а објављени су, такође, и на мрежној страници: www.mhrr.gov.ba

Уважавајући значај ове активности за избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратнике, обратили смо се удружењима повратника и осталим представницима цивилног друштва у БиХ, као и свим медијима, са молбом да се адекватно укључе у овај процес и тиме дају свој допринос у обавјештавању што већег броја потенцијалних корисника помоћи о начину њиховог регистровања.

Цјелокупна активност је проведена у складу са Стратегијом Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 ДМС, коју је усвојио Савјет министара БиХ и Савјет за имплементацију мира (ПИЦ), као и закључцима Комисије за избјеглице и расељена лица, према чему је исказана потреба да Министарство за људска права и избјеглице, на основу поузданих показатеља, сачини анализу стања у области, посебно у погледу интереса за повратак и помоћ у реконструкцији за све оне избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратнике који испуњавају критеријуме за добивање помоћи утврђене Законом.

Резултат ових активности треба да послужи препознавању општинских приоритета, планирању процеса реконструкције за потребе повратка и суштинску provedбу Анекса 7 ДМС.

Ову активност ће Министарство за људска права и избјеглице, у сарадњи са свим релевантним домаћим и међународним партнерима, да настави на добробит свих оних који још увијек требају трајна рјешења, првенствено кроз повратак на своја пријератна пребивалишта унутар БиХ.

Методологија

“Позив избјеглицама из БиХ, расељеним лицима у БиХ и повратницима за регистрацију пријава потенцијалних корисника помоћи за реконструкцију и повратак у БиХ” објављен је 25. јуна 2004. године, у трајању од мјесец дана.

Како је на основу извјештаја са терена и запримљених пријава у току ове, прелиминарно планиране једномјесечне активности уочено да постоји велики интерес потенцијалних корисника помоћи да своје пријаве/изјаве региструју, Министарство је, у складу са закључком да регистрација треба да буде сталан и трајан процес, исти позив поновило, 26.07.2004. године објавом да рок за подношење пријава остаје отворен на неодређено вријеме.

Све до сада пристигле пријаве су у Сектору за избјеглице и расељена лица, обрађене и евидентирани у Централној бази података о потенцијалним корисницима помоћи за обнову и повратак.

Методолошки, то значи да овај извјештај није сачињен на основу узорка, него су прегледи и статистике направљени у односу на свеукупан зброј индивидуалних пријава које су у бази евидентирани, што у смислу доношења одређених закључака у погледу потреба за обновом и интереса за повратак – представља основ за веома поуздане процјене и планирање.

Досадашња примјена ове методологије дала је недвојбено добре резултате, а исти су кориштени приликом идентификације приоритетних подручја за имплементацију пројеката „30 општина“ и „СУТРА 2“, који су реализовани унутар Комисије за избјеглице и расељена лица, а чији мониторинг врши Министарство за људска права и избјеглице.

Образац захтјева за регистрацију пријаве за добивање помоћи за реконструкцију и повратак је стручна служба Сектора за избјеглице и расељена лица пажљиво осмислила у складу са позитивним прописима, како би од потенцијалних корисника помоћи систематски прикупила што већи број корисних информација о потребама за обнову и интересу за повратак.

Посебно је потребно истаћи да подаци уписани у обрасце нису додатно провјеравани (подносиоци пријава чак нису били у обавези ни да овјере код надлежних органа своју пријаву/изјаву), тако да су информације добивене од подносилаца пријава за регистрацију захтјева унесене у Базу података онако како су их потенцијални корисници помоћи презентовали.

Одређени број пријава је био непотпун, што овај извјештај у највећој мјери и одражава. Међутим, приликом обраде података извршене су извјесне допуне и то у случајевима када су подаци о општини повратка недостајали, као општина повратка унесена је општина садашњег боравака, пошто се са великом сигурношћу може да претпостави да се ради о интерно расељеним лицима и/или повратницима/лицима која су у процесу повратка. На исти начин су третирани и подаци о општинама боравака уколико нису били унесени на пријавама посланим из Босне и Херцеговине.

С друге стране, нпр., подаци о националности, иако су се у великом броју пријава могли да претпоставе – нису уношени уколико потенцијални корисници нису означили једну од четири понуђене опције и у оваквим случајевима обиљежени су као „није познато“ (н/п).

Овакав методолошки приступ ће да послужи својој сврси и да задовољи циљеве, а сви подаци дати у току пријављивања ће да буду провјеравани од стране надлежних органа у процесу конкретног одабира корисника помоћи.

Акроними и скраћенице кориштени у извјештају

ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
РС	Република Српска
БД	Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине
П	Повратници и интерно расељена лица Општина боравка = општина повратка
Р	Расељена лица Општина боравка ≠ општина повратка
И	Избјеглице из БиХ Мјесто боравка = изван БиХ
н/п	Није познато/Није примјењиво
Б	Бошњаци
Х	Хрвати
С	Срби
О	Остали

Објављени текст јавног позива

На основу Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 23/99, 21/03 и 33/03), Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине објављује:

П О З И В
избјеглицама из БиХ, расељеним лицима у БиХ и повратницима
за регистрацију пријава потенцијалних корисника помоћи за реконструкцију и повратак

У циљу утврђивања потреба за реконструкцију и повратак, идентификације приоритетних подручја повратка и планирања активности на суштинском окончању процеса повратка у БиХ, кроз осигуравање једнообразне и усклађене реализације циљева Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини на цијелој територији БиХ, Министарство за људска права и избјеглице позива све избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратнике који испуњавају опште критерије за утврђивање потенцијалних корисника пројеката повратка и реконструкције стамбених јединица у БиХ, да поднесу пријаве за регистрацију потенцијалних корисника помоћи за реконструкцију и повратак.

I. ОПШТИ КРИТЕРИЈИ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛНИХ КОРИСНИКА ПРОЈЕКТА ПОВРАТКА И РЕКОНСТРУКЦИЈЕ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА

1. корисник помоћи је избјеглица из БиХ, расељено лице у БиХ, или повратник;
2. корисник помоћи је исказао намјеру за повратком;
3. статус власништва или станарско право над стамбеном јединицом која је предмет реконструкције је утврђен;
4. корисник помоћи је на дан 30.4.1991. године имао пребивалиште у стамбеној јединици која је предмет реконструкције;
5. стамбена јединица која је предмет реконструкције сматра се безусловном за становање, у складу с одговарајућим стандардима о минимуму стамбених услова;
6. корисник помоћи и чланови његовог домаћинства од 1991. године немају на територији БиХ другу стамбену

јединицу која се сматра условном за становање, у складу с одговарајућим стандардима о минимуму стамбених услова;

7. корисник помоћи није примио помоћ у реконструкцији, довољну да задовољи одговарајуће стандарде о минимуму стамбених услова.

II. ВРИЈЕМЕ ТРАЈАЊА ПОЗИВА

Позив се расписује у трајању од 30 дана од дана објављивања.

III. НАЧИН ДОСТАВЉАЊА ПРИЈАВА НА ПОЗИВ

Пријаве за регистрацију се достављају ИСКЉУЧИВО на *Обрасцу пријаве/изјаве*.

МЉПИ ће осигурати да довољан број образаца буде доступан у свим општинама у БиХ, регионалним центрима Министарства за људска права и избјеглице, дипломатско-конзуларним представништвима Босне и Херцеговине у земљама прихвата избјеглица из БиХ, као и на интернет страници МЉПИ.

Обрасци пријаве/изјаве се достављају ПУТЕМ ПОШТЕ Министарству за људска права и избјеглице, на адресу у Сарајеву, Трг БиХ 1, или ЛИЧНО у одговарајућем регионалном центру Министарству за људска права и избјеглице.

МИНИСТАР ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ

Сарајево, 25.06.2004.

Мирсад Кебо, с.р.

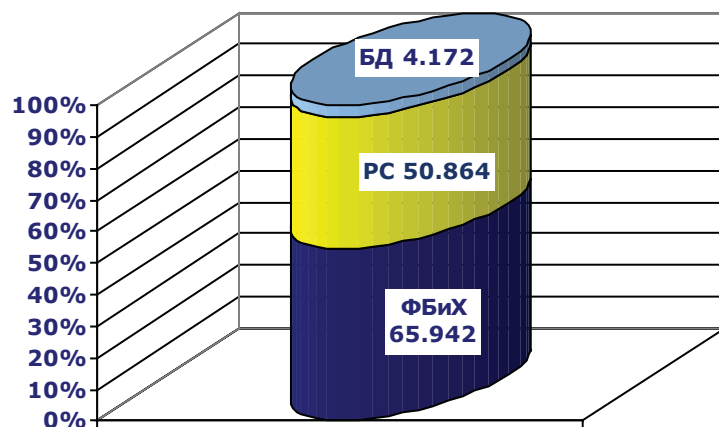
Евидентиране пријаве - према ентитетима повратка

Данас, готово 10 година након потписивања мировног споразума у Дејтону, **према евидентираним захтјевима за регистрацију пријава, више од 120.000 лица још увијек чека на обнову и повратак у своје пријератне долове у Босни и Херцеговини.**

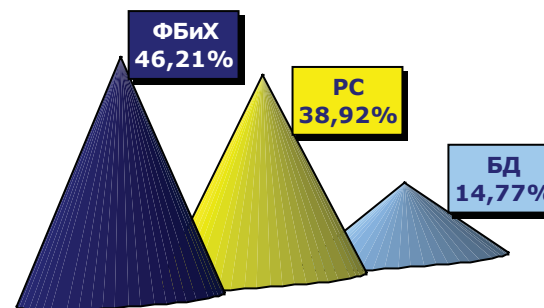
Највећи постотак евидентираних пријава (око 55%) односи се на захтјеве за обнову преко 19.000 оштећених и/или уништених стамбених јединица за потребе повратка око 66.000 лица у Федерацију БиХ, док се око 42% пријава односи на захтјеве за обнову око 14.500 имовина и обезбјеђење предуслова за повратак око 50.000 лица у своје пријератне долове у Републици Српској.

У циљу повратка око 4000 лица у њихове стамбене јединице из 1991. године у Брчко Дистрикту, евидентирано је око 1350 породичних захтјева.

Број евидентираних потенцијалних корисника-према ентитетима повратка

Постотак евидентираних потенцијалних корисника - према ентитетима повратка

Потенцијални корисници помоћи – према категоријама

Као што је на обрасцу пријаве/изјаве уочљиво, подносиоци захтјева су требали да означе којој од три наведене категорије припадају:

= Избјеглица из БиХ   = Расељено лице у БиХ   = Повратник у БиХ

Међутим, с обзиром на то да је у највећем броју пријава ова ознака недостајала, а веома често су интерпретације од стране подносилаца пријава биле очигледно погрешне, у Базу података је категорија унесена за све подносиоце пријава и чланове њихових породица како слиједи:

Избјеглица из БиХ – за све оне чије је мјесто тренутног боравка изван БиХ.

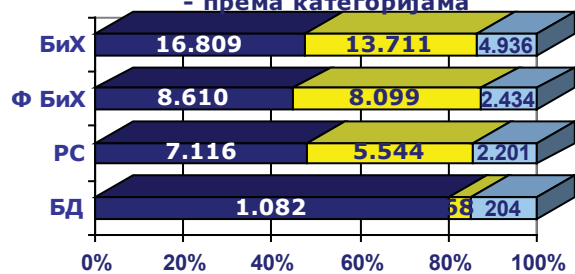
Расељено лице у БиХ – за сва она лица чија је општина боравка различита од општине повратка.

Повратник у БиХ – за сва она лица чија је општина тренутног боравка иста као и општина пријератног пребивалишта. На овај начин су, као повратници, евидентирана и интерно расељена лица, односно лица која можда никада нису напуштала подручје своје пријератне општине, али усљед оштећености или разрушености својих стамбених јединица, нису у могућности да се врате на пријератне адресе становања.

н/п – за сва она лица за која се из достављених образаца није могло да утврди нити, на раније описан начин, претпостави мјесто боравка и/или повратка.

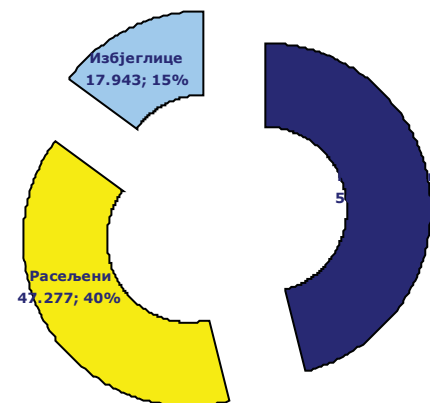
Посебно треба нагласити да се „категорија“ оvdје употребљава искључиво као технички појам, који ни на који начин није везан за законом дефинисани правни статус.

Број евидентираних породица
- према категоријама

	БД	РС	Ф БиХ	БиХ
■ И	204	2.201	2.434	4.936
■ Р	68	5.544	8.099	13.711
■ П	1.082	7.116	8.610	16.809

Учешће појединих категорија
у укупном броју пријављених лица

Преглед евидентираних потенцијалних корисника

Преглед евидентираних потенцијалних корисника (према ентитетима повратка и категоријама)					
Ентитет повратка	Категорија	Обитељи	%	Лица	%
	Повратници	8.61	44,95%	29.056	44,06%
	Расељени	8.099	42,28%	28.257	42,85%
	Избјеглице	2.434	12,71%	8.598	13,04%
	није позната	13	0,07%	31	0,05%
Федерација БиХ		19.156	53,95%	65.942	54,28%
	Повратници	7.116	47,89%	23.775	46,75%
	Расељени	5.544	37,30%	18.782	36,93%
	Избјеглице	2.201	14,80%	8.304	16,32%
	није позната	2	0,01%	3	0,01%
Република Српска		14.863	41,86%	50.864	41,87%
	Повратници	1.082	79,91%	3.292	78,91%
	Расељени	68	5,02%	238	5,70%
	Избјеглице	204	15,07%	642	15,39%
Брчко Дистрикт БиХ		1.354	3,81%	4.172	3,43%
	Повратници	1	0,73%	3	0,60%
	Расељени	97	70,80%	399	79,64%
	Избјеглице	39	28,47%	99	19,76%
Није познато		137	0,39%	501	0,41%
	Повратници	16.809	47,34%	56.131	46,21%
	Расељени	13.711	38,61%	47.277	38,92%
	Избјеглице	4.936	13,89%	17.943	14,77%
	није позната	54	0,15%	133	0,11%
УКУПНО БиХ		35.51	100,00%	121.479	100,00%

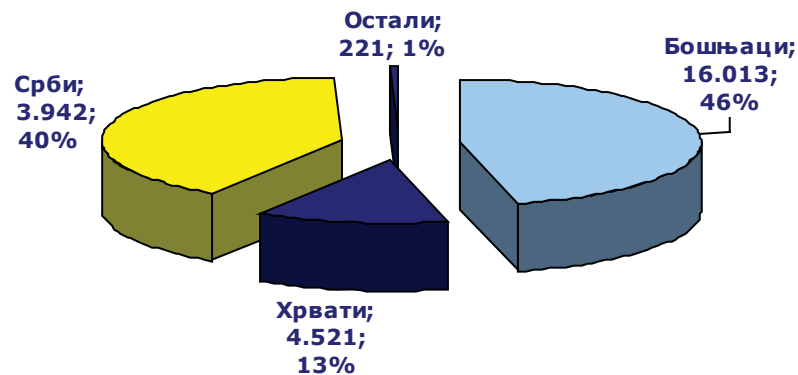

Национална структура потенцијалних корисника помоћи

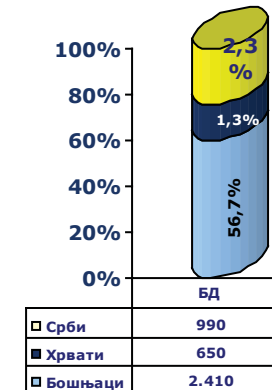
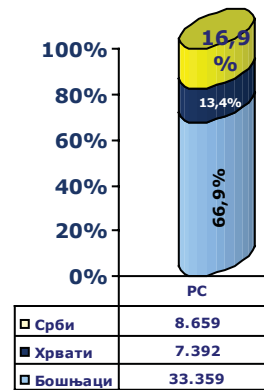
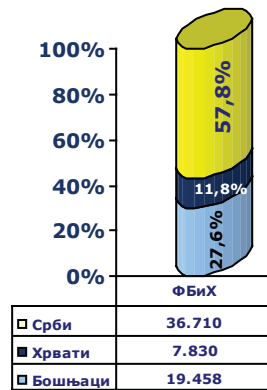
Национална структура евидентираних подносиоца захтјева за регистрацију потенцијалних корисника помоћи у БиХ приближна је националној структури у БиХ у 1991. години када је, када се изузму Југословени, 1.902.956 Бошњака чинило 46%, 760.852 Хрвата 18,4%, 1.366.104 Срба 33% и 104.439 осталих 2,5% становништва.

Постотак од 45,1% евидентираних породица Бошњака је незнатно нижи од пријератног постотка бошњачких становника, 12,7% евидентираних породица Хрвата у националној структури потенцијалних корисника помоћи је за око 6% мање, док је 39,3% евидентираних породица Срба за готово исти постотак (око 6%) - виши.

Број породица и национална структура потенцијалних корисника помоћи у БиХ

**Национална структура евидентираних потенцијалних корисника помоћи
- према ентитетима повратка у БиХ**

Преглед евидентираних пријава/потенцијалних корисника помоћи - према националној структури и ентитетима повратка											
Ентитет повратка	Б	%	Х	%	С	%	О	%	н/п	%	Укупно
Породица	5.283	27,6%	2.253	11,8%	11.065	57,8%	129	0,7%	426	2,2%	19.156
Лица	19.458		7.838		36.710		543		1.393		65.942
ФБиХ	33,0%		49,8%		79,4%		58,4%		52,4%		53,9%
Породица	9.937	66,9%	1.987	13,4%	2.514	16,9%	86	0,6%	339	2,3%	14.863
Лица	33.359		7.392		8.659		358		1.096		50.864
РС	62,1%		44,0%		18,0%		38,9%		41,7%		41,9%
Породица	768	56,7%	222	16,4%	326	24,1%	5	0,4%	33	2,4%	1.354
Лица	2.410		650		990		14		108		4.172
БД	4,8%		4,9%		2,3%		2,3%		4,1%		3,8%
Породица	25	18,2%	59	43,1%	37	27,0%	1	0,7%	15	10,9%	137
Лица	76		246		148		1		30		501
н/п	0,2%		1,3%		0,3%		0,5%		1,8%		0,4%
Укупно БиХ	16.013	45,1%	4.521	12,7%	13.942	39,3%	221	0,6%	813	2,3%	35.510
	55.303		16.126		46.507		916		2.627		121.479

Мјесто садашњег боравка евидентираних потенцијалних корисника помоћи

Изван БиХ

17.946 лица (4937 породица), односно око 15% укупног броја евидентираних потенцијалних корисника помоћи тренутно борави у иностранству.

Од евидентираних пријава око двије трећине захтјева за регистрацију запримљених изван БиХ пристигло је од наших грађана који тренутно бораве у земљама региона: СиЦГ и Р Хрватској, док највећи број преосталих пријављених избјеглица из БиХ борави у СР Њемачкој, Аустрији и Словенији, али није мали ни број евидентираних потенцијалних корисника који су као своју привремену дестинацију одабрали прекоокеанске земље: Аустралију, САД и Канаду. Из свих преосталих земаља прихвата бх. избјеглица евидентиране су пријаве 261 породица (1057 лица).

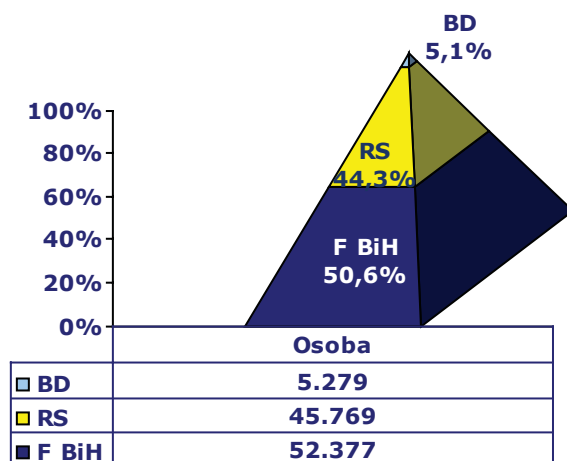
Преглед евидентираних потенцијалних корисника – према земљама садашњег боравка		
Земља садашњег боравка евидентираних потенцијалних корисника	Породица	Лица
СИЦГ	1.990	6.979
Хрватска	1.704	6.433
Њемачка	337	1.273
Аустрија	178	673
Словенија	175	654
Аустралија	114	384
САД	107	360
Канада	71	241
Шведска	65	215
Швајцарска	60	252
Холандија	36	117
Данска	21	76
Норвешка	19	67
Француска	16	63
Италија	13	43
Остале земље	31	116
Укупно подносиоца захтјева изван БиХ	4.937	17.946

Босна и Херцеговина

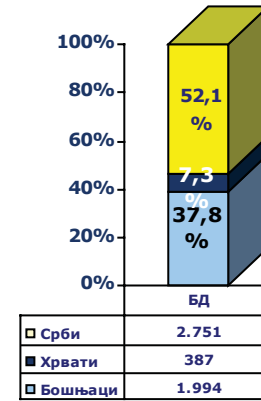
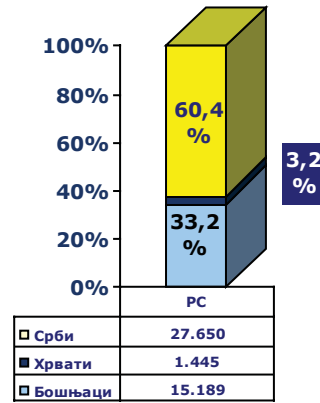
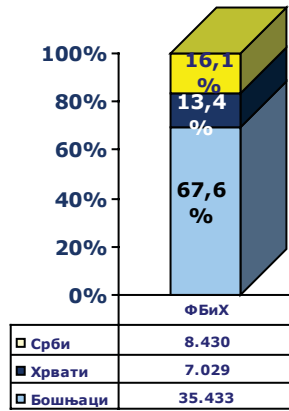
Као што је већ из претходно приказаног прегледа категорија евидентираних породица према статусу **очигледно, највећи број потенцијалних корисника (30.529)**, односно **103.425 лица, или око 86% од укупног броја, тренутно борави у Босни и Херцеговини.**

Од овог броја у Федерацији БиХ тренутно борави 15.426 породица потенцијалних корисника помоћи, у Републици Српској 13.422 и у Брчко Дистрикту БиХ 1661.

Постотак евидентираних потенцијалних корисника - према ентитету садашњег боравка у БиХ

**Национална структура евидентираних потенцијалних корисника помоћи
- према ентитетима садашњег боравка у БиХ**

Преглед броја потенцијалних корисника помоћи - према националној структури и мјесту садашњег боравка у БиХ											
Ентитет боравка	Б	%	Х	%	С	%	О	%	н/п	%	Укупно
Породица	10.028	67,6%	2.026	13,4%	2.944	16,1%	112	0,9%	316	1,9%	15.426
Лица	35.433		7.029		8.430		465		1.020		52.377
ФБиХ	67,3%		79,3%		21,7%		54,1%		45,2%		50,6%
Породица	4.563	33,2%	485	3,2%	7.975	60,4%	85	0,8%	334	2,4%	13.442
Лица	15.189		1.445		27.650		378		1.107		45.769
РС	28,9%		16,3%		71,2%		44,0%		49,0%		44,3%
Породица	639	37,8%	145	7,3%	830	52,1%	6	0,3%	41	2,5%	1.661
Лица	1.994		387		2.751		17		130		5.279
БД	3,8%		4,4%		7,1%		2,0%		5,8%		5,1%
БиХ	15.230	50,9%	2.656	8,6%	11.749	37,5%	203	0,8%	691	2,2%	30.529
	52.616		8.861		38.831		860		2.257		103.425

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Бановићи	Породица	146		4	1	1	152
	Лица	488		12	7	3	510
Бихаћ	Породица	281	5	111	2	7	406
	Лица	1.021	10	279	6	22	1.338
Босанска Крупа	Породица	90	1	19	2		112
	Лица	332	1	58	10		401
Босански Петровац	Породица	61		126		7	194
	Лица	234		371		21	626
Босанско Грахово	Породица	1	15	150	1	5	172
	Лица	7	42	413	5	14	481
Бреза	Породица	21		3			24
	Лица	65		5			70
Бугојно	Породица	346	93	13		10	462
	Лица	1.336	293	37		25	1.691
Бусовача	Породица	62	80	4		2	148
	Лица	257	254	23		4	538
Бужим	Породица	1					1
	Лица	6					6
Цазин	Породица	40		1			41
	Лица	168		2			170

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Чапљина	Породица	36	28	23		4	91
	Лица	126	103	65		15	309
Челић	Породица	95	1	14		4	114
	Лица	324	2	40		19	385
Читлук	Породица		16			1	17
	Лица		76			6	82
Добој-Исток	Породица	24		11	1	2	38
	Лица	93		36	6	4	139
Добој-Југ	Породица	52	2				54
	Лица	186	5				191
Добретићи	Породица		6				6
	Лица		26				26
Домањевац-Шамац	Породица		29	1		1	31
	Лица		90	2		4	96
Доњи Вакуф	Породица	211	3	13	1	19	247
	Лица	910	15	39	3	76	1.043
Дрвар	Породица		33	602	1	18	654
	Лица		104	1.843	2	45	1.994
Фоча-Устиколина	Породица	88		20		4	112
	Лица	310		85		18	413
Фојница	Породица	16	12	2		1	31
	Лица	67	19	2		1	89

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Гламоч	Породица	31	10	148		4	193
	Лица	107	47	375		6	535
Горажде	Породица	502	2	90		17	611
	Лица	1.831	7	283		60	2.181
Горњи Вакуф-Ускопље	Породица	19	15	1		1	36
	Лица	67	58	1		4	130
Грачаница	Породица	62	1	1		1	65
	Лица	224	1	3		3	231
Градачац	Породица	179	1	3		3	186
	Лица	656	2	10		8	676
Груде	Породица		20	1			21
	Лица		59	3			62
Јабланица	Породица	90	18			3	111
	Лица	339	68			15	422
Јајце	Породица	167	243	32	5	9	456
	Лица	704	994	86	20	27	1.831
Какањ	Породица	182	27	9	33	2	253
	Лица	556	79	15	202	4	856
Калесија	Породица	142		25		2	169
	Лица	526		62		7	595
Кисељак	Породица	68	155	4	1		228
	Лица	219	476	13	7		715

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Кладањ	Породица	94		19		2	115
	Лица	369		58		4	431
Кључ	Породица	143	1	40	1	7	192
	Лица	519	2	114	5	15	655
Коњиц	Породица	136	20	49	2	4	211
	Лица	492	39	124	3	8	666
Крешево	Породица	13	27	2			42
	Лица	35	84	2			121
Купрес	Породица	4	36	59		1	100
	Лица	7	126	177		3	313
Ливно	Породица	1	10	54		1	66
	Лица	1	50	159		5	215
Лукавац	Породица	476	1	290		2	769
	Лица	1.568	1	752		8	2.329
Љубушки	Породица	3	3	1			7
	Лица	3	15	2			20
Маглај	Породица	263	42	171		11	487
	Лица	798	146	495		31	1.470
Мостар	Породица	427	105	101	4	18	655
	Лица	1.656	466	340	14	72	2.548
Нови Травник	Породица	20	174	3		5	202
	Лица	78	625	13		17	733

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Оџак	Породица	37	13	7	2	2	61
	Лица	126	37	18	5	3	189
Олово	Породица	198	2	18	2	1	221
	Лица	654	2	53	4	4	717
Орашје	Породица	5	102	5		1	113
	Лица	18	385	19		4	426
Пале-Прача	Породица	13		6		1	20
	Лица	50		19		3	72
Посушје	Породица		1				1
	Лица		9				9
Прозор	Породица	88	8			2	98
	Лица	330	34			7	371
Равно	Породица			1		1	2
	Лица			1		5	6
Сански Мост	Породица	107	6	57		5	175
	Лица	376	21	191		17	605
Сапна	Породица	37	1	33			71
	Лица	121	6	107			234
Сарајево	Породица	16	2	1		1	20
	Лица	51	2	4		2	59
Сарајево-Центар	Породица	180	6	22	6	7	221
	Лица	506	18	64	16	24	628

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Сарајево-Хаџићи	Породица	54	1	9		1	65
	Лица	203	1	20		4	228
Сарајево-Илица	Породица	321	17	37	2	5	382
	Лица	1.012	58	107	4	13	1.194
Сарајево-Илијаш	Породица	114	1	25	1	2	143
	Лица	418	2	73	3	5	501
Сарајево-Нови Град	Породица	490	10	43	4	13	560
	Лица	1.533	23	133	11	39	1.739
Сарајево-Ново Сарајево	Породица	228	12	51	1	16	308
	Лица	734	27	121	1	46	929
Сарајево-Стари Град	Породица	111	1	12	1	2	127
	Лица	301	1	34	3	5	344
Сарајево-Вогошћа	Породица	130		17	1	5	153
	Лица	391		54	2	16	463
Сребреник	Породица	110	1	63		3	177
	Лица	407	4	159		10	580
Столац	Породица	69	75	27	1	1	173
	Лица	256	304	95	2	5	662
Широки бријег	Породица			1			1
	Лица			2			2
Теочак	Породица	48		7		2	57
	Лица	166		20		2	188

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Тешањ	Породица	252	17	29		6	304
	Лица	883	49	72		22	1.026
Томиславград	Породица	1	31			2	34
	Лица	4	131			10	145
Травник	Породица	231	169	9	11	6	426
	Лица	907	598	22	27	18	1.572
Трново, ФБиХ	Породица	83					83
	Лица	251					251
Тузла	Породица	706	10	111	8	19	854
	Лица	2.497	23	295	35	76	2.926
Усора	Породица	2	31	2			35
	Лица	10	79	6			95
Вареш	Породица	100	46	14	2	5	167
	Лица	341	108	32	8	18	507
Велика Кладуша	Породица	395	5	11	5	2	418
	Лица	1.664	18	36	18	6	1.742
Високо	Породица	205	2	3		2	212
	Лица	646	13	3		7	669
Витез	Породица	45	124	6	5		180
	Лица	144	414	17	19		594
Завидовићи	Породица	163	2	32	3	1	201
	Лица	677	2	93	12	4	788

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/а	Укупно
Зеница	Породица	355	36	13	2	5	411
	Лица	1.171	104	33	5	16	1.329
Жепче	Породица	222	57	50		7	336
	Лица	852	167	123		18	1.160
Живинице	Породица	313		1		11	325
	Лица	1.037		4		37	1.078
н/п	Породица	6	2	1			9
	Лица	11	4	1			16
Укупно са мјестом садашњег боравка у ФБиХ	Породица	10.028	2.026	2.944	112	316	15.426
	Лица	35.433	7.029	8.430	465	1.020	52.377

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Бања Лука	Породица	25	30	594	2	13	664
	Лица	68	73	2.027	7	43	2.218
Берковићи	Породица	10		31		1	42
	Лица	44		125		3	172
Бијељина	Породица	613		484	47	28	1.172
	Лица	2.287		1.656	214	102	4.259
Билећа	Породица	1		93		1	95
	Лица	1		358		4	363
Босанска Костајница	Породица	168	3	10			181
	Лица	522	6	37			565
Босански Брод	Породица	64	61	757	1	17	900
	Лица	171	221	2.457	2	50	2.901
Братунац	Породица	56	21	164	3	6	250
	Лица	193	91	620	15	21	940
Чајниче	Породица	17		117		4	138
	Лица	61		425		15	501
Челинац	Породица	61		6		2	69
	Лица	212		18		3	233
Дервента	Породица	55	40	252		18	365
	Лица	159	135	806		46	1.146

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Добој	Породица	612	56	1.467	2	29	2.166
	Лица	1.983	170	4.949	15	90	7.207
Доњи Жабар	Породица			16		2	18
	Лица			54		5	59
Фоча	Породица	6		129		5	140
	Лица	19		460		12	491
Гацко	Породица	4	1	146		14	165
	Лица	9	5	580		61	655
Градишка	Породица	261	21	42	6	39	369
	Лица	872	58	145	20	142	1.237
Хан Пијесак	Породица	7	2	66		1	76
	Лица	13	5	239		4	261
Источни Дрвар	Породица			5	1		6
	Лица			19	3		22
Источни Мостар	Породица			6			6
	Лица			17			17
Источни Стари Град	Породица			3			3
	Лица			15			15
Језеро	Породица	19		34		1	54
	Лица	74		146		2	222
Калиновик	Породица	2		7			9
	Лица	4		25			29

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Касиндо	Породица	9	1	46		1	57
	Лица	34	4	147		3	188
Кнежево	Породица		1	4		1	6
	Лица		4	21		5	30
Котор Варош	Породица	172	46	102	1	9	330
	Лица	657	144	402	6	27	1.236
Козарска Дубица	Породица	91		23		1	115
	Лица	243		73		2	318
Крупа на Уни	Породица	2		93		1	96
	Лица	9		350		2	361
Лакташи	Породица	2	14	32	1	1	50
	Лица	3	22	104	2	5	136
Лопаре	Породица	94		50			144
	Лица	304		188			492
Лукавица	Породица			85		3	88
	Лица			279		6	285
Љубиње	Породица	1		32			33
	Лица	5		115			120
Милићи	Породица	59		56		2	117
	Лица	194		210		6	410
Модрича	Породица	1	5	73		1	80
	Лица	2	13	236		6	257

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Мркоњић Град	Породица	41	2	90	1	3	137
	Лица	122	8	320	2	8	460
Невесинје	Породица	4	1	170		3	178
	Лица	19	5	667		14	705
Нови Град	Породица	464	5	90	2	11	572
	Лица	1.662	16	312	17	44	2.051
Осмаци	Породица	6		14		2	22
	Лица	21		38		8	67
Оштра Лука	Породица		1	18			19
	Лица		1	68			69
Пале	Породица	57		121		6	184
	Лица	171		454		16	641
Пелагићево	Породица		4	4			8
	Лица		18	12			30
Петровац	Породица			2			2
	Лица			7			7
Петрово	Породица			54		2	56
	Лица			177		5	182
Приједор	Породица	457	35	225	5	9	731
	Лица	1.517	84	767	24	36	2.428
Прњавор	Породица	27	4	174	2	3	210
	Лица	65	12	542	3	5	627

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Рибник	Породица			195			195
	Лица			621			621
Рогатица	Породица	55		114		1	170
	Лица	134		369		3	506
Рудо	Породица	17		17		2	36
	Лица	57		60		5	122
Соколац	Породица	14		81			95
	Лица	47		295			342
Србац	Породица			6			6
	Лица			9			9
Сребреница	Породица	25	28	51	3	6	113
	Лица	96	109	190	20	27	442
Шамац	Породица	124	73	133	3	12	345
	Лица	298	167	410	8	26	909
Сребреница	Породица	25	28	51	3	6	113
	Лица	96	109	190	20	27	442
Шамац	Породица	124	73	133	3	12	345
	Лица	298	167	410	8	26	909
Шековићи	Породица			5			5
	Лица			22			22
Шипово	Породица	2		20			22
	Лица	7		86			93

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Теслић	Породица	52	18	72		2	144
	Лица	190	46	308		9	553
Требиње	Породица	1	2	390		7	400
	Лица	1	6	1.417		28	1.452
Трново	Породица	3		11			14
	Лица	9		38			47
Угљевик	Породица	98		75		3	176
	Лица	351		230		7	588
Устипрача	Породица	37		51	2	4	94
	Лица	104		186	14	11	315
Вишеград	Породица	122		155		9	286
	Лица	314		555		29	898
Власеница	Породица	31		184	1	8	224
	Лица	100		673	3	29	805
Вукосавље	Породица		1	2			3
	Лица		2	3			5
Зворник	Породица	514	9	426	2	40	991
	Лица	1.761	20	1.511	3	132	3.427
Укупно са мјестом садашњег боравка у РС	Породица	4.563	485	7.975	85	334	13.442
	Лица	15.189	1.445	27.650	378	1.107	45.769

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама садашњег боравка у БиХ

Брчко Дистрикт БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Укупно са мјестом садашњег боравка у БД	Породица	639	145	830	6	41	1.661
	Лица	1.994	387	2.751	17	130	5.279

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ

Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Бановићи	Породица	11		65	1	1	78
	Лица	44		210	7	5	266
Бихаћ	Породица	242	9	293	2	11	557
	Лица	874	22	908	6	27	1.837
Босанска Крупа	Породица	79	2	131	1	3	216
	Лица	286	6	487	3	15	797
Босански Петровац	Породица	8		354	1	8	371
	Лица	26		1.140	10	24	1.200
Босанско Грахово	Породица		27	695	1	13	736
	Лица		75	2.367	5	35	2.482
Бреза	Породица	2	2	25	1		30
	Лица	6	8	80	2		96
Бугојно	Породица	51	174	87		11	323
	Лица	182	610	320		32	1.144

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Бусовача	Породица	79	82	17		2	180
	Лица	315	274	60		4	653
Бужим	Породица			1			1
	Лица			5			5
Цазин	Породица	36		5			41
	Лица	151		19			170
Чапљина	Породица	95	10	251	3	15	374
	Лица	335	31	902	6	49	1.323
Челић	Породица	16	3	49		1	69
	Лица	64	7	138		6	215
Читлук	Породица	1	1				2
	Лица	4	3				7
Добој-Исток	Породица	9		2	1		12
	Лица	43		3	6		52
Добој-Југ	Породица	21	2		1		24
	Лица	82	6		6		94
Добретићи	Породица		79				79
	Лица		364				364
Домањевац-Шамац	Породица	1	42	17		2	62
	Лица	5	153	55		7	220
Доњи Вакуф	Породица	219	14	62	1	20	316
	Лица	942	54	215	3	82	1.296

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Дрвар	Породица	2	5	819	2	18	846
	Лица	6	13	2.538	5	52	2.614
Фоча-Устиколина	Породица	141		55		8	204
	Лица	490		192		29	711
Фојница	Породица	4	32			1	37
	Лица	18	83			1	102
Гламоч	Породица	67	1	426	2	9	505
	Лица	222	8	1.301	8	20	1.559
Горажде	Породица	221	2	437	1	18	679
	Лица	841	7	1.534	4	54	2.440
Горњи Вакуф-Ускопље	Породица	18	20	2		2	42
	Лица	59	90	2		6	157
Грачаница	Породица	2		75		1	78
	Лица	5		272		6	283
Градачац	Породица	21	5	9		1	36
	Лица	85	23	32		6	146
Јабланица	Породица	47	36	6		6	95
	Лица	187	163	22		32	404
Јајце	Породица	328	191	210	10	20	759
	Лица	1.334	754	750	37	61	2.936
Какањ	Породица	18	33	61	32	3	147
	Лица	78	97	183	201	10	569

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Калесија	Породица	17		148		14	179
	Лица	55		495		49	599
Кисељак	Породица	101	111	3	1		216
	Лица	346	351	17	7		721
Кладањ	Породица	35		108		5	148
	Лица	135		332		16	483
Кључ	Породица	117	1	193	1	8	320
	Лица	408	2	597	5	23	1.035
Коњиц	Породица	84	51	153	2	5	295
	Лица	310	167	488	3	14	982
Крешево	Породица	26	8				34
	Лица	89	25				114
Купрес	Породица	25	37	152		5	219
	Лица	82	123	501		14	720
Ливно	Породица	1	2	284		1	288
	Лица	2	4	949		6	961
Лукавац	Породица	163	1	813		9	986
	Лица	481	1	2.549		27	3.058
Љубушки	Породица	5				1	6
	Лица	21				9	30
Маглај	Породица	259	62	972		24	1.317
	Лица	778	229	3.205		73	4.285

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Мостар	Породица	248	72	679	4	33	1.036
	Лица	1.014	288	2.595	14	127	4.038
Неум	Породица			7		1	8
	Лица			18		1	19
Нови Травник	Породица	10	167	12		4	193
	Лица	37	634	43		14	728
Оџак	Породица	33	25	83	2	3	146
	Лица	107	79	234	5	6	431
Олово	Породица	164	3	251	2		420
	Лица	552	5	881	4		1.442
Орашје	Породица	3	109	38		5	155
	Лица	7	417	130		18	572
Пале-Прача	Породица	42		44		3	89
	Лица	127		172		8	307
Прозор	Породица	286	9			2	297
	Лица	1.116	40			7	1.163
Равно	Породица		7	133		3	143
	Лица		7	451		14	472
Сански Мост	Породица	27	11	201		5	244
	Лица	89	38	684		19	830
Сапна	Породица	5	1	113		4	123
	Лица	18	6	363		13	400

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Сарајево	Породица	2		1			3
	Лица	16		3			19
Сарајево-Центар	Породица	23	4	65	3	1	96
	Лица	72	9	220	7	3	311
Сарајево-Хаџићи	Породица	10	6	44		1	61
	Лица	33	17	155		3	208
Сарајево-Илиџа	Породица	126	37	144	2	11	320
	Лица	412	104	452	3	35	1.006
Сарајево-Илијаш	Породица	63	4	215	1	6	289
	Лица	224	7	774	3	16	1.024
Сарајево-Нови Град	Породица	97	10	135	5	9	256
	Лица	350	24	463	19	34	890
Сарајево-Ново Сарајево	Породица	54	24	237	5	13	333
	Лица	183	62	726	12	29	1.012
Сарајево-Стари Град	Породица	31	1	26	1	2	61
	Лица	90	2	71	4	8	175
Сарајево-Вогошћа	Породица	29	7	43	1	3	83
	Лица	98	21	132	2	11	264
Сребреник	Породица	9	1	122		2	134
	Лица	36	4	319		8	367
Столац	Породица	104	14	89	1	5	213
	Лица	399	51	309	2	17	778

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Широки бријег	Породица		1	11			12
	Лица		1	43			44
Теочак	Породица	44		30	8	2	84
	Лица	145		97	40	2	284
Тешањ	Породица	20	24	61		1	106
	Лица	73	68	194		5	340
Томиславград	Породица		19			2	21
	Лица		78			10	88
Травник	Породица	125	263	109	9	11	517
	Лица	447	951	433	24	35	1.890
Трново, ФБиХ	Породица	107		33			140
	Лица	325		105			430
Тузла	Породица	121	8	264	5	9	407
	Лица	427	27	885	19	35	1.393
Усора	Породица		45	3			48
	Лица		151	10			161
Вареш	Породица	106	118	185	5	9	423
	Лица	362	325	562	22	25	1.296
Велика Кладуша	Породица	394	6	42	5	4	451
	Лица	1.663	21	126	18	18	1.846
Високо	Породица	15	10	105		1	131
	Лица	42	30	348		2	422

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Федерација БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Витез	Породица	53	61	21	2	2	139
	Лица	185	198	64	8	8	463
Завидовићи	Породица	144	14	313	3	5	479
	Лица	613	45	997	12	8	1.675
Зеница	Породица	8	86	135	1	6	236
	Лица	29	275	510	1	23	838
Жепче	Породица	178	35	73		11	297
	Лица	675	84	209		36	1.004
Живинице	Породица	19		12			31
	Лица	71		43			114
н/п	Породица	7	6	5		1	19
	Лица	15	16	16		1	48
УКУПНО ФБИХ	Породица	5.283	2.253	11.065	129	426	19.156
	Лица	19.458	7.838	36.710	543	1.393	65.942

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Бања Лука	Породица	38	43	20	1	4	106
	Лица	116	94	71	4	12	297
Берковићи	Породица	34	71	7			112
	Лица	129	311	26			466
Бијељина	Породица	681		10	43	11	745
	Лица	2.522		35	191	47	2.795
Билећа	Породица	5		4			9
	Лица	11		18			29
Босанска Костајница	Породица	180	5	9			194
	Лица	572	9	33			614
Босански Брод	Породица	160	561	776	2	21	1.520
	Лица	463	2.249	2.531	4	61	5.308
Братунац	Породица	465	6	73	1	9	554
	Лица	1.582	22	268	5	28	1.905
Чајниче	Породица	323		65		19	407
	Лица	1.085		244		71	1.400
Челинац	Породица	73		3		2	78
	Лица	261		10		3	274
Дервента	Породица	134	309	83		22	548
	Лица	406	1.173	272		58	1.909

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Добој	Породица	961	374	75	6	21	1.437
	Лица	3.211	1.430	225	26	64	4.956
Доњи Жабар	Породица			1			1
	Лица			5			5
Фоча	Породица	161	2	54		3	220
	Лица	511	8	209		7	735
Гацко	Породица	92	1	3			96
	Лица	267	5	11			283
Градишка	Породица	303	23	3	6	47	382
	Лица	1.019	67	9	20	170	1.285
Хан Пијесак	Породица	87		4		2	93
	Лица	259		16		8	283
Источни Дрвар	Породица		1	8	1		10
	Лица		4	34	3		41
Источни Мостар	Породица	2					2
	Лица	9					9
Језеро	Породица	39	1	38		1	79
	Лица	152	2	150		2	306
Калиновик	Породица	33		3		2	38
	Лица	77		12		7	96
Касиндо	Породица	16	1	9			26
	Лица	55	4	32			91

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Кнежево	Породица	7	6	3		2	18
	Лица	26	34	12		6	78
Котор Варош	Породица	310	63	65	1	9	448
	Лица	1.266	205	254	6	24	1.755
Козарска Дубица	Породица	110		11		1	122
	Лица	314		43		2	359
Крупа на Уни	Породица	2		106		1	109
	Лица	8		392		2	402
Лакташи	Породица	9	20	1	1		31
	Лица	25	41	2	2		70
Лопаре	Породица	172		75		2	249
	Лица	555		283		9	847
Лукавица	Породица	2		16			18
	Лица	8		53			61
Љубиње	Породица	8		3		1	12
	Лица	33		7		6	46
Милићи	Породица	277		59		8	344
	Лица	986		220		31	1.237
Модрича	Породица	41	10	1			52
	Лица	144	32	2			178
Мркоњић Град	Породица	102	3	94	1	5	205
	Лица	343	14	331	2	13	703

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Невесинје	Породица	51	12	7		1	71
	Лица	185	64	18		2	269
Нови Град	Породица	505	3	71	5	6	590
	Лица	1.832	16	238	27	22	2.135
Осмаци	Породица	16		2		1	19
	Лица	62		7		3	72
Оштра Лука	Породица	1		16			17
	Лица	4		67			71
Пале	Породица	99		10		4	113
	Лица	287		47		11	345
Пелагићево	Породица		11	3			14
	Лица		37	9			46
Петровац	Породица			2			2
	Лица			4			4
Петрово	Породица			3		1	4
	Лица			6		2	8
Приједор	Породица	592	45	22	5	12	676
	Лица	2.005	106	84	24	46	2.265
Прњавор	Породица	70	11	18	2	3	104
	Лица	220	32	45	3	4	304
Рибник	Породица	5		205		1	211
	Лица	20		681		4	705

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Рогатица	Породица	355		26	1	5	387
	Лица	1.029		71	2	14	1.116
Рудо	Породица	144		3		5	152
	Лица	444		7		11	462
Соколац	Породица	146		4		2	152
	Лица	454		14		9	477
Сребреница	Породица	580	28	47	2	18	675
	Лица	1.932	129	173	12	70	2.316
Шамац	Породица	151	177	47	3	13	391
	Лица	369	472	140	8	32	1.021
Шековићи	Породица	2		2			4
	Лица	10		12			22
Шипово	Породица	60		60		1	121
	Лица	223		225		2	450
Теслић	Породица	257	182	19		5	463
	Лица	907	795	82		13	1.797
Требиње	Породица	9		37			46
	Лица	25		133			158
Трново	Породица	31		25			56
	Лица	101		81			182
Угљевик	Породица	135				3	138
	Лица	502				7	509

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Република Српска	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Устипрача	Породица	133		58	2	8	201
	Лица	413		181	14	25	633
Вишеград	Породица	426		14		9	449
	Лица	1.213		56		28	1.297
Власеница	Породица	175		25	1	4	205
	Лица	604		94	3	18	719
Вукосавље	Породица	3	3				6
	Лица	15	5				20
Зворник	Породица	1.164	11	106	2	44	1.327
	Лица	4.088	23	374	2	142	4.629
н/п	Породица		4				4
	Лица		9				9
УКУПНО РС	Породица	9.937	1.987	2.514	86	339	14.863
	Лица	33.359	7.392	8.659	358	1.096	50.864

Преглед евидентираних потенцијалних корисника - према општинама повратка у БиХ							
Брчко Дистрикт БиХ	Број	Б	Х	С	О	н/п	Укупно
Брчко	Породица	222	326	5	33	1.354	768
	Лица	650	990	14	108	4.172	2.410

**ПРИСТУП ПРАВИМА И ПОВРАТАК,
ПОВРАТ ИМОВИНЕ/СТАНАРСКИХ
ПРАВА И ОБНОВА**

Значај права на повратак и поврат имовине

О значају повратка свих избјеглица и расељених лица након успоставе мира у БиХ говори и чињеница да су креатори Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, у најважнијем анексу тог документа, дакле, у самом Уставу Босне и Херцеговине, члану 2. ("Људска права и основне слободе"), одмах након набрајања каталога права из међународних конвенција, након тачке "Недискриминација", уградили и тачку "Избјеглице и расељена лица". Према овој тачки Устава Босне и Херцеговине: "Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. Они имају право, у складу са Анексом 7 Општег оквирног споразума, да им се врати имовина које су били лишени за вријеме непријатељства од 1991. и да добију накнаду за сву имовину, која им се не може вратити. Све обавезе или изјаве у вези са таквом имовином, које су дате под присилом, ништавне су."

Ово уставно право избјеглица и расељених лица додатно је разрађено посебним чланом 1., тачка 1. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Поменута права избјеглица и расељених лица посебно су наглашена чланом 1., тачка 2. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Безбједност повратника

"Стране ће обезбједити да се избјеглицама и расељеним лицима дозволи безбједан повратак, без опасности од узнемиравања, застрашивања, прогона или дискриминације, посебно по основу етничког поријекла, вјерског опредјељења или политичког мишљења."

Избор одредишта

Члан 1. тачка 4. каже да: "О избору одредишта ће одлучивати појединац или породица, а очуват ће се начело спајања породица. Стране се неће мијешати у избор одредишта повратника нити ће их присиљавати да остану или да се населе у мјеста озбиљне опасности или несигурности или у области у којима нема основне инфраструктуре потребне за ново отпочињање нормалног живота. Стране ће олакшавати проток информација потребних избјеглицама и расељеним лицима за доношење на тим информацијама заснованих одлука у вези са условима повратка."

Амнестија

Једна од веома важних одлука коју је Босна и Херцеговина донијела након рата (прво Федерација БиХ, а потом и Р Српска) јесте одлука о општој амнестији, која је у складу са чланом 4., а према којем: "Све избјеглице или расељена лица која се враћају, а оптужена су за злочин који не представља озбиљно кршење међународног хуманитарног права дефинисаног у Статуту Међународног трибунала за бившу Југославију почевши од 01. јануара 1991. године или за обичан злочин који није у вези са сукобом, уживаће по повратку амнестију. Ни у ком случају неће бити оптуживања за злочине из политичких или других неодговарајућих разлога, нити ће се избјегавати давање амнестије."

Високи комесаријат Уједињених народа за избјеглице - UNHCR

"Стране позивају Високи комесаријат Уједињених нација за избјеглице (UNHCR) да у тијесној консултацији са земљама азила и Странама изради план репатријације којим ће се омогућити што бржи, миран, уредан и фазни повратак избјеглица и расељених лица који може укључивати приоритете за одређене области и одређене категорије повратника. Стране су сагласне да примјењују такав план и да с њим ускладе своје међународне споразуме и унутрашње законе." (Члан 1., тачка 5.)

"Стране ће пружати сву могућу помоћ избјеглицама и расељеним лицима и радити на томе да им се олакша добровољан повратак на миран и уређен начин у фазама, у складу с планом UNHCR-а за репатријацију." (Члан 2., тачка 1.)

"Стране са задовољством констатују водећу хуманитарну улогу UNHCR-а коме је Генерални секретар Уједињених нација повјерио улогу координатора за све агенције које помажу репатријацији и помоћи избјеглицама и расељеним лицима." (Члан 3., тачка 1.)

Још је на два мјеста у самом Анексу 7 наглашена улога UNHCR-а у планском и организованом повратку, као и његова водећа улога.

Иначе је општи мандат UNHCR-а, у складу с Конвенцијом о избјеглицама и Протоколу, да пружа заштиту и помоћ избјеглицама у изналажењу трајних рјешења за њихове проблеме.

UNHCR промовише међународне инструменте о избјеглицама и прати како владе проводе међународне конвенције.

UNHCR, претходне и друге утврђене обавезе, прати и проводи путем важећег Статута, којег је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација крајем 1950. године, а практично представља Устав UNHCR-а.

Комисија за расељена лица и избјеглице

Постизањем договора око поглавља другог Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, стране су основале и утврдиле услове рада и функционисања посебне Независне комисије за расељена лица и избјеглице.

Комисија је оформљена са мандатом да прима и одлучује о свим потраживањима у вези са непокретном имовином у Босни и Херцеговини у случајевима када та имовина није добровољно продата или пренесена на неки други начин почевши од 01. априла 1992. године и када лице које потражује имовину није у посједу те имовине. Предвиђено је да се потраживања могу односити на поврат имовине или на праведну надокнаду умјесто поврата.

Утврђено је такође да Комисија може давати новчани износ или компензациону обвезницу за будућу куповину непокретне имовине.

Овај сегмент уређења права на поврат, односно компензацију, заокружен је посебним чланом који говори о формирању Имовинског фонда за избјеглице и расељена лица који је требао да се формира у Централној банци Босне и Херцеговине, а којим је требала да управља Комисија. Фонд је требао да се пуни куповином, продајом, изнајмљивањем и стављањем хипотеке на непокретну имовину која је предмет захтјева пред Комисијом.

Конвенција о статусу избјеглица из 1951. године и Протокол о статусу избјеглица из 1967. године

Поред претходног прегледа које осликава понуђена рјешења из Анекса 4 и 7, Анексом 1 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини ("Додатни споразуми о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини") у тачки 3. наведена је и Конвенција која се односи на статус избјеглица (1951.) и Протокол. Наравно да је креатор овдје имао у виду Конвенцију о статусу избјеглица из 1951. године, која представља основ међународноправне заштите избјеглица и додатни Протокол о статусу избјеглица из 1967. године.

Конвенција је састављена врло брзо након завршетка Другог свјетског рата и зато је усмјерена према онима који су остали изван земље поријекла као посљедица ратних дешавања у Европи прије 1. јануара 1951. године.

Након што се у наредним годинама, дакле, до краја педесетих и почетком шездесетих, наставила избјегличка криза на различитим подручјима, јавила се потреба да се прошири и временски и географски круг дјеловања Конвенције о избјеглицама. Из претходног разлога и циља усвојен је додатни Протокол о статусу избјеглица из 1967.

Конвенција и Протокол дали су међународноправну дефиницију избјеглице, као и услове за престанак и искључење из статуса избјеглице. Ови међународни документи су прописали оквире за правни статус избјеглица у земљи азила, као и њихова права и обавезе. На крају, ови документи су одредили и обавезе чланица, те прописали обавезу сарадње са UNHCR-ом у вршењу његових задаћа на примјени Конвенције.

Поред проблема с прихватом избјеглица у БиХ (чему смо посветили посебно поглавље ове брошуре), као и проблема у вези са отежаним стварањем услова за повратак избјеглица из БиХ које су привремену заштиту потражиле изван наше земље, Босна и Херцеговина се током ратних сукоба, а посебно након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, суочила и са једним посебним проблемом, а то је постојање великог броја расељених лица.

Ради се, дакле, о лицима која су била присиљена да напусте своје домове, али која нису напустила БиХ, односно нису прешла њену међународно признату границу. Према процјенама, укупно је око 1,2 милиона лица напустило своје домове, али нису напустили Босну и Херцеговину, него су постали расељена лица у БиХ. Због свог карактера, ова категорија је мање обрађивана међународним прописима и више је везана за унутрашње законодавство земаља које су се сусреле са оваквим проблемом.

Релевантни прописи Босне и Херцеговине

Како је у општем дијелу 1. поглавља већ доста речено о уставном основу за уређење права на повратак у Босни и Херцеговини, у овом дијелу ћемо се задржати на кратком презентовању законске форме којом је ближе уређено право на повратак у БиХ, као и на презентовању надлежних институција за реализовање овога права.

Подсјетимо се да су Уставом Босне и Херцеговине (члан 3., став 1.), дефинисане искључиве надлежности институција Босне и Херцеговине и оне се односе на сљедеће области:

- a) спољна политика,
- b) спољнотрговинска политика,
- c) царинска политика,
- d) монетарна политика, као што је предвиђено чланом 7.,
- e) финансирање институција и међународних обавеза Босне и Херцеговине,
- f) политика и регулисање питања имиграције, избјеглица и азила,
- g) провођење међународних и међуентитетских кривичних прописа, укључујући и односе са Интерполом,
- h) успостављање и функционисање заједничких и међународних комуникацијских средстава,
- i) регулисање међуентитетског транспорта,
- j) контрола ваздушног саобраћаја.

Тако је, дакле, и регулисање питања имиграције, избјеглица и азила у искључивој надлежности институција Босне и Херцеговине.

Законом о министарствима и другим органима управе БиХ Министарство за људска права и избјеглице, поред осталог, надлежно је и за:

- праћење и provedбу међународних конвенција и других докумената из области људских права и основних слобода;
- промовисање и заштиту личних и колективних људских права и слобода;
- provedбу Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и за праћење и надзор

provedbe tog Aneksa;

- креирање и provedбу политике БиХ у области повратка избјеглица и расељених лица у БиХ, пројеката реконструкције и обезбјеђење других услова за одрживи повратак;
- координација, усмјеравање и надзор у оквиру Повјеренства за избјеглице и расељена лица, активности ентитета и других институција у БиХ одговорних за provedбу политике у овој области;
- све остале активности прописане законом и/или које се односе на provedбу Aneksa 6 и 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ...

У оквирима своје надлежности, радећи на provedби загарантованих права из Aneksa 4 и 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ, Министарство за људска права и избјеглице је почетком 2003. године припремило државну *“Стратегију БиХ за provedбу Aneksa 7 Дејтонског мировног споразума”*.

Стратегија Босне и Херцеговине за provedбу Aneksa 7 Дејтонског мировног споразума први је заједнички, оквирни документ на нивоу БиХ којим се планирају потребне акције и реформе, а с циљем коначног реализовања једног од најважнијих анекса Дејтонског мировног споразума (Анекс 7).

Посебан значај Стратегији даје чињеница да је иста прихваћена и од стране ресорних државних и ентитетских институција и од стране структура међународне заједнице у БиХ.

Савјет министара БиХ је на сједници одржаној 03. 02. 2003. године, размотрио и усвојио Стратегију, док је Предсједништво БиХ усвојило Стратегију на сједници од 10. 02. 2003. године.

Стратегија је подржана и на састанку политичких директора Савјета за имплементацију мира у Бриселу 31. 01. 2003. године, те је на тај начин и међународна заједница дала пуну подршку овом документу.

Дакле, Стратегија представља први оквирни заједнички документ на нивоу БиХ из ове области од потписивања Општег оквирног споразума за мир. Овај документ указао је на основне циљеве и правце стратешког дјеловања које је потребно подузети да би се у четворогодишњем периоду од усвајања могло констатовати да је Анекс 7 Дејтонског мировног споразума у потпуности реализован.

Као основни стратешки циљеви у Стратегији су препознати сљедећи:

1. Довршење процеса повратка избјеглица из БиХ и расељених лица у БиХ,
2. Довршење процеса реконструкције стамбених јединица за потребе повратка,
3. Реализовање поврата имовине и станарских права,
4. Обезбјеђење услова одрживог повратка и процеса реинтегрисања у БиХ.

Да би се ови циљеви реализовали, као потребно вријеме утврђен је период до краја 2006. године, а планиране реформе и правци стратешког дјеловања односе се на:

1. правне реформе и усклађивање прописа,
2. структуралне и организацијске реформе,
3. оспособљавање и стављање у функцију јединствене базе података,
4. стварање услова за одрживи повратак.

Како је већ истакнуто у општем дијелу, право на повратак је тек једно од загарантованих права избјеглица и расељених лица из Анекса 4 и 7 Дејтонског мировног споразума. Ово право у БиХ у претходном периоду имало је примат у односу на друга права која проистичу из одредби Анекса 4 и 7.

Право на повратак је ближе уређено прописима на нивоу БиХ и ентитета.

Тако је чланом 9. Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) питање повратка избјеглица и расељених лица регулисано на сљедећи начин:

"Избјеглице из БиХ и расељена лица имају право слободно да се врате у своја ранија пребивалишта."

Надаље, чланом 10. Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ, право на повратак се додатно промовише и дефинише на сљедећи начин:

"Повратак избјеглица из БиХ и расељених лица у своја ранија пребивалишта ће се одвијати на сигуран, организован и поступан начин уз слободу кретања и пуну заштиту њихове личне и имовинске безбједности."

Рјешења у вези са повратком избјеглица и расељених лица, која су прихваћена у ентитетским законима из ове области, потпуно су усаглашена и компатибилна са рјешењима из државног закона.

Поред тога, чланом 20. Закона о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у Републици Српској ("Службени гласник РС", бр.: 33/99 и 42/05) предвиђена је вертикална хијерархијска сарадња ентитетског и државног нивоа извршне власти на плану повратка, као и међуентитетска сарадња, и то на сљедећи начин:

"У оквиру својих надлежности Министарство за избјеглице и расељена лица ће у сарадњи са Министарством за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине:

1. Пратити и анализирати питања у вези са повратком и репатријацијом у РС,
2. Координирати реализацију планова повратка и репатријације у РС, израђених од стране влада ентитета, Брчко Дистрикта БиХ, те владиних и невладиних организација у координацији са Комисијом за избјеглице и расељена лица Босне и Херцеговине,
3. Активно учествовати у стварању међуентитетске сарадње у вези с повратком избјеглица из БиХ и расељених лица..."

У Федерацији Босне и Херцеговине, питање повратка регулисано је посебно чланом 21. Закона о расељеним лицима и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број 15/05), и то на сљедећи начин:

"Лица из чл. 4., 5. и 6. овог закона (расељена лица, повратници и избјеглице из БиХ) имају право да се слободно врате у своја пребивалишта или у друга мјеста која су изабрали да се у њима настане, без ризика од узнемиравања, застрашивања, прогона или дискриминације на основу пола, насиља на основу пола, узнемиравања и сексуалног узнемиравања на основу пола..."

Органи Брчко Дистрикта БиХ немају своју правну регулативу за област повратка избјеглица и расељених лица. Стога се, по принципу аутоматизма, а у складу са Статутом Брчко Дистрикта БиХ, те одређењем Скупштине и Владе Брчко Дистрикта БиХ, за сва питања која нису уређена прописима Брчко Дистрикта БиХ примјењују релевантни државни прописи, као што је у случају повратка.

Босна и Херцеговина се није случајно определијелила за повратак као први стратешки циљ који је прокламовала “Стратегијом Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 Дејтонског мировног споразума”.

Током ратних сукоба у Босни и Херцеговини и непосредно након тога, у Босни и Херцеговини је са својих огњишта покренуто око 2,2 милиона лица, што је представљало више од 55% укупног становништва у Босни и Херцеговини и по томе је насилно помјерање становништва у Босни и Херцеговини окарактерисано као највећа демографска катастрофа у Европи након Другог свјетског рата.

Стога је питање повратка људи својим кућама препознато као примаран хуманитарни, демографски, политички, економски, социјални и сваки други циљ. Овај процес започео је у годинама непосредно након рата када су забиљежени и највећи резултати у повратку, али углавном се радило о повратку у подручја чије је становништво било исте етничке припадности као и повратници.

Тек наредних година услиједио је повратак у подручја гдје су повратници били бројчана мањина у односу на домицилно становништво које се нигдје није помјерало и у тој врсти повратка треба анализирати сву комплексност ове проблематике и све недостајуће претпоставке за пуну реинтеграцију босанскохерцеговачког друштва.

Повратак избјеглица и расељених лица

Као што у вријеме сукоба у Босни и Херцеговини није вршено системско евидентирање помјерања становништва, исто тако, у оквиру административног апарата БиХ, није вршена ни систематска регистрација повратака.

Препознајући потребу да се реализација циљева Анекса 7 ДМС прати и бројчаним показатељима, Представништво UNHCR-а у БиХ је, на основу извјештаја својих подружница на терену, извјештаја надлежних министарстава за избјеглице и расељена лица на свим нивоима власти у БиХ, евиденција општинских органа, евиденција о принудним поврацима, извјештаја OHR-а, те информација прикупљених од удружења избјеглица и расељених лица и других невладиних организација – од самог почетка процеса повратка успоставило систем евидентирања броја повратака у БиХ, што је редовно објављивано у мјесечним статистикама о повратку.

Стога, Министарство за људска права и избјеглице, уважавајући мандат и улогу UNHCR-а у БиХ, а цијенећи методологију прикупљења и обраде података поузданом у смислу тачности, квалитета и свеобухватности доступних информација - као званичне евиденције повратка прихвата *Статистике Представништва UNHCR у БиХ*.

Дакле, у наставку ове анализе, као релевантан извор података о регистрованом повратку, кориштене су претходно описане наведене статистике.

Повратак у БиХ од 1996. до 31.10.2005. године

Повратак у БиХ отпочео је одмах по завршетку сукоба. Највећи број повратака регистрован је управо у годинама које су слиједиле послје потписивања Мирног споразума, тако да је само у прве три године регистрован повратак 570.925 лица, што чини више од половине, односно око 56% од укупног броја повратака у БиХ од ДМС до сада.

Потом повратак добива силазну путању, са готово преполовљеним бројем регистрованих повратака у 1999. години у односу на 1998., да би 2001. године, поново почео да расте и нову кулминацију постиже 2002. године, у којој је, као и у прве три године, забиљежено преко 100.000 повратника.

Разлози пораста броја повратака у овом периоду везани су, прије свега, за убрзану и дјелотворну имплементацију имовинских закона, која је резултирала повратом стамбених јединица њиховим пријератним власницима и носиоцима станарских права, затим за значајна средства која су улагана у обнову стамбеног фонда за потребе повратка те, што је изузетно важно, за повећану општу безбједност повратника, али и за унапређење међусобне сарадње надлежних институција у Босни и Херцеговини, као и са осталим значајним партнерима у овој области.

Послије 2002. године повратак даље опада и тренутно стање, али само на први поглед, указује на скори крај процеса.

Међутим, неспорно је да и данас, десет година послије потписивања мировног споразума, још увијек огроман број избјеглица и расељених лица чека на осигурање основних предуслова за трајна рјешења кроз повратак.

Изнесено чињенично стање евидентно је из даљег тока ове анализе која се у другом поглављу, између осталог, бави и исказаном намјером и интересом за повратак.

Министарство за људска права и избјеглице стоји на становишту да све док и посљедња избјеглица из БиХ и расељено лице у БиХ, која жели да се врати у свој пријератни дом, не добије приступ овом праву - процес повратка не може бити довршен. За овакво опредјељење и ријешеност у правцу осигурања не само повратка него, ништа мање важно, и његове одрживости, постоји политички консензус свих релевантних учесника у БиХ и међународној заједници.

Ипак, треба закључити са тим да је, још прошле године, забиљежен милионити повратник у БиХ.

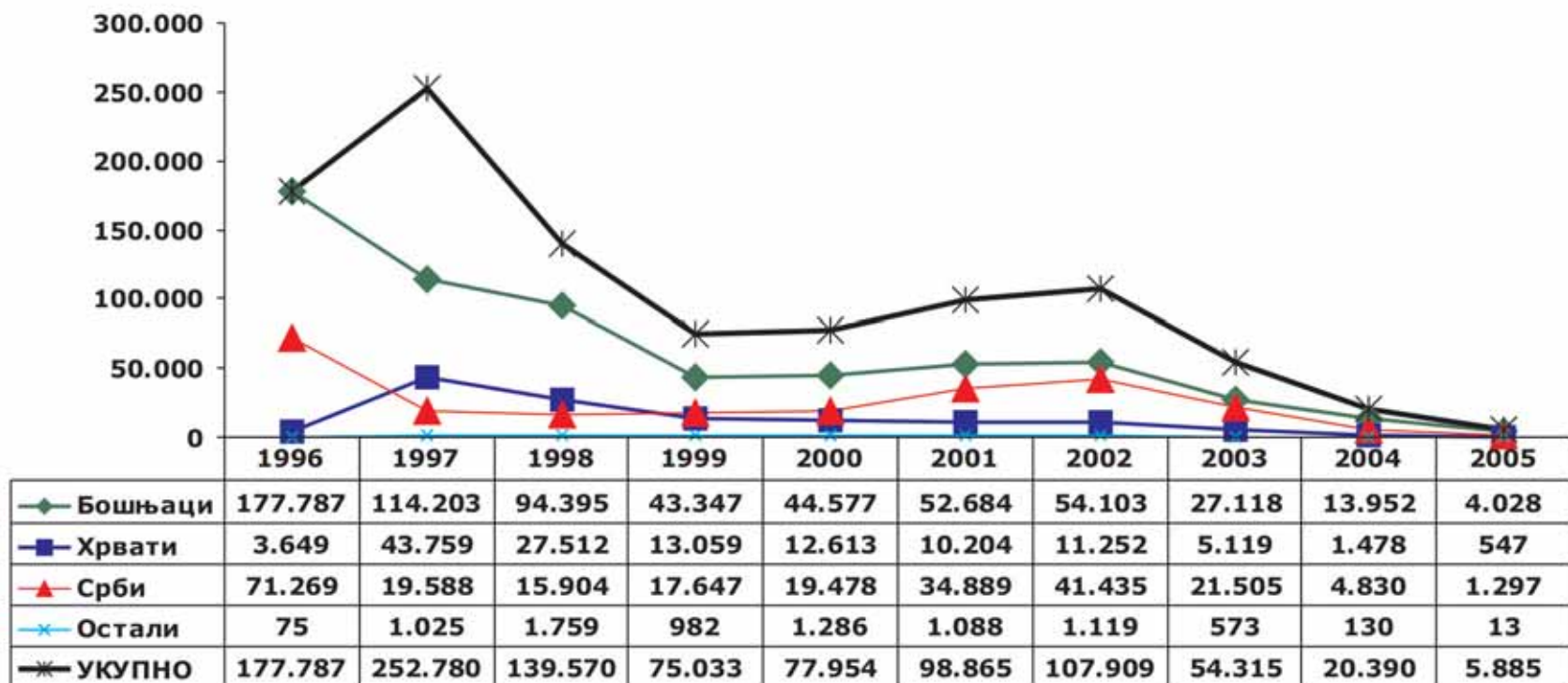
Зато је изузетна прилика да се, резимирајући ову сажету анализу процеса повратка у БиХ, веома афирмативно осврне на резултате које је Босна и Херцеговина постигла на овом плану који, када се стопа реализованих повратака у БиХ од око 50% упореди са ситуацијама након криза на другим подручјима, недвојбено представљају значајан успјех.

Укупан повратак у БиХ од 01.01.1996. године до 31.10.2005. године									
повратак 1996-2005		ФБиХ	%	РС	%	Брчко	%	УКУПНО БиХ	%
Бошњаци	избјеглице	256.876	91,74%	22.973	8,20%	149	0,05%	279.998	63,35%
	расељени	205.152	59,26%	126.048	36,41%	14.996	4,33%	346.196	60,81%
	свега	462.028	75,61%	149.021	24,39%	15.145	2,48%	626.194	61,92%
Хрвати	избјеглице	74.995	88,58%	7.858	9,28%	1.806	2,13%	84.659	19,15%
	расељени	39.778	89,32%	2.815	6,32%	1.940	4,36%	44.533	7,82%
	свега	114.773	88,84%	10.673	8,26%	3.746	2,90%	129.192	12,78%
Срби	избјеглице	51.053	70,84%	21.009	29,15%	9	0,01%	72.071	16,31%
	расељени	99.849	56,81%	73.440	41,78%	2.482	1,41%	175.771	30,88%
	свега	150.902	60,89%	94.449	38,11%	2.491	1,01%	247.842	24,51%
Остали	избјеглице	4.439	84,28%	828	15,72%			5.267	1,19%
	расељени	2.095	75,28%	688	24,72%			2.783	0,49%
	свега	6.534	81,17%	1.516	18,83%			8.050	0,80%
УКУПНО	избјеглице	387.363	52,76%	52.668	20,60%	1.964	9,19%	441.995	43,71%
	расељени	346.874	47,24%	202.991	79,40%	19.418	90,81%	569.283	56,29%
	свега	734.237	72,60%	255.659	25,28%	21.382	2,11%	1.011.278	100,00%

ИЗВОР: Статистике, Представништво UNHCR у БиХ

Повратак у БиХ - по националној стуктури и годинама

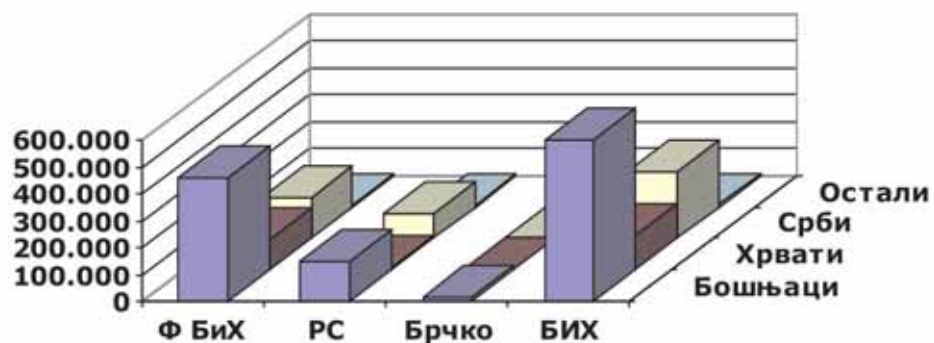
Детаљан преглед повратака у БиХ по годинама, ентитетима и националној структури

год.	структура	Федерација БиХ			Република Српска			Брчко			Босна и Херцеговина		
		Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега
1996	Бошњаци	76.385	101.266	177.651		136	136				76.385	101.402	177.787
	Хрвати	3.144	447	3.591		58	58				3.144	505	3.649
	Срби	552	1.179	1.731	7.925	61.613	69.538				8.477	62.792	71.269
	Остали	33	21	54		21	21				33	42	75
	УКУПНО	80.114	102.913	183.027	7.925	61.828	69.753				88.039	164.741	252.780
1997	Бошњаци	74.552	38.821	113.373	204	626	830				74.756	39.447	114.203
	Хрвати	33.495	10.163	43.658	73	28	101				33.568	10.191	43.759
	Срби	2.849	3.971	6.820	8.287	4.481	12.768				11.136	8.452	19.588
	Остали	754	205	959	66		66				820	205	1.025
	УКУПНО	111.650	53.160	164.810	8.630	5.135	13.765				120.280	58.295	178.575
1998	Бошњаци	77.310	9.041	86.351	1.279	6.765	8.044				78.589	15.806	94.395
	Хрвати	22.930	4.040	26.970	257	285	542				23.187	4.325	27.512
	Срби	4.307	6.059	10.366	2.458	3.080	5.538				6.765	9.139	15.904
	Остали	1.453	300	1.753	6		6				1.459	300	1.759
	УКУПНО	106.000	19.440	125.440	4.000	10.130	14.130				110.000	29.570	139.570
1999	Бошњаци	17.359	14.320	31.679	1.081	10.587	11.668				18.440	24.907	43.347
	Хрвати	5.960	5.747	11.707	339	1.013	1.352				6.299	6.760	13.059
	Срби	4.370	9.649	14.019	1.962	1.666	3.628				6.332	11.315	17.647
	Остали	491	219	710	88	184	272				579	403	982
	УКУПНО	28.180	29.935	58.115	3.470	13.450	16.920				31.650	43.385	75.035

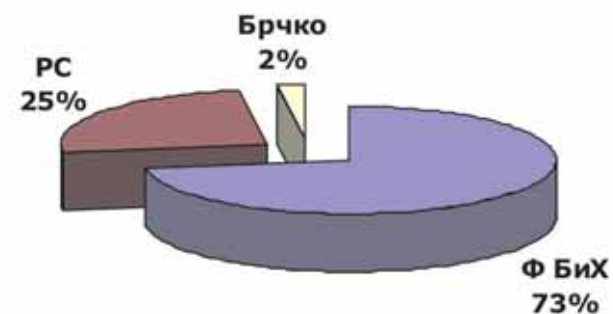
Год.	СТРУКТУРА	Федерација БиХ			Република Српска			Брчко Дистрикт БиХ			Босна и Херцеговина		
		Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега
2000	Бошњаци	4.815	9.638	14.453	2.818	22.461	25.279		4.845	4.845	7.633	36.944	44.577
	Хрвати	3.498	6.660	10.158	1.336	456	1.792		663	663	4.834	7.779	12.613
	Срби	5.164	13.811	18.975	139	362	501		2	2	5.303	14.175	19.478
	Остали	569	172	741	268	277	545		0	0	837	449	1.286
	УКУПНО	14.046	30.281	44.327	4.561	23.556	28.117		5.510	5.510	18.607	59.347	77.954
2001	Бошњаци	1.966	9.058	11.024	2.676	34.952	37.628		4.032	4.032	4.642	48.042	52.684
	Хрвати	2.285	4.890	7.175	1.959	471	2.430		599	599	4.244	5.960	10.204
	Срби	9.108	24.794	33.902	47	611	658		329	329	9.155	25.734	34.889
	Остали	542	343	885	110	93	203		0	0	652	436	1.088
	УКУПНО	13.901	39.085	52.986	4.792	36.127	40.919		4.960	4.960	18.693	80.172	98.865
2002	Бошњаци	3.341	6.791	10.132	9.119	29.511	38.630	132	5.209	5.341	12.592	41.511	54.103
	Хрвати	2.080	4.632	6.712	2.107	351	2.458	1.746	336	2.082	5.933	5.319	11.252
	Срби	18.079	21.108	39.187	134	585	719	7	1.522	1.529	18.220	23.215	41.435
	Остали	290	624	914	99	106	205			0	389	730	1.119
	УКУПНО	23.790	33.155	56.945	11.459	30.553	42.012	1.885	7.067	8.952	37.134	70.775	107.909
2003	Бошњаци	897	9.356	10.253	4.343	11.803	16.146	17	702	17	5.257	21.861	27.118
	Хрвати	1183	1858	3.041	1609	123	1.732	60	286	60	2.852	2.267	5.119
	Срби	5.430	14.963	20.393	50	440	490	2	620	2	5.482	16.023	21.505
	Остали	230	145	375	191	7	198			0	421	152	573
	УКУПНО	7.740	26.322	34.062	6.193	12.373	18.566	79	1.608	79	14.012	40.303	54.315
2004	Бошњаци	187	5.669	5.856	789	7.099	7.888		208	208	976	12.976	13.952
	Хрвати	310	955	1.265	140	17	157		56	56	450	1.028	1.478
	Срби	936	3.277	4.213	6	602	608		9	9	942	3.888	4.830
	Остали	74	56	130			0			0	74	56	130
	УКУПНО	1.507	9.957	11.464	935	7.718	8.653		273	273	2.442	17.948	20.390

год.	структура	Федерација БиХ			Република Српска			Брчко Дистрикт БиХ			Босна и Херцеговина		
		Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега	Избјеглице	Расељени	Свега
2005	Бошњаци	64	1.192	1.256	664	2.108	2.772				728	3.300	4.028
	Хрвати	110	386	496	38	13	51				148	399	547
	Срби	258	1.038	1.296	1		1				259	1.038	1.297
	Остали	3	10	13			0				3	10	13
	УКУПНО	435	2.626	3.061	703	2.121	2.824				1.138	4.747	5.885

Национална структура повратника у БиХ по ентитетима

Учешће ентитета у укупном повратку

„Мањински“ повратак

Прије свега треба подсјетити да је „мањински“ повратак чисто технички термин који се односи на лица која су се вратила у општине свога пријератног пребивалишта у којима тренутно преовладава(ју) неки други конститутивни народ(и).

У прегледу броја и стопе „мањинских“ повратака према ентитетима у БиХ који слиједи, број регистрованих „мањинских“ повратака унесен је из Статистика Представништва UNHCR у БиХ, а стопа мањинских повратака израчуната је као однос између броја регистрованих „мањинских“ повратака одређене националности на подручју поједине општине и броја становника исте националности према распореду становништва на основу пописа из 1991. године у тој општини.

У случајевима када је добивена стопа „мањинских“ повратака била виша од 100%, односно када је број регистрованих „мањинских“ повратака био виши од броја становника исте националности у тој општини на основу пописа из 1991. године – уписано је н/п.

Општине у којима није регистрован ниједан „мањински“ повратак нису уврштене у преглед броја и стопе „мањинских“ повратака.

Такође, постоји неусклађеност између аналитичких показатеља у доњој табели и синтетичких показатеља из UNHCR-ових Статистика у неколико случајева:

- у дијелу који се односи на општине Кантона Сарајево постоји разлика од 18.955 „мањинских“ повратака који су евидентирани на нивоу Кантона, али се није могло утврдити на подручје које од општина су остварени;
- 2582 „мањинска“ повратка евидентирана су у дијелу Брчко Дистрикта који UNHCR води у Тузланском кантону Федерације БиХ, а 2600 у дијелу који UNHCR води у РС као зону сепарације;
- За Брчко Дистрикт БиХ дат је само синтетички преглед „мањинских“ повратака.

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју ФБиХ								
Општина ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Укупно	%
Бановићи			146	26,55%	655	14,51%	801	15,82%
Бихаћ			109	1,95%	1.103	7,66%	1.212	6,07%
Босанска Крупа			8	6,20%	2.365	21,40%	2.373	21,22%
Босански Петровац			67	н/п	5.331	47,09%	5.398	47,48%
Босанско Грахово					3.830	48,55%	3.830	48,55%
Бреза			144	16,92%	89	4,19%	233	7,84%
Бугојно			9.632	60,08%	3.292	37,96%	12.924	52,32%
Бусовача	2.075	24,55%	454	4,99%	49	7,87%	2.578	14,19%
Бужим					1	1,10%	1	1,10%
Цазин			3	2,16%	1	0,13%	4	0,44%
Чапљина	2.180	28,42%			1.301	34,67%	3.481	30,47%
Челић			109	9,02%	363	18,93%	472	15,10%
Читлук	16	14,41%				0,00%	16	12,31%
Добој-Исток					4	2,16%	4	2,16%
Добој-Југ			13	13,40%	11	57,89%	24	20,69%
Доњи Вакуф			196	28,74%	372	3,97%	568	5,65%
Дрвар	40	н/п			6.759	45,53%	6.799	45,71%
Фоча-Устиколина					293	20,14%	293	20,14%
Фојница			2.698	40,74%	51	32,48%	2.749	40,55%
Гламоч	867	38,41%			2.257	22,68%	3.124	25,59%
Горажде			7	9,21%	2.460	27,12%	2.467	26,97%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју ФБиХ								
Општина ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Укупно	%
Горњи Вакуф-Ускопље	324	2,30%	833	7,78%	26	23,64%	1.183	4,76%
Грачаница			3	3,90%	406	14,41%	409	14,13%
Градачац			778	32,84%	345	9,73%	1.123	18,99%
Груде					1	11,11%	1	11,11%
Јабланица			167	7,29%	111	22,02%	278	9,95%
Јајце	8.734	49,58%			745	9,83%	9.479	37,62%
Какањ			2.055	12,41%	269	5,46%	2.324	10,82%
Калесија			25	80,65%	876	21,67%	901	22,12%
Кисељак	4.494	45,96%	335	2,67%	143	19,32%	4.972	21,55%
Кладањ					204	5,60%	204	5,60%
Кључ			33	10,19%	445	4,51%	478	4,69%
Коњиц			2.590	22,46%	1.216	18,29%	3.806	20,94%
Крешево	735	48,01%	259	5,49%	2	5,88%	996	15,86%
Купрес	122	15,21%			697	17,08%	819	16,77%
Ливно	897	15,48%			386	9,86%	1.283	13,22%
Лукавац			60	2,78%	3.105	26,40%	3.165	22,74%
Љубушки	753	47,30%			5	7,69%	758	45,75%
Маглај			164	4,47%	1.326	13,55%	1.490	11,07%
Мостар	6.788	17,57%	2.869	8,80%	7.757	41,16%	17.414	19,34%
Неум	106	55,79%			44	21,26%	150	37,78%
Нови Травник	1.205	10,37%	585	4,81%	641	15,65%	2.431	8,72%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју ФБиХ								
Општина ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Укупно	%
Оџак	6.851	н/п			603	12,57%	7.454	67,69%
Олово			5	0,78%	231	6,85%	236	5,88%
Орашје	202	10,75%			218	13,63%	420	12,08%
Пале-Прача					82	13,76%	82	13,76%
Прозор	1.797	24,87%			28	62,22%	1.825	25,10%
Равно	18	85,71%			147	16,03%	165	17,59%
Сански Мост			907	31,94%	4.858	21,98%	5.765	23,12%
Сапна			3	20,00%	720	22,51%	723	22,50%
Сарајево-Центар			1.744	32,13%	8.509	51,16%	10.253	16,59%
Сарајево-Хаџићи			599	80,29%	3.276	51,49%	3.875	17,22%
Сарајево-Илиџа			2.538	37,13%	10.735	55,43%	13.273	24,52%
Сарајево-Илијаш			671	38,65%	4.538	40,16%	5.209	22,46%
Сарајево-Нови Град			4.744	53,50%	25.170	67,67%	29.914	26,00%
Сарајево-Ново Сарајево			3.189	36,40%	16.129	55,14%	19.318	26,94%
Сарајево-Стари Град			314	27,99%	1.391	33,79%	1.705	3,82%
Трново			25	н/п	213	32,13%	238	7,07%
Сарајево-Вогошћа			777	72,55%	6.076	68,94%	6.853	30,62%
Сребреник			12	0,44%	364	6,86%	376	0,97%
Столац	2.318	31,38%			822	45,51%	3.140	34,16%
Шамац-Домањевац	104	н/п			118	40,69%	222	74,75%
Широки Бријег					11	7,43%	11	7,01%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју ФБиХ								
Општина ФБиХ	Бошњаци	%	Хрвати	%	Срби	%	Укупно	%
Теочак			3	60,00%	5	2,13%	8	0,11%
Тешањ			26	0,74%	419	27,08%	445	1,12%
Томиславград	204	6,48%			1	0,17%	205	5,50%
Травник	42	0,13%	4.733	18,24%	416	5,70%	5.191	7,98%
Тузла			1.741	8,54%	3.678	18,39%	5.419	5,26%
Усора	10	2,42%			5	5,26%	15	2,95%
Вареш	33	0,49%	3.863	42,85%	222	6,09%	4.118	21,26%
Велика Кладуша			23	3,11%	356	15,71%	379	0,74%
Високо			169	9,03%	363	4,86%	532	1,22%
Витез	3.613	31,38%	555	4,38%	455	30,31%	4.623	18,00%
Завидовићи			1.039	30,30%	1.303	11,21%	2.342	4,81%
Зеница			3.665	16,28%	3.494	14,74%	7.159	5,66%
Жепче	1.131	9,69%	444	2,48%	301	12,55%	1.876	5,86%
Живинице			20	0,50%	488	13,84%	508	0,99%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју РС

Општина РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Укупно	%
Бања Лука	9.530	33,37%	2.508	8,64%	12.038	7,32%
Берковићи	385	53,85%			385	11,09%
Бијељина	13.010	43,04%	4	0,81%	13.014	14,77%
Билећа	71	3,65%			71	0,56%
Босанска Костајница	337	0,00%	7	0,00%	344	16,83%
Босански Брод	1.216	29,75%	765	5,47%	1.981	10,96%
Братунац	3.195	14,84%			3.195	14,81%
Чајниче	472	11,73%			472	11,72%
Челинац	237	16,39%	10	13,16%	247	16,23%
Дервента	1.771	24,99%	491	2,24%	2.262	7,79%
Добој	24.135	84,12%	628	6,08%	24.763	63,45%
Доњи Жабар			183	12,28%	183	12,17%
Фоча	3.128	18,10%			3.128	18,00%
Гацко	268	6,95%			268	6,89%
Градишка	5.245	33,09%	331	9,69%	5.576	28,94%
Хан Пијесак	697	27,41%			697	27,33%
Језеро	224	32,23%	4	3,33%	228	27,98%
Калиновик	48	3,58%			48	3,53%
Касиндо	240	13,06%	22	22,22%	262	13,53%
Кнежево	464	43,45%	7	3,14%	471	36,48%
Котор Варош	3.691	33,28%	335	3,13%	4.026	18,48%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју РС

Општина РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Укупно	%
Козарска Дубица	1.468	22,80%	19	3,89%	1.487	21,46%
Лакташи	65	15,93%	173	6,74%	238	8,01%
Лопаре	1.262	46,81%			1.262	45,89%
Љубиње	89	26,81%			89	23,99%
Милићи	1.781	0,00%		0,00%	1.781	22,71%
Модрича	5.004	48,23%	577	5,88%	5.581	27,66%
Мркоњић Град	795	33,95%	222	11,00%	1.017	23,32%
Невесиње	502	18,03%	5	2,59%	507	17,02%
Нови Град	4.421	31,49%			4.421	30,61%
Осмаци	2.213	58,19%			2.213	58,13%
Оштра Лука			82	5,53%	82	4,61%
Пале	480	16,23%	1	0,80%	481	15,60%
Пелагићево	4	22,22%	1.174	18,80%	1.178	18,81%
Петрово	8	0,00%			8	н/п
Приједор	13.759	27,88%	442	7,00%	14.201	25,51%
Прњавор	3.805	53,27%	537	31,20%	4.342	48,98%
Рибник			19	н/п	19	28,79%
Рогатица	1.639	12,43%			1.639	12,41%
Рудо	345	11,02%			345	11,00%
Соколац	1.297	28,87%	1	5,26%	1.298	28,77%
Србац	501	53,30%	25	17,86%	526	48,70%
Сребреница	3.364	12,20%			3.364	12,18%

Преглед броја и стопе "мањинских" повратака на подручју РС

Општина РС	Бошњаци	%	Хрвати	%	Укупно	%
Шамац	709	31,89%	908	12,18%	1.617	16,71%
Шековићи	148	45,40%			148	44,05%
Шипово	1.098	37,03%	8	25,81%	1.106	36,92%
Теслић	8.156	63,71%	780	8,19%	8.936	40,02%
Требиње	919	16,56%	33	7,40%	952	15,88%
Трново	792	37,95%			792	37,70%
Угљевик	1.793	61,76%	5	9,62%	1.798	60,85%
Устипрача	2.177	60,14%			2.177	60,07%
Вишеград	1.271	9,44%			1.271	9,41%
Власеница	1.321	7,13%			1.321	7,11%
Вукосавље	1.989	77,09%	367	24,26%	2.356	57,56%
Зворник	14.882	39,21%			14.882	39,10%

UKUPAN MANJINSKI POVRATAK U BIH OD 1996 DO 31.10. 2005. GODINE

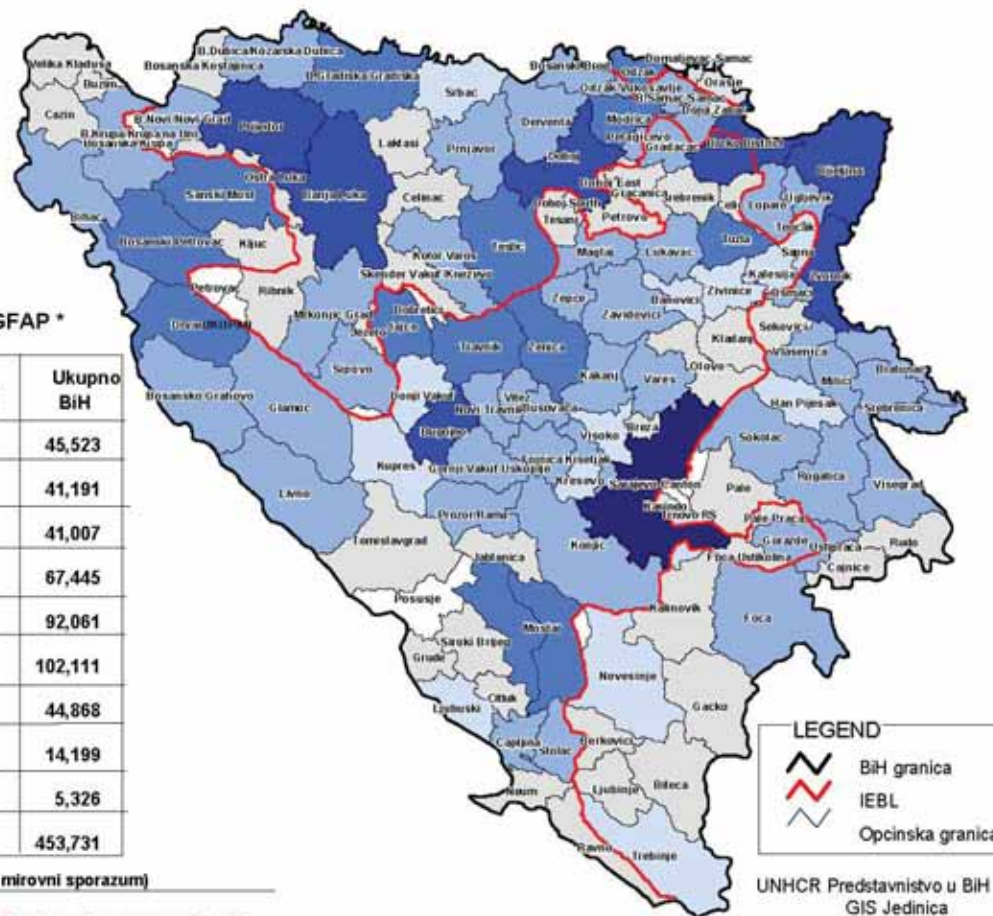

Ukupan manjinski povratak od GFAP *

	F BiH	Republika Srpska	Brčko Distrikt	Ukupno BiH
1996 - 1997	44,398	1,125		45,523
1998	32,605	8,586		41,191
1999	27,987	13,020		41,007
2000	34,377	27,558	5,510	67,445
2001	46,848	40,253	4,960	92,061
2002	51,814	41,345	8,952	102,111
2003	25,130	18,051	1,687	44,868
2004	5,881	8,045	273	14,199
2005	2,503	2,823		5,326
Total :	271,543	160,806	21,382	453,731

* GFAP - Opći okvirni sporazum za mir u BiH (Dejtonski mirovni sporazum)

Tumachenje: Granice prikazane na ovoj mapi ne podrazumijevaju zvanično priznanje od strane Ujedinjenih naroda

LEGEND

- BiH granica
- IEBL
- Opcinska granica

UNHCR Predstavništvo u BiH
GIS Jedinica
31. Oktobar 2005.

Поврат имовине и станарских права

Општим оквирним споразумом за мир у Босни и Херцеговини на врло јасан и недвосмислен начин прописана је обавеза свих страна да је поврат имовине пријератним власницима задатак који нема алтернативу.

Како је поврат имовине и станарских права један од основних услова за остваривање права на повратак расељених лица и избјеглица, логично је да је овај сегмент међународно прихваћене обавезе Босне и Херцеговине јасно дефинисан Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ, у којем, у вези са овом обавезом, стоји следеће:

“Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. Имаће право на поврат имовине која им је одузета за вријеме непријатељстава од 1991. године и да добију компензацију за сву имовину која им се не може вратити. Скори повратак избјеглица и расељених лица је важан циљ рјешавања конфликта у Босни и Херцеговини.”

Цитирану обавезу из Анекса 7 ДМС Министарство за људска права и избјеглице поставило је као други циљ у Стратегији Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 ДМС, која је прихваћена од стране свих нивоа власти у БиХ, као што је усвојена и на Савјету за имплементацију мира и подржана од међународних институција и организација и, што је посебно важно, од цивилног сектора у БиХ.

Ови принципи додатно су потврђени и у државном Закону о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ, као и у одговарајућим ентитетским законима.

Јасно је, дакле, било да ће овај сегмент Општег оквирног споразума за мир у БиХ бити један од најтежих, а по неким и најтежи задатак структура власти у Босни и Херцеговини. Ово се врло брзо и показало као тачна претпоставка с обзиром на то да су припреме за отпочињање међуентитетског повратка избјеглица и расељених лица трајале готово пуне три године. У том интервалу стварали су се услови за отклањање политичких, безбједоносних, правних, административних и других препрека за отпочињање процеса повратка и поврата имовине и станарских права.

Након тога, услиједила је шестогодишња имплементација имовинских закона коју су свакодневно пратили: политичке и друге опструкције, инциденти, разни притисци, деложације, честе измјене прописа и, с тим у вези, стална правна несигурност, кажњавање од стране Високог представника за БиХ појединих општина и општинских функционера и службеника због опструкција, проглашавање "црним тачкама" појединих општина у БиХ и низ других потешкоћа које су директно или индиректно утицале на динамику имплементације.

Данас, када се Босна и Херцеговина налази у фази суштинског окончања provedбе имовинских потраживања, чини се сврсисходним показати неке од фаза кроз које се прошло унутар процеса имплементације имовинских закона, али исто тако и улоге и одговорности како органа власти у Босни Херцеговини, тако и институција и организација међународне заједнице које су имале мандат да обезбиједе несметану provedбу овог важног циља у Босни Херцеговини.

Како је суштинска имплементација имовинских закона одговорност ентитетских власти, већ током 1996. године надлежна ентитетска министарства приступила су доношењу потребне законске регулативе из ове области.

Ступањем на снагу прописа о напуштеној имовини у оба ентитета означен је почетак процеса који је, истовремено, помогао смјештају и збрињавању великог броја расељених лица након завршетка ратних сукоба, али је, такође, код великог броја тих привремених корисника пробудио наду да су добивањем на кориштење тих стамбених јединица трајно ријешили своје стамбено питање.

То је процес унутар кога су стамбене јединице, према утврђеним критеријумима и процедурама, стављане на располагање углавном расељеним лицима ради обезбјеђења привременог смјештаја ове категорије становништва.

Уставни основ за доношење прописа о кориштењу напуштене имовине, надлежне институције ентитета препознале су у члану 13. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини:

"Стране, након што обавијесте комисију у сарадњи са UNHCR-ом и другим међународним и невладиним организацијама које доприносе у помоћи и реконструкцији, могу привремено смјестити избјеглице и расељена лица у незапосједнуту имовину, која је подложна финалном утврђивању власништва од комисије и уз припремне одредбе изнајмљивања које комисија захтијева."

На жалост, и након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и поред чињенице да су донесени одговарајући закони којим се регулише питање располагања напуштеном имовином, многе имовине су додатно уништене и онеспособљене за становање.

Примарна задаћа надлежних ентитетских министарстава, у прво вријеме након потписивања ДМС, била је смјештај и брига око смјештаја огромног броја расељених лица, тако да је у том периоду било прерано говорити о суштинској provedби Анекса 7, односно повратку и поврату имовине и станарских права.

Увиђајући то, представници међународне заједнице у БиХ, који су у то вријеме координирали одређеним активностима у вези са повратком избјеглица и расељених лица, дошли су до закључка да су Закони о кориштењу напуштене имовине озбиљна сметња и препрека посебно међуентитетском процесу повратка и поврата имовине и станарских права.

Зато је Високи представник за БиХ, користећи се својим овластима које проистичу из Анекса 10 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, током 1998. године донио пакет прописа којим се мијења до тада успостављени систем располагања напуштеном имовином и станарским правима у оба бх. ентитета.

Ова интервенција није се десила одмах и истовремено, али имала је исте циљеве у оба ентитета.

Закон о престанку примјене Закона о напуштеној имовини донесен је у Федерацији БиХ у априлу 1998. године, док је у Републици Српској овај закон усвојен почетком децембра 1998. године. Усвајање ових закона био је први конкретан знак опередијељености и спремности влада оба ентитета да се активно ангажују на реализовању процеса повратка избјеглица и расељених лица, те поврата њихове приватне имовине и друштвених станова на којима су имали станарско право.

Закони о престанку примјене закона о напуштеној имовини, који су усвојени уз значајну партиципацију међународне заједнице, у пракси су се почели примјењивати нешто касније, али оно што је битно да се истакне јесте чињеница да су закони садржавали одредбе којима се убрзава процес поврата имовине и станарских права.

Те одредбе односиле су се на: скраћени управни поступак, рок за одлучивање - 30 дана, рок за подношење захтјева за поврат станарских права преклузиван (касније више пута продужаван), жалба не одлаже извршење, заштитни механизми за привремене кориснике и др.

Међутим, и поред тога што су донесене измјене могле да омогуће убрзање процеса повратка људи и поврата имовине, до тога није дошло на одговарајући начин и у предвиђеној динамици.

Као примјер почетног скептицизма у озбиљне намјере и могућности поштивања динамике provedбе имовинских закона, данас можемо користити показатеље о проводивости имовинских потраживања, који су, на примјер, поменути у "Генералном извјештају Владе Републике Српске о суштинском завршетку имплементације имовинских закона у Републици Српској" (октобар 2005. године), а који говоре да ће Република Српска ријешити питање поврата имовине за 50 до 100 година.

Почетак примјене имовинских прописа био је врло тежак, праћен великим притисцима и захтјевима за што је могуће више легализације затеченог стања, а тиме и враћања што мањег броја привремено окупираних стамбених јединица.

Наравно да овакве прогнозе нису ишле у прилог правној сигурности унутар тог процеса, тако да је Високи представник за БиХ током 1999. године донио низ амандмана на постојеће законе и посезао за честим прописивањем подзаконских provedбених аката. Као примјер можемо да наведемо чињеницу да је основни закон из ове области у Републици Српској, који је имао четрдесет и три члана, претрпио измјене и допуне у чак тридесет и једном члану.

Оно што је битна измјена у односу на до тада важеће ентитетске законе јесте чињеница да је Високи представник прописао да се сва лица која су напустила своју имовину или стан од 30. 04. 1991. до 19. 12. 1998. године сматрају избјеглицама и расељеним лицима са правом на поврат своје имовине и станова без обзира на околности под којима су их напустили.

Такође, Високи представник је прописао да се сви уговори и судске одлуке, које се односе на друштвене станове од 01. 04. 1992. до 19. 12. 1998. године, стављају ван снаге.

На крају, 2000. година је означена као посљедња година у којој ће се дозволити подношење захтјева за поврат, с тим што је крајњи рок додатно продужен тако да се након крајњег рока за подношење захтјева исти могао у року од 60 дана поднијети Комисији за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (CRPC), о којој ће бити ријечи у каснијем дијелу овог документа.

Упоредо са измјенама и допунама постојеће правне регулативе, Високи представник посеже за смјенама именованих функционера, с циљем уклањања било какве сметње убрзаном и сигурном реализовању имовинских прописа, а тиме и процеса повратка избјеглица и расељених лица у својој укупности.

Паралелно са поменутиим мјерама, ради се на јачању надлежних министарстава и служби и предузимању низа других мјера, како би се надлежни органи оспособили за несметано одвијање процеса имплементације имовинских закона.

Неке од предузиманих мјера су: давање одговарајуће материјално-финансијске подршке, одржавање семинара, обука, кадровско јачање служби које имају задаћу да овај процес доведу до краја, увођење хронологије у рјешавању захтјева, provedба јасне јавне кампање и др.

У 2000. години међународна заједница у БиХ оснива тзв. PLIP ћелију за праћење и примјену релевантних прописа, која се састојала од представника четири водеће организације међународне заједнице у БиХ: OHR-а, OSCE-а, UNHCR-а и CRPC-а. Представници PLIP ћелије почињу објављивати мјесечне статистичке показатеље на нивоу БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, анализирајући и упоређујући те показатеље.

На овом мјесту треба тек поменути да је постотак имплементације имовинских закона на нивоу БиХ на крају 2000. године износио свега 21% (ФБиХ - 29%, РС - 13% и Брчко Дистрикт БиХ - 14%).

Постигнути резултати су оцијењени као незадовољавајући, тако да Високи представник за БиХ, већ крајем 2001. године, посеже за новим измјенама и допунама постојеће правне регулативе.

Овај пут се радило о радикалнијим и потпуно другачијим околностима, с обзиром на то да је Високи представник први пут донио измјене и допуне прописа на привременој основи док исте не усвоје надлежни органи, без могућности икакве измјене у парламентарној процедури.

Тако већ 2002. године постаје видљиво да ће нове измјене и допуне имовинских закона, које је донио Високи представник, имати позитивне ефекте иако је одавно постало јасно да је поједине одредбе изузетно болно и тешко проводити.

Исте године OSCE преузима од OHR-а водећу улогу у процесу имплементације имовинских закона и на њихову иницијативу, а уз подршку осталих чланице PLIP ћелије, доноси Нови стратешки правац у примјени имовинских закона, којим се одлучно супротстављају селективној имплементацији имовинских закона, шаљући јасну поруку да ће се сви

случајеви селективне примјене сматрати кршењем и опструкцијом пуне имплементације Анекса 6 и 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Министарство за људска права и избјеглице је почетком 2003. године донијело “Стратегију Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 Дејтонског мировног споразума”, којом је још једном потврдило одређеност Босне и Херцеговине да процес поврата имовине и станарских права доведе до краја.

Ово одређење артикулисано је као стратешки циљ, који је уједно био у потпуној корелацији са задацима постављаним од стране Савјета Европе, а које Босна и Херцеговина треба испунити као предуслов за отпочињање преговора за закључење Споразума о стабилизацији и придруживању.

Током 2003. године динамика имплементације имовинских закона креће се у омјеру око 3% мјесечно, тако да је на крају године постотак проводивости на нивоу БиХ износио 92,48% (ФБиХ - 92,18%, РС - 92,55% и Брчко Дистрикт БиХ - 96,69%). У овај постотак нису укључена негативна рјешења која су, као таква, имала карактер ријешених случајева, чиме би овај постотак био у оквирима реалне проводивости. Исте године, чланице PLIP ћелије издају прве сертификате - потврде о суштинском окончању процеса имплементације имовинских закона.

Током 2004. године дошло је до окончања значајног броја тзв. “тешких случајева”, у којима су судови правоснажним пресудама ријешили претходно питање ваљаности о преносу права располагања, а након тога настављен је поступак пред надлежним органима. Такви случајеви су карактеристични за подручје Републике Српске, а односили су се, углавном, на замјену имовине на релацији Република Српска - Република Хрватска.

Суштинску потврду завршетка имплементације имовинских закона добила је већина општина у Босни и Херцеговини током 2004. године. Општина Добој у Републици Српској била је посљедња општина која је добила сертификат, а то се догодило 30. 09. 2005. године.

На подручју Федерације БиХ ове сертификате још увијек чекају општине Тузла, Нови Травник и Маглај, чиме ће и формално бити проглашено суштинско окончање процеса имплементације имовинских закона у Босни и Херцеговини.

Шта се сматра суштинским завршетком имплементације имовинских закона, детаљно дефинишу PLIP-ове смјернице, донесене још 28. маја 2003. године, које преносимо у цијелости.

PLIP-ове смјернице општинама за утврђивање суштинског завршетка имплементације имовинских закона

Сматра се да је имплементација имовинских закона суштински завршена у свакој општини:

1. Гдје су ријешени сви имовински захтјеви који су поднесени у складу с имовинским законима, укључујући и захтјеве за извршење одлука CRPC-а, у смислу да су донесене одлуке и подузете све даље мјере које предвиђа закон.
2. Гдје су, у складу са имовинским законима и "Упутством о размјени информација о запечаћеној и имовини на којој су НСП или власници уведени у посјед", подузете активности у вези са свим информацијама о уласку у посјед које су примљене из других општина.
3. Гдје су информације о свим *ад ацта* предметима који се односе на имовину за коју је поднесен захтјев за поврат, а која је лоцирана на територији те општине, укључујући и информације о имовини коју не заузима привремени корисник, достављене другим општинама и контакт лицима у оквиру PLIP-а, у складу с "Упутством о размјени информација о запечаћеној и имовини на којој су НСП или власници уведени у посјед".
4. Гдје су подузете активности у вези са свим информацијама о корисницима реконструкције према подацима из

Јединице за стамбену верификацију и мониторинг (HVM), у складу са имовинским законима и Правним смјерницама PLIPa.

5. Гдје је сачињен извјештај о сљедећем:
  - а) броју некретнина и станова на територији општине за које није поднесен захтјев за поврат,
  - б) броју, локацији, садашњем статусу и капацитетима алтернативног смјештаја,
  - ц) броју привремених корисника који још увијек имају право на алтернативни смјештај и конкретним средствима која се користе како би им се осигурало то право,
  - д) броју и процедуралној фази у којој се налазе жалбе поднесене у складу са имовинским законима против административних одлука о којима треба одлучити било које надлежно административно или судско тијело, као и о броју и стању грађанских парница које су покренуте у складу са законским одредбама које регулишу претходно питање.
6. Гдје су конкретно одређени одговарајући административни капацитети, према потребама и у складу са законом, у циљу потпуне обраде:
  - а) свих будућих захтјева који се односе на приватну имовину у општини,
  - б) свих будућих захтјева за извршење одлука CRPC-а о приватној или друштвеној имовини,
  - ц) свих захтјева који су првобитно поднесени CRPC-у, а које ће CRPC можда пренијети на домаће органе власти у складу са законским одредбама којима се регулише пренос надлежности CRPC-а на локалне органе,
  - д) свих коначних наредби/рјешења које приме од надлежних управних или судских жалбених органа.

Припреме за обраду предмета ове врсте требају бити засноване на реалној процјени броја случајева наведених у тачкама (а) до (д), који би се могли појавити у тој општини.

7. Гдје су конкретно одређени одговарајући административни капацитети, према потребама и у складу са законом, за провођење редовних, систематских провјера о даљњем законском праву лица да користе алтернативни смјештај. Одлуке се требају донијети у складу са имовинским законима, односним прописима и свим другим уговорним

аранжманима договореним између надлежних органа и заинтересираних страна на основу којих се укида право на алтернативни смјештај сваком кориснику алтернативног смјештаја који:

- а) се иселио из напуштене имовине, али није се уселио у алтернативни смјештај који му је понуђен,
- б) је изричито одбио алтернативни смјештај који му је понуђен,
- ц) је добровољно напустио алтернативни смјештај који му је додијељен,
- д) није тражио уплату даљњих рата паушалног износа или изнајмљивање алтернативног смјештаја који му је обезбијеђен,
- е) је изгубио своје право на алтернативни смјештај у току процеса провјере,
- ф) је изгубио своје право на алтернативни смјештај на основу информација које су доставиле НВМ или друге општине,
- г) који су били на листи чекања за алтернативни смјештај, али се нису појавили када су обавијештени да им је тај смјештај на располагању, или
- х) уколико на било који други начин није испуњавао критеријуме за алтернативни смјештај прописане законом.

Одредбе закона о управном поступку у погледу достављања одговарајућег обавјештења лицу на које се односи таква одлука требају бити испоштоване гдје год је то потребно.

8. Сви списи и документација који се односе на подносиоце захтјева за поврат имовине требају се архивирати на начин који је у складу са примјењивим стандардима у погледу заштите података.

Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица - CRPC

Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (CRPC) дефинисана је поглављем 2 Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Мандат Комисије дефинисан је чланом 11. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини у коме се каже:

“Комисија ће примати и одлучивати о сваком потраживању непокретне имовине у Босни и Херцеговини када имовина није била добровољно продата или на други начин пренесена од 01. 04. 1992. године и када лице које потражује не ужива тренутно посједовање те имовине. Потраживања могу бити за поврат имовине или праведну накнаду умјесто поврата.”

Овај мандат Комисија је реализовала преко својих регионалних канцеларија у Сарајеву, Бањој Луци, Мостару, Брчком, Београду и Загребу.

Мандат Комисије окончан је 31. 12. 2003. године, али без потпуно обављеног посла нарочито када се ради о тзв. “тешким случајевима”.

Такође, Комисија за трајања свог мандата није ријешила/размотрила ни све поднесене захтјеве за ново преиспитивање CRPC одлука. Ово посљедње била је нека врста замјене за непостојање класичног другостепеног управног поступка у односу на национално законодавство.

Зато је наставак рада на реализовању преосталих питања у вези са правом на поновно преиспитивање CRPC одлука дефинисано “Споразумом између Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске о преносу

надлежности и наставку финансирања и рада Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица у складу са чланом 16. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини”, који је потписан 25. 05. 2004. године.

Током израде Споразума дошла је до изражаја сва посебност уставног уређења БиХ, као и сложеног посла преноса надлежности са међународних институција на власти у Босни и Херцеговини.

Споразумом је установљена Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица, дефинисана је надлежност Комисије, утврђен начин избора комисионара и чланова Одјељења за подршку рада Комисије.

Оно што је важно нагласити јесте чињеница да ће се поступак другостепеног разматрања захтјева за ново преиспитивање CRPC одлука, према одредбама Споразума, одвијати у складу са интерним правилима Комисије која нису у супротности са важећим законима у Босни и Херцеговини.

На крају, након овог кратког подсјећања фаза изузетно тешког процеса поврата имовине и станарских права у БиХ, мора да се примијети да је реализован огроман морални, политички, правни и праведни задатак, јер је свим избјеглим и расељеним лицима враћена њихова имовина у БиХ.

Босна и Херцеговина бавила се овим послом пуних 10 година, али је његовом реализацијом стекла велики политички кредит у домаћим и међународним размјерама.

Сада преостаје да се повратницима, којима је враћена имовина у БиХ срушена и девастирана, помогне у оправци те имовине, као и у стварању услова за одржив повратак и реинтегрисање у мјестима повратка.

Детаљан преглед provedбе имовинских закона у БиХ

Колона	ЛЕГЕНДА
1	Укупан број захтјева за поврат станарских права
2	Укупан број одлука о поврату станарских права
3	Укупан број закључених случајева поврата станарских права
4	Укупан број захтјева за поврат приватне имовине
5	Укупан број одлука о поврату приватне имовине
6	Укупан број закључених случајева поврата приватне имовине
7	Датум завршетка поврата станарских права и приватне имовине
8	Укупан број захтјева за поврат (1+4)
9	Укупан број одлука о поврату (2+5)
10	Укупан број закључених случајева поврата (3+6)
11	Стопа ефикасности изражена као постотак укупног броја закључених случајева поврата у односу на укупан број захтјева за поврат (10/8)

ИЗВОР: PLIP статистике, UNHCR Представништво у БиХ

Федерација БиХ

Општина ФБиХ	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Бановићи	1.025	1.025	1.014	154	154	154	31.07.03	1.179	1.179	1.168	99,07%
Бихаћ	1.606	1.606	1.287	909	902	736	31.01.05	2.515	2.508	2.023	80,44%
Босанска Крупа	474	474	455	816	816	815	30.09.03	1.290	1.290	1.270	98,45%
Босански Петровац	411	411	386	978	978	976	31.12.03	1.389	1.389	1.362	98,06%
Босанско Грахово	46	46	45	54	54	54	30.09.03	100	100	99	99,00%
Бреза	193	193	187	204	204	204	30.09.03	397	397	391	98,49%
Бугојно	1.354	1.349	1.307	2.325	2.325	2.325	31.10.04	3.679	3.674	3.632	98,72%
Бусовача	115	115	112	693	693	693	30.09.04	808	808	805	99,63%
Бужим	9	9	2	2	2	2	31.01.04	11	11	4	36,36%
Цазин	108	108	98	50	50	48	30.11.03	158	158	146	92,41%
Чапљина	698	697	655	882	882	866	29.02.04	1.580	1.579	1.521	96,27%
Челић	40	40	34	186	186	186	31.12.02	226	226	220	97,35%
Читлук	2	2	2	15	15	13	31.01.04	17	17	15	88,24%
Добој-Исток	0	0	0	10	10	10	31.12.02	10	10	10	100,00%
Добој-Југ	0	0	0	15	15	15	31.12.02	15	15	15	100,00%
Доњи Вакуф	353	351	328	793	793	719	31.10.04	1.146	1.144	1.047	91,36%
Дрвар	660	660	625	1.180	1.180	1.180	31.01.04	1.840	1.840	1.805	98,10%
Фоча-Устиколина	52	52	50	93	93	93	31.01.04	145	145	143	98,62%
Фојница	234	234	218	322	322	322	30.09.03	556	556	540	97,12%
Гламоч	244	244	236	247	247	239	31.01.04	491	491	475	96,74%

Општина ФБиХ	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Горажде	1.324	1.324	1.262	448	448	440	30.09.03	1.772	1.772	1.702	96,05%
Горњи Вакуф-Ускопље	170	170	153	175	175	171	31.05.04	345	345	324	93,91%
Грачаница	246	246	219	461	461	461	31.12.02	707	707	680	96,18%
Градачац	267	259	245	378	378	378	31.12.03	645	637	623	96,59%
Груде	1	1	1	0	0	0	31.01.03	1	1	1	100,00%
Јабланица	178	178	153	108	108	103	31.10.03	286	286	256	89,51%
Јајце	1.501	1.501	1.421	572	572	563	30.06.04	2.073	2.073	1.984	95,71%
Какањ	601	598	594	764	764	750	31.12.03	1.365	1.362	1.344	98,46%
Калесија	96	96	95	409	409	408	29.02.04	505	505	503	99,60%
Кисељак	112	112	82	1.476	1.476	1.476	31.10.03	1.588	1.588	1.558	98,11%
Кладањ	174	170	141	183	183	183	29.02.04	357	353	324	90,76%
Кључ	776	776	739	791	791	759	31.01.04	1.567	1.567	1.498	95,60%
Коњиц	882	882	825	1.059	1.059	1.059	31.12.03	1.941	1.941	1.884	97,06%
Крешево	18	18	18	130	130	130	31.03.03	148	148	148	100,00%
Купрес	279	279	272	280	280	280	31.10.03	559	559	552	98,75%
Ливно	330	328	305	253	250	249	31.05.04	583	578	554	95,03%
Лукавац	804	804	796	694	694	690	30.11.03	1.498	1.498	1.486	99,20%
Љубушки	63	60	57	215	215	214	31.01.04	278	275	271	97,48%
Маглај	605	602	568	365	365	365	30.11.03	970	967	933	96,19%
Мостар	7.143	7.141	6.638	2.613	2.595	2.534	265.872	9.756	9.736	9.172	94,01%
Неум	28	28	27	154	153	151	29.02.04	182	181	178	97,80%

Општина ФБиХ	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Нови Травник	2.068	2.068	1.897	324	324	323	31.10.03	2.392	2.392	2.220	92,81%
Оџак	233	230	225	284	284	284	31.12.03	517	514	509	98,45%
Олово	212	211	207	238	238	238	31.12.03	450	449	445	98,89%
Орашје	148	148	143	169	169	169	31.01.04	317	317	312	98,42%
Пале-Прача	2	2	0	0	0	0	31.10.04	2	2	0	0,00%
Посушје	5	3	1	0	0	0	30.06.03	5	3	1	20,00%
Прозор	232	232	216	172	172	172	31.12.03	404	404	388	96,04%
Сански Мост	859	857	752	2.769	2.760	2.740	30.04.04	3.628	3.617	3.492	96,25%
Сапна	22	22	20	49	49	49	31.07.04	71	71	69	97,18%
Сарајево-Центар	4.893	4.871	3.883	716	684	563	30.09.04	5.609	5.555	4.446	79,27%
Сарајево-Хаџићи	601	601	519	1.397	1.392	1.294	30.09.04	1.998	1.993	1.813	90,74%
Сарајево-Илиџа	2.685	2.683	2.381	2.008	1.997	1.789	30.09.04	4.693	4.680	4.170	88,86%
Сарајево-Илијаш	552	552	447	1.609	1.609	1.449	30.09.04	2.161	2.161	1.896	87,74%
Сарајево-Нови Град	9.553	9.540	8.651	1.491	1.491	1.462	30.11.04	11.044	11.031	10.113	91,57%
Сарајево-Н.Сарајево	7.641	7.614	6.428	1.273	1.173	1.109	30.11.04	8.914	8.787	7.537	84,55%
Сарајево-Стари Град	184	184	138	182	182	159	30.09.04	366	366	297	81,15%
Сарајево-Вогошћа	1.431	1.430	1.321	1.248	1.248	1.248	30.09.04	2.679	2.678	2.569	95,89%
Сребреник	74	74	62	982	982	982	29.02.04	1.056	1.056	1.044	98,86%
Столац	393	393	367	468	468	468	31.03.04	861	861	835	96,98%
Шамац-Домањевац	9	9	9	4	4	3	30.04.03	13	13	12	92,31%

Општина ФБиХ	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Широки Бријег	0	0	0	3	3	3	31.01.04	3	3	3	100,00%
Теочак	7	7	6	11	11	11	31.01.03	18	18	17	94,44%
Тешањ	155	155	133	423	423	418	31.08.04	578	578	551	95,33%
Томиславград	59	57	56	99	99	99	31.01.04	158	156	155	98,10%
Травник	1.280	1.279	1.203	1.889	1.886	1.886	30.11.04	3.169	3.165	3.089	97,48%
Тузла	4.424	4.367	3.989	1.777	1.777	1.532	31.03.04	6.201	6.144	5.521	89,03%
Усора	3	3	3	10	10	10	31.12.02	13	13	13	100,00%
Вареш	971	971	969	53	53	53	31.07.03	1.024	1.024	1.022	99,80%
Велика Кладуша	458	458	349	65	64	61	30.11.03	523	522	410	78,39%
Високо	278	277	258	1.076	1.072	1.072	30.11.03	1.354	1.349	1.330	98,23%
Витез	575	574	545	804	804	799	30.06.04	1.379	1.378	1.344	97,46%
Завидовићи	861	859	800	570	570	570	30.06.05	1.431	1.429	1.370	95,74%
Зеница	5.051	5.051	4.831	1.121	1.088	1.085	30.06.05	6.172	6.139	5.916	95,85%
Жепче	247	247	232	816	816	816	31.07.04	1.063	1.063	1.048	98,59%
Живинице	414	414	371	421	421	421	31.12.02	835	835	792	94,85%

Република Српска

Општина РС	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Бања Лука	7.859	7.729	6.628	7.875	7.445	6.789	31.07.05	15.734	15.174	13.417	85,27%
Берковићи	1	1	1	2	2	2	31.03.04	3	3	3	100,00%
Бијељина	622	617	537	7.626	7.588	7.558	31.10.04	8.248	8.205	8.095	98,15%
Билећа	134	134	126	305	305	302	31.03.04	439	439	428	97,49%
Босанска Костајница	28	28	15	343	343	343	31.03.04	371	371	358	96,50%
Босански Брод	1.070	1.070	986	690	683	589	29.02.04	1.760	1.753	1.575	89,49%
Братунац	153	151	138	1.524	1.521	1.504	31.03.05	1.677	1.672	1.642	97,91%
Чајнице	94	94	87	255	255	255	31.10.03	349	349	342	97,99%
Челинац	61	61	52	267	258	254	31.01.04	328	319	306	93,29%
Дервента	1.090	1.085	955	2.242	2.236	2.141	31.08.04	3.332	3.321	3.096	92,92%
Добој	2.702	2.687	2.602	4.063	4.051	3.972	31.03.04	6.765	6.738	6.574	97,18%
Доњи Жабар	0	0	0	6	6	6	30.09.03	6	6	6	100,00%
Фоча	1.035	1.035	931	830	830	654	30.09.04	1.865	1.865	1.585	84,99%
Гацко	271	269	245	321	314	311	31.03.04	592	583	556	93,92%
Градишка	380	376	349	3.452	3.414	3.384	30.09.04	3.832	3.790	3.733	97,42%
Хан Пијесак	59	59	48	43	43	43	31.10.03	102	102	91	89,22%
Источно Сарајево	258	258	247	729	723	712	30.11.03	987	981	959	97,16%
Калиновик	64	64	54	32	32	32	30.06.03	96	96	86	89,58%
Кнежево	77	77	56	167	167	167	31.12.03	244	244	223	91,39%
Котор Варош	256	256	232	1.199	1.193	1.139	31.10.04	1.455	1.449	1.371	94,23%

Општина РС	1	2	3	4	5	6	7	8 (1+4)	9 (2+5)	10 (3+6)	11 (10/8)
Козарска Дубица	201	199	163	997	983	962	30.04.04	1.198	1.182	1.125	93,91%
Лакташи	31	31	29	657	611	590	31.12.03	688	642	619	89,97%
Лопаре	83	83	76	599	599	599	31.01.04	682	682	675	98,97%
Љубиње	12	12	12	40	40	40	31.03.04	52	52	52	100,00%
Милићи	59	59	51	203	203	203	30.06.04	262	262	254	96,95%
Модрича	524	522	508	2.625	2.625	2.622	31.05.04	3.149	3.147	3.130	99,40%
Невесиње	51	51	42	610	608	608	30.06.04	661	659	650	98,34%
Нови Град	471	463	363	1.109	1.101	1.080	30.09.04	1.580	1.564	1.443	91,33%
Осмаци	3	3	3	352	352	351	31.05.04	355	355	354	99,72%
Пале	223	223	187	1.885	1.885	1.808	31.07.04	2.108	2.108	1.995	94,64%
Пелагићево	7	7	7	166	166	166	31.12.03	173	173	173	100,00%
Петрово	35	35	28	83	83	83	30.04.03	118	118	111	94,07%
Приједор	1.722	1.695	1.525	4.572	4.555	4.467	30.09.04	6.294	6.250	5.992	95,20%
Прњавор	176	176	155	1.608	1.588	1.566	30.11.04	1.784	1.764	1.721	96,47%
Рибник	187	186	166	485	482	475	30.11.04	672	668	641	95,39%
Рогатица	395	393	385	1.301	1.301	1.301	31.10.03	1.696	1.694	1.686	99,41%
Рудо	169	169	156	350	350	350	31.01.04	519	519	506	97,50%
Соколац	83	83	68	375	375	325	31.07.04	458	458	393	85,81%
Србац	58	58	50	148	148	143	31.01.04	206	206	193	93,69%
Сребреница	534	534	496	1.197	1.197	1.192	28.02.05	1.731	1.731	1.688	97,52%
Шамац	412	409	392	1.216	1.215	1.200	31.05.04	1.628	1.624	1.592	97,79%
Шековићи	51	51	49	102	102	102	31.05.04	153	153	151	98,69%

<i>Општина РС</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Шипово	67	64	52	177	177	175	31.05.04	244	241	227	93,03%
Теслић	719	693	647	1.775	1.767	1.765	31.12.04	2.494	2.460	2.412	96,71%
Требиње	757	757	730	1.119	1.119	1.072	30.06.04	1.876	1.876	1.802	96,06%
Трново	84	84	79	279	279	279	31.07.04	363	363	358	98,62%
Угљевик	133	133	123	325	325	325	30.06.04	458	458	448	97,82%
Устипрача	12	12	10	384	384	384	31.07.03	396	396	394	99,49%
Вишеград	474	474	418	1.082	1.080	1.075	30.06.04	1.556	1.554	1.493	95,95%
Власеница	349	345	325	1.500	1.500	1.489	31.05.04	1.849	1.845	1.814	98,11%
Вукосавље	0	0	0	524	524	524	31.01.04	524	524	524	100,00%
Зворник	1.015	1.013	923	3.889	3.888	3.561	30.09.04	4.904	4.901	4.484	91,44%

Реконструкција стамбених јединица за потребе повратка

Као посљедица рата, дјелимично или потпуно разорено је око 445.000 домова у БиХ, што је више од трећине (37%) пријератног стамбеног фонда.

Нажалост, уништавање је настављено након престанка оружаних сукоба, тако да је после потписивања мировног споразума девастирано око 14.000 стамбених јединица.

Статистике генериране на основу верификације података у централној бази од стране свих општина у БиХ указују да је степен обновљености стамбеног фонда достигао постотак од готово 60%, са око 260.000 до сада, обновљених стамбених јединица, од којих је више од двије трећине реконструирано донаторским средствима.

Највиши је степен обновљености стамбеног фонда у ФБиХ (66,70%), затим у Брчко Дистрикту БиХ (46,30%), а најнижи не у РС са стопом обновљености од око 40%.

Тренутна обнова у току обухвата око 2.000 стамбених јединица, за што је према процјенама на основу просјечних трошкова обнове једне оштећене стамбене јединице, ангажирано око 35 мил. КМ.

Разлог високих просјечних трошкова обнове по стамбеној јединици, је у томе што је преостали, необновљени стамбени фонд високог степена оштећења до потпуне девастираноти.

Постотак стамбених јединица које још увијек нису обновљене, изражен као број преосталих ст. јединица за обнову у односу на број ратом оштећених и уништених, на нивоу БиХ износи око 42%, од чега је скоро половина, односно око 44% уништена (степен оштећења преко 75%), око 16% ст. јединица је степена оштећења између 45% и 65%, око 13% степена оштећења од 25% до 40%, док је око 10% стамбених лакше оштећено (степен оштећености до 20%). За преостали број оштећених и уништених стамбених јединица исказан у укупном броју, није доступан степен оштећености.

Трошкови обнове цјелокупног преосталог уништеног и оштећеног стамбеног фонда према исказаном степену оштећења, по просјечном коштању довођења стамбене јединице у стање уселјивости у складу са стандардима о минимуму стамбених услова, могу се процијенити на око 2,5 милијарде КМ.

ПРИСТУП ПРАВИМА И РАСЕЉЕНА ЛИЦА

Правни оквир

У складу с чланом 2. тачка 2. Устава Босне и Херцеговине, свим лицима на територији БиХ загарантована су права и слобода која су предвиђена Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода као и њезиним протоколима.

У оквиру овог дијела документа желимо се концентрисати на загарантована права расељених лица у БиХ, избјеглица из БиХ и повратника, те на самом почетку подсјећамо на законске дефиниције ових појмова.

Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ („Службени гласник БиХ”, бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) дефинисани су појмови: избјеглица из БиХ, расељено лице у БиХ и повратник:

Избјеглица из БиХ је држављанин Босне и Херцеговине који се налази изван БиХ, а који је због сукоба прогнан са свог пребивалишта или је напустио своје пребивалиште у Босни и Херцеговини и избјегао у иностранство након 30. априла 1991. године (члан 3.).

Расељено лице је држављанин Босне и Херцеговине који се налази у БиХ, а који је због посљедица сукоба прогнан са свог пребивалишта након 30. априла 1991. године бојећи се оправдано да ће бити прогоњен због своје расе, вјере, националности, припадности некој социјалној групи или својих политичких мишљења и који није у могућности да се безбједно и достојанствено врати на своје раније пребивалиште, нити је добровољно одлучио да се трајно настани на другом пребивалишту (члан 4.).

Повратник је избјеглица из БиХ или расељено лице које је надлежном органу изразило вољу за повратак у раније пребивалиште и које је у процесу тог повратка, као и избјеглица из БиХ и расељено лице које се вратило у своје раније пребивалиште (члан 8.).

Сва лица на територији БиХ, укључујући избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратнике, уживају:

- право на живот;
- право да не буду подвргнуте мучењу или нехуманом или понижавајућем поступању или казни;
- право на слободу и безбједност лица;
- право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права везана за кривичне поступке;
- право на приватни и породични живот, дом и дописивање;
- слободу мишљења, савјести и вјере;
- слободу изражавања;
- слободу мирног окупљања и слободу удруживања;
- право на женидбу и удају, те оснивање породице;
- право на имовину;
- право на образовање;
- право на слободу кретања и пребивања.

Права расељених лица посебно су дефинисана државним Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03), којим се расељеним лицима гарантује право на повратак, право на избор другог мјеста пребивалишта, као и право на поврат приватне имовине или стана.

Поред тога, чланом 17. овог закона, расељеним лицима, за вријеме трајања статуса, припадају и друга права која се остварују по прописима ентитета, кантона или општина, а која се нарочито односе на економску, социјалну, здравствену заштиту и слободу вјерског изражавања и политичког дјеловања (о овим посебним правима дали смо детаљан преглед у овој брошури).

Повратници за вријеме трајања статуса имају право на: помоћ у нужној оправци властитих кућа и станова, кориштење кредита за отпочињање послова ради стварања прихода за себе и своју породицу, адекватну помоћ у новцу, неопходну исхрану, неопходну одјећу, основну здравствену заштиту, основно образовање и социјалну помоћ, под условом да нису запослени.

Начин остваривања ових права уређује се прописима БиХ и оба ентитета.

У том смислу, Федерација БиХ својим "Законом о расељеним лицима и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине" дефинисала је сљедећа права која имају расељена лица за вријеме трајања статуса: помоћ у нужној оправци властитих кућа и станова, кориштење кредита за отпочињање послова ради стварања

прихода за себе и своју породицу, привремени смјештај, неопходна исхрана, социјална адаптација и психолошка подршка, здравствена заштита, образовање дјете и омладине, подмиривање других нужних животних потреба.

Република Српска је права расељених лица и повратника дефинисала чланом 14. "Закона о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у Републици Српској" на сљедећи начин:

"Сва расељена лица и повратници имају право на адекватан животни стандард, право на основни привремени смјештај, здравствену заштиту, социјалну заштиту, образовање и стручну обуку, слободу вјерског изражавања и политичког дјеловања.

Поред права из претходног става, расељена лица и повратници за вријеме трајања статуса имају право на: помоћ у нужној оправци властитих кућа и станова, кориштење кредита за отпочињање послова ради стварања прихода за себе и своју породицу, адекватну помоћ у новцу, основну здравствену заштиту, основно образовање, социјалну помоћ, под условом да нису запослени..."

Ова права, која су прописана државним и ентитетским законима, нису упитна док се лице налази у статусу расељеног лица, а пракса показује да нема битних притужби од стране расељених лица на начин остваривања права која користе за вријеме трајања статуса.

Проблем настаје у процесу повратка и трајања повратничког статуса са аспекта могућности да се повратак избјеглица и расељених лица учини одрживим.

Дакле, читав низ прокламованих права може се обухватити једном заједничком одредницом, само једном ријечју, а то је "одрживост" повратка.

Стварање услова за одржив повратак и реинтегрисање повратника уједно је и стратешки циљ прокламован "Стратегијом Босне и Херцеговине за provedбу Анекса 7 Дејтонског мировног споразума", о којој смо већ говорили. На жалост, у овој области се биљеже врло ограничени резултати. Недефинисана политика и прописи из области здравства, школства, социјалне заштите, запошљавања и других питања одрживости повратка, на државном нивоу, представљају велику сметњу коначном процесу повратка и реинтегрисања у БиХ.

Ово је област у БиХ која је, углавном, у надлежности ресорних институција у ентитетима.

Охрабрује чињеница да је Законом о министарствима и другим органима управе БиХ („Службени гласник БиХ“, бр.: 5/03, 42/03, 26/04 и 42/04), дошло до значајних промјена у смислу проширења надлежности појединих министарстава, прије свега, Министарства цивилних послова.

Цитираним прописима, Министарство цивилних послова добило је у надлежност и преузимање координирајуће улоге за одређена питања која до сада нису третирана на нивоу Босне и Херцеговине, а то су питања здравства, школства, социјалне заштите, пензија и др.

На овај начин Министарство за људска права и избјеглице, као координирајуће за питања provedбе Анекса 7 Дејтонског мировног споразума, и Министарство цивилних послова, које је одговорно за координирање послова из области здравства, школства, социјалне заштите, пензија, рада и запошљавања, науке и др., преузимају основну одговорност за уређење поменутих питања важних за повратак и реинтегрисање повратника у БиХ.

Према *Закону о министарствима и другим органима управе БиХ* („Службени гласник БиХ“, бр.: 5/03, 42/03, 26/04 и 42/04):

Министарство за људска права и избјеглице надлежно је, поред осталог, за:

- провођење Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ, као и праћење и надзор провођења тог Анекса,
- Министарство је надлежно и за обављање послова који су у надлежности БиХ и који се односе на утврђивање основних принципа координирања активности, усклађивања политика и планова органа власти БиХ и међународне заједнице у подручју: стамбене политике, обнове и развоја и пројекта одрживог повратка и њихове евиденције,
- координација, усмјеравање и надзор у оквиру Комисије за избјеглице и расељена лица, активности ентитета и других институција у БиХ одговорних за провођење политике у овој области.

Министарство цивилних послова надлежно је, поред осталог:

- за обављање послова и извршавање задатака који су у надлежности Босне и Херцеговине и који се односе на утврђивање основних принципа координирања активности, усклађивања планова ентитетских органа власти и дефинисања стратегије на међународном плану у подручјима здравства и социјалне заштите, пензија, науке и образовања, рада и запошљавања, културе и спорта, геодетским, геолошким и метеоролошким пословима.

Гледано уопште, стање у области одрживости повратка није задовољавајуће. Зато је то приоритет којем ће да се МЉПИ, у оквиру својих надлежности, посебно посвети. И даље ће се инсистирати да све институције у БиХ и ентитетима, у складу са уставним рјешењима, учине напредак у погледу запошљавања повратника полицајаца, радника управе, здравствених радника и наставника, а с циљем олакшаног реинтегрисања и одрживости.

Право на здравствену заштиту

У здравству, као елементу одрживости повратника, може се констатовати да је постигнут слаб напредак и да се у овом сегменту и даље крше међународни и домаћи прописи.

Као примјер може да послужи чињеница да се веома неадекватно примјењује међуентитетски Споразум о здравственој заштити, који је тек привремено рјешење за пружање здравствених услуга расељеним лицима у БиХ. Системска мјера, која се још увијек чека, јесте доношење кровног Закона о здравственој заштити, који би, према важећим законским рјешењима, требало да припреми Министарство цивилних послова БиХ.

До доношења кровних прописа из области здравства очекује се од надлежних ентитетских органа и Брчко Дистрикта БиХ да досљедно примјењују постојеће ентитетске и друге прописе, као и међуентитетски споразум којим се уређује питање здравствене заштите повратника.

Постоје комплексне везе између здравља и људских права, а то су првенствено:

- Нарушавање или недостатак поштовања људских права које могу имати озбиљне посљедице по људско здравље;
- Здравствене политике и програми могу унаприједити или нарушити људска права начином на која су дизајнирана или проведена;
- Вулнерабилност и утицај лошег здравља може бити редуковано предузимањем корака ка поштовању, заштити и испуњавању људских права;
- Нормативни садржај сваког права је потпуно артикулисан у инструменте људских права.
- У односу на право на здравље и слободу од дискриминације, нормативни садржај је појединачно наглашен у питањима која слиједе. Примјери језика кориштеног у инструментима људских права у смислу одређивања садржаја неких других кључних права релевантних за здравље, као што су: једнакост, солидарност и узајамност.

Право на највиши докучиви стандард здравља (који се односи на „право на здравље“) први пут се појавило у WHO Уставу (1956.), потом је то поновљено 1978. године, у Алма Ати, у Декларацији Свјетског здравља усвојеног од Скупштине Свјетске здравствене организације 1998. године. Оно се чврсто прихватило, у широком обиму, међународних и регионалних инструмената људских права.

На нивоу државе нема оквирног закона за здравствену заштиту, као ни ресорног министарства. Као што смо већ напоменули, Министарство цивилних послова БиХ (Одјељење за здравство) надлежно је за координацију активности, усклађивање планова ентитетских тијела власти и дефинисање стратегије на међународном плану за област здравства у БиХ.

Према Уставу БиХ, организација и управљање системом здравствене заштите су у БиХ децентрализовани до нивоа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Федерација БиХ

- **Важећи прописи за остваривање права на здравствену заштиту и процедуре у остваривању права из здравствене заштите у погледу избјеглица из БиХ, расељених лица у БиХ, повратника**

Надлежно министарство за ову област је Федерално министарство здравства. У складу са уставним овластима, донесени су системски закони из области здравства: Закон о здравственој заштити („Службене новине Федерације БиХ“, број 29/97) и Закон о здравственом осигурању („Службене новине Федерације БиХ, бројеви 30/97 и 7/02). Овим законима регулише се област здравствене заштите и здравственог осигурања у Федерацији БиХ. У складу са законима о управи на кантоналном нивоу, кантонална министарства здравства, има их 10, одговорна су за стање у области здравства на нивоу кантона, док је у складу са Законом о управи у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, број 28/97), Федерално министарство здравства одговорно за надзор над провођењем федералне политике и федералних закона, као и других федералних прописа из ове области. Имајући у виду децентрализован модел здравства предвиђен Уставом Федерације Босне и Херцеговине, може се рећи да Федерално министарство здравства има само координирајућу улогу, односно да се политика утврђује на нивоу ФБиХ, а да се здравство организује у кантонима. Однос федералних и кантоналних инспекцијских органа заснован је искључиво на сарадњи у вези са питањима која су од заједничког интереса, те на пружању стручне помоћи.

Избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ и повратници остварују право на здравствену заштиту као и сви грађани Федерације БиХ у складу са Законом о здравственој заштити („Службене новине Федерације БиХ“, број 29/97) и Законом о здравственом осигурању („Службене новине Федерације БиХ“, бр.: 30/97 и 7/02).

Право на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања може да оствари лице којем је утврђен статус осигураног лица, као и чланови породице осигураника (чланови 20, 21. и 22.). Статус осигураног лица утврђује кантонални завод здравственог осигурања на основу уплате доприноса за здравствено осигурање од стране обвезника обрачунавања и уплате доприноса. Члан 86. Закона о здравственом осигурању наводи све обвезнике уплате доприноса. Право на здравствену заштиту, обухваћено обавезним здравственим осигурањем, подразумијева осигурање здравственог стандарда под једнаким условима за осигурана лица у задовољавању потреба у примарној, специјалистичко-консултативној и болничкој здравственој заштити са одговарајућом медицинском рехабилитацијом.

Осигурана лица остварују права из обавезног здравственог осигурања на основу поднесене пријаве, односно рјешења кантоналног завода здравственог осигурања. Обим права обавезног здравственог осигурања (члан 32.) за сваку календарску годину утврђује Парламент Федерације.

Ближи начин остваривања права из обавезног здравственог осигурања се регулише Правилником о начину остваривања права из обавезног здравственог осигурања („Службене новине Федерације БиХ“, број 32/02), којег доноси министар здравства.

Лица осигурана на обавезно здравствено осигурање (чланови 19-29 Закона о здравственом осигурању) јесу сви грађани у погледу свог занимања, статуса и других околности. То обухвата најприје лица у радном односу, власнике, чланове породице, пензионере, дјецу и студенте на редовном школовању, лица којима је признато својство ратног, мирнодопског и цивилног инвалида, кориснике социјалне помоћи који нису осигурани по другом основу, лица пријављена на завод за запошљавање под одређеним условима, сељаци који се на територији ФБиХ баве пољопривредом као јединим или главним занимањем или су дали у закуп пољопривредно земљиште итд. Закон оставља практично мали број грађана који могу остати изван система здравственог осигурања. Члан 19. овог Закона таксативно набраја ко су осигураници.

Такође, овим Законом је утврђена обавеза грађана који нису ни по ком другом основу обухваћени обавезним здравственим осигурањем да се лично осигурају на обавезно здравствено осигурање и тако осигурају за себе и за чланове своје породице овај облик осигурања (члан 27. Закона о здравственом осигурању).

У члану 18. Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ („Службени гласник БиХ“, бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) наводи се да повратници за вријеме трајања статуса, међу осталим правима, имају и право на основну здравствену заштиту. Основну здравствену заштиту ова лица остварују на основу доказа о свом статусу, који издаје надлежни општински орган. Здравствена установа која је обавила преглед, своју услугу путем рачуна наплаћује од надлежног органа за избјегла и расељена лица. С обзиром на то да Закон није дефинисао појам „основне здравствене заштите“, као и да је „појам“ непознат здравственом законодавству, овим лицима је доступан шири обим здравствене заштите, што условљава доста високе трошкове лијечења које надлежни органи управе не могу да исплате здравственим установама које их пружају, што је још један од разлога тежег остваривања права на здравствену заштиту.

- Заступљеност принципа једнакости, правичности и солидарности у здрављу и здравственој заштити и проблеми с којима се сусрећу циљане категорије становништва (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници)

Као што је већ раније поменуто, прописи који регулишу здравствену заштиту и здравствено осигурање прокламују једнакост, правичност и солидарност у здрављу за све грађане, али због слабе provedбе прописа, у пракси се ови принципи недовољно остварују.

Проблеми с којим се сусрећу избјегла и расељена лица у остваривању здравствене заштите су истоврсни као они с којим се сусрећу остале угрожене категорије становништва и оне проистичу из немогућности да се оствари право носиоца здравственог осигурања у складу са законом.

Према подацима добивеним из Процјене стања сиромаштва (Свјетска банка, 2003.), основни проблем с којим се сусрећу грађани Федерације БиХ, а који се односе и на циљану категорију становништва (избјеглице из БиХ и расељена лица у БиХ), произилазе из проблема с којим се сусреће цијели здравствени систем, а односе се на: недовољну покривеност здравственим осигурањем, неједнакост у пакету здравствених права, слабу функционалну повезаност ентитетских и кантоналних система.

Упркос широким могућностима за улазак у систем здравственог осигурања, према подацима Федералног завода за здравствено осигурање и реосигурање за 2003. годину, 17,3% становништва није било обухваћено здравственим осигурањем. Разлог овако високом постотку неосигураних лица, у односу на укупно становништво, јесте неплаћање доприноса за здравствено осигурање од стране обвезника уплате доприноса. Покривеност здравственим осигурањем

значајно варира по кантонима, највећа је у Зеничко-добојском кантону, а најнижа у Кантону 10.

Физичке баријере у приступу здравственој заштити су такође један од разлога који отежава остваривање здравствене заштите у руралним и мјешовитим (рурално-урбаним) подручјима. Према подацима Процјене стања сиромаштва (Свјетска банка, 2003.), од укупног броја испитаника, који су навели удаљеност као разлог некориштења здравствене заштите, 93% живи у руралним подручјима.

Даље, значајан проблем у остваривању здравствене заштите је *постојање економских баријера* у приступу здравственим услугама. У оба ентитета постоје значајне економске баријере у приступу здравственим услугама. У ФБиХ трошкови здравствене заштите су поменути као други најважнији разлог нетражења здравствених услуга, а неимање здравственог осигурања је поменуто као четврти разлог по реду (Процјена стања сиромаштва, СБ, 2003.). Тешке економске и социјалне прилике су једна од кочница повратка, а посебно одрживог повратка. *Немогућност запошљавања и остваривања права на пензију* су још један од проблема који отежавају остваривање права на здравствену заштиту ове категорије становништва.

Фрагментација и непреносивост (између ентитета, кантона или општина) здравственог осигурања су узроци отежаног остваривања права на здравствену заштиту. На примјер, у неким областима најближа здравствена установа може бити под другом здравственом надлежности, а с обзиром на то да осигурање није преносиво, неки пацијенти су присиљени да плаћају непотребне велике трошкове здравствене услуге или трошкове превоза да би дошли до здравствене установе која је у надлежности њихове области и која ће прихватити њихово осигурање.

- Функционална повезаност ентитетских и кантоналних система у смислу осигурања слободног кретања људи преко кантоналних, ентитетских граница, Брчко Дистрикта БиХ

Као један од проблема у остваривању здравствене заштите наведена је слабост функционалне повезаности ентитетских и кантоналних здравствених система.

У циљу превазилажења проблема и регулисања начина и поступка остваривања здравствене заштите осигураника ван територија кантона, односно ентитета којем осигураник припада, закључени су и потписани: Споразум о начину и поступку кориштења здравствене заштите изван подручја кантоналног завода здравственог осигурања коме осигураник припада („Службене новине Федерације БиХ“, број 41/01) и Споразум о начину и поступку кориштења здравствене

заштите осигураних лица на територији Босне и Херцеговине, ван подручја ентитета, односно Брчко Дистрикта БиХ коме осигурана лица припадају („Службени гласник БиХ“, број 30/01 од 18. 12. 2001.), а почео се примјењивати од 01. 01. 2002. године.

Потписници Споразума су: Фонд здравственог осигурања Републике Српске, Влада Брчко Дистрикта БиХ – Одјељење за здравство, јавну безбједност и остале услуге грађана и Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације БиХ, према овластима кантоналних завода здравственог осигурања. Потписници Споразума су заједнички именовали Комисију за израду Упутства, ради лакше примјене истог, тако да се Споразум углавном примјењује на подручју цијеле Босне и Херцеговине уз одређене проблеме.

Овим споразумом се регулише осигурање кориштења здравствене заштите у случају када лице осигурано код завода здравственог осигурања у једном кантону, ентитету, односно Брчко Дистрикту БиХ има потребу да користи здравствену заштиту на подручју другог кантона, односно на територији другог ентитета, односно Брчко Дистрикта БиХ.

Међутим, у пракси смо свјedoци да се овај споразум не поштује и не примјењује те је, у том смислу, нарочито отежано остваривање здравствене заштите пензионера – повратника, јер фондови пензијско-инвалидског осигурања не уплаћују доприносе у складу с одредницама овог споразума. У складу с чланом 13., сваки судионик споразума може исти отказати давањем изјаве о отказу коју упућује свим судионцима споразума три мјесеца прије истека календарске године за наредну годину, што до данас нико од потписника није урадио. У наредном периоду потребно је критички сагледати одреднице овог споразума, те законом облигаторно регулисати одређена понашања, као и прописати санкције у случају кршења споразума.

- Јединствени износи за партиципацију појединих услуга, јединствена позитивна листа лијекова на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта БиХ

У здравственом осигурању пацијенти учествују и у трошковима здравствених услуга кроз партиципацију.

У пракси се још увијек партиципација, односно лично учешће осигураника за кориштење одређених видова здравствене заштите одређује у складу са чланом 90. *Закона о здравственом осигурању* („Службене новине ФБиХ“, број 30/97 од 25. 12. 1997. године), који је још на снази, а на основу тога што их доноси законодавни кантонални орган, а на приједлог кантоналног завода за здравствено осигурање, док се, у складу са чланом 13. *Закона о измјенама и допунама Закона*

о здравственом осигурању („Службене новине ФБиХ“, број 7/02), не усвоји основни пакет здравствених права и утврди максимални износ непосредног удјела осигураних лица у трошковима кориштења појединих видова здравствене заштите на Парламенту Федерације БиХ.

Из наведених разлога висина личног учешћа осигураника при остваривању појединих здравствених услуга је неједначена на територији Федерације БиХ, односно разликује се од кантона до кантона.

Позитивна листа лијекова (лијекови који су осигураним лицима доступни на терет средстава кантоналних завода за здравствено осигурање) такође је неједначена по кантонима и овиси о расположивим финансијским средствима кантоналних завода за здравствено осигурање.

- Обезбјеђење средстава за здравствену заштиту за категорију становништва која није обухваћена здравственим осигурањем од стране ентитетске владе и Брчко Дистрикта БиХ

Влада Федерације БиХ до сада није издвајала посебна средства за здравствену заштиту ове циљне скупине (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници).

- Планови и програми за наредни период, који би допринијели унапређењу стања у овој области

Што се тиче превазилажења проблема који воде ка неједнакости у приступу здравственој заштити, Федерално министарство здравства је поставило низ приоритетних мјера у Развојну стратегију БиХ – PRSP, која је усвојена од стране Савјета министара и ентитетских влада. Мјере дефинисане у Стратегији су такође уврштене у програм рада Федералног министарства здравства за наредни период.

Кад је у питању остваривање права на здравствену заштиту, потребно је реализовати сљедеће мјере:

- Обезбјеђење универзалне покривености становништва здравственим осигурањем, посебно угрожене категорије становништва;
- Усвајање основног пакета здравствених права;

- Обезбјеђење несметане provedбе Споразума о начину и поступку кориштења здравствене заштите ван подручја кантоналног завода за здравствено осигурање коме осигураник припада и споразум о начину и поступку кориштења здравствене заштите осигураних лица на територији Босне и Херцеговине ван подручја ентитета, односно Брчко Дистрикта БиХ, коме осигурана лица припадају;
- Рационализација мреже здравствених установа;
- Реформа примарне здравствене заштите јачањем породичне медицине.

Треба нагласити да најважније достигнуће у области здравственог осигурања, у Федерацији БиХ, представља оснивање Фонда солидарности Федерације Босне и Херцеговине при Заводу за здравствено осигурање и реосигурање Федерације БиХ.

Тренутно се из овог фонда финансирају приоритетни најсложенији облици здравствене заштите из одређених специјалистичких дјелатности, као и приоритетни вертикални програми здравствене заштите од интереса за Федерацију БиХ. Интенција је да се у другој фази федералне солидарности, по утврђивању основног пакета здравствених права, средства овог фонда користе и за финансирање основног пакета здравствених права у истој мјери по свим кантонима.

Од 2003. године се, уз помоћ Свјетске банке, проводи Пројекат техничке помоћи за социјално осигурање који кроз низ потпројектних задатака има за циљ побољшање стања у здравственом осигурању. Активности у оквиру овог пројекта су усмјерене на повећање обухвата покривености здравственим осигурањем становништва, на осигурање обухвата група које су ослобођене здравственог доприноса, на повећање преносивости права на здравствено осигурање, на смањење фрагментације, на дефинисање садржаја пакета основних услуга и помоћ при утврђивању његових текућих средстава, развој опција за повећање удруживања ризика, развој опција за добровољно и проширено здравствено осигурање, побољшање извјештавања, наплате, провођења и контроле доприноса за социјално осигурање, рационализација пружања услуга, развој и пилот- тестирање нових механизма плаћања давалаца здравствених услуга.

Такође је у припреми *Пројекат јачања здравственог сектора у БиХ*, који је усмјерен на јачање примарне здравствене заштите и проширење породичне медицине на цијелој територији Федерације БиХ с коначним циљем постизања боље доступности здравственим службама и услугама једнаког квалитета за све грађане Федерације БиХ.

Да би се наведени проблеми у остваривању права на здравствену заштиту превазишли, првенствено је потребно примјењивати све позитивне прописе, као и утврдити јединствене критеријуме на нивоу Федерације БиХ за остваривање тих права, а не да се они остварују на нивоу кантона.

Република Српска

- Важећи прописи за остваривање права на здравствену заштиту

Надлежно министарство за ову област је Министарство здравља и социјалне заштите РС. Право на здравствену заштиту у Републици Српској остварује се на основу Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“, бр.: 18/99, 51/01, 70/01 и 51/03), Закона о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр.: 18/99, 23/99, 58/01 и 62/02), те осталих прописа који су донесени на основу наведених закона, којима се поближе регулишу права и обавезе из обавезног здравственог осигурања и здравствене заштите. Права из обавезног здравственог осигурања остварују само она лица за која Фонд здравственог осигурања утврди статус осигураног лица, тј. лице за које његов обвезник уплаћује доприносе у складу са законом.

- Процедуре у остваривању права из здравствене заштите, у погледу избјеглица из БиХ, расељених лица у БиХ, повратника, присутни проблеми и могућа рјешења за њихово превазилажење

Што се тиче самог поступка и процедура у остваривању права из здравствене заштите, ако су уредно пријављене и ако је за њих плаћен допринос, ова лица остварују као и домицилно становништво.

Према члану 10., став 1., тачка 12 Закона о здравственом осигурању осигурано обавезно лице (осигураник) је избјегло и расељено лице и повратник, ако није осигурано по другом основу. Проблеми у конкретном случају настају зато што се велики број ових лица не пријављује на осигурање, за њих се не уплаћује допринос, па имају проблема у остваривању здравствене заштите.

Присутни проблеми могли би се значајно ријешити ако би надлежни органи уредно пријављивали и уплаћивали допринос за ову категорију лица.

- Заступљеност принципа једнакости, правичности и солидарности у здрављу и здравственој заштити

На основу важећих прописа који регулишу ову област, заступљени су принципи једнакости, правичности и солидарности у здравственој заштити кроз три компоненте:

- једнакост у здрављу између различитих социјалних група становништва,
- једнакост у доступности здравствених установа и услуга у географском и комуникацијском смислу,
- једнакост у финансирању здравствене заштите према потребама.

- Повезаност ентитетских и кантоналних система у смислу обезбјеђења слободног кретања људи преко административних граница, као и постизања веће једнакости и правичности у пружању здравствене заштите

Остваривање права на здравствену заштиту изван ентитетских граница и Брчко Дистрикта БиХ остварује се у складу са потписаним Споразумом о начину и поступку кориштења здравствене заштите осигураних лица на територији Босне и Херцеговине ван подручја ентитета, односно Брчко Дистрикта БиХ, који регулише ову проблематику. У овом случају појављује се проблем што потписнице Споразума не поштују његове одреднице, односно не понашају се у складу са преузетим обавезама.

- Јединствена партиципација појединих услуга, као и јединствена позитивна листа лијекова на нивоу ентитета и Дистрикта Брчко

Лично учешће у трошковима здравствене заштите (партиципација) јединствена је за све осигуранике Фонда, с тим што су одређене категорије ослобођене овог учешћа.

Фонд здравственог осигурања РС је утврдио позитивну листу лијекова, која важи за Републику Српску.

- Обухваћеност становништа обавезним здравственим осигурањем

Цјелокупно становништво није обухваћено обавезним здравственим осигурањем, а за овакву потребу морају се обезбиједити потребна средства.

Брчко Дистрикт БиХ

- Важећи прописи за остваривање права на здравствену заштиту

Надлежни орган управе за ову област је Влада Брчко Дистрикта БиХ - Одјељење за здравство и остале услуге.

Здравствено осигурање и здравствена заштита избјеглица из БиХ, расељених лица у БиХ, повратника у Брчко Дистрикт БиХ, проводи се у складу са Законом о здравственом осигурању („Службени гласник“, број 1/02), Законом о здравственој заштити Брчко Дистрикта БиХ („Службени гласник“, број 2/01), као и Законом о социјалној заштити Брчко Дистрикта БиХ.

- Остваривање права из здравствене заштите у погледу избјеглица из БиХ, расељених лица у БиХ, повратника

Категорија повратника, односно сада већ бивших расељених лица и избјеглица у Брчко Дистрикту БиХ, право на здравствену заштиту и здравствено осигурање остваривала је једнако као и остале категорије осигураника предвиђене Законом. Повратком у пријератне домове, потврдом мјеста пребивалишта, повратници су здравствено осигурани у складу са чланом 18. Закона о здравственом осигурању Брчко Дистрикта БиХ.

За лица које нису могле остварити право на основу наведеног члана здравствено осигурање и право на здравствену заштиту је омогућено Законом о социјалној заштити Брчко Дистрикта БиХ, а све у циљу омогућавања права кориштења здравствене заштите за што су обезбијеђена средства из буџета Владе Брчко Дистрикта БиХ.

Право на образовање

Право на образовање је уткано у Устав Босне и Херцеговине, гдје се истиче да: „Права и слободе предвиђени Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима се директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима. Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе што укључује и право на образовање.“

На нивоу државе нема ресорног министарства за област образовања. Министарство цивилних послова БиХ надлежно је за координацију активности, усклађивања планова ентитетских тијела власти и дефинисање стратегије на међународном плану за област образовања у БиХ.

Према Уставу БиХ организација и управљање системом образовања у БиХ децентрализовани су до нивоа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

За област образовања у Федерацији БиХ надлежно је Федерално министарство образовања и науке, које утврђује политику на нивоу ФБиХ за ову област и координира рад 10 кантоналних министарства образовања.

За област образовања у Републици Српској надлежно је Министарство просвјете и културе РС, које је одговорно за праћење политике, планирање и извршење.

У Брчко Дистрикту БиХ за област образовања надлежна је Влада Брчко Дистрикта БиХ - Одјељење за образовање.

- На основу којих важећих прописа се остварују права на образовање?

- a) Устав БиХ, устави ентитета, устави кантона, Статут Брчко Дистрикта БиХ;
- b) Оквирни Закон о основном и средњем образовању у БиХ;
- c) Ентитетски, кантонални и закони Брчко Дистрикта БиХ у области образовања.

- Правно регулисање четири нивоа образовања (предшколско, основно, средње и високо) на нивоу ентитета или кантона, прописи

Предшколско васпитање и образовање

а) Босна и Херцеговина

Након усвајања Стратегије развоја предшколског васпитања и образовања, на нивоу државе БиХ, у току су и завршне активности на изради Преднацрта Оквирног закона о предшколском васпитању и образовању.

б) Федерација Босне и Херцеговине

1. **Унско-сански кантон** - Закон о предшколском васпитању (3/97)
2. **Посавски кантон** - Закон о предшколском васпитању и образовању (5/98)
3. **Тузлански кантон** – Закон о предшколском васпитању и образовању (8/98)
4. **Зеничко–добојски кантон** – Закон о предшколству (5/97)
5. **Босанскоподрињски кантон** – Закон о предшколском васпитању и образовању (8/99)
6. **Средњобосански кантон** – Закон о предшколском васпитању и образовању (11/01)
7. **Херцеговачко-неретвански кантон** – Закон о предшколском васпитању (5/00)
8. **Западнохерцеговачки кантон** – Закон о предшколском васпитању и образовању (7/98)
9. **Кантон Сарајево** – Закон о предшколском васпитању и образовању (4/98, 9/00 и 18/02)
10. **Кантон 10** – Закон о предшколском васпитању и образовању (5/99)

ц) Република Српска

Закон о дјечјој заштити (15/96)

д) **Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине**

Рад предшколских установа заснива се на ентитетском закону, Закону о дјечјој заштити РС (15/96). Кориштење овог закона омогућавају одреднице Статута Брчко Дистрикта БиХ који даје могућност кориштења било којег ентитетског закона из те области до доношења закона Брчко Дистрикта БиХ.

Основно образовање

а) **Босна и Херцеговина**

Оквирни Закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини (Службени гласник БиХ", број 18/03)

б) **Федерација Босне и Херцеговине**

1. **Унско сански кантон** – Закон о основном и општем средњем образовању (5/04)
2. **Посавски кантон** – Закон о основном школству (пречишћени текст -3/04 и 4/04)
3. **Тузлански кантон** – Закон о основном васпитању и образовању (6/04)
4. **Зеничко-добојски кантон** – Закон о основној школи (5/04)
5. **Босанскоподрињски кантон** – Закон о основном васпитању и образовању (5/04)
6. **Средњобосански кантон** – Закон о измјенама и допунама Закона о основној школи – Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (11/04)
7. **Херцеговачко-неретвански кантон** - Закон о измјенама и допунама Закона о основном васпитању и образовању (4/04 и 5/04)
8. **Западнохерцеговачки кантон** – Закон о измјенама и допунама Закона о основном школству – Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (6/04 и 8/04)
9. **Кантон Сарајево** – Закон о основном васпитању и образовању (10/04)
10. **Кантон 10** – Закон о основном школству – Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (7/04)

ц) Република Српска

Закон о основној школи (38/04)

д) Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине

Закон о образовању у основним и средњим школама Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине – Налог Супервизора за Брчко, од 05. 07. 2001. године (9/01, 28/03 и 29/04)

Средње образовање

а) Босна и Херцеговина

Оквирни Закон о основном и средњем образовању у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ, број 18/03), уз назнаку да су у току интензивне активности на припреми за пуштање у парламентарну процедуру Приједлога Оквирног Закона о средњем стручном образовању.

б) Федерација Босне и Херцеговине

1. **Унско-сански кантон** – Закон о основном и општем средњем образовању (5/04)
2. **Посавски кантон** – Закон о средњем школству (пречишћени текст -3/04 и 4/04)
3. **Тузлански кантон** – Закон о средњем образовању (6/04)
4. **Зеничко-добојски кантон** – Закон о средњој школи (5/04)
5. **Босанскоподрињски кантон** – Закон о средњој школи (5/04)
6. **Средњобосански кантон** – Закон о измјенама и допунама Закона о средњој школи – Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (11/04)

7. **Херцеговачко-неретвански кантон** - Закон о измјенама и допунама Закона о средњошколском васпитању и образовању (4/04 и 5/04)
8. **Западнохерцеговачки кантон** – Закон о измјенама и допунама Закона о средњем школству – Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (6/04)
9. **Кантон Сарајево** - Закон о средњем образовању (10/04)
10. **Кантон 10** – Закон о средњем школству - Одлука Високог представника за БиХ, од 07. 07. 2004. године (7/04)

ц) Република Српска

Закон о средњој школи (38/04)

д) Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине

Закон о образовању у основним и средњим школама Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине – Налог Супервизора за Брчко, од 05. 07. 2001. године (9/01, 28/03 и 29/04)

Високо образовање

а) Босна и Херцеговина

На нивоу државе нема закона о високом образовању.

б) Федерација Босне и Херцеговине¹⁰

1. **Унско-сански кантон** – Закон о универзитету (8/98)
2. **Посавски кантон** – Закон о високом образовању (6/00)
3. **Тузлански кантон** – Закон о високом образовању (из 1999.)
4. **Зеничко-добојски кантон** - Закон о високом образовању (15/99)
5. **Босанскоподрињски кантон**
6. **Средњобосански кантон**
7. **Херцеговачко-неретвански кантон** - примјењују се одредбе Закона о високом школству ЖЗХ (6/04) и Закона о универзитету (СРБиХ 39/90)
8. **Западнохерцеговачки кантон** – Закон о високом школству (6/04)
9. **Кантон Сарајево** – Закон о високом образовању (17/99)
10. **Кантон 10** – Закон о високом образовању (11/00)

ц) Република Српска

Закон о универзитету („Службени гласник РС“, број 12/93, 14/94, 99/04 и 92/05)

¹⁰ Напомена: У Федерацији БиХ поред основних кантоналних закона за поједине нивое образовања, сваки кантон донио је и примјењује и велики број одговарајућих подзаконских аката у области образовања

д) Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине

Закон о високом образовању није донесен те Економски факултет у Брчком, као високошколска установа, није у надлежности Одјељења за образовање, већ припада Универзитету Источно Сарајево.

- **Проблеми с којим се сусрећу циљане категорије (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници) у реализацији образовања, као и процедуре у остваривању њихових права из образовања**

Присутни проблеми и могућа рјешења за њихово превазилажење:

Потписивањем Привременог споразума о остваривању потреба и права дјецe повратника (у марту 2002. године) и доношењем Оквирног закона (у 2003.) надлежне образовне власти су учиниле значајан корак на пуном остваривању права на образовање ученика избјеглица и повратника:

- Једнак приступ образовању, без дискриминације, за ову дјецу обезбјеђује се, између осталог, кроз обавезу домаћих власти да обезбиједи несметану слободу кретања у смислу поштивања права на избор пребивалишта, те кроз принцип једнакоправности образовних исправа, без обзира на ком су подручју БиХ стечене (чл. 13. ОЗ) и омогућавања несметаног наставка школовања без условљавања у одговарајућем програму, односно обезбјеђења подучавања и полагања могућих допунских предмета за други образовни програм;
- Дјеци повратницима из иностранства омогућава се наставак даљњег школовања на основу иностране исправе о стеченом образовању, уз претходно рангирање/нострификацију према важећим прописима;
- Законска рјешења о једнакоправности и употреби језика и писама конститутивних народа у процесу наставе такође су у функцији елиминисања дискриминације ове категорије ученика;
- Обавеза усаглашавања националног састава школских одбора према структури ученика/родитеља/кадра/локалне заједнице, онако како она у датом тренутку изгледа, а према односу из пописа становништва из 1991. године.

Сви принципи утврђени Оквирним законом и разрађени у законима на нижим нивоима у функцији су остваривања и заштите права на образовање све дјецe, па и дјецe избјеглица и повратника:

- Оквирним законом изричито је прописано да су школе дужне обезбиједити сву могућу помоћ при упису, похађању школе и наставку даљњег образовања, те обезбиједити услове за остваривање овог права, нарочито за дјецу избјеглице, расељене, повратнике;

- Принцип једнакоправности образовних исправа на подручју цијеле БиХ такође је у функцији заштите дјеце повратника и избјеглица;
- У циљу очувања националног и културног идентитета дјеце држављана БиХ у иностранству обезбјеђује се подршка за организовање допунске наставе из „националне скупине“ предмета;
- Активности које се проводе у оквиру имплементације Привременог споразума о остваривању посебних потреба и права дјеце повратника у функцији су заштите дјеце и подршке њиховом одрживом повратку. Овим споразумом образовне власти су се обавезале на провођење неопходних активности којима ће се потпуно остварити зацртани циљеви:

ЦИЉ 1. – омогућити дјечи повратницима да изучавају тзв. „националну групу предмета“ према наставном плану и програму који они одаберу (остале предмете изучавају по локалном НПП),

ЦИЉ 2. – повећати запошљавање наставника повратника,

ЦИЉ 3. – надгледати и прикупљати податке о дјечи повратницима,

ЦИЉ 4. – усагласити национални систем школских одбора,

ЦИЉ 5. – обезбиједити адекватне уџбенике, уклонити непримјерене називе и школске симболе итд.,

ЦИЉ 6. – инструкције за provedбу Споразума.

Расељеној дјечи и дјечи у колективним смјештајима образовне власти пружају помоћ према могућностима (бесплатни уџбеници, топли оброк), а на овом плану веома су активне бројне невладине организације.

Позитивни рефлекси и резултати имплементације Оквирног закона и привременог Споразума у пракси:

- Повећан број ученика повратника у пријератна пребивалишта;
- Повећан број запослених наставника повратника и домицилних наставника из реда мањинског народа;
- У више од 25 школа у БиХ организована настава из тзв. „националне групе предмета“ по НПП који су одабрали ученици/родитељи;
- Извршена ревизија уџбеника и отклоњени непримјерени садржаји из њих;
- Урађене Смјернице за писање уџбеника историје и географије;
- Урађени „прототипи“ Правилника о формирању и раду школских одбора (у складу са одредбама ОЗ) и Правилника о критеријумима за школске називе, симболе и организовање школских манифестација (на основу њих РС, Брчко Дистрикт БиХ и неколико кантона у ФБиХ, 3-6, већ су донијели своје подзаконске акте);
- Савјет министара БиХ формирао је Комисију за израду НПП за допунску наставу за дјецу у иностранству, која је, по посљедњим информацијама, завршила свој посао на изради НПП.

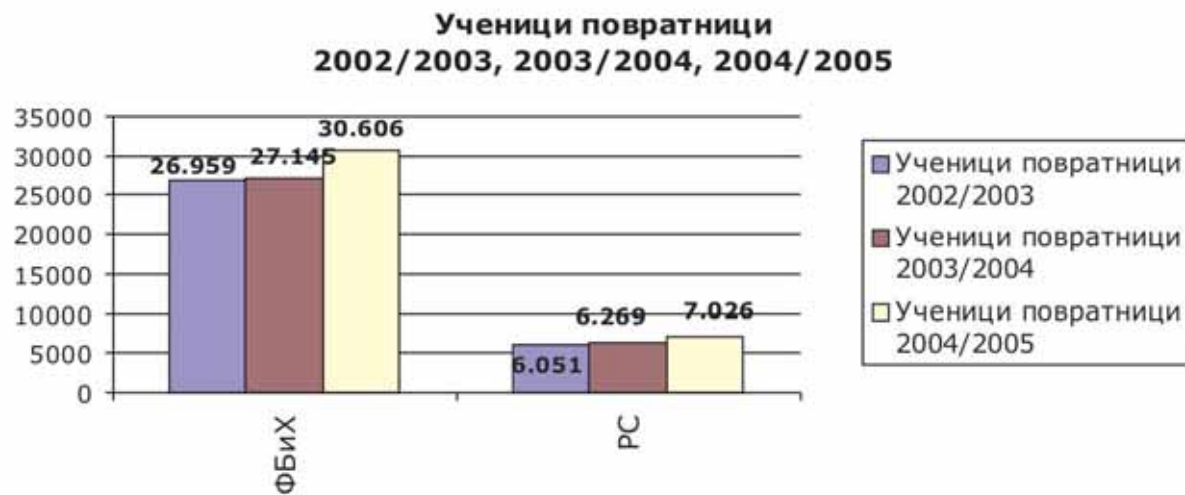
Преглед статистичких података о provedби привременог споразума о дједи повратницима																		
	КАНТОН 1			КАНТОН 2			КАНТОН 3			КАНТОН 4			КАНТОН 5			КАНТОН 6		
	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.
Укупан број ученика	42266	41179	47987	5691	4082	5648	83351	84077	81231	66087	50069	63530	4487	4269	4227	42065	40207	42864
Укупан број ученика повратника	1412	1924	6456	27	30	12	3567	3617	4218	3441	3542	2924	245	361	270	7657	7552	8620
Постотак ученика повратника	3.34	4.67	13.45	0.47	0.73	0.21	4.28	4.3	5.19	5.21	7.07	4.60	5.46	8.46	6.39	18.2	18.78	20.11
Повећање броја ученика повратника	-	512	4532	-	3	-18	-	50	601	-	101	-618	-	116	-91	-	-105	1068
Постотак повећања броја ученика повратника		36.26	236		11.11	-60		1.4	16.62		2.94			47.35	-25.21		-1.37	14.14
Укупан број наставника	2192	1758	3395	331	198	321	4499	4261	4567	4819	2808	3741	256	247	255	1924	1977	2234
Укупан број наставника повратника	79	84	386	0	13	10	115	115	247	58	58	85	8	6	5	285	304	318
Постотак наставника повратника	3.6	4.78	11.37	0	6.57	3.11	2.56	2.7	5.41	1.2	2.07	2.27	3.12	2.43	1.96	14.81	15.38	14.23

Повећање броја наставника повратника	-	5	302	-	13	-3	-	0	132	-	0	27	-	-2	-1	-	19	14
Постотак повећања броја наставника повратника		6.33	359.5			-23.08		0	115		0	46.55		-25	-16.67		6.67	+4.61
	КАНТОН 7			КАНТОН 8			КАНТОН 9			КАНТОН 10			РС			ФБиХ		
	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.
Укупан број ученика	33359	33359	33064	13812	14178	14105	54105	54349	54279	9187	9364	9316	153898	174563	170482	354410	335133	356251
Укупан број ученика повратника	2411	2411	2175	52	55	50	7357	6894	5051	790	759	830	6051	6269	7026	26959	27145	30606
Постотак ученика повратника	7.23	7.23	6.58	0.38	0.39	0.35	13.6	12.68	9.31	8.6	8.11	8.91	3.93	3.59	4.12	7.61	8.1	8.59
Повећање броја ученика повратника	-	0	-236	-	3	-5	-	-463	-1843	-	-31	71	-	218	757		186	3461
Постотак повећања броја ученика повратника		0	-9.79		5.77	-9.10		-6.29	-26.73		-3.92	9.35		3.6	12.08		0.69	17.75
Укупан број наставника	2675	2675	2317	840	849	842	3285	3351	3062	699	736	645	13061	10954	11216	21520	18860	21379

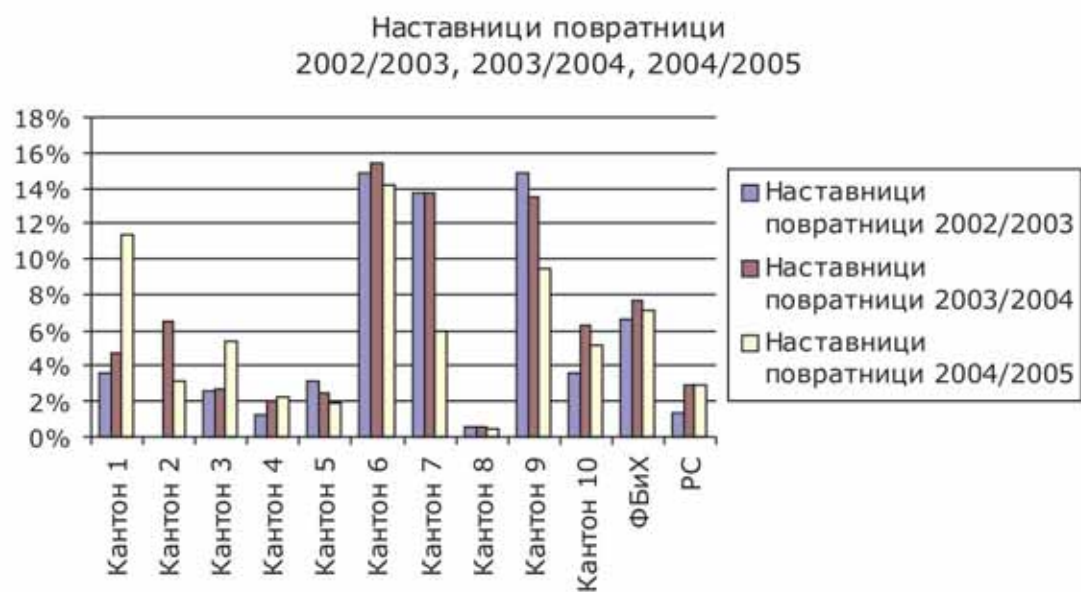
Укупан број наставника повратника	367	367	137	5	5	4	486	454	290	25	46	33	181	324	288	1428	1452	1515
Постотак наставника повратника	13.72	13.72	5.91	0.6	0.59	0.48	14.79	13.55	9.47	3.58	6.25	5.12	1.39	2.96	2.56	6.64	7.7	7.07
Повећање броја наставника повратника	-	0	-230	-	0	-1	-	-32	-164	-	21	-13	-	143	-36		24	63
Постотак повећања број наставника повратника		0	-62.67		0	-20		-6.58	-36.12		84	-28.26		79.01	-11.11		1.68	4.34

ИЗВОР: Федерално Министарство образовања и науке

Ученици повратници

Наставници повратници

Отворена питања/изазови и још увијек присутни проблеми у пракси:

- Није обезбијеђено да се национална група предмета изучава системски и континуирано у подручјима гдје је број ученика испод педагошких стандарда; није потпуно елиминисана пракса превоза ученика у једнонационалне школе ван њиховог уписног подручја; није још увијек обезбијеђена досљедна примјена законских одредби о саставу школских одбора; још увијек постоје колективни и транзитни центри у којима борави школска популација коју је тешко укључити у редовни образовни процес; још увијек су сложене и неуједначене процедуре признавања иностраних школских исправа;
- Примјер још увијек присутне дискриминације ученика у пракси (па и ученика избјеглица и повратника) јесте постојање још увијек великог броја тзв. *„двiju школа под једним кровом“* (од 52 школе у ФБиХ – до сада административно-правно уједињене двије средње школе; школе у Жепчу, Варешу и гимназија у Мостару, изразити примјери непровођења одлуке Високог представника – у ХНК, СБК и ЗДК; очекује се да се након усклађивања законске регулативе створе све неопходне претпоставке за обједињавање свих школа до почетка школске 2005/2006. године).

Прописи којима је регулисана нострификација диплома које су стечене ван БиХ

Већина кантона у Федерацији БиХ је донијела властите прописе којима се регулише питање еквиваленције и нострификације иностраних школских исправа (исправа стечених ван БиХ).

Федерално министарство образовања и науке проводи поступке нострификације иностраних школских диплома за дјецу повратнике и стране држављане који настављају образовање или се запошљавају на подручју Кантона Сарајево, Зеничко-добојског кантона и Босанскоподрињског кантона. Поступак нострификације исправа проводи се на основу одредаба Закона о нострификацији и еквиваленцији иностраних школских свједоџби – пречишћени текст („Службени лист СРБиХ“, број 7/88; „Службени лист РБиХ“, број 22/93).

Право на рад

У Европској друштвеној повељи члан 1., 2. дио "Право на рад", каже се:

"Ради стварне примјене права на рад, земље потписнице се обавезују:

1. да прихватају као један од својих главних циљева и одговорности остваривање и одржавање највећег могућег нивоа запошљавања како би се остварила пуна запосленост,
2. да ефикасно заштите право радника да зарађују за свој живот слободно изабраним радом,
3. да оснују или одржавају бесплатне службе запошљавања за све раднике,
4. да обезбиједи или унапређују радну оријентацију, образовање и реадaptацију (оспособљавање)."

У Босни и Херцеговини, на нивоу државе, нема оквирног закона за област рада и запошљавања, као ни ресорног министарства. Министарство цивилних послова надлежно је за координацију активности, усклађивања планова ентитетских органа власти и дефинисање стратегије на међународном плану за област рада и запошљавања.

Према Уставу БиХ, организација и управљање системом здравствене заштите у БиХ децентрализовани су до нивоа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Федерација БиХ

- Важећи прописи за остваривање права на запошљавање

Надлежно министарство за ову област је **Федерално министарство рада и социјалне политике са 10 кантоналних министарстава**. Федерално министарство рада и социјалне политике утврђује политику на нивоу ФБиХ и координира рад кантоналних министарстава.

У Федерацији Босне и Херцеговине на снази је *Закон о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица* („Службене новине Федерације БиХ“, бр.: 41/01 и 22/05). Овим законом уређују се права и обавезе ФБиХ у утврђивању и провођењу укупних мјера којим се поспјешују и унапређују услови за запошљавање, основни принципи у посредовању за запошљавање, материјална и социјална сигурност незапослених лица за вријеме привремене незапослености, оснивање, организација и рад Федералног завода за запошљавање кантона, финансирање укупне дјелатности запошљавања и друга питања, поштујући надлежности кантона и њихове различитости.

- Правно регулисање запошљавања на нивоу ентитета или кантона

Посредовање у запошљавању на територији Федерације обавља служба за запошљавање у складу са наведеним законом и прописом кантона.

- Проблеми са којима се сусрећу циљане категорије (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници) у реализацији запошљавања

Циљане категорије у реализацији запошљавања сусрећу се с проблемима као и сва незапослена лица. То су, прије свега, недостатак слободних радних мјеста у Федерацији БиХ, девастирана привреда, велики број стручних кадрова који се воде на евиденцијама служби за запошљавање.

- Процедуре у остваривању права из запошљавања у вези са избјеглицама из БиХ, расељеним лицима у БиХ, повратницима

Процедуре у остваривању права из запошљавања су исте за сва незапослена лица без обзира на њихово пријератно пребивалиште. Законом је одређено да незапослено лице остварује права за вријеме незапослености у служби за запошљавање према мјесту пребивалишта, а права за вријеме незапослености незапослено лице, које је усљед ратног стања напустило пребивалиште, остварује у служби за запошљавање према мјесту боравка.

- Присутни проблеми и могућа рјешења за њихово превазилажење

Према подацима OSCE-а, већина повратника у Федерацији БиХ није остварила право на здравствену заштиту, па би се за превазилажење овог проблема, према мишљењу овог министарства, требало измијенити одредбе Закона о здравственом осигурању.

- Заступљеност принципа једнакости и правичности у запошљавању

Према Закону о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица ниједно лице не може бити стављено у неповољнији положај због: расе, боје коже, пола, језика, вјере, политичког или другог мишљења, националног или социјалног поријекла, имовног стања, рођења или какве друге околности, чланства или нечланства у политичкој странци, чланства или нечланства у синдикату, или физичких и душевних потешкоћа.

Финансирање запошљавања врши се из доприноса за осигурање од незапослености који уплаћују послодавци и запосленици у Федерацији БиХ (укупно 2,5%), кроз програме запошљавања које утврђују Федерални завод за запошљавање и кантоналне службе за запошљавање у складу са потребама тржишта рада.

У циљу реализације наведених програма објављује се јавни конкурс за потицање запошљавања у средствима јавног информисања и тако се обезбјеђује доступност финансијским средствима свим правним и физичким лицима која испуњавају услове из конкурса.

- **Функционална повезаност ентитетских и кантоналних система у смислу обезбјеђења слободног кретања људи преко кантоналних, ентитетских граница и Брчко Дистрикта БиХ, као и постизања веће једнакости и праведности у запошљавању на територији БиХ**

Федерални завод за запошљавање прати, усклађује и координира рад служби за запошљавање на провођењу утврђене политике и мјера у области запошљавања и социјалног збрињавања незапослених лица.

Службе за запошљавање дужне су међусобно сарађивати, координирати рад и размјењивати информације о којима воде службене евиденције. Службе за запошљавање дужне су да Федералном заводу за запошљавање доставе извјештаје на начин и у роковима предвиђеним актом Федералног завода за запошљавање. Федерални завод за запошљавање надлежан је и да обједињује и води збирне евиденције у области рада и запошљавања од интереса за Федерацију и предлаже мјере и потребна средства за развој и функционисање јединственог информационог система. Још није успостављено јединствено тржиште рада на цијелој територији ФБиХ.

- **Заводи за запошљавање, тржиште рада, посредовање код изналажења посла**

Кантоналне службе за запошљавање периодично обављају оцјењивање тржишта рада према инструкцијама Федералног завода у циљу добијања података и пружања информација о кретањима на тржишту рада и врше посредовање у запошљавању у сврху повезивања незапосленог лица које тражи запослење, као и запосленог лица, које тражи промјену у запослењу, с послодавцем којем је потребан запосленик ради заснивања радног односа.

- **Формално пријављивање незапослених да би примали помоћ и здравствено осигурање, пријављивање да би се запослили**

У складу са Законом о посредовању у запошљавању и социјалном збрињавању незапослених лица, незапослена лица пријављују се службама за запошљавање и ради запошљавања и остваривања права на новчану накнаду за вријеме незапослености, право на здравствену заштиту и право на пензију и инвалиднину у законом одређеним случајевима.

- **Програми и планови за наредни период, који би допринијели унапређењу стања у овој области**

Федерални завод за запошљавање и кантоналне службе за запошљавање утврђују програме рада за сваку календарску годину у којима унапређују стање у овој области. На програм рада Федералног завода за запошљавање сагласност даје Влада Федерације БиХ.

Република Српска

Надлежно министарство за ову област је **Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС**.

Сва незапослена лица у Републици Српској остварују једнака права на запошљавање у складу са Законом о запошљавању, Законом о раду и Законом о запошљавању страних држављана и лица без држављанства.

Незапослена лица из циљне категорије (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници), као и остала незапослена лица остварују иста права на запошљавање у складу са наведеним законима и осталим важећим прописима Републике Српске, који су усклађени са стандардима садржаним у конвенцијама.

Законом о запошљавању, који је донесен крајем 2000. године, односно, у члану 3., регулисано је да у примјени Закона о запошљавању и других прописа и аката Завода (Јавне службе запошљавања) и других организација које обављају одређене послове запошљавања не смије бити дискриминације.

Према Закону о запошљавању, сви грађани су равноправни у погледу приступа стручној обуци, приступа запошљавању у одређеним занимањима као и у погледу услова и околности запошљавања.

Кроз програме запошљавања, у којима је Завод учествовао у суфинансирању, повратницима је одобрен 51 програм, чиме су створени услови за запошљавање 520 лица.

Основна функција Завода је посредовање при запошљавању, те праћење кретања на тржишту рада и, у том смислу, Завод унапређује рад и модернизује своју организацију како би одговорио свим захтјевима тржишта рада.

Нормативни и институционални оквири запошљавања на подручју БиХ нису кочница слободног кретања радне снаге ван ентитетских и кантоналних граница. Узрок томе је сложено економско стање, спори опоравак привреде и недовршени процес транзиције власништва.

Програм рада Завода за 2006. годину, који је у припреми и који ће усвојити Влада Републике Српске, представља дио економске политике РС.

Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине

У Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине за област рада и запошљавања надлежна је **Влада Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине** - Одјељење за стручне и административне послове - Пододјељење Служба за запошљавање.

Ова област уређена је сљедећим законима: *Закон о запошљавању и правима за вријеме незапослености Брчко Дистрикта БиХ* и *Закон о запошљавању странаца у Брчко Дистрикту БиХ*.

Када је у питању остваривање права на запослење, основна одредница јесте да је понуда слободне радне снаге знатно већа од потреба коју исказују послодавци.

Што се тиче запошљавања циљних скупина (избјеглице из БиХ, расељена лица у БиХ, повратници) и односа послодаваца према њима, не може се говорити о дискриминацији по било ком основу, али и ову популацију, као и друге незапослене, погађају исти проблеми недовољне потражње послодаваца за слободном радном снагом.

Завод за запошљавање Брчко Дистрикта БиХ, као ЈС задужена за провођење – примјену Закона о запошљавању у Брчко Дистрикту БиХ, у фази је конституисања, што значи да нису још примјењиване законске одредбе када је у питању подршка програмима послодаваца који радно ангажују незапослена лица са евиденције Завода.

Код провођења Закона о запошљавању и правима за вријеме незапослености у Брчко Дистрикту БиХ, принципи једнакости и правичности су основна полазишта на којима се заснива политика Завода у остваривању права незапослених лица.

Сарадња ентитетских завода, Завода Брчко Дистрикта БиХ, кантоналних завода и Агенције за рад и запошљавање БиХ је добра.

Објективно, постоји потреба ишчишћавања евиденција незапослених лица у смислу одвајања лица која активно траже запослење од лица која су се наша на евиденцији због остваривања неких права, као што је право на здравствено осигурање, право на дјечји доплатак и сл.

Проблем тачности информација о броју незапослених је најдиректније повезан и са радом нацрно, што је карактеристично и за Брчко Дистрикт БиХ, а што намеће потребу доношења неких системских мјера на нивоу БиХ, како би се ова појава ставила под контролу.

Право на социјалну заштиту

Расељеним лицима у Босни и Херцеговини је под једнаким законским условима као и осталим становницима - обезбијеђено право на социјалну заштиту, у складу са уставом БиХ, који је област социјалне заштите ставио у надлежност ентитета, кантона и Брчко Дистрикта БиХ.

Федерација БиХ

У Федерацији БиХ за социјалну заштиту надлежна су Министарство рада и социјалне политике ФБиХ и Министарства социјалне политике кантона.

Ова област је уређена на основу *Закона о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом ("Службене новине ФБиХ", бр. 39/99, 54/04)*, којим су као основна права обухваћени:

- основи социјалне заштите грађана и њихових породица, основна права из социјалне заштите и корисници права из социјалне заштите,
- оснивање и рад установа социјалне заштите,
- основна права цивилних жртава рата,
- основи заштите породица са дјецом,
- финансирање и друга питања од значаја за остваривање основних права из социјалне заштите

Расељена лица као корисници права из социјалне заштите, своје потребе могу задовољити на основу Члана 12. овог закона као "лица којима је усљед посебних околности потребан одговарајући облик социјалне заштите".

У већини кантона ФБиХ донесени су кантонални прописи о социјалној заштити у којима се, углавном, регулишу обим и висина социјалних права прописаних по Федералном закону.

Република Српска

У Републици Српској за социјалну заштиту надлежно је Министарство здравља и социјалне заштите РС.

Социјална заштита регулисана је *Законом о социјалној заштити ("Службени гласник РС", бр.: 5/93, 15/96, 110/03)*.

Основни облици социјалне заштите РС готово су идентични као и у Федерацији БиХ, с тим да општине у складу са својим могућностима одређују висину и ниво заштите, осим за доплатак за дјецу који се директно финансира из буџета РС.

Брчко Дистрикт БиХ

Брчко Дистрикт БиХ примјењује наведене ентитетске прописе по критеријуму мјесне надлежности, као и *Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ*, којим се пружа могућност уживања права на социјалну заштиту.

Присутни проблеми и могућа рјешења за њихово превазилажење

Главне препреке у остваривању, већ наведених, законом прописаних права за расељена лица у области социјалне заштите су:

- Функционално дјеловање система социјалне заштите у оба ентитета је небалансирано и континуирано фаворизује одређене групе и посебне категорије (нпр. борци, инвалиди и сл.), стављајући их у привилегирану ситуацију у односу на расељена лица;
- Недостатак финансирања социјалне заштите од стране државе препушта ту одговорност ентитетима, што скупа са недовољно ефикасном координацијом значи да не постоји хармонизација између ентитета по питању категорија корисника и обима и нивоа накнада за лица у стању социјалне потребе.
- Ограничени фондови за социјалну заштиту или слабо финансирање од ентитетских нивоа, препушта одговорност кантонима у ФБиХ и општинама у РС, што додатно маргинализује домаћинства која су расељена.
- Ентитетска и кантонална министарства често не постижу или нису способна да постигну прокламоване циљеве социјалне политике и законску одговорност обављања социјалне заштите

С друге стране, релативно је мали број расељених породица које имају приходе довољне да задовоље чак и минималне социјалне потребе, док је, истовремено, највећи број оних које живе у сиромаштву.

Постојећи закони који регулишу питање социјалне заштите у БиХ креирани су на ентитетским, кантоналним и општинским нивоима. . Она је недостатна, као таква, за све грађане БиХ, а повратницима је нарочито отежан приступ правима из социјалне заштите.

Тако, на примјер, са промјеном мјеста боравка, односно повратком у раније мјесто живљења, расељено лице се мора одјавити у дотадашњем мјесту боравка, чиме губи права из социјалне заштите, те пријавити у мјесту повратка, али да би имало приступ социјалној заштити у мјесту повратка, треба да буде пријављено на "новој" адреси од 6 до 12 мјесеци, овисно од ентитета и кантона - како би поново стекло право приступа социјалној заштити.

Расељена лица и повратници изложени су специфичним околностима, као што су: дневне, седмичне или мјесечне "сезонске радне миграције", мијењање састава домаћинства и велики број тзв. женских и старачких домаћинстава, нестабилност прихода и слаба доступност механизма социјалне заштите у односу на остало становништво.

Због наведених и других чинилаца постоји већа вјероватноћа код расељених лица и повратника да уђу у стање социјалне потребе у односу на остало становништво.

Према подацима панел анкете¹¹ "Живјети у БиХ" (ЖуБиХ), углавном многа домаћинства расељених се крећу око линије сиромаштва уз мале осцилације, што се у смислу прихода означава као "узнемиреност" на дну друштва.

Чак ни минимум социјалне помоћи, гарантован домаћим и међународним прописима, није осигуран.

¹¹ Узорак панел анкете ЖуБиХ је подузорок Анкете мјерења животног стандарда (LSMS) коју је у 2001. години провела Свјетска банка у сарадњи са статистичким институцијама. За панел анкету је изабрано и пренесено отприлике пола домаћинстава анкетираних у LSMS-у. Ова иста домаћинства су анкетирана у септембру 2002. године и у септембру 2003. године и по четврти пут у новембру 2004. године. Анкету су провели Републички завод за статистику РС, Федерални завод за статистику и Агенција за статистику Босне и Херцеговине у сарадњи са Birks Sinclair(BSAL), Независним бироом за хуманитарна питања (IBHI) и Институтом за социјална и економска истраживања Универзитета у Essex-у (ISER)

У области социјалне заштите људска права се масовно крше, јер одређене врсте социјалне помоћи уопште нису доступне свим категоријама грађана.

Групација расељених лица у БиХ и десет година након рата преживљава на маргинама друштва и више него остале угрожене групације је изложена социјалној искључености.

Истовремено, готово све кључне препоруке и претпоставке оптималне социјалне заштите у БиХ, као што су определијеленост ка социјалној кохезији, солидарности, једнакости и укључивости - нису испуњене, што аутоматски доводи до занемаривања и губитка бриге око заштите свих вулнерабилних група, па тако и расељених лица и повратника.

Права из социјалне заштите подразумијевају једну активну, па чак и интервенционистичку улогу државе и заснивају се на филозофији о томе шта садржи "добро друштво" и како му држава на најбољи начин може допринијети.

Безбједност

Разматрајући питања безбједности као елемент одрживости повратка, многе компетентне институције и организације су констатовале да је безбједност све мање разлог који у негативном смислу утиче на доношење коначне одлуке о повратку и на реинтегрисање повратника. Током посљедње двије године убрзано је проведена примјена имовинских прописа и враћена је готово сва имовина и станарска права пријератним власницима и носиоцима станарског права. То је дало велики подстрек стварању добре климе међу људима, веома убрзаној слободи кретања и отварању сваког дијела БиХ за слободан приступ и кретање пријератног становништва.

Међутим, у смислу цјелокупног стања у сегменту безбједности, потребно је даље радити на институционалној изградњи овога сектора, чему ће допринијети и недавно потписани Споразум о преустројавању полицијских снага у Босни и Херцеговини.

Потписивањем Општег оквирног споразума за мир у БиХ, 14. децембра 1995. године, пред властима је био озбиљан задатак који се, поред осталог, односио и на повратак избјеглица и расељених лица у њихове пријератне домове. У то вријеме, политичке партије на власти, ентитетске институције, као и представници међународне заједнице, нису имали јасну стратегију на основу које би се кренуло у уређење питања повратка, па тиме и безбједности као важног елемента овог процеса.

Да подсјетимо, своје домове у БиХ, због ратних сукоба, напустило је више од 50% становништва (детаљнији подаци о томе су већ раније изнесени) и та чињеница сама за себе довољно говори о обавезама које је Босна и Херцеговина требала да испуни, како би свим избјеглицама и расељеним лицима омогућила поврат имовине, реконструкцију порушеног стамбеног фонда, као и приступ другим њиховим правима.

Дакле, након што је потписан Општи оквирни споразум за мир у БиХ, уз ангажман представника међународне заједнице осигурана је слобода кретања за све грађане БиХ. Испуњавањем ових предуслова биљеже се први повраци расељених лица унутар БиХ, док су „мањински“ повраци били спорадични. Како је вријеме одмицало, број „мањинских“ повратака је поступно растао, да би од 2000. године, у укупном броју повратака, доминирали управо тзв. мањински повраци.

Поред захтјева за обезбјеђење минимума стамбених услова за смјештај, најважније питање које су први потенцијални повратници постављали као предуслов за доношење одлуке о повратку, управо је било питање безбједности, јер без испуњавања тог услова, повратак избјеглица и расељених лица био би неостварив. Разумије се да је овај процес текао споро, јер је требало времена да се отклони страх од евентуалних посљедица повратка, поново стекне макар минимално међусобно повјерење, успоставе покидане везе, а посебно да сами повратници схвате да питање безбједности није и не смије бити препрека повратку. Нека од новијих истраживања која су обављена анкетирањем повратника, упућују на закључак да стање безбједности у мјестима повратка данас није препрека повратку. Резултати поменуте анкете, на постављено циљано питање, видљиви су из табеле која слиједи, а исти су презентовани у јулу 2005. године.

Повратак кући¹²

Осјећате ли се сигурно у овом мјесту?						
	Циљани узорак			Контролни узорак		
	Народ			Народ		
	Бошњак	Хрват	Србин	Бошњак	Хрват	Србин
Врло несигурно	1,5%	3,0%	1,1%	1,1%	1,0%	1,7%
Прилично несигурно	2,0%	5,7%	1,7%	2,7%	1,0%	3,3%
Нити сигурно, нити несигурно	3,7%	9,8%	5,4%	5,1%	6,1%	9,2%
Прилично сигурно	15,9%	18,2%	27,6%	15,6%	27,6%	20,0%
Врло сигурно	76,9%	63,3%	64,1%	75,5%	64,3%	65,8%
Без одговора	0,1%					
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
УКУПНО	1.222	264	463	748	98	120

12 Процјена SIDA програма интегралног приступа регији у Босни и Херцеговини

Потребно се присјетити да су повратак избјеглица и расељених лица свих протеклих година, од времена потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, пратиле опструкције које су се огледале у појединачним и групним нарушавањима јавног реда и мира, оштећивању и уништавању приватних кућа и станова, као и у наношењу веће и мање материјалне штете на аутомобилима, пољопривредним машинама и другој приватној имовини повратника. Појаве групног и, слободно можемо констатовати, организованог нарушавања јавног реда и мира су, према извјештајима надлежних институција и служби, биле карактеристичне нарочито за 2001. годину, о чему смо и раније писали у претходним издањима билтена у којима смо обрађивали ову проблематику.

Данас, 10 година од потписивања Општег оквирног споразума за мир у БиХ, можемо са задовољством констатовати (изузимајући појединачне ексцесе) да грубих, групних и организованих нарушавања јавног реда и мира, која би изазивала веће узнемирење јавности, у посљедњих неколико година нема и да безбједност повратника није угрожена.

Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини у првих шест мјесеци 2005. године, коју је припремило Министарство безбједности БиХ и која је усвојена од стране оба дома Парламентарне скупштине БиХ, иде у прилог овој тврдњи, јер у њој нема евидентираних случајева угрожавања безбједности повратника, као што је то биљежено претходних година.

Поменута Информација обухвата све безбједносне аспекте, односно све показатеље стања и кретања у друштву која директно утичу на стање безбједности у цјелини. Истина, у њој нема засебно обрађених безбједносних података који би третирали посебно безбједност повратничке популације, али сигурно, да их је било, да би их Министарство безбједности БиХ, као надлежна институција која располаже безбједносним сазнањима, посебно обрадила и презентовала у извјештајном периоду.

Деминирање

На плану деминирања, као важног предуслова за повратак и реинтеграцију у БиХ, резултати су евидентни.

Извршене анализе и процјене минске ситуације говоре о томе да у БиХ на око 10.000 локалитета још увијек има око 670.000 мина и око 650.000 неексплодираних убојних средстава, а укупна сумњива површина износи око 2145 км², што чини око 4,2 % површине Босне и Херцеговине.

Без обзира на постигнуте значајне резултате на плану деминирања претходни алармантни показатељи не дају право на задовољство учињеним и стањем у вези с овим питањем.

Деминирање је свакако важан предуслов повратка, посебно ако се зна да је сада актуелан повратак у села и у мјеста гдје пољопривреда и сточарство чине основе за обезбјеђење егзистенције повратника.

Министарство за људска права и избјеглице у оквиру координирајуће улоге на provedби Анекса 7 Дејтонског мировног споразума, ову област координира са Министарством цивилних послова на начин да се њима достављају планови и пројекти повратка, који се потом путем Комисије за деминирање и путем билатералних донатора, усклађују са плановима деминирања.

Босна и Херцеговина је земља са највећим и најкомплекснијим проблемом мина у Европи и у групи је најугроженијих земаља у свијету.

Недавно је ова констатација потврђена и оцјеном да је БиХ према анализама шеста земља у свијету по “загађености” минама и минско-експлозивним средствима.

Ово стање усложњава природа проблема мина у Босни и Херцеговини, чије су основне карактеристике: недостају записници о минским пољима, непоуздани подаци о локацијама минских поља, њиховом облику и распореду мина, постављање мина појединачно или у релативно малом броју на великој површини, што за посљедицу има велику сумњиву површину и др.

Мине ограничавају приступ природним и другим ресурсима неопходним за развој земље, а посебно за одрживост повратка становништва.

У протеклом периоду остварен је значајан напредак у изградњи система протуминских акција у Босни и Херцеговини. Овај напредак се огледа у доградњи Стандарда за уклањање мина и НУС-а и усвајању нове Стратегије деминирања у Босни и Херцеговини до 2009. године.

Успостава система и преглед операција хуманитарног деминирања

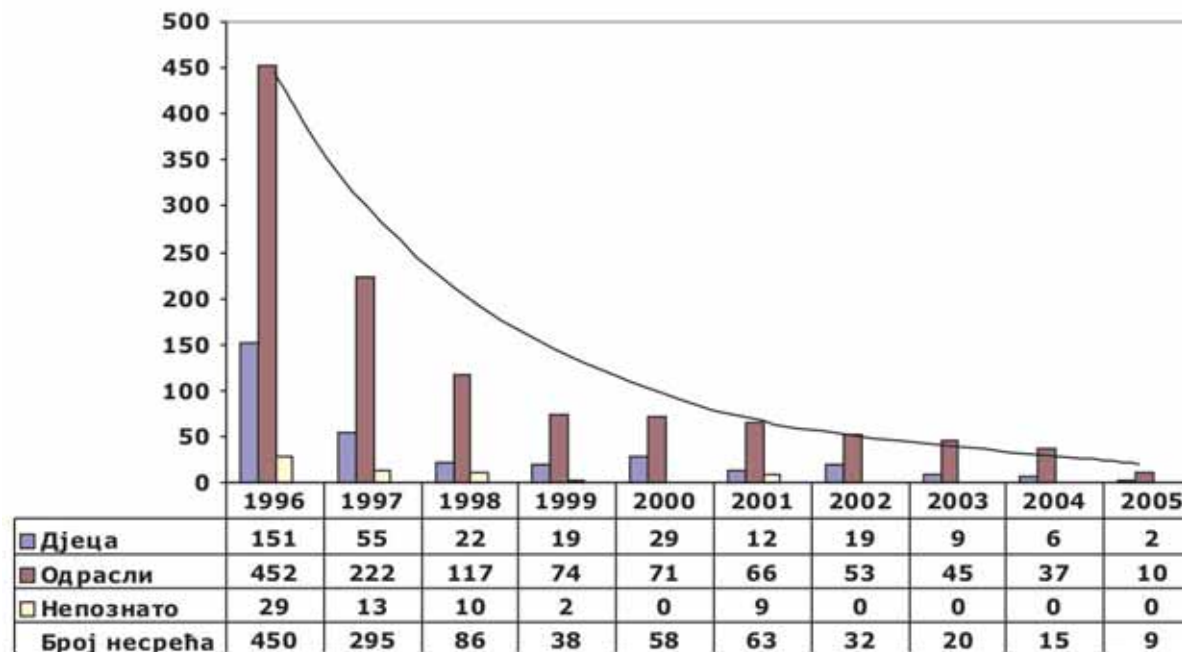
Процес деминирања је отпочео 1996. године на нивоу Центра за уклањање мина Уједињених нација. С обзиром на то да ова област у то вријеме није била законски уређена, 1998. године донесен је *Закон о деминирању* на нивоу БиХ, након чега долази до формирања Комисије за деминирање, чији је радни орган Центар за уклањање мина.

Устројем ових институција постигнут је значајан напредак у оперативном смислу, јер се протуминском дјеловању сада приступало координирано на подручју цијеле Босне и Херцеговине. Јасно да је опасност од неуклоњених минско-експлозивних средстава у подручјима повратка једна од најважнијих препрека са којом су се сусретали повратници, тако да је сасвим јасно да је одговор на ово питање високо рангиран при доношењу одлуке о повратку.

Дакле, доношењем поменутог Закона о деминирању, одговорност у овој области су преузеле домаће структуре власти, уз финансијску потпору међународне заједнице. Након тога, БХМАЦ је израдио дугорочну стратегију деминирања до 2010. године, руководећи се утврђеним процјенама, расположивим ресурсима и приоритетним потребама. Поред тога, због великог броја жртава од мина, одговорно се приступило процесу „упозоравања на мине“ у виду одржавања семинара за представнике медија који дјелују на подручју БиХ, са циљем повезивања БХМАЦ-а и медија и подизања свијести о ризику од мина. На овај начин, перманентним обавјештавањем и упозоравањем јавног мнијења на опасности од мина, могуће је утицати и на друге друштвене субјекте који су дужни дати свој допринос приликом рјешавања проблема мина.

Жртве мина

Према подацима Међународног црвеног крста/крижа (ICRC), укупан број настрадалих лица од мина и НУС-а у периоду од почетка 1996. године до септембра 2005. године у Босни и Херцеговини износи 1534, од чега је 436 погинулих, док су остали задобили теже и лакше тјелесне повреде.

Из статистике жртава мина, које посједује Центар за уклањање мина, није могуће стриктно издвојити број жртава, односно број инцидената који се односе искључиво на повратничку популацију или домицилно становништво.

У првих 9 мјесеци 2005. године у Босни и Херцеговини је страдало 12 лица, од чега смртно 7, а тешке тјелесне повреде задобило је 5 лица. У исто вријеме, догодиле су се и двије деминерске несреће у којима је смртно страдао један деминер, док је један задобио тешке тјелесне повреде.

Општа процјена минске ситуације

На основу доступних података у бази података Центра за уклањање мина у Босни и Херцеговини, од 1996. године до септембра 2005. године у процесу хуманитарног деминирања очишћено је 59.388.880 м² територије Босне и Херцеговине.

Остварени резултати везани су, углавном, за ургентно деминирање које се проводило до 2002. године и имало је за циљ елиминацију ризика на мањим подручјима која су угрожена минама, након чега долази до прекретнице у приступу од ургентног ка планском облику хуманитарног деминирања. Како би се овај проблем боље сагледао и смањио ризик на подручју цијеле Босне и Херцеговине, Центар за уклањање мина у БиХ је покренуо процес систематског извиђања цјелокупне територије. То извиђање представља аналитичко-истраживачки поступак на основу којег се врши процјена сумњиве и ризичне територије која је била захваћена борбеним дејствима током ратних сукоба у БиХ.

Систематско извиђање, као аналитичко истраживачки поступак има за циљ сагледавање укупне ризичне и сумњиве површине, која је била захваћена борбеним дејствима.

Резултати извиђања представљају дио опште процјене протуминских акција у БиХ и врши се од нивоа микролокалитета па до процјене за земљу у цјелини.

И у сљедећој 2006. години планирано је извиђање око 2000 км² сумњиве површине.

Хуманитарно деминирање по намјени земљишта - деминирање по намјени (м²)					
Година	Репатријација	Инфраструктура	Становање	Пољопривреда	Електроенергија
2001	1.735.178	153.625	1.310.980	481.043	428.750
2002	2.995.324	873.481	878.844	521.851	246.534
2003	1.770.261	1.407.323	626.001	1.558.934	249.345
2004	2.305.910	920.879	308.384	1.586.356	206.350
2005	1.619.705	630.361	87.616	1.586.350	184.585
УКУПНО	10.426.378	3.985.669	3.211.825	5.734.534	1.315.564

ИЗВОР: БХМАЦ

Напомињемо да се приоритети за деминирање у Босни и Херцеговини одређују на основу сљедећих критерија:

- општа процјена минске ситуације;
- стратешке протуминске акције за текућу годину;
- трајно планиране и обиљежене површине;
- категоризације према Стандардним оперативним процедурама за хуманитарно деминирање (I дио - Генерално извиђање);
- резултата генералног извиђања које проводи Центар за уклањање мина;

Важно је истаћи да се локације репатријације избјеглица и расељених лица такође третирају као прва категорија приоритета, а то подразумијева деминирање не само порушених и оштећених стамбених јединица већ и деминирање земљишта око стамбених јединица, као и деминирање подручја гдје се врши реконструкција инфраструктуре.

На основу ових основних критеријума сачињавају се листе приоритетних задатака за операције хуманитарног деминирања. И за 2006. годину је сачињена листа приоритета која ће бити предложена владама ентитета и влади Брчко Дистрикта БиХ на усвајање.

Остали елементи одрживости повратка

У циљу стварања услов за одрживост повратка и реинтеграцију повратника, Министарство за људска права и избјеглице је подузимало и неке од специфичних активности које су усмјерене ка том циљу, од којих издвајамо сљедеће:

Меморандум о разумијевању о прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибуцијску мрежу у Босни и Херцеговини

Министарство за људска права и избјеглице је у јануару 2005. године потписало Меморандум о разумијевању о прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибуцијску мрежу у Босни и Херцеговини са сљедећим супотписницима: Министарство привреде, енергетике и развоја РС, Федерално министарство енергије, рударства и индустрије, ЈП Електропривреда БиХ, ЈП Електропривреда ХЗХБ, ЈМДП Електропривреда РС, а свјedoци су Уред Високог представника за БиХ - ОHR, Организација за безбједност и сарадњу у Европи - OSCE, Високи комесаријат за избјеглице Уједињених нација - UNHCR.

Потписивањем Меморандума постигнут је договор са представницима три електропривредна предузећа у БиХ да се повратницима омогући једнак и недискриминирајући приступ електродистрибуцијској мрежи на цијелој територији БиХ.

Овим Меморандумом су договорене усклађене и поједностављене процедуре и технички услови поновног прикључења. Повратници су ослобођени од плаћања једнократних накнада (такси) и трошкова радне снаге за прикључке удаљене до 50 метара.

Потписивање овог меморандума је настало као резултат новог приступа у раду Министарства за људска права и избјеглице, односно његовој координирајућој улози са свим потписницима током шест мјесеци прошле године.

Прикупљањем и анализом података о примјени Меморандума на терену током текуће године констатован је значајан напредак, али су идентификовани и одређени проблеми због којих је у септембру одржан поновни састанак са свим потписницима Меморандума. Том приликом је договорено да се настави са радом на унапређењу Меморандума, те да

се у циљу његовог освјежења и приближавања што већем броју повратника и јавности, у наредна два мјесеца приступи његовом унапређењу, поновном потписивању и публицирању. Носилац активности ће и даље бити Министарство за људска права и избјеглице.

(Микро)кредитирање у циљу запошљавања и самозапошљавања повратника

Ради обезбјеђења услова за одрживи повратак избјеглица из БиХ и расељених лица у БиХ у њихова ранија мјеста пребивалишта у Босни и Херцеговини те, с тим у вези, потребом за свеобухватним, јасним информацијама доступним свим избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ о могућностима, условима и критеријумима добијања кредита у циљу обезбјеђења запошљавања у приватном и државном сектору и могућностима самозапошљавања у мјестима пријератног пребивалишта, Министарство за људска права и избјеглице, Фондација за одрживи развој Федерације БиХ (Одраз), Фонд за развој и запошљавање Републике Српске, Сарајевска развојна регионална агенција, Удружење микрофинансијских организација у БиХ, Завод за запошљавање Републике Српске, Федерални завод за запошљавање Сарајево, дана 18. 10. 2004. године у Сарајеву, закључили су Протокол о међусобној сарадњи.

Основни циљеви потписивања овог Протокола су: успостављање међусобне сарадње између свих потписника те, уједно, израда Публикације о могућностима добијања кредита у циљу запошљавања и самозапошљавања избјеглица из БиХ и расељених лица у БиХ (дистрибуција исте ће бити проведена преко регионалних центара МЉПИ - општина).

Други пројекти на плану одрживости повратка

- МЉПИ је водило координирајућу активност са свим релевантним институцијама и организацијама на изналажењу повољних рјешења за реализацију помоћи у области пољопривредне сјетве и садње у 2004. години, која повратницима омогућује егзистенцијалну сигурност и њихов повратак чини одрживим. Значајну активност у овом пројекту су имали регионални центри.

- На иницијативу и уз координирајућу улогу МЉПИ покренут је пројект садње јагодичастог воћа (малине, купине, јагоде) у општинама: Сребреница, Братунац, Зворник, Горажде, односно на територији од Коњевић Поља до Зворника. У Сребреници је изграђена хладњача, а за њене потребе је у поменутих општинама засађено 73 хектара, укључујући и 35 хектара раније засађене површине. У току су активности и разговори који би требали резултовати садњом најмање још 50 хектара, укључивши нове локације.
- Активности око изналажења донатора за пилот-пројект запошљавања повратника у јавном сектору у 15 општина БиХ су у току. Ако се осигурају донаторска средства, пројекат би се могао реализовати у наредној години.
- У складу са критеријумима USAID-ог CRSP програма, вриједног око 3 милиона евра, регионални центри Министарства за људска права и избјеглице су доставили листу приоритетних потреба пројеката инфраструктуре. USAID је приоритет дао обнови електромреже са нагласком на насеља гдје су реализовани мањински повраци. Пројектом је обухваћено 13 општина са 52 насеља, а имплементација почиње у наредној години.
- У току су активности на опремању неопходном медицинском опремом двије амбуланте, једне у насељу Крижевићи, Општина Зворник, и друге у насељу Клашник, Општина Вишеград.
- Координација различитих других пројеката који се имплементирају уз помоћ различитих билатералних партнера.

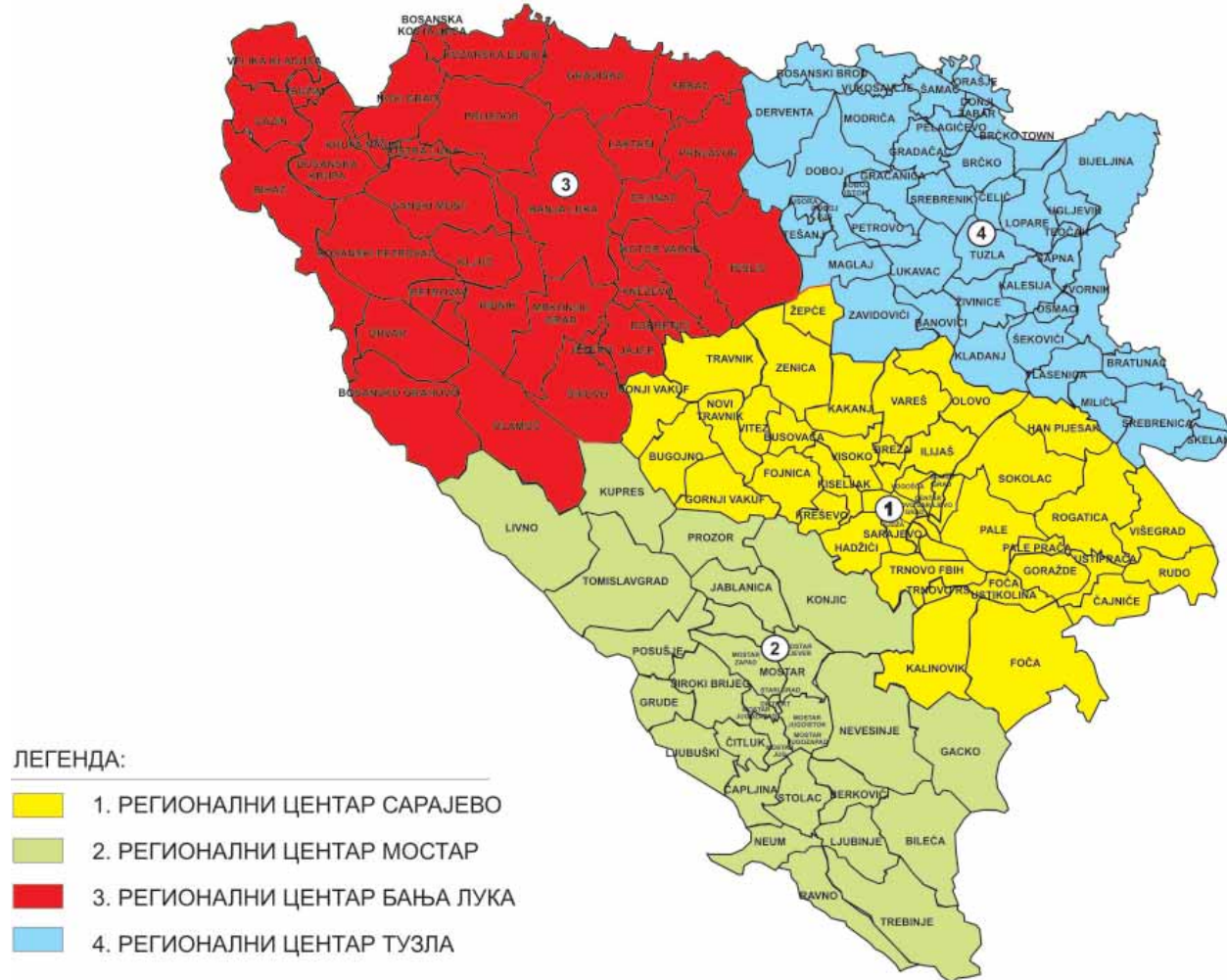
Ово су само неки од примјера гдје се Министарство за људска права и избјеглице појављује као координатор у реализовању одређених пројеката који за циљ имају олакшан приступ неком од загарантованих права расељених лица и повратника.

Ако се зна да је већина пројеката ове врсте у ентитетској надлежности и да на њима раде бројне домаће и међународне, владине и невладине организације и институције, јасно је колики су капацитети потребни како би се читав процес координирао и њиме управљало.

У контексту потпуне одрживости повратка и реинтеграције повратника, посебну пажњу треба посветити обнови социјалне, здравствене и културне инфраструктуре, али и реконструкцији џамија, цркава и других богомоља, што је и даље приоритет Министарства за људска права и избјеглице.

Ограничења произилазе из уставних одредби, јер Министарство за људска права и избјеглице нема могућност изравне имплементације пројеката повратка и реконструкције у БиХ, а посебно пројеката инфраструктуре. Зато се улога Министарства за људска права и избјеглице, како смо већ и напоменули, свела на координирање активности са бројним другим организацијама и институцијама.

ПОКРИВЕНОСТ ПОДРУЧЈА РЕГИОНАЛНИМ ЦЕНТРИМА МИНИСТАРСТВА ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ

ПРИСТУП ПРАВИМА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ СА ПРИЗНАТИМ СТАТУСОМ

Увод

У складу са чланом 3., став 1ф. Устава Босне и Херцеговине, у надлежности институција Босне и Херцеговине су политика и регулисање питања имиграције, избјеглица и азила.

Према Закону о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине, као и важећим измјенама и допунама овога Закона ("Службени гласник БиХ", бр.: 5/03, 42/03, 26/04, 42/04), надлежност за ову проблематику подијељена је између Министарства безбједности БиХ и Министарства за људска права и избјеглице.

Поступак разматрања захтјева за азил и доношење одлуке по захтјеву за признавањем статуса у надлежности је Министарства безбједности БиХ.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ надлежно је за питања старања о правима и питањима избјеглица у Босни и Херцеговини након утврђивања њиховог статуса.

Дакле, након доношења правоснажног рјешења о признавању избјегличког статуса у БиХ, Министарство за људска права и избјеглице БиХ се стара о правима и приступу избјеглицама у БиХ.

Права и обавезе избјеглица у БиХ су уређена чланом 81. Закона о кретању и боравку странаца и азилу ("Службени гласник БиХ", број 29/03), којим се избјеглицама са признатим статусом омогућава рад, образовање, здравствена и социјална заштита под истим условима као и бх. држављанима.

Федерација БиХ нема посебним прописом регулисану област избјеглица у БиХ у смислу статусних питања или општих гаранција за приступ правима. Појединачна права избјеглица са признатим статусом остварују се према важећим прописима БиХ и посебним за области здравства, школства, социјалне заштите и др.

Република Српска је својим Законом о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у Републици Српској ("Службени гласник РС", број 42/05) регулисала област избјеглица које бораве у Републици Српској.

Према овом Закону, лицима којима је признат статус избјеглица БиХ до 14. 10. 2003. године, као даном ступања на снагу Закона о кретању и боравку странаца и азилу од стране надлежног државног органа, а живе на територији РС, избјеглице су у РС и уживају пуну заштиту и права утврђена овим законом, као и права предвиђена по другим законима БиХ уколико су повољнија за њих.

У складу са чланом 26. поменутог Закона, избјеглице у РС ће уживати без дискриминације иста права и слободе предвиђене међународним и домаћим законодавством као и расељена лица и повратници. Такође, имају право на слободу кретања и слободу избора свог пребивалишта.

На основу члана 27. Закона, избјеглице у РС имају право на адекватан животни стандард, право на основни привремени смјештај, право на здравствену заштиту, социјалну заштиту, образовање и стручну обуку, слободу вјерског изражавања и политичког дјеловања. Поред тога, избјеглице у РС за вријеме статуса имају право на:

- адекватну помоћ у новцу,
- неопходну исхрану,
- неопходну одјећу,
- основну здравствену заштиту,
- основно образовање и
- социјалну помоћ, под условом да нису запослени.

Избјеглицама у РС неће бити обезбијеђен привремени смјештај уколико имају на располагању довољно средстава укључујући и примања која су довољна за потребе њиховог смјештаја.

Основна права избјеглица са признатим статусом у БиХ

Уставом Босне и Херцеговине свим лицима на територији БиХ загарантована су права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима.

Сва лица на територији БиХ, укључујући и избјеглице са признатим статусом, уживају:

- право на живот,
- право лица да не буде подвргнуто мучењу нити нечовјечном или понижавајућем третману или казни,
- право лица да не буде држано у ропству или потчињености, или на присилном или обавезном раду,
- право на личну слободу и безбједност,
- право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком,
- право на приватни и породични живот, дом и преписку,
- право на слободу мисли савјести и вјере,
- право на слободу изражавања,
- право на слободу мирног окупљања и слободу удруживања са другима,
- право на брак и заснивање породице,
- право на имовину,
- право на образовање и
- право на слободу кретања и пребивалишта.

Поред права загарантованих Уставом, Босна и Херцеговина као потписница *Конвенције о статусу избјеглица из 1951. године* и *Протокола о статусу избјеглица из 1967. године*, дужна је да избјеглицама осигура права из чланова 3. до 34. Конвенције.

Посебно загарантована права избјеглица са признатим статусом у БиХ

Конвенцијом су посебно загарантована сљедећа права избјеглицама:

- право на вјеру,
- право на права и повластице која се дају независно од Конвенције,
- право на ослобађање од реципроцитета,
- право на ослобађање од изнимних мјера,
- право на привремене мјере за вријеме рата или у другим тешким и изузетним околностима,
- право на боравак у случају присилног расељења,
- право на задржавање личног статуса,
- право на покретну и непокретну имовину,
- право на интелектуалну и индустријску својину,
- право на удруживање,
- право приступа судовима,
- право на плаћене послове,
- право на обављање самосталне дјелатности,
- право на избор слободне професије,
- право на рационализацију,
- право на становање,
- право на опште образовање,
- право на опште повластице,
- право на рад и социјално осигурање,
- право на административну помоћ,
- право на слободу кретања,

- право на посједовање исправе о идентитету,
- право на путну исправу,
- право на ослобађање фискалних обавеза,
- право на пренос имовине,
- право избјеглица које су незаконито ушле на територију земље прихвата да бораве у истој,
- право на забрану протјеривања (осим због државне безбједности и јавног реда),
- право на забрану протјеривања и враћања на границе територије гдје би његов живот или слобода били угрожени,
- право на натурализацију.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ, као надлежно за питања старања о правима и питањима избјеглица у Босни и Херцеговини, у сарадњи са UNHCR-ом, покренуло је активности на изради подзаконског акта Правилника о правима и обавезама лица којима је признат избјеглички статус у Босни и Херцеговини, а у складу са Законом о кретању и боравку странаца и азилу и чланом 34. Правилника о азилу у БиХ ("Службени гласник БиХ", број 26/04).

Циљ поменуте активности је да поближе уреди и разради начине остваривања права и обавеза лица којима је признат избјеглички статус у Босни и Херцеговини.

Овим подзаконским актом се посебно прописују основни принципи, надлежни органи, услови и начин стицања и остваривања права и обавезе лица са статусом избјеглице у Босни и Херцеговини.

Радећи на изради овог акта, руководећи се интересом за пружањем што боље заштите избјеглицама у Босни и Херцеговини, подзаконским актом су обезбијеђени сљедећи *основни принципи*:

- 1. Забрана дискриминације**, која је загарантована и чланом 14. Европске повеље о људским правима, којом се уживање права и слобода осигурава без дискриминације по било којој основи, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, веза са неком националном мањином, имовинско стање, рођење или други статус.
- 2. Најбољи интерес дјетета и јединства породице** загарантован је чланом 3. УН Конвенције о правима дјетета из 1989. године, којом се као примарни у свим активностима које се тичу дјеце, истичу интереси дјетета, без обзира на то да ли их проводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавни органи. Чланом 9. Конвенције, државе чланице обезбјеђују да ниједно дијете не буде одвојено

од својих родитеља против њихове воље, осим кад надлежни органи на основу судског поступка одлуче, у складу са одговарајућим законом и процедуром, да је такво раздвајање нужно и у најбољем интересу дјетета. У складу са чланом 22. Конвенције, дјетету које тражи статус избјеглице или које се сматра избјеглицом, у складу са одговарајућим међународним или националним законом и поступцима, без обзира да ли је дијете у пратњи својих родитеља или неког другог лица, омогућава се добивање заштите и хуманитарне помоћи ради остварења права из Конвенције и других међународних инструмената о правима човјека или о хуманитарним питањима. Државе чланице, ако сматрају сврсисходним, сарађују у свим напорима УН и других надлежних владиних и невладиних организација које сарађују са УН ради заштите и пружања помоћи таквом дјетету и налажења родитеља или других чланова породице дјетета избјеглице, ради прибављања информација нужних за спајање са његовом породицом. У случајевима када се не могу пронаћи родитељи ни остали чланови породице, дјетету се пружа једнака заштита као и свој другој дјечи која су стално или привремено лишена породичног круга из било којег разлога, како наводи Конвенција.

- 3. Заштита података** је основни принцип који је избјеглицама које бораве у Босни и Херцеговини загарантован у складу са чланом 77. Закона о кретању и боравку странца и азилу, према коме је у стварима везаним за азил, јавност искључена и све информације, које су у вези са овим поступком, сматрају се повјерљивим. Према подзаконском акту, никакве информације о избјеглици се неће одавати његовој земљи поријекла без претходног писменог овлаштења датог од стране избјеглице. Увијек и обавезно треба да се затражи пристанак избјеглице прије него што се трећој страни открију било какве информације из њеног досјеа, чиме ни у ком случају њена безбједност или безбједност сродника избјеглице неће бити угрожена. Обрада података о избјеглици врши се у складу са важећим Законом о заштити личних података у БиХ ("Службени гласник БИХ", број 32/01).

Поред права на рад, образовање, здравствену и социјалну заштиту, избјеглицама у Босни и Херцеговини признаје се право на лични статус стечен у земљи поријекла, ако исти није у супротности са одговарајућим законима БиХ.

Право на образовање

Избјеглицама у Босни и Херцеговини је осигурано право на основно, средње, више и високо образовање под једнаким условима као и бх. држављанима.

У Босни и Херцеговини основно, средње и високо образовање је у надлежности ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. На нивоу БиХ, на основу Закона о измјенама и допунама Закона о Министарствима и другим органима управе БиХ („Службени гласник БиХ“, број 7/03, од 07. 03. 2003. године), Министарство цивилних послова надлежно је за обављање послова и извршавање задатака који су у надлежности Босне и Херцеговине и који се односе на утврђивање основних принципа координирања активности, усклађивања планова ентитетских органа власти и дефинисање стратегије на међународном плану у подручјима здравства и социјалне заштите, пензија, науке и образовања, рада и запошљавања, културе и спорта, геодетским, геолошким и метеоролошким пословима.

До данас је на нивоу БиХ донесен оквирни Закон о основном и средњем образовању у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 18/03), а у току је израда оквирног Закона о високом образовању.

Оквирним Законом о основном и средњем образовању се уређују принципи предшколског, основног и средњег образовања и васпитања одраслих, и оснивања и функционисања институција за пружање услуга у образовању у БиХ, као и допунска настава за дјецу држављане БиХ у иностранству.

Органи власти надлежни за организовање образовног система у Брчко Дистрикту БиХ, Републици Српској, Федерацији БиХ и кантонима, у складу са Уставом БиХ, установе, које се према важећим законима у БиХ региструју за пружање услуга у области предшколског, основног и средњег образовања и образовања одраслих, друге стручне институције у области образовања, обавезне су примјењивати и поштивати принципе и норме утврђене овим Законом и обезбиједити образовање под једнаким условима за све ученике.

У Федерацији БиХ, Према Уставу ФБиХ, Федерално министарство образовања, науке, културе и спорта у овој области има координирајућу улогу. Кантони ФБиХ имају надлежности за утврђивање образовне политике, укључујући и доношење прописа о образовању и обезбјеђењу образовања, односно област основног, средњег и високог образовања уређује се прописима кантона.

У Републици Српској ова област је уређена Законом о основној школи ("Службени гласник РС", број 38/04), Законом о средњој школи ("Службени гласник РС", број 38/04) и Законом о универзитету ("Службени гласник РС", бројеви 12/93,14/94, 99/04, 92/05), а надлежно за провођење ових закона је Министарство просвјете и културе РС.

Избјеглицама које бораве у БиХ омогућава се приступ установама основног, средњег, вишег и високог образовања под једнаким условима као и босанскохерцеговачким држављанима.

За упис у основну и/или средњу школу избјеглица-дијете се уписује у складу са важећим законским прописима у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ.

Потребна документација за упис у основну и средњу школу је родни лист, којег избјеглици-дјетету ако исти не посједује и не може прибавити, замјењује избјеглички картон, љекарско увјерење и свједочанство о завршеном основном, или у случају наставка школовања, неком од завршених претходних разреда. Уколико дијете избјеглица не може из оправданих разлога прибавити доказе о већ завршеном основном и/или средњем образовању и/или свједоцбу о већ завршеним разредима основног и/или средњег образовања, према подзаконском акту недостајуће документе замјењује потврда издата од стране МЉПИ.

Избјеглицама које бораве у БиХ омогућава се школовање у установама вишег и високог образовања као и наставак студија у тим установама.

За наставак образовања ученици средњих, основних школа и студенти страни држављани имају право да поднесу захтјев за нострификацијом и еквиваленцијом школских диплома у ФБиХ и РС које су стекли у иностранству. Нострификација школских исправа омогућава наставак школовања у установама средњег образовања и омогућава се упис на факултете лицима који желе наставак школовања.

Босна и Херцеговина је ратификовала Лисабонску конвенцију о признавању диплома у јануару 2004. године, а у септембру 2003. године је потписала Болоњску декларацију.

Процес нострификације диплома у Републици Српској се врши на основу члана 130. до 135. Закона о основној школи, члана 126. до 131. Закона о средњој школи и чланова 113., 114. и 115. Закона о универзитету.

У РС процес нострификације и еквиваленције иностраних диплома врши Министарство просвјете и културе РС. Нострификацијом се страна школска исправа изједначава са одговарајућом домаћом школском исправом у цјелини, у погледу који њеном имаоцу припадају за настављање школовања и права на запошљавање. Поступак нострификације се врши у складу са одредбама Закона о управном поступку.

У Федерацији Босне и Херцеговине нострификација и еквиваленција диплома стечених у иностранству врши се на основу Закона о нострификацији и еквиваленцији иностраних школских диплома, који је преузет од бивше СФРЈ.

За нострификацију и еквиваленцију школских исправа, уз захтјев за нострификацију потребно је приложити сједочанство о образовању у иностранству и овјерен превод свједочанства у 3 примјерка.

За приступ нострификацији диплома у ентитетима потребно је платити одређене таксативне трошкове у складу са законима о таксама у ентитетима.

Дакле, према важећим законским прописима у БиХ, страним држављанима је омогућено право на стицање образовања у складу са Конвенцијама и споразумима које је БиХ закључила са другим земљама и међународним организацијама.

Међутим, један од проблема школовања избјеглица у БиХ се огледа у чињеници да они отежано прибављају документе о већ завршеним разредима основног и средњег образовања. Поштујући основни принцип заштите података о избјеглици, такву врсту докумената је тешко прибавити по службеној дужности из земље поријекла. Подзаконским актом се покушала премостити и ова сметња.

У Босни и Херцеговини не постоји кровни закон којим се уређује питање високог образовања, иако је Министарство цивилних послова БиХ преузело активности на изради овог закона.

Проблем у области високог образовања је додатно усложењен у ФБиХ, јер и на нивоима кантона постоје закони који регулишу ову област.

Право на рад

Избјеглицама у Босни и Херцеговини гарантује се право на рад под једнаким условима као и бх. држављанима, те исти остварују приступ праву на рад и друга права која произилазе из радног односа у складу са важећим прописима из области рада у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ.

У БиХ, за питања радно-правних односа и запошљавања, надлежни су ентитети и Брчко Дистрикт БиХ.

За ову област у Федерацији БиХ надлежно је Федерално министарство рада и социјалне политике и ова област уређена је Законом о раду ("Службене новине ФБиХ", бр.: 43/99, 32/00, 29/03) и Законом о посредовању при запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица ("Службене новине ФБиХ", бр.: 41/01, 22/05).

Надлежно министарство у Републици Српској је Министарство рада и борачко-инвалидске заштите у складу са Законом о раду ("Службени гласник РС", бр.: 38/00, 38/03) и Законом о запошљавању ("Службени гласник РС", број 54/05).

Према рјешењу из нацрта подзаконског акта, избјеглица који заврши школовање у БиХ пријављује се Заводу за запошљавање у мјесту свог пребивалишта. Исти је дужан да се пријави Заводу у законом предвиђеном року, а приликом пријављивања дужан је да достави тражену документацију (радна књижица и диплома о завршеном школовању).

Избјеглица који се први пут пријављује Заводу за запошљавање у Босни и Херцеговини дужан је да то учини у року од 90 дана од дана издавања избјегличког картона, како је предвиђено подзаконским актом. Приликом пријављивања дужан је да приложити радну књижицу и нострификовану школску исправу. Радна књижица се издаје у општини пребивалишта и након њеног издавања избјеглица се обраћа Заводу за запошљавање ради даље процедуре пријављивања. Приликом пријављивања Заводу за запошљавање и издавања радне књижице избјеглички картон служи као идентификациони документ, као замјена личној карти.

Избјеглице су дужне редовно се јављати Заводу за запошљавање сваких 60 дана. У складу са законом, незапосленим лицем сматра се лице способно за рад које није у радном односу, а које активно тражи посао – редовно се јавља служби за запошљавање, подноси молбе послодавцима или даје огласе, јавља се на огласе и конкурсе и придржава се програма професионалне оријентације обуке и преквалификације.

Уколико се избјеглица не јави служби за запошљавање у два узастопна рока, а не обавијести службу за запошљавање о оправданим разлозима нејављања, служба у својим евиденцијама престаје водити лице као незапослено.

Избјеглица који заснује радни однос у БиХ има иста права као и бх. држављани из области радних односа у складу са важећим прописима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

С обзиром на то да је у БиХ висока стопа незапослености, приступ овом праву избјеглицама, као и бх. држављанима, биће тешко обезбиједити.

Према званичним подацима, стопа незапослености у БиХ износи готово 41% - стопа незапослености у ФБиХ је 43%, а у РС 40%.

Према истраживању Свјетске банке, у БиХ се на посао чека дуже од 3 године, док старије генерације од 35 до 55 година траже посао дуже од 5 година¹³.

Право на здравствену заштиту

Избјеглицама у Босни и Херцеговини омогућава се право на здравствену заштиту под једнаким условима као и бх. грађанима, те остварују приступ праву на здравствену заштиту у складу са важећим прописима из области здравства у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ.

У Федерацији БиХ за ову област надлежно је Федерално министарство здравства, а обавезно здравствено осигурање проводи Завод здравственог осигурања и реосигурања ФБиХ. Ова област је уређена на основу *Закона о здравственој заштити* ("Службене новине ФБиХ", број 29/97) и *Закона о здравственом осигурању* ("Службене новине ФБиХ", бр.: 30/97, 7/02). У пружању здравствене заштите у ФБиХ најважније компетенције имају кантони.

Својство осигураног лица утврђују кантонални заводи осигурања.

У Републици Српској надлежно министарство је Министарство здравља и социјалне заштите, а обавезно осигурање проводи Фонд здравственог осигурања РС у складу са *Законом о здравственом осигурању* ("Службени гласник РС", бр.: 18/99, 51/01, 70/01, 51/03) и *Законом о здравственој заштити* ("Службени гласник РС", бр.: 18/99, 58/01, 62/02).

Својство осигураног лица утврђују организационе јединице Фонда здравствене заштите.

До данас, у пракси, веома је отежано функционисао систем здравствене заштите избјеглица у БиХ, осим што је у Р Српској нешто боље био уређен систем здравствене заштите и лијечења избјеглица из Р Хрватске.

UNHCR је имао кључну улогу у осигурању лијечења за широку групу избјеглица у БиХ, а посебно лица у привременом прихвату смјештених на подручју Федерације БиХ.

Подзаконским актом планира се да избјеглица у БиХ има право на здравствену заштиту коју остварује по основу незапослености, пријављивањем на Завод за запошљавање, као осигураник из радно-правног односа или као лице у стању социјалне потребе.

Обавезним здравственим осигурањем осигураницима се обезбјеђује здравствена заштита у складу са законима о здравственом осигурању. Такође, здравствена заштита ће се обезбиједити и члановима породице осигураника.

Према нацрту подзаконског акта, члановима уже породице избјеглице у БиХ сматрају се супружник, малољетна дјеца и остали издржавани чланови уже породице који су живјели у истом домаћинству.

Избјеглица-дијете, којем је додијељен старатељ, право на здравствено осигурање остварује као осигурано лице-старатељ (осигураник).

Избјеглице које здравствену заштиту нису оствариле по основу незапослености, запослености или социјалном заштитом имају могућност добровољног осигурања за себе и чланове своје уже породице.

За овај вид здравствене заштите подзаконским актом предвиђено је да се осигурањем средстава из буџета ентитета и Брчко Дистрикта БиХ или МЉПИ обезбиједи приступ здравственој заштити за избјеглице путем шеме осигурања или путем специјалног аранжмана са здравственим установама, док избјеглице не испуне услове за стицање статуса осигураног лица на основу незапослености, рада или социјалне заштите.

Питање приступа здравственој заштити је право које ће бити најтеже обезбиједити избјеглицама које бораве на територији БиХ.

Разлози томе су веома тешка ситуација у здравственом сектору и чињеница да и већина бх. грађана има обавезу плаћања једног дијела партиципације здравственој установи. Ово министарство нема осигурана средстава у буџету из којих би се избјеглицама могла, по основу шеме добровољног здравственог осигурања, да пружи здравствену заштиту.

Приступ овом праву је најтеже обезбиједити зато што је већина избјеглица које бораве у БиХ незапослено и у стању социјалне потребе.

Тешко је обезбиједити да заводи за запошљавање и центри за социјални рад прихвате обавезу сношења трошкова лијечења ове категорије бх. становника.

Нема закона на државном нивоу који би јединствено, на цијелој територији БиХ, ријешо питање здравствене заштите.

Право на социјалну заштиту

Избјеглицама у Босни и Херцеговини омогућава се право на социјалну заштиту под једнаким условима као и бх. држављанима, те остварују приступ праву на социјалну заштиту у складу са важећим прописима из области социјалне заштите у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ.

У БиХ социјална заштита је организована у оквиру ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

У Федерацији БиХ за ову област у Федерацији БиХ надлежно је Федерално министарство рада и социјалне политике и ова област је уређена на основу Закона о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице са дјецом ("Службене новине ФБиХ", бр.: 39/99, 54/04).

У Републици Српској за провођење програма социјалне заштите у Републици Српској надлежно је Министарство здравља и социјалне заштите, а на основу Закона о социјалној заштити ("Службени гласник РС", бр.: 5/93, 15/96, 110/03).

Подзаконским актом избјеглицама у БиХ које припадају категорији радно неспособних и материјално необезбијеђених пружиће се могућност уживања права на социјалну заштиту. Ово право исти могу уживати у складу са важећим правним прописима у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ, с тим што Министарство за људска права и избјеглице БиХ издаје потврду на основу изјаве избјеглице да је радно неспособан и материјално необезбијеђен. Та изјава служи као доказ и вид препоруке Центрима за социјални рад ради уврштавања избјеглице у неки од програма социјалне заштите.

Стратегија Босне и Херцеговине за борбу против сиромаштва каже: "Систем социјалне заштите у оба ентитета у БиХ је у великим тешкоћама, јер се суочава са веома повећаним потребама и разним видовима социјалне помоћи који и даље расту. Функционисање овог система отежано је неадекватним законима који прописују много шири опсег социјалне заштите него што су могућности буџета. Овај проблем је додатно компликован раздвојеношћу надлежности између нивоа власти (посебно у Фердериацији БиХ), гдје ентитет прописује ниво социјалне заштите, а нижи нивои власти су обавезни да обезбиједе средства за њену реализацију. Тешкоћу представља непостојање ажурних потпуних база података о корисницима социјалне заштите. Социјалну заштиту тренутно карактерише:

- материјална угроженост већине становништва и стално погоршање социјалних услова, односно повећање броја људи који траже социјалну помоћ (избјеглице, цивилне жртве рата, повратници, борци и др.),
- неостваривање законом утврђених социјалних права, као и слаба увезаност носилаца социјалне заштите на општинском и ентитетском нивоу у РС,
- финансирање облика социјалне и дјечје заштите на нивоу кантона у ФБиХ праћено је озбиљним потешкоћама због недостатка средстава у буџетима кантона. Могућности федералних власти да помогну кантонима у овој области су ограничене, јер је надлежност за провођење социјалне и дјечје заштите, односно обезбјеђење средстава, сходно Уставу ФБиХ и Закону о припадности јавних прихода у ФБиХ, у искључивој надлежности кантона односно општинских органа,
- недовољна дефинисаност начина финансирања и велика задуженост у систему социјалне заштите,
- слаба материјална и кадровска опремљеност установа социјалне заштите,
- неуједначен положај по регијама или кантонима и недостатак система солидарности,

- проблеми који настају као посљедица приватизације,
- недостатак програма за сузбијање сиромаштава, малољетничког преступништва, борбе против наркоманије, алкохолизма и слично,
- недостатак евиденције и праћења што би омогућило правовремено откривање потреба становништва и пружања заштите.”

Право на држављанство

Осим других права наведених у члану 81. Закона о кретању и боравку странаца и азилу, избјеглицама у БиХ пружена је могућност на стицање држављанства путем олакшане натурализације.

Начини и услови стицања држављанства у БиХ уређени су Законом о држављанству Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ”, бр.: 4/97, 13/99, 6/03 и 14/03).

Закон о држављанству Босне и Херцеговине ступио је на снагу 01. 01. 1998. године.

Закон је садржавао одређене норме које нису практичне, тешко су проведиве и контрадикторне са ентитетским прописима који уређују питања евиденција држављана БиХ и странаца, уписа и брисања из евиденција.

Посебан проблем је неусаглашеност цитираног закона са Конвенцијом о правном статусу избјеглица (1951.), а која представља и саставни дио Анекса 1 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (“Додатни споразум о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини”).

Чланом 34., ставом 1. Конвенције о правном статусу избјеглица из 1951. године, прописано је да ће: “Државе уговорнице омогућити у највећој мјери асимилацију и натурализацију избјеглица. Оне ће нарочито настојати да убрзају поступак натурализације и да смање, у највећој могућој мјери, таксе и трошкове тог поступка.”

У Закону о држављанству БиХ нема адекватних норми којима би се, под условима из Конвенције, омогућило стицање бх. држављанства избјеглицама са признатим статусом у Босни и Херцеговини, те се одређеним измјенама и допунама тог закона тежи олакшати стицање бх. држављанства овој категорији лица.

На основу члана 38., став 3. Закона о држављанству Босне и Херцеговине, лица која су била држављани СФРЈ и од 06. 04. 1992. до 01. 01. 1998. године стално се настанила на територији једног од ентитета БиХ и на тој територији имају непрекидно пребивалиште у трајању од 2 године после 01. 01. 1998. године, након подношења захтјева добиће држављанство тог ентитета и Босне и Херцеговине.

Са друге стране, Закон о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 23/01) каже да право на пребивалиште и боравиште имају само држављани Босне и Херцеговине, док странци, у складу са Законом о имиграцији и азилу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 23/99) и Законом о кретању и боравку странаца и азилу ("Службени гласник БиХ", број 29/03), имају право на боравак.

Из претходног је јасно да један број лица која су испунила услове за стицање држављанства Босне и Херцеговине и једног од ентитета, ступањем на снагу прописа о статусу странаца у Босни и Херцеговини, немају право на пребивалиште те не могу обезбиједити одговарајуће доказе за стицање држављанства.

Ако се узме у обзир да нека од ових лица нису ни држављани државе у којој су живјели до 06. 04. 1992. године, јасно је да је њихов положај још тежи и компликованији.

Веома је важно у предстојећим процесима европских интеграција ускладити законодавство у области држављанства, како на нивоу државе, тако и ентитета, са европским и ширим међународним прописима и стандардима.

Одмах, у првом кораку, ово подразумијева појашњење термина "боравак" у смислу Европске конвенције о држављанству, у конкретном случају, у вези са избјеглицама у БиХ.

Зато је Министарство за људска права и избјеглице у консултацијама са UNHCR-ом подржало олакшану натурализацију лица наведених у Европској конвенцији о држављанству, укључујући и избјеглице, и учествује у раду радне групе која треба да припреми измјене и допуне релевантног закона у вези са стицањем бх. држављанства за избјеглице у БиХ.

Регионални аспект и разлози доласка у БиХ избјеглих лица из Р Хрватске и Савезне Републике Југославије

У периоду од почетка ратних сукоба у региону, како су Општим оквирним споразумом за мир у Босни и Херцеговини, означена дешавања од 1991. до 1995. године, у Босни и Херцеговини, углавном у Републици Српској, према процјенама, прихваћено је између 35.000 и 40.000 избјеглих лица из Р Хрватске.

Ради се, углавном, о Србима из Источне Славоније и Крајине који су пристигли, у највећој мјери, након војних акција Бљесак и Олуја, које су подузете од стране хрватских војних снага у Источној Славонији и Крајини, што је за посљедицу, поред осталог, имало и покрет више стотина хиљада избјеглица према тадашњој Савезној Републици Југославији и Босни и Херцеговини (Републици Српској).

Посебним трипартитним протоколом, који је 13. 07. 2000. године потписан између Министарства за људска права и избјеглице, Министарства за избјеглице и расељена лица Р Српске и UNHCR-а, проведена је крајем 2000. године (ре)регистрација избјеглица из Р Хрватске.

Службене евиденције, након проведне (ре)регистрације, кажу да се радило о 7894 избјегле породице са 24.463 лица у Републици Српској и 142 породице са 419 чланова у Брчко Дистрикту, што је износило укупно 8036 породица са 24.882 члана.

Највећи број регистрованих лица био је смјештен на простору општина Бања Лука, Градишка, Приједор, Нови Град и Босанска Дубица, гдје је на простору пет општина било концентрисано 68% од укупног броја избјеглих лица.

У погледу пребивалишта у Р Хрватској прије избјега, највећи број избјеглих лица стигао је са простора Сисачко-мословачке жупаније (5737 или 23%), Града Загреба (4508 или 18%), Бродско-посавске жупаније (2729 или 11%), Приморско-горанске жупаније (2396 или 10%) и Пожешко-славонске жупаније (1865 лица или 7%).

Резултати (ре)регистрације евидентирали су и непостојање интереса за повратак ових лица у Р Хрватску, тако да се за повратак није изјаснило 5700 породица или 71%.

Тада се за повратак у Р Хрватску определијелило укупно 908 породица, што је чинило тек око 11% од укупног броја. Као разлоге незаинтересованости за повратак избјеглице су тада навеле несигурност и страх од прогона (55%), проблем смјештаја по повратку (23%), запослења (15%), школовања (5%), а на остале разлоге отпало је преосталих 2%.

На одлуку о повратку значајно је утицало и стање имовине у претходном мјесту пребивалишта у Р Хрватској, гдје се 61% породица није могло вратити због немогућности кориштења своје имовине (31% објеката уселиено од стране других лица, а 30% објеката уништено или неусловно за становање).

Укупно 885 стамбених јединица избјеглице из Р Хрватске, односно 11% избјеглица, мијењале су, углавном, са Хрватима из БиХ који су избјегли у Р Хрватску.

Процјене UNHCR-а током 2003. године говориле су о око 21.500 лица избјеглих из Р Хрватске, а посљедње службене процјене говоре о неких 19.000 лица које су још увијек у БиХ.

С обзиром на то да је Министарство безбједности закључило процес (ре)регистрације избјеглих лица из Р Хрватске у БиХ, сада се приступило сљедећој фази, а то је утврђивање избјегличког статуса овим лицима у БиХ.

Према оквирним резултатима, око 2200 породица, са око 8000 лица из Р Хрватске, (ре)регистровало се за статус избјеглице у БиХ.

Поред великог броја избјеглица из Р Хрватске, Босна и Херцеговина је прихватила и око 64.000 избјеглица из тадашње СР Југославије, које су у веома кратком периоду, углавном током 1999. године, стигли у БиХ, на простор Федерације БиХ. Неке процјене кажу да се укупан број оних који су прошли кроз БиХ по овом основу пење и до 73.000 лица.

Један број ових лица је из Босне и Херцеговине, путем различитих програма и активности, отишао у треће земље, док се велики број њих, након престанка ратних дејстава и стабилизације политичке ситуације, вратио у СР Југославију.

Значајан број још увијек борави у БиХ и они уживају статус привременог прихвата, који је посљедњим важећим прописом продужен до јуна 2006. године.

У статусном смислу, привремени прихват није класични избјеглички статус, него се додјељује као врста заштите у случајевима масовног доласка већег броја лица у кратком периоду. У погледу приступа правима, UNHCR наглашава

велику сличност припадајућих права у БиХ лицима у статусу избјеглице и у статусу привременог прихвата.

Лица из СР Југославије смјештана су у колективне облике збрињавања, али и индивидуално. У вријеме највећег прилива избјеглих лица из СР Југославије, у БиХ је дневно, у пет намјенски оформљених центара, смјештано и по 1500 до 2000 лица.

Око 11.500 лица било је смјештено индивидуално, код родбине, пријатеља или им је на неки други начин обезбијеђен смјештај.

Организовани (углавном колективни) смјештај обезбјеђивао је UNHCR, јер се Босна и Херцеговина у то вријеме сусретала и са великим проблемима везаним за provedбу Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ, што је њене ионако ограничене капацитете више везало за повратак избјеглица и расељених лица у БиХ, као и за тада текући процес поврата имовине и станарских права и друге обавезе проистекле из Дејтонског мировног споразума.

Прихват избјеглих лица из СР Југославије био је уређен *“Упутством о привременом прихвату избјеглица из СР Југославије у Босни и Херцеговини”* (“Службени гласник БиХ”, број 7/99). Тим актом је прописано да је за прихват и стицање статуса довољан само доказ да се ради о држављанима СР Југославије или лицима без држављанства која долазе из СР Југославије и да у Пријави за пружање привременог прихвата буде наведен неки од разлога који, у складу са међународним правом, јесте основ за регулисање избјегличког статуса (страх од рата, политичка ситуација, ратна дејства, општа несигурност и др.).

Признавање статуса се вршило по скраћеном поступку, без провјера навода из пријаве или без изношења било каквих формалних доказа који потврђују наводе из захтјева.

Процес прихвата и регистрације избјеглица из СР Југославије, у складу са поменутиим Упутством, сужен је *Одлуком о дјелимичном престанку Упутства о привременом прихвату избјеглица из СР Југославије у Босну и Херцеговину* (“Службени гласник БиХ”, број 28/01).

У међувремену, тачније 20. 03. 2002. године, ступила је на снагу *Одлука о престанку важења Упутства о привременом прихвату избјеглица из СР Југославије у Босну и Херцеговину и Одлуке о дјелимичном престанку примјене Упутства о привременом прихвату избјеглица из СР Југославије у Босну и Херцеговину* („Службени гласник БиХ”, број 5/02, од 12. 03. 2002. године).

Истог дана као и цитирана Одлука на снагу је ступило и *Упутство о статусу лица из Савезне Републике Југославије која су привремено прихваћена у Босни и Херцеговини* („Службени гласник БиХ“, број 5/02 од 12. 03. 2002. године). Овим упутством се регулише статус и права лица из СР Југославије којима је признат привремени прихват на основу Упутства о привременом прихвату избјеглица из Савезне Републике Југославије у Босну и Херцеговину („Службени гласник БиХ“, број 7/99).

Статус лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову продужен је до 30. 06. 2006. године посебном Одлуком Савјета министара БиХ, која носи назив Одлука о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову („Службени гласник БиХ“, број 65/05, од 20. 09. 2005. године). Одлука је донесена и ступила је на снагу 04. 07. 2005. године.

Независно од свега наведеног, права лица са привременим прихватом у БиХ загарантована су чланом 85. Закона о кретању и боравку странаца и азилу који гласи:

“У случају масовног прилива или очекиваног масовног прилива странаца, којима је потребна међународна заштита, Савјет министара БиХ може, у консултацијама с УНХЦР-ом, донијети посебне прописе за њихову заштиту.

Вијеће министара БиХ ће, у консултацијама с УНХЦР-ом, укинути посебне прописе из става 1. овог члана након што престану разлози који оправдавају њихово постојање, што не утиче на права странаца који су тим прописом били заштићени и могли да траже азил.”

Конкретно, у смислу приступа поједином од ових загарантованих права, на основу члана 15. Упутства о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову, лица са статусом привременог прихвата у БиХ имају право на адекватне услове смјештаја, укључујући, према потреби, право на бесплатан смјештај, помоћ у исхрани, приступ примарној здравственој заштити, основном образовању, као и осталу неопходну помоћ.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ, у сарадњи са УНХЦР-ом, тренутно довршава Правилник о правима и обавезама лица којима је признат избјеглички статус у БиХ, у коме ће се предвидјети посебна рјешења у вези са конкретним приступом правима лица са привременим прихватом у БиХ.

ПРИСТУП ПРАВИМА И САРАДЊА СА ЗЕМЉАМА ПРИХВАТА

Уопштено о приступу правима избјеглица из Босне и Херцеговине

У вези с приступом правима избјеглица из БиХ у земљама прихвата треба рећи да је спектар права која су остваривале избјеглице из БиХ био веома различит и, у сваком случају, зависио је од националног законодавства земаља прихвата.

Та права су се кретала од “привременог трпљења” до признавања потпуног избјегличког статуса са свим припадајућим правима која проистичу из тог статуса.

У односу на законодавство Босне и Херцеговине којим се регулише питање права избјеглица из БиХ, јасно је да БиХ није могла и не може уређивати положај и статус наших избјеглица у земљама прихвата.

Није сродно ни међународном праву да једна земља уређује права избјеглица које су практично побјегле из тог система и затражиле заштиту од тог система на простору друге државе

Независно од свега, а уважавајући значај повратка избјеглица у БиХ за њену будућност, с намјером да тај интерес и практично демонстрирају, надлежне институције у БиХ, ипак, Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ, прописале су и загарантовале и одређена права избјеглицама из БиХ за вријеме трајања њиховог статуса, односно боравка у земљама прихвата.

Поред раније назначених права на повратак, реконструкцију стамбених објеката у функцији повратка, поврат имовине или станарског права, избјеглице из БиХ остварују и права која су дефинисана чланом 16. Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ, као што слиједи:

»Избјеглице из БиХ, за вријеме боравка у земљама прихвата, имају:

- право да буду објективно и свеобухватно информисани о стању у БиХ, ФБиХ и РС, а посебно о стању у њиховим ранијим пребивалиштима ради доношења одлуке о добровољном повратку у БиХ,

- право да користе допунско школовање организовано од надлежних служби из ФБиХ и РС у земљама прихвата путем Министарства иностраних послова и Министарства за људска права и избјеглице БиХ,
- право да користе конзуларне и друге службе БиХ у земљама прихвата ради регулисања својих права, нарочито права на повратак у БиХ.

Избјеглице из БиХ, након доношења одлуке о повратку у БиХ, имају право користити погодности у личном превозу и превозу ствари од земље прихвата до транзитних центара у БиХ или мјеста ранијег пребивалишта на начин и под условима који ће бити регулисани овим законом и на основу овог закона донесеним подзаконским актима.«

На основу права дефинисаним националним законодавством земаља прихвата и законодавством Босне и Херцеговине, којим се уређује питање права на повратак и других права избјеглица из БиХ, закључно са 30. 09. 2005. године, у Босни и Херцеговини је регистрован повратак 441.956 босанскохерцеговачких избјеглица, које су имале један од видова привремене заштите у земљама прихвата.

Билатерално споразумијевање о повратку

Поменули смо да је више од једног милиона избјеглица из БиХ, током ратних сукоба у БиХ, било прихваћено у око 100 земаља широм свијета.

Након завршетка ратних сукоба, неке од земаља тражиле су од надлежних власти у БиХ да се питање повратка избјеглица из БиХ уреди споразумно на бази билатералних односа.

Руководећи се међународним правом, али и важећим домаћим прописима према којима се свака избјегло и расељено лице има право вратити својој кући, а земља поријекла их је дужна прихватити назад - Босна и Херцеговина је позитивно одговорила на такве захтјеве.

Посебно су овакве врсте споразумијевања биле оправдане у случају земаља гдје је избјегао велики број наших грађана.

У наредном тексту презентоваћемо потписане споразуме, као и резултате који су постигнути на плану повратка, а у вези са provedбом ових споразума.

Ток и резултати provedбе билатералних споразума о повратку

Босна и Херцеговина је до сада потписала билатералне споразуме о прихвату са сљедећим земљама:

1. Савезном Републиком Њемачком

“Споразум између Владе Босне и Херцеговине и Владе Савезне Републике Њемачке о враћању и прихвату лица” (Споразум о прихвату) потписан је 20. 11. 1996. године, а саставни дио Споразума је Протокол за његово провођење. Споразум је ратификовала Парламентарна скупштина БиХ, а објављен је у “Сл. листу Р БиХ”, број 6/96.

2. Швајцарском Конфедерацијом

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савезног савјета Швајцарске о поновном прихвату држављана Босне и Херцеговине и држављана Швајцарске” (Споразум о поновном прихвату) потписан је 01. 12. 2000. године, а саставни дио Споразума је Протокол о његовом провођењу.

3. Републиком Хрватском

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Хрватске о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Републике Хрватске” потписан је 11. 12. 2001. године. Протокол о провођењу Споразума са Р Хрватском још увијек није потписан.

4. Србијом и Црном Гором

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савета министара Србије и Црне Горе о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Србије и Црне Горе” потписан је 06. 10. 2003. године. Истовремено, потписан је и “Протокол о провођењу Споразума између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савета министара Србије и Црне Горе о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Србије и Црне Горе”.

Одлуком Предсједништва Босне и Херцеговине о ратификовању Споразума ("Службени гласник БиХ" - Међународни уговори, број 7/04), од 04. 10. 2004. године, цитирани Споразум ратификовала је Босна и Херцеговина, док је Србија и Црна Гора то учинила Указом Предсједника Србије и Црне Горе о проглашењу Закона о ратификовању Споразума ("Службени лист СЦГ" - Међународни уговори, број 6/2006), од 11. 10. 2004. године.

Споразумима о прихвату дефинишу се обавезе држава потписница у поновном прихвату својих држављана, уз услов да се у прописаним процедурама претходно утврди држављански статус, а с тим у вези, начин и мјесто предаје захтјева, доказна средства, рокови, изузеци од враћања, најављивање за прихват и преузимање лица.

У дефинисању обавеза које су постале саставни дио свих потписаних споразума, ентитети у БиХ су активно учествовали у раду експертних група за усаглашавање одредаба споразума, а у складу са њиховим надлежностима.

Осим наведених већ потписаних билатералних споразума о прихвату, Босна и Херцеговина је водила преговоре ради закључивања билатералних споразума и са другим земљама, али до њиховог закључења није дошло. То се прије свега односи на Р Словенију и Р Турску.

Потребно је напоменути да је Министарство за људска права и избјеглице БиХ, дана 27. 06. 2002. године, у Картуму, у Судану, потписало и Споразум о повјерилачком фонду Организације исламске конференције (ОИС), који није споразум о повратку, али је у функцији повратка избјеглица и расељених лица у БиХ.

Као резултат потписивања Споразума са ОИС-ом, у Сарајеву је отворена канцеларија Повјерилачког фонда за хитан повратак избјеглица и расељених лица у БиХ.

На првом засједању Управног одбора Фонда Министарство за људска права и избјеглице понудило је пет пројеката, који су сви прихваћени, а у каснијој фази и реализовани.

Босна и Херцеговина – СР Њемачка

Од 1992. до 1995. године СР Њемачка је прихватила око 320.000 избјеглица из БиХ, од којих око 60% са простора ФБиХ, а око 40% са подручја РС. Избјеглице су боравиле, а један дио њих још увијек борави, у свим савезним покрајинама СР Њемачке. Ипак, највећи број прихватило су покрајине Нордрајн-Вестфален (75.000), Бајерн (62.000), Баден-Виртенберг (52.000), Хесен (35.000), Берлин (29.000), Нидерсаксен (23.000), Хамбург (12.500) и др.

Масован прихват босанскохерцеговачких грађана у СР Њемачкој, са хуманитарног аспекта, изискивао је врло интензивну активност њемачких власти, тим прије што је долазак великог броја људи услиједио у кратком периоду и неочекивано.

Све ово се дешавало углавном током 1992. године, када су власти СР Њемачке отпочеле са организованим збрињавањем бх. грађана у складу са основним начелима хуманитарног права и уважавајући одредбе Конвенције о правном статусу избјеглица (Женева, 28. јула 1951. године).

Статус избјеглица из БиХ у СР Њемачкој

Положај бх. избјеглица био је различит по покрајинама, али генерално "дулдунг" ("трпљење") статус гарантирао је привремени боравак са одгодом изгона, који се продужавао сваких 3 - 6 мјесеци. Дулдунг је успостављен како би се уредио повратак у етапама, тако да они који нису планирани за репатријацију у приоритетним фазама добивају дулдунг за даљњи боравак.

Друга врста боравка била је "ауфентхалтхалтсбефугнис", тј. допуштење боравка, затим "ауфентхалтсерлаубнис", тј. дозвола боравка, па "мали азил", азил и др. Материјални статус је био врло уједначен по покрајинама. Помоћ се састојала од новчане накнаде од око 450 - 500 DEM мјесечно по одраслом лицу и око 200 - 300 DEM по дјетету, док смјештај и комуналије избјеглице нису плаћале, односно, овај трошак покривале су њемачке власти.

Потписивање Споразума

На иницијативу власти СР Њемачке, почетком 1996. године отпочели су разговори око потписивања билатералног споразума којим би се уредило питање повратка бх. избјеглица из СР Њемачке у БиХ. Након више сусрета представника Владе СР Њемачке и, у то вријеме, Владе Р БиХ током 1996. године, а посебно након одржавања Сталне конференције

министара и сенатора унутрашњих послова СР Њемачке, у септембру исте године, чији је један од закључака био и одлука о почетку принудног повратка странаца из СР Њемачке, јасно је било да су савезне покрајине СР Њемачке одлучиле да се већ отпочети процес повратка мора додатно да интензивира.

Због доношења такве одлуке од стране министара и сенатора унутрашњих послова СР Њемачке, порастао је интерес Босне и Херцеговине за потписивање билатералног споразума којим би се уредио један фазни и организован начин повратка, као и процедуре, фазе и динамика повратка, преузимање, прихват и смјештај повратника и др.

Након неколико одржаних састанака делегације РБиХ са делегацијом СР Њемачке, постигнута је сагласност о тексту Споразума. На једном од састанака бх. страна примила је на знање да су, према Одлуци Сталне конференци министара и сенатора савезних покрајина СР Њемачке, могући и принудни повраци, и то у "погодне" дијелове БиХ.

"Споразум између Владе Босне и Херцеговине и Владе Савезне Републике Њемачке о враћању и прихвату лица" (Споразум о прихвату) потписан је 20. 11. 1996. године, а саставни дио Споразума је Протокол за његово провођење. Споразум је ратификовала Парламентарна скупштина БиХ, а објављен је у "Сл. листу БиХ", број 6/96.

Посљедице потписивања Споразума

Директна посљедица потписивања Споразума са СР Њемачком били су убрзани повраци бх. избјеглица из СР Њемачке у БиХ, али и одласци из СР Њемачке у треће земље. Ради се о пресељењу у треће, углавном, исељеничке земље, у највећој мјери у САД и Канаду.

Према усаглашеним статистикама заједничког Експертног одбора за праћење provedбе овог билатералног споразума, из СР Њемачке је до краја 2000. године у исељеничке земље отишло око 52.000 наших држављана.

Процјењујемо да се од потписивања билатералног споразума до сада у Босну и Херцеговину из СР Њемачке вратило око 246.000 избјеглица, од чега добровољно око 176.600 лица.

Добровољни повраци су се углавном реализовали у оквиру програма њемачке Владе и то кроз REAG (Програм за реинтеграцију и емиграцију потражилаца азила у Њемачкој) и GARP (Владин програм помоћи за репатријацију) који се проводио у сарадњи са Међународном организацијом за миграције (ИОМ) и који је био усмјерен на подршку добровољном повратку. Оба програма завршена су 2001. године.

Преглед добровољних повратака у оквиру REAG/GARP програма по годинама и ентитетима¹⁴

ГОДИНА	ФБИХ	%	РС	%	УКУПНО
1996	1.011	100			1.011
1997	57.270	100			57.270
1998	86.886	97,66	2.076	2,33	88.962
1999	20.556	93,03	1.539	6,97	22.095
2000					6.097
2001					668
2002					500
УКУПНО	165.723		3.615		176.603

НАПОМЕНЕ:

- Подаци од 2000. до данас нису исказани по ентитетима због тога што је дошло до затварања неких ИОМ-ових уреда у БиХ, тако да су се исплате новчаних примања-помоћи из ова два програма вршиле само у Сарајеву и Бањој Луци.
- Од 2003. године дошло је до обуставе REAG и GARP програма помоћи на име добровољног повратка из СР Њемачке.

¹⁴ Извор података: "Worldwide Refugee Information"

а) Добровољни повраци - нерегистровани

Уколико се упореде подаци о укупном повратку са подацима о регистрованим поврацима (добровољним и ринудним), може се утврдити да повратак око 61.900 бх. избјеглица из СР Њемачке није регистрован. Претпоставка је да су се ови повраци дешавали, углавном, непосредно после потписивања ДПА, односно, прије потписивања Споразума о прихвату између СР Њемачке и БиХ. У том смислу може се говорити о индивидуалним, спонтаним, нерегистрованим поврацима.

“Добровољни” повратак је у великој мјери био последица сасвим извјесног принудног повратка уколико се у датом року не напусти СР Њемачка, те на тај начин оваква врста репатријације има обиљежја и добровољне и принудне.

б) Принудни повраци - депортације

Стална конференција министара унутрашњих послова савезних њемачких покрајина донијела је већ поменути одлуку о принудном повратку бх. избјеглица којима није продужен статус “трпљења” и које се у датим роковима нису “добровољно” вратиле у БиХ, након чега се ова одлука почела проводити веома досљедно и конзистентно.

Депортације су се реализовале искључиво на подручје ФБиХ, преко граничног прелаза на Аеродрому Сарајево.

Посебно треба нагласити да је велики број лица по повратку из Њемачке враћен на нова подручја, углавном другог ентитета у односу на своја пријератна пребивалишта и да је статус повратника у огромном броју из избјегличког, заправо, само промијењен у статус расељеног лица.

Услед тога, ситуација није била охрабрујућа у мјери у којој се то на први поглед чинило када се, не уважавајући наведене чињенице, посматра број реализованих повратака.

Преглед депортованих лица по годинама¹⁵

До краја 2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	до 25. 09. 2005.	УКУПНО
5.064	675	722	465	697	1.210	8.833

Заједнички њемачко-босанскохерцеговачки експертни одбор, упоређујући податке о принудним поврацима, усагласио је став да показатеље, исказане у табели, треба допунити са око 600 нерегистрованих принудних повратака, тако да се укупан број принудних повратака од потписивања Споразума до 25. 09. 2005. процјењује на око 9500.

На основу прегледа депортованих лица по годинама, може се закључити да се депортовање одвијало доста устаљеним темпом, док актуелне статистике указују на то да су депортације у 2005. години и интензивирание.

На основу података министарства унутрашњих послова савезних њемачких покрајина и усаглашене статистике заједничког експертног одбора, претпоставка је да се у СР Њемачкој тренутно налази око 20.000 избјеглица из БиХ.

Посебно треба имати у виду да је, према процјенама, око 3000 бх. избјеглица које тренутно бораве у СР Њемачкој трајно трауматизовано што, са члановима породице, значи да треба изнаћи стално рјешење за око 9500 лица.

На Конференцији министара унутрашњих послова СР Њемачке, одржаној 23. и 24. новембра 2000. године у Бону, министри и сенатори су се сагласили да трауматизована лица из БиХ и чланови уже породице (брачни друг и малољетна дјеца, односно ако се ради о трауматизованој дјечи, њихови родитељи) добију дозволу боравка у СР Њемачкој, која ће се продужавати сваке двије године, под условом да су та лица дошла у СР Њемачку прије 15. 12. 1995. године и да се најкасније до 01. 01. 2000. године налазе на дугорочном психо-терапеутском третману, те да су до сада већ добивала дозволу за боравак ("дулдунг") на основу трауматизованости.

¹⁵ Извор података: до 2001. године: федерално министарство унутрашњих послова; од 2002. године: Државна гранична служба БиХ

Уједно, лица изнад 65 година старости која немају породицу у БиХ, а имају старатеља са сталним боравком у СР Њемачкој, који је спреман да о њима брине тако да не користе право на социјалну помоћ, добиле су продужење боравка на двије године. Накнадно је донесена Одлука да одобрење за останак добију и лица која имају обезбијеђен посао у СР Њемачкој као и чланови породице које издржавају.

Остале категорије бх. избјеглица које нису обухваћене овим закључцима обавезују се и даље, првенствено добровољно, да напусте СР Њемачку.

Босна и Херцеговина - Швајцарска Конфедерација

Од 1992. до 1995. године Швајцарска Конфедерација прихватила је око 25.000 избјеглица из Босне и Херцеговине.

Социјални положај избјеглица из БиХ у Швајцарској Конфедерацији био је врло солидан, подразумијевајући плаћен стан и здравствено осигурање, те новчани додатак за храну, у распону од 440 - 520 SFR за сваког појединца, укључујући и дјецу. Износ је варирао зависно од прописа у сваком од 26 кантона који сачињавају Швајцарску Конфедерацију, плус Кнежевина Лихтенштајн.

Повратак из Швајцарске Конфедерације у БиХ

а) добровољни повраци

Од потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини па до 25. 10. 2005. године, из Швајцарске се у Босну и Херцеговину вратило око 12.000 избјеглица и у највећем броју ради се о организованим - асистираним поврацима. До сада је регистровано око 11.300 оваквих повратака. Треба нагласити да је, у циљу стимулисања добровољног повратка, Влада Швајцарске Конфедерације издавала значајна финансијска средства.

б) принудни повраци

Држављани БиХ којима је од 1992. до 14. 12. 1995. године одобрена привремена заштита са роком истека на дан 01. 05. 1996. године, обавезни су да напусте Швајцарску, као и сви они чији су захтјеви за азил негативно ријешени.

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савезног савјета Швајцарске о поновном прихвату држављана Босне и Херцеговине и држављана Швајцарске” (Споразум о поновном прихвату) потписан је 01. 12. 2000. године, а саставни дио Споразума је Протокол о његовом провођењу.

Овим Споразумом потписнице су се обавезале да ће на захтјев друге стране преузети своје држављане, уз могућност да се у прописаној процедури претходно утврди само држављански статус, а с тим у вези, начин и мјесто предаје захтјева, доказна средства, рокови, најављивање за прихват, преузимање лица и др.

Конституисана је и заједничка Радна група експерата чији је задатак био праћење провођења Споразума и његовог Протокола. Заједничка Радна група експерата одржала је 28. и 29. 05. 2001. године састанке на којима су разматране мјере за унапређење провођења Споразума, размијенила је статистике, а разматрани су и проблеми поновног прихвата у случајевима двонационалних бракова, повратак уз пратњу и др.

Заједничка Радна група експерата придржавала се одредаба Конвенције од 28. јула 1951. године, која се односи на избјеглички статус, као и Протокола од 31. јануара 1967. године, који се односи на правни статус избјеглица.

Уговорне стране су признале потребу да се на одговарајући начин узме у обзир посебна ситуација Босне и Херцеговине у провођењу Споразума у односу на оне држављане БиХ којима је између 1992. и 14. 12. 1995. године одобрена привремена заштита са роком истека на дан 01. 05. 1996. године.

С тим у вези, Радној групи експерата дат је мандат да координира репатријацију држављана БиХ и да разради приједлоге за њихов повратак и реинтеграцију.

Провођење Споразума

Од потписивања Споразума до 25. 09. 2005. године у Босну и Херцеговину је из Швајцарске депортовано укупно 1075 лица, иако је у истом периоду бх. страна од швајцарске стране добила свега 13 захтјева за прихват својих држављана у складу са важећим билатералним споразумом.

Принудни повратак из Швајцарске у Босну и Херцеговину, по годинама¹⁶

до краја 2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	до 25. 09. 2005.	УКУПНО
89	129	115	512	149	81	1.075

Према подацима усаглашеним на првом састанку заједничке Радне групе експерата, тренутно у Швајцарској борави око 50.000 бх. држављана. Овдје се убрајају и лица која су по различитим основама пристигла у Швајцарску прије 1992. године, која су као избјеглице усљед ратних збивања у БиХ примљена од 1992. до 1995. године и она која су дошла након потписивања ДМС.

Трајну дозволу боравка или "Ц" визу добило је око 30.000 лица, око 14.000 лица има "Б" визу, што значи да им се дозвола боравка обнавља годишње до трајног рјешења, док преосталих око 6.000 лица, која су након потписивања ДМС пристигли у Швајцарску и затражили азил, још увијек чекају рјешење свог статуса.

¹⁶ Извор података: Државна гранична служба БиХ

Босна и Херцеговина - Република Хрватска

Од 1992. до 1995. године Република Хрватска је прихватила око 170.000 избјеглица из Босне и Херцеговине. Многе бх. избјеглице су Р Хрватску доживљавале само као земљу транзита у покушају да се домогну неке од богатих земаља Западне Европе или неке треће земље прихвата као крајње дестинације.

Велики број избјеглица отишао је у треће земље у организацији УНХСР-а, ИОМ-а, ИРЦ-а, других међународних организација или самостално.

Напримјер, само преко избјегличког центра у Гашинцима у Р Хрватској, од 1993. до 1995. године, у треће земље отишло је око 25.000 лица.

Повратак из Р Хрватске у Босну и Херцеговину

Повратак из Р Хрватске започео је одмах након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Процјена Министарства за људска права и избјеглице је да се до 25. 10. 2004. године вратило око 60.000 бх. избјеглица из Р Хрватске у БиХ, у своја пријератна пребивалишта.

Истовремено је настављан и тренд исељавања у треће земље тако да је, закључно са наведеним датумом, у треће земље исељено око 52.000 бх. избјеглица.

Питање повратка бх. избјеглица из Р Хрватске је и данас актуелно. Зато је Влада Р Хрватске донијела закључак да финансијски помаже добровољни повратак Хрвата из Р Хрватске у Босну и Херцеговину.

Тај пројекат се реализује већ четврту годину и по своме капацитету (20 милиона куна годишње) сврстава Р Хрватску у ред највећих билатералних донатора у БиХ.

Потписивање и провођење Споразума

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Хрватске о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Републике Хрватске” потписан је 11. 12. 2001. године. Протокол о провођењу Споразума са Р Хрватском још увијек није потписан.

Оно што није повољно са позиције примјене Споразума јесте чињеница да у прелазним и завршним одредбама споразума не постоји клаузула привремене примјене, тако да без ратификовања Споразума није могућа ни његова примјена.

У таквим околностима, државе потписнице своје билатералне интересе у овој области остварују путем Међудржавног савјета за сарадњу, као и директно на оперативним нивоима гдје је сарадња веома добра.

До сада је одржано 9 сједница Међудржавног савјета за сарадњу између БиХ и Р Хрватске, на којима је доминирало питање повратка избјеглица и расељених лица.

Босна и Херцеговина – Србија и Црна Гора

Од 1992. до 1995. године Србија и Црна Гора прихватила је око 297.000 избјеглица из Босне и Херцеговине. Многе бх. избјеглице боравиле су у Србији и Црној Гори у транзиту. Значи, по неколико дана и одмах су напуштале ту земљу у потрази за трајнијим рјешењима у некој од земаља прихвата у Европи или у удаљеним прекоокеанским земљама, традиционалним усељеничким дестинацијама.

Протеклих година код избјеглица из Босне и Херцеговине, које су боравиле у Србији и Црној Гори, препознатљиве су три тенденције у погледу трајних рјешења:

1. Добровољна репатријација

Министарство за људска права и избјеглице вјерује да је најбоље рјешење за избјеглице управо добровољна репатријација у Босну и Херцеговину и у том правцу уложе посебне напоре у сарадњи са надлежним институцијама Србије и Црне Горе.

2. Локална интеграција

Више од 60% избјеглица из Босне и Херцеговине у Србији и Црној Гори, током пописа из 1996. године, изразило је жељу да се локално интегрише у СЦГ. Према анализама које је урадио UNHCR у вези са показатељима о заинтересованости избјеглица из БиХ за локалним интегрисањем, сматра се да Србија и Црна Гора неће успјети интегрисати овако велику нову популацију без огромне помоћи међународне заједнице. Ово се заснива на три основна убјеђења: да није у потпуности јасан и изграђен правни оквир, да не постоји значајнија могућност запошљавања и да не постоји јасно рјешење стамбеног збрињавања избјегличке популације у локалној заједници.

3. Исељење у треће земље

Одлазак у треће земље за један број лица био би трајно рјешење, јер они своју будућност не виде нити у репатријацији у БиХ нити у локалном интегрисању у Србији и Црној Гори. Иако и даље постоје активни усељенички програми за пресељење у традиционалне усељеничке земље, попут САД-а, Канаде и Аустралије, ова могућност је, ипак, ограничена на мали број избјеглица.

Повратак из Србије и Црне Горе у Босну и Херцеговину

Закључно са 25. 10. 2005. године у БиХ се из СЦГ вратило око 110.000 избјеглица.

До сада су у процесу праћења повратка из Србије и Црне Горе регистровани индивидуални и организовани повраци.

Ови повраци су организовани углавном на подручје Федерације БиХ, док на подручје Р Српске нису регистроване организоване репатријације бх. повратника, нити су запримани захтјеви за исту, али ипак је реализовано много спонтаних повратака.

До сада се добровољна репатријација у Федерацију БиХ одвијала углавном у урбане средине Сарајево, Мостар и Тузлу.

У истом периоду из Србије и Црне Горе у треће земље иселило је више од 70.000 избјеглица из БиХ.

Потписивање и провођење Споразума

“Споразум између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савета министара Србије и Црне Горе о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Србије и Црне Горе” потписан је 06. 10. 2003. године. Истовремено, потписан је и “Протокол о провођењу Споразума између Савјета министара Босне и Херцеговине и Савета министара Србије и Црне Горе о повратку избјеглих лица из Босне и Херцеговине и Србије и Црне Горе”.

Споразум је ратификован од обје стране потписнице, чиме су створене и формалне претпоставке за његову примјену.

Сциљем провођења Споразума, формирана је и Радна група за реализовање одредаба Споразума, а у оквиру билатералних сусрета земаља потписница Споразума постигнута је начелна сагласност да се заједнички, у финансијском смислу, помогне процес повратка на конкретне локалитете у Босни и Херцеговини.

До сада је билатерална сарадња између БиХ и СЦГ одржавана путем Међудржавног савјета за сарадњу, који је до сада одржао 4 сједнице и на којима је редовно елаборирано питање повратка и расељења унутар Региона.

Општи проблеми у реализовању споразума о прихвату

У условима неселективног враћања и неусаглашене, убрзане динамике повратка, којој није претходило уређење неопходних предуслова за повратак у одређена подручја БиХ, како у погледу политичке климе и (не)спремности за повратак у појединим подручјима, тако и усљед објективних околности (девастираности стамбеног фонда и инфраструктуре, неадекватне могућности запошљавања, здравствене бриге и образовања, минирана подручја и др.), Министарство за људска права и избјеглице, које је у БиХ директно надлежно за имплементацију споразума о повратку, суочава се с великим потешкоћама.

Основни проблеми са којима се бх. страна сусреће у досадашњем реализовању споразума односе се, прије свега, на недефинисане или недовољно јасне надлежности у вези са појединим питањима важним за повратак у БиХ и ентитетима те, с тим у вези, и процедуралне потешкоће.

Ово се, прије свега, односи на слабу сарадњу различитих нивоа власти у БиХ у погледу међусобне комуникације и давања одговора на питања у погледу смјештаја, стања имовине и других питања важних за provedбу споразума.

Спорост администрације у реализовању процеса реинтегрисања (питања личних докумената, здравствена заштита и лијечење, пензијско-инвалидско осигурање, школовање дјеце и др.) додатни су проблеми у провођењу Споразума.

Престанак рада транзитно-прихватних центара (у функцији је само ТЦ Ступ, који треба да се затвори закључно са 31. 12. 2005. године) и недостатак алтернативног смјештаја и стамбеног простора уопште, додатно усложњава извршавање преузетих обавеза из Споразума.

Недостатак финансијских средстава потребних за директно провођење Споразума (превоз повратника и њиховог пртљага и др.) само је још један у низу проблема са којим су суочене надлежне институције.

Проблеми у вези са репатријацијом и прихватам рањивих категорија избјеглица из БиХ

Босну и Херцеговину већ дуго оптерећује проблем повратка и прихвата лица из тзв. рањивих категорија, које имају специјалне потребе и које су због ратних сукоба напустиле земљу након 1992. године.

Према прикупљеним подацима и процјенама Министарства за људска права и избјеглице, више од 400 лица је из ове категорије бх. избјеглица од којих су многи поднијели захтјеве за повратак у БиХ.

У посљедње вријеме овакви захтјеви заступају се учестало, а нарочито из Р Маџарске, Р Хрватске, СР Њемачке, Србије и Црне Горе и др.

Због уставних и законских надлежности и ограничења, ову важну обавезу Министарство за људска права и избјеглице није било у могућности реализовати самостално, него искључиво међуресорски, укључујући ту и надлежне ентитетске институције.

Поменути проблем у вези са повратком рањивих категорија, од чега би се требала посебно издвојити категорија избјеглица-душевних болесника, нарочито је изражен у односу на оне земље са којима БиХ нема потписане билатералне споразуме о повратку избјеглица.

Уважавајући озбиљност овог проблема, Министарство је у више наврата о томе информисало Савјет министара БиХ, након чега је, поступајући према донесеним закључцима, одржан већи број заједничких састанака са представницима надлежних институција оба ентитета, како би се системски и међуресорски приступило реализацији повратка ове рањиве категорије.

На одржаним састанцима, поред нашег Министарства, као и надлежних ентитетских министарстава која се баве избјеглицама и расељеним лицима, учествовали су и представници ентитетских министарстава из области здравства и социјалне заштите. Паралелно са одржавањем састанака, а у циљу стварања предуслова за повратак ове категорије повратника, услиједиле су бројне провјере могућности повратка и смјештаја ових повратника у специјализоване здравствене установе у БиХ.

Провјере су извршене путем Фондова ПИО-а оба ентитета са циљем утврђивања евентуалних пријератних корисника пензија, а посредством ентитетских МУП-ова затражили смо утврђивање идентитета, тзв. „дјелимичне провјере“ са истим циљем.

Поред овога, прикупљени су и подаци о сродницима који би били вољни у кругу породице прихватити и збринути ова лица или пружити другу врсту помоћи. Ово је учињено због тога што медицинске и социјалне установе у БиХ раде на потпуно новим принципима у односу на пријератне, када су лица са оваквим обољењима била смјештена у специјализоване институције у БиХ.

Тренутно доступни начин прихвата и лијечења заснива се на комбинацији здравствене и социјалне заштите. Док је у хроничној фази болести пацијент се налази на породичном лијечењу или је у специјализованим социјалним установама, а уласком у акутну фазу болести, пацијент се смјешта на болничко лијечење које, побољшањем стања, поново завршава преласком-враћањем пацијента на породично лијечење, односно у социјалну установу.

У циљу изналажења рјешења за смјештај ове рањиве категорије бх. повратника у одговарајућим медицинским установама и центрима социјалне заштите, затражени су подаци о расположивим капацитетима у истима.

О проблему повратка рањивих категорија избјеглица расправљало се и на сједницама државне Комисије за избјеглице и расељена лица, на којима су учествовали и позвани представници надлежних ентитетских институција из области здравства, Јавног фонда здравственог осигурања Р Српске, Министарства рада и социјалне политике ФБиХ, као и представник Завода здравственог осигурања и реосигурања ФБиХ.

Такође, овом приликом желимо нагласити да су активну подршку при реализацији повратка ове категорије избјеглица давали и представници UNHCR-а, што је посебно изражено партиципацијом у стварању услова и повратку групе од 40 избјеглица из Дебрецина у Р Маџарској, који је успјешно реализован у марту 2002. године.

Из до сада наведеног могу да се препознају неки разлози отежане репатријације душевних болесника из земаља прихвата у БиХ:

- Непостојање кровног закона о здравственој и социјалној заштити на нивоу БиХ, којим би се дефинисале надлежности у поступању и одговорност надлежних институција у овом сложеном међуресорном питању;
- Систем здравствене заштите, који регулише збрињавање у медицинским установама, функционише на измијењеним принципима у односу на пријератни;
- Социјалне и здравствене установе за збрињавање и његу ове категорије лица су ограниченог капацитета, кадровски непопуњене и технички лоше опремљене;

- Медицинске установе за смјештај душевних болесника, које су биле у функцији прије рата у БиХ, сада не постоје или су смањених капацитета, док су неке у цијелости девастиране;
- Смјештај рањивих категорија лица у било коју од ових установа, условљен је гаранцијама за обезбјеђењем финансијских трошкова њиховог прихвата и боравка, с обзиром на то да све ове институције раде на комерцијалним основама;
- На основу извршених провјера код родбине у оба ентитета, о могућностима прихвата ових лица у кругу породице, утврђено је да они нису вољни или нису у могућности да прихвате и збрину своје сроднике;
- Непостојање финансијске подлоге за обезбјеђење повратка, прихвата, смјештаја и боравка ове категорије повратника у специјализованим установама у БиХ.

У смислу рјешавања овог проблема на нивоу БиХ, Министарство за људска права и избјеглице сарађује са Министарством цивилних послова које је, према Закону о министарствима и другим органима управе БиХ („Сл. гласник БиХ“, број 5/03.), надлежно и за утврђивање основних принципа координирања активности, усклађивање планова ентитетских органа власти и дефинисање стратегије на међународном плану, између осталог, и у областима здравства и социјалне заштите.

Сарадња са сусједним земљама у региону

Од 1992. до 1995. године, земље региона, СР Југославија и Р Хрватска, прихатиле су укупно око пола милиона избјеглица из БиХ, што је посебно обрађено у уводном дијелу ове брошуре.

Процјена Министарства за људска права и избјеглице је да се до сада из земаља региона у БиХ, у своја пријератна пребивалишта, вратило укупно око 170.000 бх. избјеглица, од којих 110.000 из Србије и Црне Горе и 60.000 из Р Хрватске.

Прелиминарни резултативеденог процеса (ре)регистрације избјеглица **у Србији и Црној Гори** говоре о броју од 47.050 избјеглица из БиХ, што је знатно мањи број у односу на процјене којима се прије тога располагало.

Према посљедњим доступним подацима, **у Р Хрватској** налази се још око 53.000 избјеглица из Босне и Херцеговине.

Њих 50.000 ријешило је свој статус у Р Хрватској, док се око 2790 лица налази у статусу избјеглице, тј. требају трајно рјешење. Један број преосталих бх. избјеглица у Р Хрватској заинтересован је за повратак у Босну и Херцеговину и очекују асистенцију државе у реализовању њиховог повратка.

Истовремено, Босна и Херцеговина је прихватила значајан број избјеглица из региона, чему је, такође, посвећено посебно поглавље.

Из изнесених процјена и података више је него очигледно да је поред билатералног споразумијевања проблему расељавања у региону неопходно приступити на један свеобухватнији, систематски начин.

Препознајући ову потребу, Босна и Херцеговина, Р Хрватска и Србија и Црна Гора су политичким консензусом приступиле рјешавању питања избјеглица и расељеног становништва у региону, озваничивши своју опредјељеност да ће у рјешавању питања избјеглица и расељеног становништва омогућити процес повратка или локалне интеграције - потписивањем Декларације на Регионалној министарској конференцији о рјешавању избјегличко расељеничких питања, 31. јануара 2005. године у Сарајеву.

Регионална министарска конференција о рјешавању избјегличко-расељеничких питања

Сарајево, 31. јануар 2005

ДЕКЛАРАЦИЈА

Ми, министри надлежни за питања избјеглица и расељеног становништва у Босни и Херцеговини, Хрватској и Србији и Црној Гори, састали смо се данас у Сарајеву како би се договорили о нашим појединачним и заједничким активностима које треба предузети у наредном периоду уз помоћ представника међународне заједнице у циљу осигурања праведног и трајног рјешења питања избјеглица и расељених лица у нашим земљама;

сматрајући како праведно рјешење овог важног питања мора бити првенствено у интересу безбједности, достојанства и добробити појединаца и народа, као и да мора додатно допринијети миру и стабилности у југоисточној Европи и напорима наших земаља на индивидуалном приступању ЕУ;

свјесни чињенице да је преовладавање наслијеђа ратног периода саставни дио пуне нормализације односа између наших земаља;

потврђујући нашу преданост провођењу међународних конвенција које уређују заштиту избјеглица, посебно Конвенције о избјеглицама из 1951. и њеног Протокола из 1967., те с обзиром на Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини из 1995., посебно његов Анекс 7, као и важеће билатералне споразуме;

узимајући у обзир Програм повратка и збрињавања прогнанника, избјеглица и прогнанника - Република Хрватска, 1998. година; Споразум о сурадњи будуће Владе РХ и заступника Самосталне демократске српске странке у Хрватском сабору, 2003 године, Стратегију Босне и Херцеговине за провођење Анекса 7 Дејтонског мировног споразума (БиХ, 2002. година), Националну стратегију за решавање питања избеглих и интерно расељених лица (Србија, 2002. година) и Националну стратегију за трајно рјешавање проблема избјеглица и интерно расељених лица (Црна Гора, 2005-2007. године);

узимајући у обзир што је постигнуто до данашњег дана на остварењу повратка избјеглица међу нашим земљама, као и свјесни да је узајамна оперативна сарадња потребна за довршење преосталих задатака у процесу повратка и у потпуности свјесни да све избјеглице уживају право на безбједан и достојанствен повратак;

потврђујући да све избјеглице имају пуно и неотуђиво право на појединачне одлуке о земљи сталног боравка, као и одлучни да предузмемо све нужне државне и административне мјере како би се омогућило остварење тих појединачних одлука и осигурало праведно рјешење питања избјеглица између наших земаља,

договорили смо се сљедеће:

1. До краја 2006. године, на основу програма наших земаља, обавезујемо се да ћемо у рјешавању питања избјеглица и расељеног становништва, омогућити процес повратка или локалне интеграције у нашим земљама, на недискриминаторној основи и на основи њихове појединачне одлуке, пружајући помоћ и подршку, у сарадњи с UNHCR-ом, EU и OEBS-ом;
2. Приступ припадајућим правима, укључујући смјештај, осигураће се на поштен и транспарентан начин, а сви социјални, правни, процедурални или неки други услови за провођење наведеног биће испуњени у духу ове декларације;
3. Не умањујући ни на који начин предност права на повратак, избјеглицама које изаберу трајно настањење у земљи гдје сада живе, земља домаћин пружиће могућност локалне интеграције у складу са домаћим законодавством;
4. UNHCR, као и EU и OEBS, позвани су да помогну нашим владама у процесу повратка и локалне интеграције, као и да ангажују финансијске и друге облике помоћи и подршке међународне заједнице;
5. Избјеглице ће по свом повратку или локалној интеграцији уживати иста права и обавезе као сви остали грађани, на недискриминаторној основи;
6. Горе наведена начела и циљеви биће основ за израду појединачних Мапа пута ("Road Map"), наших земаља, садржавајући свеобухватан попис задатака који се морају предузети. Свака ће земља сносити појединачну одговорност за њихово провођење. Ти појединачни планови активности објединиће се у једну заједничку матрицу за провођење;
7. Свака земља припремиће у року од три мјесеца своје планове активности. У том временском оквиру UNHCR је позван да помогне у изради одговарајућих база података;
8. Обавезујемо се да ћемо именовати своје представнике из надлежних министарстава, односно других надлежних тијела и позвати UNHCR, као и EU и OEBS, да такође именују своје представнике у стручној радној групи. Радна група састајаће се најмање четири пута годишње како би:

- објединила појединачне планове активности у заједничку матрицу за провођење;
- прегледала базе података из тачке 7;
- преиспитала преостале задатке из подручја (I) програма репатријације и приступа правима, (II) економског развоја на подручјима повратка и локалне интеграције, (III) размјене података о трајним рјешењима и (IV) могућих питања локалне интеграције као што су, између осталог, проблеми везани за социјалну заштиту рањивих категорија као што су остарјела лица, медицински случајеви, самохране мајке итд.;
- пратила провођење заједничке матрице за провођење;
- припремала министарске састанке који ће се одржавати барем једном годишње.

Ова је Декларација састављена у три оригинална примјерка, сваки на службеним језицима Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Србије и Црне Горе.

Састављено у Сарајеву, 31. јануара 2005.

Мирсад Кебо,
министар за људска права
и избјеглице,
Босне и Херцеговине

Божидар Калмета,
министар мора, туризма,
промета и развита
Републике Хрватске

Расим Љајић,
министар за људска и
мањинска права
Србије и Црне Горе

Рад заједничке Радне групе за provedбу закључака Регионалне министарске конференције

Након одржавања Регионалне министарске конференције о рјешавању избјегличко-расељеничких питања и усвајања Сарајевске декларације, Босна и Херцеговина преузела је улогу техничког координатора активности на реализовању закључака.

С циљем реализовања овог одговорног задатка, обједињени су приједлози којима су три министра именовала своје представнике у заједничку Радну групу.

Радна група је одржала четири састанка на којима су договорени и усаглашени основни принципи рада, као и методологија и садржај документа који је потребно припремити.

У оквиру поменутог рада Радне групе договорено је да ће свака од земаља припремити двије врсте прилога који ће постати саставним дијелом заједничке provedбене матрице.

Први дио материјала, чија је израда постала обавезом земаља учесница, јесте дефинисање јасних и на јединственој методологији усаглашених извјештаја о стању и проблему расељености у свакој од земаља, као и службене статистике којима располажу учеснице, али И UNHCR.

Договорено је да ће први заједнички дио садржавати и стручне ставове и мишљење UNHCR-а о могућностима размјене података између Босне и Херцеговине, Р Хрватске и Србије и Црне Горе, а у односу на важеће међународне прописе релевантне за предметно питање.

Овај дио документа, у својству техничког координатора процеса, припремили су представници Босне и Херцеговине и на једном од првих састанака и ово питање је коначно усаглашено на радном нивоу.

Након израде овога дијела, тачније, паралелно са радом на изради првог дијела заједничког документа, одвијале су се активности на припреми посебних мапа пута, које су требале да ураде свака од земаља учесница.

Ради се о дефинисању конкретних обавеза које ће свака од земаља предузети, како би се олакшао процес вишесмјерног повратка и други облици рјешавања избјегличко-расељеничких питања у региону.

Први нацрти докумената који су пристигли од учесница указали суна прилично различите концепте појединих земаља како у политичком, тако и у административном и техничком погледу.

Након првих састанака, Радна група се прилично усагласила у смислу приступа изради својих мапа пута, те се приступило и појединачном разматрању сваке од три мапе.

Детаљним читањем, сви учесници у раду Радне групе имали су могућност да реагују на свако предложено рјешење које је достављено од стране БиХ, Р Хрватске и Србије и Црне Горе, што је и урађено у виду писмених коментара и примједби које су достављене бг. представнику у Радној групи.

Након запримања примједби, исте су груписане и поново разматране на састанку Радне групе.

Циљ овог разматрања био је дати могућност свакој од страна на чију се мапу пута дати коментари и примједбе односе, да их коригује и на тај начин сврста у ред реализованих.

Босна и Херцеговина је прва "бранила" своју мапу пута и са много подршке успјела је задобити повјерење и сагласност свих учесника у раду, како из земаља учесница, тако и од представника организација међународне заједнице (UNHCR, OSCE, ЕК).

Након тога, Србија и Црна Гора је такође завршила са радом на својој мапи пута, док су за мапу пута Р Хрватске поједини учесници, тј. чланови Радне групе затражили одређене дораде које се односе на дефинисање неколико питања која нису била обухваћена мапом пута.

Очекује се да Радна група ријеша и ова питања, односно да постигне максималан ниво усаглашености докумената, што би био сигнал да се приступи организовању новог министарског састанка на тему имплементације Сарајевске декларације.

Током рада Радне групе дошла је до изражаја сва сложеност оваквог облика мултилатералног договарања, јер свака од земаља руководи се унилатералним рјешењима која су преточена у форму закона, стратегија и др. докумената, а истовремено је потребно приближити рјешења на начин да осигурају макар приближно једнак стандард на сваком од простора три земље које су се одлучиле за овај значајан корак у рјешавању избјегличко-расељеничких питања.

Радна група до сада је одржала четири састанка и ускоро се очекују министарске консултације о нацрту документа како би се могло приступити организовању нове конференције на којој би се документ и званично промовисао.

Нацрт заједничког плана активности на рјешавању избјегличко-расељеничких питања

Статистике и размјена података – актуелно стање

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Стање на дан 01.08.2005. године

Број избјеглица и азиланата – према земљи поријекла и мјесту боравка

Земља поријекла	УКУПНО БиХ	Привремени прихват	Тражитељи азила	Избјеглице
ХРВАТСКА*	7.533			7.533
СиЦГ (Косово)	3.410	3.057	128	225
УКУПНО (регион)	10.943	3.057	128	7.758

* Процес (ре)регистрације избјеглица на подручју РС је отпочео 01.11.2004. и статистике се односе на број поднесених захтјева за (ре)регистрацију са стањем на дан 01.08.2005. године. Рок за подношење захтјева за (ре)регистрацију у РС истекао је 30.06.2005. године. Према подзаконском акту који је у поступку доношења, овај рок ће се продужити за 3 мјесеца од дана његовог ступања на снагу и обухватиће захтјеве за (ре)регистрацију свих избјеглица из Р Хрватске које тренутно бораве на подручју читаве БиХ.

Министарство за људска права и избјеглице процјењује да се укупан број избјеглих особа из Р Хрватске у БиХ креће око 19.000.

РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Стање на дан 30. липња 2005.

Број избјеглица регистраних у Хрватској – према земљи поријекла

Земља поријекла	Укупно избјеглица у РХ	Организирано смјештени	Приватно смјештени
Босна и Херцеговина	2.922	1.406	1.516
СИЦГ	42		42
<i>Србија</i>	40		
<i>Црна Гора</i>	2		
УКУПНО	2.964	1.406	1.558

* Задња пререгистрација избјеглица у Републици Хрватској направљена је 1997. године када је успостављен сустав редовитог праћења сваке промјене статуса и других околности смјештаја регистраних избјеглица, које се редовито прате преко средишње базе података Управе за прогнанике и избјеглице Министарства мора, туризма, промета и развитака (надаље: УППИ).

* Поред регистраних избјеглица, у Хрватској је локално интегрiran већи број особа које су након 1997. године изгубиле статус избјеглице због стјецања хрватског држављанства - око 120.000 особа из Босне и Херцеговине те око 35.000 особа из Србије и Црне Горе. Те особе су у међувремену локално интегрirane уз потпору хрватске државе или самостално властитим средствима.

Друге особе од интереса – захтјеви за повратак у Републику Хрватску

Земља смјештаја	Захтјеви за повратак у Републику Хрватску	Захтјеви за повратак у Босну и Херцеговину
Хрватска	-	8.000
Босна и Херцеговина	2.791	
СИЦГ	9.409	
<i>Србија</i>		
<i>Црна Гора</i>		
УКУПНО	12.200	8.000

- *Захтјеви за повратак у Републику Хрватску:* Захтјеве за повратак у Републику Хрватску поднијело је од 1998. године до сада укупно 33.668 избјеглица које су боравиле у Србији и Црној Гори те Босни и Херцеговини – од тога се 21.500 избјеглица у међувремену вратило у Хрватску, те је тренутно преостало 12.200 захтјева за повратак из СиЦГ и БиХ.

Захтјеве за повратак избјеглице су у СиЦГ подносиле Комесаријату за избјеглице те НГО-има, те су преко UNHCR-а достављани Министарству мора, туризма, промета и развитака – Управи за прогнанике, повратнике и избјеглице. У БиХ захтјеве је прикупљао UNHCR преко мреже својих НГО-а.

Већини тих преосталих избјеглица с поднесеним захтјевима, Министарство, односно Управа одобрила је повратак прије дужег времена. Већина повратника у Хрватску вратио се у на основу хрватских докумената, мимо организованих конвоја које је помагао UNHCR и без претходно поднесених захтјева за повратак. Захтјеве за организовани повратак обично су подносиле особе које нису биле у посједу хрватских докумената или друге социјално осјетљиве групе избјеглица или пак повратници који су имали потребу за пријевозом веће количине покретнина (трактори и сл.).

Од почетка процеса повратка 1995. године, регистрирано је укупно 117.448 су повратници српске националности, већином повратници из Србије и Црне Горе.

Точан број избјеглица који се желе вратити у Хрватску није доступан. На темељу захтјева за повратак, обнову и стамбено збрињавање које су поднијели избјеглице који још увијек бораве у иноземству, број потенцијалних повратника процијењује се на приближно 20.000 до 25.000 особа. Избјеглице које још бораве у СиЦГ и БиХ поднијеле су око 12.200 појединачних захтјева за повратак у Хрватску. Надаље, треба споменути и око 8.000 преосталих неријешених захтјева за обнову поднесених углавном од избјеглица које бораве у СиЦГ и БиХ, као и 7.600 обитељских захтјева бивших носитеља станарских права које су затражиле стамбено збрињавање, од којих мање од 45% обитељи још увијек борави у иноземству.

- *Захтјеви за повратак у Босну и Херцеговину:* Захтјеве за повратак у БиХ подносиле су особе смјештене у Хрватској тијekom 2001. до половине 2002. године. Укупно је тада прикупљено 8.002 појединачних захтјева за повратак у БиХ (3.151 обитељи). Од тога 5.571 особних захтјева (2.215 обитељи) односи на повратак на подручја Републике Српске, те 2.431 захтјева (936 обитељи) за повратак у ФБиХ. МЈРОГ-УППИ прослиједио је те захтјеве Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине. Напомињемо да се број избјеглица из БиХ смјештених у Хрватској од тада значајно редуцирао те се поновно треба извршити анкетирање преосталих избјеглица о њиховим намјерама.

Осим тих захтјева за повратак, дио особа из БиХ смјештених у Хрватској затражио је од хрватске Владе потпору у грађевинском материјалу за повратак у БиХ - од 2001. године захтјеве је поднијело укупно 3.956 обитељи са 13.846 чланова. У међувремену је ту потпору добило добило 1.334 обитељи са 4.964 чланова, те је преостало још око 2.400 обитељских захтјева.

Из наведеног је видљиво да Министарство располаже дијелом података о избјеглим особама из Хрватске које су привремено смјештене у Србији и Црној Гори (СиЦГ) и у Босни и Херцеговини (БиХ) и поднијели су захтјеве за повратак у Хрватску. Међутим ради се о захтјевима поднесенима прије више година након чега се те особе нису вратиле у Хрватску. За ове особе требамо податке о њиховим намјерама како би се утврдила могућност повратка, за што је важна размјена података с Комесаријатом за избјеглице Србије и Комесаријатом за избјеглице Црне Горе, као и Министарством за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.

Везано за захтјеве за повратак у БиХ поднесене у Хрватској, утврдит ћемо намјере преосталих избјеглица за повратком и прецизне податке о томе доставити Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Стање према прелиминарним подацима са регистрације 2004/2005 на дан 18.07.2005.

Број избеглица према држави порекла (пребивалиште пре 1991.)*							
Босна и Херцеговина		Хрватска		Остали		Укупно	
Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
40948	28.89	100528	70.94	229	0.16	141705	100

* Напомена

Последња регистрација избеглица спроведена је у периоду од новемба 2004. године, до јануара 2005. године. Регистрацији је приступило приближно 142.000 лица. Коначни подаци биће познати по окончању жалбеног поступка који је у току. Критеријуми за одређивање статуса избеглица утврђени су Меморандумом о сагласности потписаним између Владе Републике Србије и UNHCR-а. Овим документом су предвиђени следећи критеријуми за укидање статуса: 1. Репатријација у земљу порекла, 2. Натурализација у земљи азила, 3. Повраћај имовине у земљи порекла, 4. Статус расељеног лица у БиХ и 5. Пресељење у треће земље. По завршетку процеса предвиђена је израда завршног извештаја о регистрацији избеглица.

Поред ових прелиминарних података са регистрације, процена је да је у Републици Србији корпус избеглих лица још увек велики, 350.000, а Мапом пута обухватиће се питања приступа правима читвог корпуса избеглих, како оних са формалним статусом, тако и оних који тај статус више немају.

РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА

У Црној Гори у односу на 620,154 становника (извор МОНСТАСТ) живи и 8,474 избјеглих и 18,047 расељених лица или укупно 26,521 лице укупно, што је 4,28% у односу на локално становништво. Од укупно 26,521 лица 8,474 или 31.95% чине расељена лица из република бивше СФРЈ, док је број расељених лица са Косова 18,047 или 68.15%..

Највећи број расељених лица рођењем потиче из БиХ, 5,269 лица или 62.2%. Слиједе лица која су рођена у Хрватској, њих 1,817 или 21.4%, а затим 1,083 расељена лица рођена у Црној Гори од којих 496, тј 5,9 % након након расељеништва. Релативно мали број расељених лица рођен је у Србији, 227 лица или 2.7%, док је 49 лица рођено у остатку бивше СФРЈ, а само 29 лица у иностранству. У Црној Гори је регистровано укупно 3,965 домаћинстава расељених лица. Просјечно домаћинство расељених лица броји 2.14 чланова.

Стање на дан 01.08.2005. године

Број избјеглица – према мјесту поријекла и мјесту боравка

Земља поријекла	Укупно избјеглица у РЦГ	Лица која су изгубила статус
Босна и Херцеговина	6.105	918
Хрватска	2.343	297
Словенија	26	-
Укупно	8.474	1.215

Процес пре-регистрације у Републици Црној Гори је отпочео у јуну 2004. године и још увијек је у току. Рјешења која су донесена о губљењу статуса избјеглих лица нијесу коначна – правноснажна, обзиром да је о њима до сада одлучивано у првом степену, тако да се по позитивном праву које важи на територији РЦГ не може узети да су лица изгубила статус. Стога, подаци који су дати у у табели «Укупно избјеглица у РЦГ» се за сада једино могу узети као вјеродостојни.

Основне групе података о регистрованим лицима која се налазе у бази података су:

1. идентификација за регистрацију кроз обухват података о личним документима и тренутном статусу;
2. подаци о држављанству;
3. подаци о домаћинству;
4. основни лични подаци о расељеном лицу;
5. подаци о његовом личном статусу (образовању, занимању, брачном стању);
6. поријекло (пребивалиште, имовина);
7. расељеништво из земље поријекла;
8. тренутни статус у Црној Гори (смјештај, имовина, тренутно радно ангажовање и извор прихода);
9. здравствено и социјална угроженост расељеног лица.

Након детаљне разраде ових основних група података које треба обухватити током регистрације дошло се до коначне нормализоване форме Упитника, на основу које је пројектован модел базе података регистрације.

Статистике и размјена података - расположиви подаци и размјена података

Стајалиште UNHCR-а о размјени података о трајним рјешењима за избјеглице у контексту Министарске декларације од 31.01.2005

Позадина

Декларација објављена на регионалној Министарској конференцији о повратку избјеглица у Сарајеву, 31.01.2005, *интер алиа*, позива UNHCR да помогне дотичним Владама у стварању потребних база података усмјерених на размјену података о трајним рјешењима за избјеглице. У тражењу трајних рјешења, UNHCR препознаје важност управљања подацима и размјене информација на идентифицирању особа које су оствариле трајна рјешења. Међутим, такве размјене података неће аутоматски довести до губитка избјегличког статуса изван оквира *Конвенције из 1951. о статусу избјеглица и њезиног Протокола из 1967.*

Земље домаћини имају обавезу осигурати подупирање права избјеглица, укључујући повјерљиве особне податке, посебно вис-а-вис земаља поријекла. UNHCR ће, у складу са својим мандатом да осигура међународну заштиту избјеглица и да сурађује са државама у тражењу трајних рјешења за њихово тешко стање, те узимајући у обзир његову надзорну улогу која проистјече из Члана 35 *Конвенције из 1951. о статусу избјеглица*, осигурати придржавање ових права, укључујући за вријеме процеса идентифицирања оних који више не требају међународну заштиту и provedбе одговарајућих трајних рјешења.

Једно од основних начела међународног избјегличког права и еуропских стандарда заштите података односи се на чињеницу да се особни подаци избјеглица, тражитеља азила и особа којима треба међународна заштита неће подијелити са земљом поријекла. Повјерљива природа особних података и потреба заштите повјерљивости понавља се у UNHCR ENCOM Закључку 91 (LII) из 2001. о регистрацији избјеглица и тражитеља азила. Према стајалишту UNHCR-а, размјена информација о избјеглицама са земљом поријекла вршит ће се на основу изричитог (писаног) и утемељеног пристанка дотичне избјеглице. UNHCR је у цијелом свијету у операцијама репатријације укључен у аспекте размјене информација са земљама поријекла везано за provedбу ових операција. Могу постојати изузетне ситуације у којима појединци на које се наведено односи пристају на подјелу одређених података са властима земље поријекла, на примјер како би

се омогућио пријенос имовине или омогућило уједињење обитељи. У таквим случајевима, мора се јасно утврдити да дијељење информација не доводи у опасност дотичног појединца, његову обитељ или друге појединце везане за случај. У случају да је избјеглица добила држављанство и заштиту земље азила, такве информације могу се подијелити са земљом поријекла, у складу са међународним и националним законима о заштити података појединаца.

Сви други изузеци могу бити у супротности са *Конвенцијом о статусу избјеглица из 1951*, чије су Хрватска, Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора потписнице и које се имају обавезу придржавати. Поред тога, међународна људска права и еуропски инструменти, укључујући *Акцвис цоммунаутаире*, јамче сваком право на приватност и заштиту појединаца од својеволног или незаконитог ометања.

Регионални контекст

UNHCR држи у Југоисточној Еуроци снажан нагласак на трајним рјешењима и остаје спреман помагати владама у региону у осигуравању потребне потпоре у процесу размјене података који се односе на оне особе за које се сматра да су постигли трајно рјешење и које више нису у потреби за међународном заштитом. Циљ је ове обавезе дати потпору регионалним напорима на координирању механизма дерегистрације избјеглица у свакој земљи и размјене података о постигнутим трајним рјешењима. Треба направити јасну разлику између тражитеља азила, избјеглица и других особа од бриге UNHCR-а с једне стране, и особа које су дјелотворно постигле трајно рјешење и више нису у потреби међународне заштите, с друге стране.

У Министарској декларацији UNHCR је позван да пружи потпору дотичним владама у стварању потребних база података на рјешавању преосталог расељавања становништва до краја 2006. С обзиром на природу овога процеса, очито је да улога UNHCR-а не може бити одржавање и руковање таквим базама података, него осигуравање експертних савјета UNHCR-а.

Земља поријекла треба стога редовно бити у могућности осигуравати земљи азила податке о постигнутим трајним рјешењима, како би земља азила била у могућности дерегистрати оне избјеглице које су нашле трајно рјешење, у складу са међународним стандардима. Тренутни напори три земље на регистрацији избјеглица омогућит ће дотичним владама да се фокусирају на оне особе за које ће се трајно рјешење требати идентифицирати до краја 2006. UNHCR је свјестан да се између земаља региона већ одвија ограничена размјена података везаних за избјеглице.

У овом ће контексту UNHCR, у складу са међународним избјегличким правом и стандардима, асистирати дотичним Владама у идентифицирању података који се могу сигурно размијенити, тако да избјеглице које су нашле трајно рјешење могу бити досљедно дерегистриране у својим земљама азила.

С тим циљем БиХ, Србија и Црна Гора и Хрватска могу размјењивати податке који се односе на:

- a) избјеглице које су се достојанствено и сигурно драговољно и физички вратиле у земљу поријекла или земљу бившег уобичајеног боравишта;
- b) особе које су завршиле процес стјецања држављанства у земљи азила; и
- c) релевантне имовинске податке у вези са постизањем трајног рјешења споменутог под а) и/или б) у претходном тексту (физички поврат имовине, размјена, куповина, продаја и/или потписани уговори о обнови).

Закључак

UNHCR, у складу са својим мандатом и надзорном улогом у осигуравању подржавања права избјеглица, потврђује своју спремност давању потпоре дотичним Владама у процесу идентифицирања и изналажења трајних рјешења за избјеглице у региону унутар утврђеног оквира регионалне Министарске декларације. UNHCR посебно може осигурати правну експертизу и ограничен оперативни капацитет за асистирање у успостављању регионалних пракси дерегистрације избјеглица и размјене података о трајним рјешењима између дотичних земаља.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Босна и Херцеговина, у сарадњи са Представништвом UNHCR-а, већ дуже вријеме ради на успостави централне базе података и обједињавању свих доступних информација са нивоа ентитета, кантона, општина, Брчко Дистрикта БиХ, међународних институција, невладиних организација и др.

Данас **централна база података садржи детаљне уносе**, посебно о:

- I - Броју поднесених захтјева за реконструкцију и повратак у БиХ;**
- II - Поврату стамбених јединица власницима/носиоцима станарских права;**
- III - Корисницима помоћи за реконструкцију/донација у БиХ**

I - Број поднесених захтјева за реконструкцију и повратак у БиХ

Министарство за људска права и избјеглице је 25. јуна 2004. године објавило ПОЗИВ избјеглицама из БиХ, расељеним лицима у БиХ и повратницима за регистрацију пријава потенцијалних корисника помоћи за реконструкцију и повратак у БиХ и провело широку информативну кампању са циљем обезбјеђења претпоставки за свеобухватно утврђивање показатеља стања у области, идентификовање потреба и приоритетних подручја повратка и планирање активности на суштинском окончању процеса повратка у БиХ. Позив је отворен на неодређено вријеме, а изнесени показатељи односе се на регистроване пријаве за добивање помоћи за реконструкцију и повратак са стањем на дан 31.08.2005. године.

Сви подносиоци пријава су потписали и изјаве да, између осталог, добровољно желе да се врате у БиХ, да су упознати са одредбама закона по којима избјеглици престаје статус добровољним повратком на пријератну адресу пребивалишта, те да су сагласни са просљеђивањем њихових личних података у циљу провјере података из пријаве и навода из изјаве.

Преглед евидентираних потенцијалних корисника са стањем на дан 31.08.2005.

Категорија	Породица	Лица
Повратници	16.809	56.131
Расељена лица	13.711	47.277
Избјеглице из БиХ	4.936	17.943
н/а	54	133
УКУПНО	35.510	121.479

Број поднесених захтјева за реконструкцију и повратак у БиХ – према земљи боравка у региону

Земља боравка	Породица	Лица
ХРВАТСКА	1.704	6.433
СиЦГ	1.999	6.799
УКУПНО (регион)	3.703	13.232

Према просјечним трошковима довођења стамбене јединице у стање уселивости, процјењујемо да су потребна финансијска средства у износу од око 20 милиона евра за обезбјеђењеосновних предуслова за потребе повратка у БиХ кроз реконструкцију стамбених јединица подносиоца захтјева чије је тренутно мјесто боравка у Хрватској и СиЦГ.

База података садржи сљедеће информације:

- Подаци о власнику/носиоцу станарског права
- Подаци о члановима повратничке обитељи
- Подаци о стамбеној јединици власника/носиоца станарског права
- Подаци о садашњем мјесту боравка повратничке породице
- Подаци о врсти смјештаја/боравку
- Подаци о припадности власника/НСП и чланова домаћинства одређеним скупинама

II - Поврат стамбених јединица власницима/носиоцима станарских права

PLIP статистике са стањем на дан 30.07.2005.

Друштвена имовина	Захтјева	97.149
	Позитивних одлука	87.583
	Негативних одлука	9.153
	Закључених случајева	8.751
	Стопа provedбе	90,08%
Приватна имовина	Захтјева	114.635
	Позитивних одлука	110.226
	Негативних одлука	3.485
	Закључених случајева	110.168
	Стопа provedбе	96,10%
Укупно	Захтјева	211.784
	Позитивних одлука	197.809
	Постотак	93.40%
	Негативних одлука	12.638
	Постотак	5,97%
	Закључених случајева	197.678
	Стопа provedбе	93,34%
Стопа provedбе	са стањем на дан 31.12.2003.	92,48%
	са стањем на дан 31.12.2002.	68,70%
	са стањем на дан 31.12.2001.	40,51%
	са стањем на дан 31.12.2000.	20,76%

Поврат стамбених јединица власницима/носиоцима станарских права чије је посљедње познато боравиште било у земљама региона

Земља боравка	Враћених стамбених јединица у БиХ
ХРВАТСКА	15.634
СиЦГ	17.656
УКУПНО (регион)	33.290

* Подаци у горњој табели односе се на стање у бази података на дан 31.12.2003. Процес поврата имовине ефективно је настављен током 2004. и 2005. године, тако да је број враћених стамбених јединица избјеглицама из БиХ у региону сигурно знатно већи од оvdје приказаног броја.

У бази података доступне су сљедеће информације:

- Презиме /име оца/ и име носиоца станарског права (НСП) или власника запечаћене или имовине враћене у посјед;
- ЈМБГ НСП-а или власника запечаћене или имовине враћене у посјед;
- Пуна адреса запечаћене или стамбене јединице враћене у посјед (општина, мјесто, пријератни назив улице, садашњи назив улице, пријератни број куће или стана, садашњи број куће или стана, поштански број);
- Врста имовине (кућа, друштвени стан, приватни стан, приватни пословни простор, друштвени пословни простор);
- Датум обавјештавања НСП-а или власника да је имовина испражњена и/или запечаћена;
- Датум када је имовина запечаћена;
- Датум када је НСП или власник уведен у посјед;
- Број захтјева;
- Датум подношења захтјева управном органу;
- Број рјешења управног органа;
- Датум рјешења управног органа;
- Број одлуке СРРС-а (уколико постоји);
- Увјетност имовине (уништена, обновљена, усељива);
- Пуна адреса привременог боравка НСП-а или власника који се враћа у своју имовину (држава, град, назив улице, број куће или стана);
- Остале биљешке (требају укључити све детаље који су на располагању: као што су име, чево име, садашња адреса пријератног НСП-а или власника привременог смјештаја

III - Корисници помоћи за реконструкцију/донација у БиХ

Реконструкција у БиХ је пратила процес повратка, тако да је од ДМС до сада, донаторским средствима реконструисано око 170.000 стамбених јединица.

У годинама непосредно последије рата учешће међународне заједнице у финансирању обнове било је готово стопроцентно, након чега су се постепено почели укључивати и домаћи извори издвајањем веома значајних буџетских средства на свим нивоима власти у БиХ.

Трансфером одговорности за процес повратка са страних на домаће институције, може да се очекује драстично смањење финансијске подршке повратку од стране међународне заједнице.

Стратегијом за provedбу Анекса 7 ДМС, Босна и Херцеговина се определијелила за обнову дијела стамбеног фонда за потребе повратка избјеглица и расељених лица, те обезбјеђења његове одрживости са становишта стамбених потреба у складу са стандардима о минимуму стамбених услова, за што је, очигледно, неопходно ангажовати значајна средства.

Корисници помоћи за реконструкцију/донација у БиХ чије је посљедње познато боравиште било у земљама региона

Земља боравка	Број реконструисаних ст. јединица	Број корисника помоћи (лица)
ХРВАТСКА	3.385	10.952
СиЦГ	2.269	9.171
УКУПНО регион	5.654	20.123

База података је на располагању Министарству на основу Протокола о размјени информација потписаним са НВМ (Housing Verification Monitoring Unit) и подаци се односе само на верификоване стамбене јединице.

У бази података евидентирано је још око 50.000 власника/носиоца станарских права који су асистирани у реконструкцији за потребе повратка, али не постоје подаци о привременом мјесту боравка ових корисника.

У централној бази података Министарства за људска права и избјеглице доступне су сљедеће информације:

- Име, презиме, име оца
- ЈМБГ
- Старост
- Националност
- Статус /сродство
- Занимање
- Запосленост
- Земља боравка
- Општина/град
- Адреса
- Ентитет реконструисане ст. јединице
- Кантон
- Општина
- Адреса
- Статус стамбене јединице (усељено, празно, користи неко други и сл.)
- Датум реконструкције

РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Министарство мора, туризма, промета и развитка односно његова Управа за прогнанике, повратнике и избјеглице располаже прецизним подацима о прогнаним и избјеглим лицима смјештенима у Хрватској, те о свим повратницима који су се вратили у Републику Хрватску или су затражили помоћ везано за свој смјештај или имовину.

За разлику од тога, не располажемо подаци о избјеглицама из Хрватске које још увијек бораве у СиЦГ и БиХ, и нису нам се никада обратили за помоћ у повратку или неку другу помоћ везано за смјештај или стање њихове имовине.

Средишња база података о прогнаницима и избјеглицама у Хрватској, а касније и повратницима успостављена је још 1994. године када је проведена пререгистрација прогнаника и избјеглица. Средишњи електронски сустав праћења података успостављен је након задње пререгистрације 1997.године, те се од 1998.године прецизно могу установити бројчана стања која највише мјесец дана заостају за тренутним стањем на терену, а такође се прати остваривање свих права прогнаних особа и њихов повратак. Касније су са отварањем процеса повратка из хрватског Подунавља и из Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине додани подаци о повратницима и захтјевима за повратак, као и сви други припадајући подаци о стању њихове имовине, обнови, захтјевима за стамбено збрињавање и слично. До пререгистрације 1997. године праћење промјена на терену у средишњој бази података било је у мањој мјери ажурно и није било повезано са остваривањем права прогнаних или избјеглих особа и праћењем њихова повратка.

За сваку особу (слог) која је била регистрирана у Хрватској било као прогнаник, избјеглица или повратник наведено је од 70 до 80 података који се односе на особне податке, мјесто поријекла, датум избјега или прогона за особе регистриране 1994.године, смјештај у Хрватској и др. Уз те податке додани су подаци о стању имовине – поврат или обнова, захтјеви за стамбено збрињавање и слично, за особе које су такву помоћ затражили било преко ове Управе или Управе за обнову обитељских кућа ММТПР. Подаци у овој бази темељени су на особним предметима који постоје похрањени у архиву Управе за сваког евидентираног избјеглицу.

Средишња база података УППИ – ММТПР садржи слиједеће детаљне податке:

- Подаци о регистрираним избјеглицама у Републици Хрватској;
- Подаци о повратницима у Републици Хрватској;
- Поднесени захтјеви за повратак у Републику Хрватску;
- Захтјеви за поврат имовине власницима, укључујући податке о преосталој заузетој и враћеној имовини;

- Захтјеви за стамбено збрињавање на подручјима посебне државне скрби, укључујући ријешене захтјеве (подаци о корисницима помоћи и осигураном стамбеном објекту);
- Захтјеви за стамбено збрињавање на подручјима посебне државне скрби.

Средишња база података Управе за обнову обитељских кућа ММТПР садржи слиједеће детаљне податке:

- Подаци о ријешеним захтјевима за обнову, укључујући податке о обновљеним стамбеним јединицама или о стамбеним јединицама у радовима обнове.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Комесаријат за избеглице Републике Србије формиран је априла 1992. године на основу Закона о избеглицама. Као посебна установа Комесаријат је надлежан за збрињавање избеглица као и других делатности у вези са овом популациом. Вршећи своју функцију Комесаријат је од почетка свог деловања формирао архиву са подацима о избеглим као и ратом угроженим лицима.

Након пописа избеглих и ратом угрожених лица 1996. године сачињена је база података у електронском облику која је садржала око 538.000 слогова лица са избегличким статусом као и око 80.000 лица категорисаних као ратом угрожена.

База 1996. године коришћена је континуирано у раду Комесаријата све до Пописа избеглица 2001. године када је направљена нова и осавремењена база података, која је у себи садржавала већи број података о припадницима ове популације. Ова база је по окончању Пописа бројала око 380.000 избеглих као и око 75.000 ратом угрожених лица. Комесаријат за избеглице је у сарадњи са UNHCR-ом вршио стално ажурирање ове базе у периоду 2001. – 2004. године са свим подацима од значаја са акцентом на промене статуса код лица која су остварила трајна решења, у складу са позитивним законским решењима као и Конвенцији о статусу избеглица из 1951. године, односно Допунама дефиниције избеглица према Протоколу о статусу избеглица из 1967. године.

У новембру 2004. године на основу Меморандума о разумевању потписаног измедју Комесаријата за избеглице испред Владе Републике Србије и UNHCR-а започета је регистрација избеглица у Републици Србији која је окончана у јануару 2005. године. Овој регистрацији се одазвало 141.705 лица, из целине корпуса из кога се црпе овај број, а који се процењује на око 350.000. Коначан број лица са потврђеним статусом, који је значајно умањен интеграцијом која је у највећој мери, нажалост, само формална по карактеру, биће познат по окончању жалбеног поступка.

Процес дерегистрације ће се наставити у континуитету.

У наредном периоду, по заокруживању целине регистрационог процеса, Комесаријат за избеглице ће у сарадњи са UNHCR-ом обезбедити стално трајно ажурирање заједничке базе података, а према прихваћеним принципима, поштујући одредбе Упуства о поверљивости података UNHCR-а (август 2001.). Општи статистички подаци биће предмет завршног извештаја који ће бити израђен по окончању поступка. Велики број података садржаних у овој бази (118 поља са подацима за сваког појединца) обезбеђују високу тачност евиденције.

У централној бази података између осталих налазе се и подаци о:

- генералијама појединца
- националној припадности
- подаци о породици
- месту рођења, држави порекла и пребивалишту пре 1991. године
- здравственој угрожености
  - социо–економски параметри (брачни статус, социјална угроженост, образовање занимање, остварене године стажа и где, радни статус и др.)
- прецизни подаци о имовини у држави порекла, као и стању исте
- садашњи смештај у Србији

Ова евиденција је предмет континуираног ажурирања кроз дефинисане механизме и инфраструктуру Комесаријата за избеглице Републике Србије.

Комесаријат за избеглице Републике Србије води и централизовану евиденцију у посебној бази података о трајним решењима за лица која су или ће у коначном изгубити статус кроз пројекте трајне интеграције.

Међутим за потребе сталног и тачног ажурирања базе избеглих лица такође је императивно и обезбеђивање валидних податка о трајним решењима која она остварују у земљи порекла.

У том циљу неопходна је размена података о поднетим и одбијеним захтевима за обнову, обнови која је у току, као и поднетим и реализованим захтевима за стамбено збрињавање, у Републици Хрватској. Затим о лицима која су ушла у посед имовине, ушла у посед и исту продала као и о лицима која су остварила пензију у РХ и друго.

Такође и подаци о обнови, уласку у посед имовине, повраћају станова као и евентуалне продаје истих, остваривању права на пензију и статуса расељених лица у Босни и Херцеговини и друго.

Валидност ових података је основни предуслов спречавања двоструког остваривања права појединаца.

РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА

ПРАВНИ ОКВИР И РАЗМЈЕНА ПОДАТАКА

Први доласци лица погођених ратним дејствима у Црну Гору, са територија бивших република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије дешавали су се крајем 1990. године и почетком 1991. године. Ови доласци настављени су нарочито након почетка сукоба у бившој Босни и Херцеговини. Тако ће љето 1993. године бити означено као период са највећим бројем расељених лица у Црној Гори. Наиме, у том тренутку је на основу разних процјена у Црној Гори боравило око 70,000 расељених лица, што је у односу на укупан број становника чинило око 12% популације. Динамика кретања ових лица све до почетка 1996 године онемогућавала је утврђивање тачног броја расељених лица у Црној Гори.

Укупан број расељених лица из република бивше СФРЈ у Црној Гори утврђиван је, до тада, према евиденцији Црвеног крста ЦГ. На основу договора који су затим услиједили између Високог Комесаријата за избјеглице Уједињених Нација (у даљем тексту UNHCR), Комесаријата за избјеглице Владе Републике Србије и Комесаријата за расељена лица Владе Републике Црне Горе (у даљњем тексту Комесаријат) организована је прва званична регистрација ових лица на територији СРЈ 1996. године. Резултати ове регистрације су показали да је у СРЈ, у том моменту боравило, 566,275 избјеглица, од чега 28,338 у Црној Гори.

Након овог периода, дешавале су се миграције избјеглих лица проузроковане разним мотивима (економски разлози, почетак повратка и сл), што је указивало на потребу да се подаци из регистрације 1996. године ажурирају новом регистрацијом. Тако је крајем 2000-те године организована, друга по реду, регистрација расељених лица из република бивше СФРЈ у Црној Гори, гдје су осим података о укупном броју расељених лица (14,418) у овој регистрацији добијени и подаци о њиховој територијалној груписаности, тренутном смјештају, здравственим, социјалним и економским приликама, као и многи други подаци добијени на основу упитника који је посебно припремљен за ову намјену.

Међутим, осим добијања евиденције о тренутној присутности расељених лица у Црној Гори, поменуте регистрације нијесу имале формално-правни значај. Наиме, како је за рјешавање статуса ових лица у Црној Гори искључиво надлежно Министарство унутрашњих послова Републике Црне Горе (у даљем тексту МУП), то се подаци из ових регистрација нијесу могли користити за ревизију статуса расељених лица. Имајући ово у виду, радна група састављена од представника МУП-а РЦГ, Комесаријата и UNHCR-а планирала је и организовала Регистрацију расељених лица из

република бивше СФРЈ у Црној Гори 2004. године. Носиоци активности су: усагласили Упитник за регистрацију на основу којег је вршен обухват података за свако расељено лице и припадајуће домаћинство; прецизно је разрађен административно-управни и информатичко-технички организациони модел за реализацију регистрације; прецизно су дефинисане обавезе и надлежности горе поменутих субјеката у реализацији пројекта Регистрације, тако да је потписан посебан Меморандум о разумијевању између МУП-а, Комесаријата и UNHCR-а.

ПРАВНИ ОКВИР

У Црној Гори на снази је Уредба о збрињавању расељених лица, Сл. лист РЦГ 37/92, која познаје само термин «расељена лица».

Уредбом су уредјена питања привременог прихватања, збрињавања, заштите, евидентирања расељених лица и рјешавања њиховог статуса и утвђене надлежности за више органа.

Дефинисано је да:

- Комесаријат води евиденцију о расељеним лицима, усклађује пружање помоћи од стране других органа и организација и стара се о равномјерном и правовременом пружању помоћи; обезбјеђује смјештај односно размјештај расељених лица; обезбјеђује услове за њихов повратак на подручја која су напустили или на друга подручја која одреди Влада, односно до њиховог трајног збрињавања;
- МУП доноси рјешења о признавању и губљењу статуса расељеног лица; одлучује по жалби на првостепена рјешења, доноси правилник о обрасцу картона расељеног лица, легитимацији расељеног лица и подацима који се евидентирају и води евиденцију о поднијетим захтјевима за издавање легитимација расељених лица и донијетим рјешењима.

Како је у току припрема сета закона који ће јасно дефинисати како форму тако и суштину питања који се односе на избјеглице, односно приступ и остваривање права (Закони о: азилу, странцима, држављанству...), у овом документу, а имајући у виду и Националну Стратегију за рјешавање питања избјеглица и интерно расељених лица која бораве у Црној Гори (усвојену од стране Владе РЦГ март 2005. године), у смислу МАПЕ ПУТА ЦГ

«избјеглица» је расељено лице из бивших југословенских република које су сада међународно признате државе;
«Интерно расељено лице» је расељено лице са Косова.

Смјештај у Црној Гори

Највећи број избјеглих лица сама себи обезбјеђује смјештај било да посједују или изнајмљују стан или кућу или живе са својим пријатељима или рођацима. Тако 32.3% расељеничке популације живи у изнајмљеним становима, 13.3% живи код својих пријатеља или рођака а 32.3% живи у сопственој кући или стану. У колективним центрима у Црној Гори је смјештено је 5%, а у центрима за породични смјештај 14.1 %. Дакле, укупно близу 20% расељеничке популације живи у неком од видова колективног смјештају.

Држава поријекла	Изнајмљена кућа/стан		Сопствена кућа/стан		Код пријатељ или рођака		Колективни центар		Центри за пород. смј.		Остали вид смјештаја		Укупно
Б и Х	1863	30.5%	1995	32.68%	873	14.30%	202	3.31%	992	16.25%	180	2.95%	6105
Хрватска	875	37.3%	733	31.28%	243	10.37%	220	9.39%	202	8.62%	70	2.99%	2343
Словенија	2	7.69%	10	38.46%	9	34.62%	0	0.00%	4	15.38%	1	3.85%	26
УКУПНО:	2740	32.3%	2738	32.31%	1125	13.28%	422	4.98%	1198	14.14%	251	2.96%	8474

Држављанство

Већина избјеглих лица која бораве у Црној Гори, према изјавама које су дали на регистрацији/ревизији статуса 2004. године, имају држављанство земље поријекла.

Питање држављанства државе поријекла избјеглица значајно је, уз нека друга питања (приступ правима), кад се утврђује да ли су се стекли услови за престанак статуса избјеглице и повратак у државу поријекла.

Република Црна Гора је у процесу припреме Закона о држављанству. Новим Законом о црногорском држављанству биће утврђени услови под којима избјеглица може стећи држављанство Црне Горе. Законодавном и административном реформом утврдиће се и:

- начин реализације права која су гарантована међународним документима, као и обим тих права за лица која и даље буду имала статус избјеглице
- могућност Црне Горе да натурализује избјеглице, као и услове за приступ црногорском држављанству
- основна права лица која не буду имала заштиту Црне Горе, а немају приступ држављанству.

Држављанство избјеглица у Црној Гори

Земља држављанства	Број лица
Босна и Херцеговина	3542
БиХ и Хрватска	11
Црна Гора	459
ЦГ-БиХ	97
ЦГ-Р Хрватска	4
Хрватска	1150
Македонија	3
Словенија	6
Србија	105
Србија- БиХ	53
Србија- РХ	32
Изјавили да немају држављанство	3012

ПРИСТУП ПРАВИМА- ПЛАНОВИ АКТИВНОСТИ

Мапа пута Босне и Херцеговине

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
ПРАВА ИЗБЈЕГЛИЦА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ						
1	ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА	<p>Статус и права избјеглица у БиХ регулисана су <i>Законом о кретању и боравку странаца и азилу</i> ("Службени гласник БиХ", број:29/03, 4/04). Према члану 81. тога закона, странцу са признатим статусом избјеглице у БиХ омогућиће се рад, образовање, здравствена и социјална заштита под истим условима као и држављанима БиХ.</p> <p>ЗКБСА такође предвиђа да избјеглице у БиХ уживају и права из чланова 3-34 из Конвенције о статусу избјеглица из 1951.</p> <p>Република Српска, <i>Законом о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама</i> ("Службени гласник РС", број:42/05), је у односу на државни Закон дала више права избјеглицама које бораве у РС.</p>	<p>Није потпуно дефинирана подјела надлежности између ресорних институција.</p> <p>Утврђивање престанка статуса избјеглица лицима која су стекла бх. држављанство.</p> <p>У пракси, остваривање законских права је ограничено сложеном политичком, правном, економском и социјалном ситуацијом у БиХ.</p>	<p>Пратити остваривање права на свим нивоима власти, те јачати сарадњу и координацију између институција, те ентитских и кантоналних органа</p> <p>Праћење провођења РС Закона.</p> <p>Развојна стратегија за борбу против сиромаштва предвиђа смањење стопе сиромаштва, а расељена и избјегла лица, означена су као најугроженија категорија.</p>	<p>Средњорочна развојна стратегија усвојена, сегменти имплементације у току.</p>	континуирано

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
2	ПОДЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА	<p><i>Правилник о азилу у БиХ (Сл. гласник БХ бр. 26/04)</i> <i>Одлука о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову (Сл. гласник БХ бр. 65/05)</i> <i>Упутство о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову (Сл. гласник БХ бр. 33/04); Посљедње измјене овог закона, јули 2005.</i></p>	<p>Права која су гарантована Законом о кретању и боравку странаца и азилу се остварују на нивоу ентитета, а у ФБиХ надлежност над овом проблематиком додатно је подијељена између ентитетских и кантоналних органа.</p>	<p>Измјене и допуне <i>Закона о Савјету министара БиХ</i> обавезују МЉПИ да допуну систематизацију и донесе подзаконски акт којим се дефинише начин остваривања права избјеглица у БиХ.</p>	<p>Упутство БиХ о (ре)регистрацији избјеглица из Р Хрватске у БиХ (у процесу доношења од стране МОС-а). Правилник МЉПИ о начину остваривања права избјеглица у БиХ (у фази експертског дефинисања).</p>	крај 2005.
3	СМЈЕШТАЈ	<p><i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу предвиђа успоставу специјализованих установа за прихват странаца на основу чега је Савјет министара БХ донио одлуку да МОС треба да утврди критеријуме које ће категорије лица убудуће имати право на смјештај у центрима.</i> <i>Законом о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у РС</i> регулисано је право на основни, привремени смјештај избјеглица у РС. <i>Упутство о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову предвиђа право на смјештај.</i></p>	<p>Институционално недовољно развијен начин финансирања збрињавања избјеглица – услијед недостатка буџета.</p> <p>Буџетским средствима, у износу од 1,5мил. КМ годишње - осигуран је алтернативни смјештај за 650 породица од укупног броја избјеглих лица из Р Хрватске у РС.</p>	<p>Унутар прорачуна трагати за рјешењима како би БиХ на адекватан начин могла преузети ову одговорност.</p> <p>Координирати активности надлежних министарстава у процесу одређивања азилантских центара и за прихват избјеглица у будућности.</p>	<p>Дјелимично обезбијеђено уживање права на смјештај јер су у пракси само нека лица под привременим прихватом организовано смјештена.</p> <p>БиХ је за избјеглице са признатим статусом које су у потреби смјештаја, исти организовала путем посебног споразума са UNHCR-ом.</p>	2006. – 2007.

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
4	РАД	<i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу.</i>	Тешка економска ситуација у земљи и велики постотак незапослености је препрека за запошљавање и БиХ грађана, а тако и избјеглица у БиХ. Неразвијен систем за остваривање права на рад. Недостатак подзаконског акта којим се ближе уређује начин остваривања овог права.	Подзаконским актима уредити ово питање. Праћење/ координација/ тренинг нижих органа власти.	Правилник о начину остваривања права избјеглица у БиХ је у фази експертског дефинисања.	крај 2005.
5	ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ	<i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу. Законом о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у РС регулисао је право на здравствену заштиту избјеглица у РС. Упутство о продужењу статуса привременог прихвата у Босни и Херцеговини лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову предвиђа право на примарну здравствену заштиту.</i>	На нивоу БиХ не постоје одговарајући механизми због сложене подјеле надлежности и недостатка капацитета. У РС законодавство предвиђа одговарајуће механизме здравствене заштите за избјеглице, док законодавство ФБиХ то не предвиђа. Недостатак усклађене подзаконске регулативе и недовољна средства за финансирање здравствене заштите избјеглица. Организовано смјештена лица под ПП дјелимично остварују право на примарну здравствену заштиту, док индивидуално смјештена лица имају проблема и са остваривањем права на примарну здравствену заштиту.	Подзаконским актима уредити право на здравствену заштиту избјеглица под истим условима као и за држављане БиХ. Пратити/ координирати остваривање права на здравствену заштиту, те организовати тренинг за лица на терену које су релевантне за приступ овом праву. Унутар буџета трагати за рјешењима како би БиХ на адекватан начин могла преузети ову одговорност.	Правилник о начину остваривања права избјеглица у БиХ је у фази експертског дефинисања.	крај 2005.

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
6	СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	<i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу. Законом о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у РС регулисана је право на социјалну помоћ избјеглицама у РС, под условом да нису запослене.</i>	Непостојање подзаконске регулативе	Подзаконским актима уредити право на социјалну заштиту избјеглица под истим условима као и за држављање БиХ. Пратити/ координирати остваривање права на социјалну заштиту, те организовати тренинг за лица на терену која су релевантна за остварење овог права. Унутар прорачуна трагати за рјешењима како би БиХ на адекватан начин могла преузети ову одговорност.	Правилник о начину остваривања права избјеглица у БиХ је у фази експертског дефинисања. Везано за стратељство над дјецом, директно се дјелимично примјењује ЗКБСА.	крај 2005.
7	ОБРАЗОВАЊЕ	<i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу.</i>	Дипломе о завршеном основном и средњем образовању нострификују се на ентитетском нивоу, док се дипломе о завршеном вишем и високом ступњу образовања нострификују у оквиру појединих универзитета у БиХ. Ово је прекомпликована активност, скупа и неповољна по избјеглице, с обзиром на то да се нострификација плаћа.	Поједноставити процедуру нострификације диплома и покренути активност у правцу ослобађања избјеглица од плаћања трошкова нострификације дипломе, нарочито нижег ступња образовања.	Приједлог који ће бити упућен институцијама имплементације активности око нострификације диплома је у фази експертског дефинисања. Правилник о начину остваривања права избјеглица у БиХ је у фази експертског дефинисања.	крај 2005.

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
8	ДРЖАВЉАНСТВО	<p><i>Закон о држављанству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр.: 4/97, 13/99, 6/03 и 14/03) и закони о држављанству ентитета.</i></p> <p><i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу.</i></p>	<p>Непостојање одредби о олакшаном стицању држављанства натурализацијом у позитивним прописима. Неусаглашено законодавство/ пракса која онемогућава лицима у ПП приступ држављанству унаточ Споразуму о двојном држављанству.</p>	<p>Наставити рад на измјенама и допунама важећих прописа из области држављанства укључивањем одредби о олакшаном стицању држављанства натурализацијом у позитивним прописима.</p>	<p>Министарство цивилних послова БиХ предводи радну групу за измјену закона. Споразум о двојном држављанству са са СиЦГ ратификован. Споразум са Р Хрватском парафиран, треба да се потпише и да се проведе поступак ратификације.</p>	У току
9	ПРАВО НА	<p><i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу.</i></p> <p><i>Правилник о азилу у БиХ.</i></p> <p><i>Упутством о продужењу статуса привременог прихвата у Босни и Херцеговини лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову регулисано је право на идентификациони документ.</i></p>	<p>Нису створене претпоставке за утврђивање статуса из којег проистиче право на идентификациони документ.</p> <p>Посљедња регистрација извршена је 2000. године. Ререгистрација избјеглица из Хрватске у БиХ је у току.</p>	<p>Ажурирати евиденције, довршити ререгистрацију и утврдити статус, те издати идентификационе документе</p>	У току	крај 2005.

Бр.	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
10	ИНФОРМИСАЊЕ	<i>Закон о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 28/2000).</i>	Недовољно развијена мрежа владиних и шароликост невладиних информативних центара погоршава свеукупно стање у овој области и негативно утиче на доношење коначне одлуке о начину трајног рјешавања избјегличког питања. Буџетска средстава за провођење ове активности нису осигурана.	Наставити са објављивањем информативних водича за избјегла лица у региону. Осигурати дистрибуцију материјала са циљем тачног и транспарентног информисања и подизања нивоа обавијештености о приступу правима. Обезбиједити буџетска средстава за ову активност	Адресар невладиних пунктова за пружање информација о стању у региону је у припреми.	континуирано

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
ПРАВА ПОВРАТНИКА У БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ						
1	ПОВРАТ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА У БИХ	Анекс Г Уговора о питањима сукцесије бивше СФРЈ. Прописи на нивоу БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта.	Мали број захтјева за поврат није ријешен и дио захтјева за поновно преиспитивање код CRPC.	Надлежни органи требају окончати суштински завршетак примјене имовинских закона у преосталим општинама. Сви неријешени предмети код CRPC-а морају што прије бити евидентирани и ријешени.	Активност реализована са преко 99%. Веома мали број је преосталих неријешених захтјева за поврат приватне имовине и захтјеви за поновно преиспитивање су у завршној фази имплементације у складу са имовинским законима Ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, односно правилника Комисије.	2005. - 2006.
1a	ПОВРАТ ПРИВАТНЕ ИМОВИНЕ	На државном нивоу <i>Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ</i> ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) Право на поврат имовине потврђено је и регулисано ентитетским законима.	Подносиоци захтјева су могли аплицирати и код CRPC у вријеме мандата који је истекао 31.12.2003. године. Велики број враћених стамбених јединица је срушен и неуслован за становање.			

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
16	ПОВРАТ СТАНАРСКОГ ПРАВА	Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) Право на поврат станарских права потврђено је и регулисано ентитетским законима.	Право на поврат станарских права у БиХ регулисано је на ентитетском нивоу, односно Законом о престанку примјене закона о кориштењу напуштене имовине у Федерацији БиХ и Законом РС.	Споразумом о преносу надлежности Архив БиХ је преузео донесене одлуке CRPC-а, локални стамбени органи рјешавају неријешене захтјеве, а Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица БиХ рјешава захтјеве за преиспитивање CRPC одлука.	- //-	

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
2	ПРАВО НА ОБНОВУ	<p><i>Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ</i> ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03). Право на обнову потврђено је и регулирано ентитетским законима.</p>	<p>Број до сада запримљених захтјева за добивање помоћи у реконструкцији у сврху повратка далеко надилази стварне буџетске и друге могућности БиХ да осигура остваривање овог права у БиХ. Још увијек одређени број лица борави у колективним облицима збрињавања или су спонтани повратници са нереализованим правом на обнову.</p>	<p>Обезбиједити додатна буџетска средства, посебно кроз прогресивно финансирање Фонда за повратак. Повући повољна средства међународних финансијских институција (СЕВ, ОПЕС итд) Одржати пажњу међународне донаторске заједнице. Усмјерити активност у правцу креирања заједничких вишесмјерних (регионалних) пројеката који би били усмјерени на рјешавање питања избјегличко - расељеничке популације у Региону. Наставити развој капацитета МЛЪПИ, у сарадњи с ентитетским министарствима у области обнове. Координирати активности са надлежним органима РХ, како би се осигурало да активности РХ на обнови у БиХ буду усмјерене на зајдничко препознавање стварних приоритета. Додатно унаприједити транспарентност правног оквира.</p>	<p>Реконструисано око 40% укупног уништеног и оштећеног стамбеног фонда у БиХ. Тренутне потребе за обнову у сврху повратка у БиХ обухватају око 35.000 стамбених јединица.</p>	<p>Највећи дио посла 2005 - 2007.</p>

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
3	РАД И ЗАПОШЉАВАЊЕ	<p>Уставни амандмани из 2002 о конститутивности народа.</p> <p><i>Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ</i> гарантује повратницима право на кориштење кредита за отпочињање послова ради стварања прихода за себе и своју породицу.</p> <p>Ентитетски закони о раду и запошљавању.</p>	<p>Поред генерално лоших економских услова за запошљавање и високе стопе незапослености у БиХ, још увијек се није у потпуности испоштовала одредба из уставних амандмана о конститутивности.</p> <p>Недовољна координација пројеката везаних за одрживи повратак и покретања мале производње за повратнике.</p> <p>Неуједначена пракса при запошљавању и недовољна активност на процесу запошљавања повратника.</p>	<p>Радити на имплементацији амандмана о конститутивности, између осталог и са циљем запошљавања повратника у судским и управним органима, јавним предузећима и сл., а у складу са структуром становништва по попису из 1991. године.</p> <p>Промовисати праксу праведног и једнакоправног приступа праву на рад и запошљавање у БиХ.</p> <p>Координирати активности донатора и њихових имплементинг партнера с циљем рационализације и ефикасности пројеката усмјерених на стварање дохотка.</p> <p>Анализирати и пратити примјену Споразума о социјалном осигурању између земаља региона.</p> <p>Пратити смјернице утврђене Стратегијом за смањење сиромаштва у БиХ.</p>		континуирано

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
4	ОБРАЗОВАЊЕ	<p><i>Закон о основном и средњем образовању.</i></p> <p>Ентитетски, кантонални прописи.</p>	<p>Примјена Привременог споразума о задовољавању посебних потреба и права дјеце повратника и Критеријуми за називе и симболе школа нису у потпуности проведени.</p> <p>Непостојање јединственог принципа при додјеливању помоћи за социјано угрожено дјецу-повратнике при додјели школских уџбеника и прибора, те превоз до школа.</p>	<p>Обезбиједити потпуну примјену Привременог споразума и Критеријума, у складу с Извјештајем о provedби за школску 2004/2005. годину.</p> <p>Наставити активности на потпуном укидању сегрегације у образовању, у складу са одређењима и обавезама БиХ након пријема у Савјет Европе, те обезбиједити поштивање принципа националне, вјерске и друге различитости ученика, укључујући и рјешавање појава сегрегације путем административног и правног обједињавања двије школе под једним кровом.</p> <p>МЛЪПИ треба да узме пуно учешће у раду реорганизованог Координацијског одбора, задуженог за реализацију Привременог споразума.</p> <p>Обезбиједити усвајање Смјерница за ауторе уџбеника историје и географије, чији циљ је израда уџбеника са вишеструком перспективом, кроз коју ће се задовољити потребе свих конститутивних народа и припадника националних мањина.</p> <p>Државна или ентитетска министарства требају да обезбиједу да ученици из социјално угрожених избјегличких породица добију бесплатно књиге, школски прибор, одјећу и превоз до школе.</p> <p>Ставити у функцију ефикасне механизме који ће обезбиједити признавање школских и факултетских диплома ученицима и студентима повратницима на свим нивоима образовања.</p>		континуирано

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
5	ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	<p>Закони о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама, Споразуми о социјалном осигурању између БиХ и Хрватске и БиХ и СЦГ.</p> <p>Важећи ентитетски и кантонални Закони о здравственом осигурању и здравственој заштити.</p> <p>Подзаконски акти.</p>	<p>Фрагментовано, неуједначено законодавство на ентитетским и кантоналним нивоима у области здравственог осигурања/заштите, те компликована и неуједначена пракса остваривања права на здравствену заштиту. Велики број лица је у прошлости изгубио право на здравствено осигурање.</p> <p>Спорост у процесу доношења рјешења о остваривању права на здравствену заштиту по основу примјене међудржавних споразума о социјалном осигурању.</p> <p>Неуједначен ниво остваривања здравствене заштите у БиХ те неадекватна мрежа установа здравствене заштите у БиХ спречавају једнак приступ здравственој заштити исте квалитете. Недостатак институционалног рјешавања, те капацитета на бх. нивоу. Дјелимично проблематичан приступ здравственом осигурању за пензионере.</p>	<p>Наставити активности на уређењу питања здравства на нивоу БиХ кроз јачање координације са многобројним актерима којим би се омогућио једнак приступ здравственој заштити једнаке квалитете.</p> <p>Јачати капацитете на нивоу БиХ. Размотрити могућности унапређења стања путем Средњорочне развојене стратегије и других програма помоћи за здравствени/социјални сектор у БиХ</p> <p>Праћење остварења права на основу позитивних прописа уз осигурање одговарајућих средстава, те неометано укључивање у систем здравственог осигурања/заштите.</p> <p>Анализа и праћење примјене постојећег Споразума о здравственом осигурању између БиХ и Р Хрватске/ БиХ и СЦГ, те међуентитетског споразума.</p> <p>Изнаћи рјешење за приступ здравственом осигурању повратницима који су пропустили, раније, законом утврђене рокове за пријављивање. Системски приступ здравственом осигурању породицама лица које су пријављене на бироима и пензионерима.</p> <p>Изналажење одговарајућих рјешења за повратнике у руралне средине који се баве пољопривредом, те за најугроженије категорије повратника који се тешко укључују у систем осигурања. Хитно рјешавати случајеве повратника дјеце (ученика) који нису осигурани.</p>	<p>Иако законодавство пружа могућност здравственог осигурања повратницима, у пракси је то право само дјелимично остварено. Имплементација Средњорочне развојне стратегије је у току.</p>	континуирано

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
6	СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	Закони о расељеним лицама, повратницима и избјеглицама. Ентитетски и кантонални закони о социјалној заштити, те подзаконски акти.	Лоша економска ситуација у БиХ, фрагментован институционални и законодавни систем, неусклађеност у систему социјалне заштите и неуједначена пракса при додјели свих облика социјалне помоћи уопште, те помоћи за повратнике. Непостојање усклађеног законодавства које регулише питања социјане заштите.	Обезбиједити социјалну помоћ угроженим породицама повратника и омогућити да се услуге које пружају надлежне службе и центри за социјални рад додјељују без дискриминације. Обезбиједити праведан и усклађен систем социјалне заштите у цијелој земљи, који ће бити заснован на принципу подјеле обавеза, у складу са одговорностима. Обезбиједити смјештај рањивим и социјално угроженим повратничким породицама.	Имплементација Средњорочне развојне стратегија је у току.	континуирано
7	СИГУРНОСТ- ДЕМИНИРАЊЕ		Иако у опадању, још увијек се дешавају инциденти везани за повратнике. Минирана подручја и даље представљају опасност за повратнике.	Надлежна министарства и други органи управе на државном и ентитетском нивоу, требају посебно водити рачуна о појавама насиља над повратницима. Осигурати убрзано процесуирање починилаца инцидента и кривичних дјела у случајевима против повратника. Повећати транспарентност и јавну информисаност о подузетим радњама у вези с инцидентима који се односе на повратнике и у случајевима кривичних дјела против повратника. Планове деминирања у БиХ ускладити са плановима приоритетног повратка, те радити на подизању нивоа свијести о опасности од мина.		континуирано

Бр	Приоритети/ права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
8	КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА		<p>Потешкоће при примјени постојећих МоУ између електродистрибутивних компанија, МЛПИ и ентитетских министарстава енергетике.</p> <p>Непостојање договора и уједначене праксе у вези са олакшаним прикључењем на водоводну мрежу и телефонске прикључке за повратнике.</p>	<p>МЛПИ, ентитетска министарства енергије и електродистрибутивне компаније требају дорадити потписани Меморандум о разумијевању с циљем олакшаног и потпуног приступа повратника снабдијевању електричном енергијом. Обезбиједити provedбу важећег МоУ на простору читаве БиХ. Надлежна министарства и други органи управе на државном и ентитетском нивоу требају као приоритет поставити поновно прикључивање повратника на електродистрибутивну мрежу, кроз квалитетнију сарадњу с електродистрибутивним компанијама и обезбјеђење средстава за обнову електродистрибутивне мреже.</p>	<p>Потписан Меморандум о разумијевању с циљем олакшаног и потпуног приступа повратника снабдијевању електричном енергијом.</p>	континуирано

Бр	Приоритети/права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
ПРАВА ИЗБЈЕГЛИЦА ИЗ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ						
1	ПРАВО ПОВРАТКА У РАНИЈЕ ПРЕБИВАЛИШТЕ	<i>Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ (“Службени гласник БиХ”, бр.: 23/99, 21/03 и 33/03).</i> Право на повратак у раније пребивалиште потврђено је и ентитетским законима.	Девастираност стамбених јединица, недовољно развијена одрживост повратка.		Напомена: Као и за повратнике	

Бр	Приоритети/права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
2	ПРАВО НА ИЗБОР ДРУГОГ ПРЕБИВАЛИШТА	Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) Право избора другог пребивалишта потврђено је и ентитетским законима.	Недовршен процес добровољног повратка. Непостојање подзаконске регулативе која уређује приступ овом праву. Недовољна финансијска средства и неразвијена стамбена политика.	Отворити дијалог о правним модалитетима и могућим рјешењима. Радити на стратешким рјешењима стамбене политике и стварању институционалних предуслова унутар МЉПИ.	неразвијено	континуирано

Бр	Приоритети/права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
3	<i>ПРАВО НА ОБЈЕКТИВНО ИНФОРМИСАЊЕ</i>	Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) избјеглице из БиХ за вријеме трајања статуса у земљи прихвата имају право да буду објективно информисане о стању у БиХ, а посебно о стању у њиховим ранијим пребивалиштима ради доношења коначне одлуке о добровољном повратку	Избјеглице из БиХ, посебно рањиве категорије (старије и изнемогла лица, дјеца, инвалиди и сл.) имају непотпуну слику о стању у БиХ и у ранијим пребивалиштима са безбједносног, економског, социјалног и политичког аспекта.	Унаприједити дистрибуцију службених Билтена до крајњег корисника. Појачати информативну кампању о могућностима повратка у ранија пребивалишта, са посебно јасним информацијама о могућностима приступа правима.	Наставити редовно објављивање периодичних публикација о стању у области и могућностима повратка. Унаприједити доток информативних материјала до крајњих корисника. Водити активну медијску кампању у земљама региона.	континуирано

Бр	Приоритети/права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
4	<i>ПРАВО НА ДОПУНСКО ОБРАЗОВАЊЕ</i>	На основу Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) избјеглице из БиХ за вријеме трајања статуса у земљи прихвата имају право на допунско школовање организовано од стране надлежних министарстава и других органа управе БиХ и ентитета.				Континуирано

Бр	Приоритети/права	Правни основ	Препреке	Препоруке	Степен имплементације	Временски оквир
А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г
5	<i>ПРАВО НА КОНЗУЛАРНЕ УСЛУГЕ</i>	На основу Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр.: 23/99, 21/03 и 33/03) избјеглице из БиХ за вријеме трајања статуса у земљи прихвата имају право да користе конзуларне и друге услуге путем служби Босне и Херцеговине у земљама прихвата ради регулисања својих права, нарочито права на повратак у БиХ.		Испитати могућности за ослобађање или смањење административних трошкова избјеглица у оквиру поступка остваривања права у БиХ. У складу са налазима, покренути иницијативу за измјене релевантних прописа.		крај 2005.

Акроними, скраћенице и терминологија

Анекс 7 ДМС	Споразум о избјеглицама и расељеним лицима
БХМАЦ	Центар за уклањање мина
CRPC	Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица
CRSP	USAID програм за реинтеграцију и стабилизацију заједница
ДМС	Дејтонски мировни споразум
GFAP	Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини
LSMS	Анкета мјерења животног стандарда
МЉПИ	Министарство за људска права и избјеглице
НПП	Наставни план и програм
OHR	Уред високог представника за БиХ
OSCE	Европска организација за сигурност и сарадњу
PLIP	План provedбе имовинских закона
PRSP	Стратегија за смањење сиромаштва у БиХ
SIDA	Шведска агенција за међународни развој
УН	Уједињене нације
UNHCR	Високи комесаријат Уједињених нација за избјеглице
USAID	Агенција Сједињених Америчких Држава за међународни развој
СБ	Свјетска банка
WHO	Свјетска здравствена организација

